

Κείμενα/Articles

Κ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Const. GE. ATHANASSOPOULOS
Γ. ΑΝΩΓΕΙΑΝΑΚΗΣ
Ι. ΒΑΒΟΥΡΑΣ
Ρ. COX
Μ. ΓΚΙΟΚΑΣ
Β. ΔΕΛΗΘΕΟΥ
V. G. D. ESTAING
ΣΤ. ΚΑΜΠΕΛΗΣ
Β. ΚΟΥΓΕΑΣ
Εμμ. ΜΑΡΜΑΡΑΣ
Ρ. ΜΗΤΟΥΛΑ
Μαν. ΜΠΕΝΤΕΝΙΩΤΗΣ
Βάσω ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ
Γεώργ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ
Αγ. ΠΑΠΑΝΕΟΦΥΤΟΥ
R. PRODI
Κ. ΣΗΜΙΤΗΣ
Χ. SOLANA

Ε. Γ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Ι. ΒΛΑΣΣΗΣ
Δ. ΒΑΛΛΙΑΝΑΤΟΣ
Ασπ. ΕΥΘΥΜΙΑΔΟΥ
Ρ. ΕΥΘΥΜΙΑΔΟΥ
Ολ. ΚΑΜΙΝΑΡΗ
Θαν. ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΗΣ
+ Δημ. Ν. ΚΑΡΛΟΣ
Ανθ. ΚΑΤΡΑΒΑ
Π. ΚΟΥΡΝΟΥΤΟΣ
Α. ΚΥΡΑΓΓΕΛΟΥ
Αγγ. ΛΙΑΡΙΓΚΟΒΙΝΟΣ
Κ. ΜΑΓΚΛΗΣ
Ηλ. ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ
Μ. ΜΑΡΟΥΛΗ
Αθ. ΜΗΛΙΤΣΗ
Ζ. ΜΟΛΦΕΤΑ
Μ. ΣΙΑΚΑΒΕΛΛΑΣ
Ελ. ΣΤΑΜΑΤΙΟΥ
Ερ. ΤΑΡΤΑΣ
Μ. ΧΩΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΥ

**ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ
ΤΟΠΙΚΗΣ
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

**REVUE DE
DECENTRALISATION
D' ADMINISTRATION
LOCALE ET DE
DEVELOPPEMENT
REGIONAL**

**REVIEW OF
DECENTRALIZATION
LOCAL
GOVERNMENT
AND REGIONAL
DEVELOPMENT**

Έτος έναρξης έκδοσης 1995 μ.Χ.

Τεύχος/No 32 ΑΘΗΝΑΙ/ATHENES/ATHENS 2003

Τοις Εντευξομένοις ή Το Σχέδιο Ευρωπαϊκού Συντάγματος: όραμα και πραγματικότητα

Του Καθηγητού
Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ

Το δημοσιευόμενο, σε άλλες σελίδες της ανά χειράς έκδοσης, κείμενο του Σχεδίου Ευρωπαϊκού Συντάγματος ή Σχεδίου Συνταγματικής Συνθήκης έχει διαμορφωθεί κατά την διάρκεια των εργασιών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Θεσσαλονίκης τον Ιούνιο τρέχ. έτους και αποτελεί επισήμως το βασικό κείμενο, επί του οποίου καλείται να αποφανθεί η επόμενη Διακυβερνητική Διάσκεψη, ως διαθέτουσα το ιστορικό δικαίωμα υιοθεσίας, τροποποίησης ή απόρριψης.

Η «παραγωγή» επομένως, του μέλλοντος να ισχύσει Ευρωπαϊκού Συντάγματος έχει εναποτεθεί, τόσο επί της Συνέλευσης για το μέλλον της Ευρώπης, Σώματος ευρείας σύνθεσης, της οποίας η συγκρότηση αποφασίσθηκε κατά την διάρκεια των εργασιών της Συνόδου Κορυφής της Ε.Ε. του Laeken το έτος 2001 μ.Χ., όσο και επί της Διακυβερνητικής Διάσκεψης του προσεχούς Οκτωβρίου ή Δεκεμβρίου.

Εξυπακούεται, ότι το μέλλον να παραχθεί Ευρωπαϊκό Σύνταγμα δεν πρέπει να ταυτίζεται με την έννοια, το περιεχόμενο, την αποστολή και την λειτουργία των αντιστοιχών Συνταγμάτων των Χωρών Μελών της Ε.Ε., δεδομένης της διαφοράς της αποστολής και του θεσμικού ρόλου του μεν και του δε, αλλά και του πεδίου εφαρμογής ενός εκάστου.

Εξ άλλου, η υιοθέτηση κατά την διαδικασία παραγωγής του νέου Ευρωπαϊκού Συντάγματος όρων, όχι τό-

σον εκ του χώρου του Διεθνούς Δικαίου, (δεν χρησιμοποιούνται οι όροι Διάσκεψη, Συνθήκη κ.ά.), αλλά εκ του χώρου του Εσωτερικού Δικαίου (Συνέλευση, Σύνταγμα κ.ά.) δεν συνιστά αφ' εαυτής ουσιώδες στοιχείο τέτοιας μορφής, έκτασης και υφής ούτως, ώστε να οδηγείται το πράγμα σε «ταύτιση» των κατ' ιδίαν Συνταγμάτων των επί μέρους Χωρών Μελών της Ε.Ε. με εκείνο της υπερκείμενης νομικής οντότητας της ίδιας της Ε.Ε., προϋδντος πολιτικών, επιλογών και διεργασιών.

Η πρόκληση, λοιπόν, και η επιλογή των απαντήσεων επί τυχόν διακυβευομένων αγαθών, ενώπιον των οποίων θα ευρεθούν τα Μέλη της προσεχούς Διακυβερνητικής Διάσκεψης της Ε.Ε. είναι κατ' εξοχήν πολιτικής υφής, η επιτυχής δε ή μη διευθέτησή της θα αποτελέσει αφ' εαυτής πρόκριμα για την λυσιτελή και τελεσφόρο ή μη, περαιτέρω ευρωπαϊκή ενοποίηση.

Υπ' αυτή δε την οπτική δεν πρέπει να θεωρηθεί τυχαία η επιλογή της φράσης, η οποία προτάσσεται εν Προοιμίω του Σχεδίου Ευρωπαϊκού Συντάγματος.

Η φράση, κατὰ Θουκυδίδη, αποδίδεται στον Περικλή, ο οποίος την ανέφερε στον επιτάφιο λόγο του, τον οποίο εξεφώνησε το έτος 431 π.Χ. ενώπιον των πρώτων νεκρών Αθηναίων του Πελοποννησιακού Πολέμου: «Χρώμεθα γὰρ πολιτεία... και όνομα μεν διά το μη ες ολίγους αλλ' ες πλείονας οικείν Δημοκρατία κέκληται» (και καλείται το πολίτευμά μας Δημοκρατία, λόγω του ότι η Κυβέρνησις του Κράτους ευρίσκεται όχι εις χείρας των ολίγων, αλλά των πολλών, κατὰ μετάφραση Ελευθερίου ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ).

Η μέχρι τούδε άκρως επιτυχής άσκηση των δραστηριοτήτων της Ε.Ε. υπό της Ελληνικής Προεδρίας συνιστά αφ' εαυτής (πέραν των πανταχόθεν εκφρασθέντων δημοσίως επαίνων) αισιόδοξη απόδειξη ενός καλλίτερου ευρωπαϊκού μέλλοντος, το οποίο είναι ευκαταίο και δικαίως αναμενόμενο να προκύψει επ' αγαθώ εκατομμυρίων Ανθρώπων, ανεξαρτήτως τόπου κατοικίας και υπηκοότητος, πέραν των συνόρων 25 Κρατών, πέραν των ορίων της Ευρώπης ως αυτοτελούς πολιτικής οντότητας -πλήρους ή ατελούς- και πέραν των οίων δήποτε οραμάτων πολλών (Penn, Rousseau, kant, Monnait, Shumman κ.ά.) περί ομοσπονδιοποίησης του ευρωπαϊκού χώρου...

ΕΠΙΤΥΧΗΣ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΤΗΣ Ε.Ε. ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Μετά την επιτυχή λήξη των εργασιών της πρώτης ημέρας (19ης Ιουνίου τρ. έτ.) της Συνόδου Κορυφής, ο Προεδρεύων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πρωθυπουργός της Ελλάδας κ. Κώστας ΣΗΜΙΤΗΣ, ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κ. Ρομάνο ΠΡΟΝΤΙ και ο Προεδρεύων του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων Υπουργός Εξωτερικών κ. Γεώργιος ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ παρεχώρησαν κοινή συνέντευξη Τύπου.

Στις εισαγωγικές παρεμβάσεις τους, τόνισαν τα εξής:

Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ: Σήμερα στην πρώτη συνεδρίασή μας, αφού ακούσαμε τον Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου κ. ΚΟΞ, ο οποίος εξέφρασε τις απόψεις του σχετικά με τα τρέχοντα θέματα και ιδίως την πρόταση της Συνέλευσης για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα, συζητήσαμε τα θέματα της μετανάστευσης και του ασύλου, καθώς και τα θέματα του Ιράκ και της Μέσης Ανατολής.

Θέλω να θυμίσω, ότι έχουμε κάνει παρόμοιες συζητήσεις και έχουμε λάβει αποφάσεις στο Τάμπερε και στη Σεβίλλη, αλλά έχουμε διαπιστώσει, ότι αν και υπήρξε πρόοδος, χρειάζεται περισσότερη αποτελεσματικότητα. Γι' αυτό και η Επιτροπή, σχετικά με τα θέματα αυτά, έκανε μία εισήγηση, η οποία διαπιστώνει -και με την οποία ήταν όλοι σύμφωνοι- ότι χρειάζεται μία συνολική αναβάθμιση των μέσων, που διαθέτει η Ευρωπαϊκή Ένωση, και του συντονισμού μεταξύ των Κρατών-Μελών.

Η Επιτροπή προτείνει και σύμφωνα με τις συζητήσεις, οι οποίες έγιναν και απόψε στο Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων, υπάρχει συμφωνία για την ανάπτυξη ενός τεχνολογικά προηγμένου πληροφοριακού συστήματος για την έκδοση θεωρήσεων εισόδου σε υπηκόους τρίτων χωρών, το λεγόμενο «visa information system».

Υπάρχει η ανάγκη και η συμφωνία για την ανάπτυξη νέων κοινών δομών, που θα επιτρέψουν έναν αποτελεσματικό συντονισμό των δυνάμεων για τη φύλαξη των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης.

Η Επιτροπή προτείνει και συμφωνούμε στην εναρμόνιση των πολιτικών μας για τη δημιουργία νέων κοινών μηχανισμών για τον επαναπατρισμό των παράνομων μεταναστών στις χώρες προέλευσής τους.

Όμως, επειδή έχουμε διαπιστώσει, ότι η συνεργασία τρίτων χωρών δεν είναι η επιθυμητή, προτάθηκε και συμφωνήθηκε, ότι θα πρέπει να αποδώσουμε σημασία στον τρόπο, που συνεργάζονται οι τρίτες χώρες για την αντιμετώπιση του φαινομένου της λαθρομετανάστευσης. Να γίνεται, δηλαδή, μία εκτίμηση της συνεργασίας αυτής και με βάση αυτή την εκτίμηση να γίνεται μία νέα εκτίμηση των συνολικών σχέσεων με τις χώρες αυτές.

Τέλος, συμφωνήσαμε να συνεχίσουμε την προσπάθεια για την ολοκλήρωση της κοινοτικής νομοθεσίας για τα συστήματα παροχής ασύλου και διεθνούς προστασίας.

Θέλω να τονίσω, ότι ένα σημαντικό στοιχείο είναι, ότι υπάρχει πρόταση της Επιτροπής, η οποία αναφέρει, ότι θα είναι διαθέσιμα 140 εκατομμύρια ευρώ για την περίοδο 2004-2006. Η Προεδρία πιστεύει, ότι το ποσό αυτό θα μπορούσε να αυξηθεί, αλλά, εν πάση περιπτώσει, είναι ικανοποιητικό. Θέλω, επίσης, να θυμίσω, ότι επί της Ελληνικής Προεδρίας υιοθετήθηκαν οι Οδηγίες για την οικογενειακή επανένωση και για τους επί μακρόν διαμένοντες μετανάστες.

Συζητήσαμε επίσης και τα θέματα του Ιράκ. Ως προς το Ιράκ, αφού ακούσαμε τις προτάσεις του κ. ΠΡΟΝΤΙ, συμφωνήσαμε τα εξής:

Την επόμενη Δευτέρα και Τρίτη θα παρίσταται η Ευρωπαϊκή Ένωση στη συζήτηση, που θα γίνει στα Ηνωμένα Έθνη.

Είμαστε πρόθυμοι να προσφέρουμε βοήθεια για την ανασυγκρότηση και πρέπει να γίνει μία καταγραφή των αναγκών και μία συνεννόηση με τις χώρες της Ε.Ε., ώστε η κάθε μία να προσφέρει αυτό, που μπορεί και να συμπληρώνονται οι διάφορες προσφορές.

Όσον αφορά στη Μέση Ανατολή, τονίστηκε η ανάγκη από τον κ. ΣΟΛΑΝΑ ο οποίος χειρίζεται το θέμα, να υπάρξει πίεση, ώστε να καταλήξει η συζήτηση μεταξύ της Παλαιστινιακής Κυβέρνησης, του νέου Πρωθυπουργού και της ΧΑΜΑΣ, για μία περίοδο ηρεμίας, ησυχίας, όπου δεν θα εκδηλώνονται επιθέσεις, προκειμένου έτσι να μπει μπροστά η διαδικασία ειρήνευσης. Τονίστηκε, επίσης, ότι πρέπει να υπάρχει πίεση στην Ισραηλινή πλευρά, ώστε να εφαρμόσει αυτά τα οποία αναφέρονται στο Χάρτη, στην πορεία για την ειρήνευση και να συνεργασθεί με την Παλαιστινιακή πλευρά.

Όπως γνωρίζετε το «Κουαρτέτο» πρόκειται να συναντηθεί την Κυριακή στο Αμάν της Ιορδανίας, για να συζητήσει το όλο θέμα και να καθορίσει τα συγκεκριμένα βήματα, τα οποία πρέπει να ακολουθηθούν.

Ρ. ΠΡΟΝΤΙ: Δεν έχω πολλά να προσθέσω σε αυτά που είπε ο Κώστας. Σήμερα, όμως, σημειώσαμε μεγάλη πρόοδο στη συνετή πολιτική για τη μετανάστευση και τη χορήγηση ασύλου, καθώς επίσης και για την καλύτερη προστασία των κοινών συνόρων μας.

Τα σχετικά κείμενα υποβλήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στους Αρχηγούς Κρατών και Κυβερνήσεων, οι οποίοι μας έδωσαν την ευκαιρία να προχωρήσουμε. Τώρα, πλέον, η κοινή γνώμη μπορεί πραγματικά να αισθανθεί καθησυχασμένη από τη δράση, που αναλάβαμε σήμερα το βράδυ.

Σε ό,τι αφορά στη χρηματοδότηση, έχουμε προβλέψει τα κατάλληλα ποσά. Ήδη, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναλαμβάνει και καταβάλλει τεράστιες προσπάθειες, προκειμένου να αναζητήσει επιπρόσθετα κονδύλια ανά την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Γνωρίζετε πολύ καλά, ότι ο δρόμος μας είναι δύσκολος. Γνωρίζετε, ότι έχουμε τεράστια μεθόριο, την οποία θα πρέπει πραγματικά να τη διαφυλάξουμε. Διαθέτουμε προς το παρόν κονδύλια ύψους 140 εκατομμυρίων ευρώ, προκειμένου να αρχίσουμε την εφαρμογή της κατανομής του βάρους σε ό,τι αφορά στην προστασία της εξωτερικής μεθορίου. Και προβλέπονται, επίσης, 250 εκατομμύρια ευρώ για συνεργασίες με τρίτες χώρες για την πολιτική σχετικά με τη μετανάστευση, συμπεριλαμβανομένων και των συμφωνιών επανεισοδοχής. Ο χρονικός ορίζοντας είναι μέχρι το 2006.

Γνωρίζετε πολύ καλά, ότι πρόκειται για εξαιρετικά δαπανηρή προσπάθεια. Θα συνεργασθούμε, λοιπόν, από κοινού προς την κατεύθυνση αυτή.

Επί του θέματος του Ιράκ σας πληροφορώ, ότι θα συμμετάσχουμε στις 23 και 24 Ιουνίου στην προδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την ανοικοδόμηση της χώρας. Ανα-

λάβουμε τη δέσμευση, κάτι που είναι πάρα πολύ σημαντικό, να συντονίσουμε την προσπάθεια όλων των κρατών-μελών για την ανοικοδόμηση του Ιράκ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα συμμετάσχει στο συντονισμό αυτό με ένα σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών για τις προσπάθειες ανοικοδόμησης και καταβάλλοντας όλες τις απαραίτητες ενέργειες, προκειμένου να τελεσφορήσει η προσπάθεια αυτή.

Αρχικά, θα υποστηρίξουμε, απλά και μόνο, το ρόλο των Ηνωμένων Εθνών και μεσοπρόθεσμα, αλλά και με τα αποτελέσματα της αποστολής εκτίμησης των αναγκών, θα υποβάλουμε και τη δική μας πρόταση, πάντα όμως σε συμφωνία και συντονισμό με τα Ηνωμένα Έθνη.

Γ.ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ: Στο δείπνο των Υπουργών Εξωτερικών η συζήτηση εστιάστηκε στο θέμα της ευρωπαϊκής στρατηγικής ασφάλειας (european security strategy), στη δημιουργία μίας στρατηγικής αντίληψης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (security concept), θέμα, που το χειρίστηκε η Ομάδα του κ. ΣΟΛΑΝΑ. Διαπιστώσαμε, ότι πρόκειται για μία πολύ καλή έκθεση. Η έκθεση αναφέρεται στην ανάγκη ενίσχυσης των διεθνών θεσμών πολυμερούς χαρακτήρα, έτσι, ώστε να έχουμε πιο μεγάλη αποτελεσματικότητα στον τομέα της ασφάλειας στην Ευρώπη, για το πώς θα αντιμετωπίσουμε τις νέες απειλές εμείς ως Ευρωπαϊκή Ένωση, πώς θα ανταποκριθούμε σε αυτές τις προκλήσεις.

Ως Υπουργός Εξωτερικών, εδώ και αρκετά χρόνια, θα έλεγα πραγματικά πως λάβαμε μια ιστορική απόφαση τους μήνες αυτούς, ιδιαίτερα στο Καστελντορίζο, στην Άτυπη Σύνοδο των Υπουργών Εξωτερικών της Ε.Ε. για τη δημιουργία μίας τέτοιας αντίληψης για την ασφάλεια θέμα που θα συζητηθεί αύριο λεπτομερώς από τους Αρχηγούς Κρατών και Κυβερνήσεων.

Εξ άλλου, είναι ένα κείμενο, το οποίο είναι κατανοητό και στο κοινό. Αυτό θεωρήθηκε πως είναι ένα θετικό σημείο και μπορεί να αποτελέσει ένα πλαίσιο για τις μελλοντικές εργασίες μας. Είπαμε πως το έγγραφο αυτό θα πρέπει να το χρησιμοποιήσουμε με τέτοιο τρόπο, έτσι, ώστε να γίνει πιο λειτουργικό, πιο επιχειρησιακό σε σχέση με περισσότερους τομείς. Τέθηκαν κάποια ερωτήματα, όπως, για παράδειγμα, πώς θα αντιδράσουμε, αν ένα κράτος-μέλος δεχθεί επίθεση, κάτι που πρέπει να συμπεριληφθεί στη στρατηγική μας αντίληψη για την ασφάλεια (security concept).

Καταστήσαμε, επίσης, σαφές ότι συμμεριζόμαστε κοινές αξίες, τέτοιες, που να μην επιτρέψουν στο μέλλον να δημιουργηθούν άλλες «Σρεμπρένιτσες» και άλλα τέτοια γεγονότα σαν και αυτά που ζήσαμε στα Βαλκάνια. Θεωρήσαμε - κάτι το οποίο θα αποτελέσει αντικείμενο των Συμπερασμάτων αύριο- πως τα θέματα ασφαλείας και οι προκλήσεις, που απορρέουν από αυτά θα πρέπει να εξεταστούν περισσότερο από το Γενικό Γραμματέα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και Έπατο Εκπρόσωπο για την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας της Ένωσης κ. Χαβιέ ΣΟΛΑΝΑ σε συνεργασία με τα Κράτη Μέλη στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και θα πρέπει, επίσης, στη στρατηγική για την ασφάλεια να ληφθούν υπόψη οι ανησυχίες των κρατών-μελών, οι προτεραιότητες των πολιτών. Διότι αυτό το θέμα θα πρέπει να επανεξεταστεί και να γίνει αντικείμενο δημόσιου διαλόγου. Έτσι, λοιπόν, μετά τη συνεργασία, που θα γίνει αύριο σε επίπεδο Αρχηγών Κρατών και Κυβερνήσεων, θα μπορέσουμε να προχωρήσουμε προς αυτή την κατεύθυνση.

Ακολούθησαν ερωτήσεις Δημοσιογράφων.

ΕΠΙΤΥΧΗΣ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΤΗΣ Ε.Ε. ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ Το Σχέδιο Συντάγματος της Ευρώπης

Ο Προεδρεύων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πρωθυπουργός της Ελλάδος κ. Κώστας ΣΗΜΙΤΗΣ, ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Συνέλευσης κ. Βαλερί Ζισκάρ ΝΤ' ΕΣΤΕΝ και ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κ. Ρομάνο ΠΡΟΝΤΙ, μετά το πέρας των εργασιών της πρωινής συνεδρίασης της Συνόδου Κορυφής της 20ής Ιουνίου τρέχ. έτους, που ασχολήθηκε αποκλειστικά με τα αποτελέσματα των εργασιών της Συνέλευσης, ενημέρωσαν τους Έλληνες και Ξένους Δημοσιογράφους.

Στις εισαγωγικές παρεμβάσεις τους, οι κύριοι ΣΗΜΙΤΗΣ, ΖΙΣΚΑΡ ΝΤ' ΕΣΤΕΝ και ΠΡΟΝΤΙ τόνισαν τα εξής:

Κ. ΣΗΜΙΤΗΣ: Σήμερα, εδώ στη Θεσσαλονίκη, ζήσαμε μια σημαντική ημέρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μια σημαντική ημέρα στην πορεία της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Το Σχέδιο, το οποίο παρουσίασε ο κ. Βαλερί Ζισκάρ ΝΤ' ΕΣΤΕΝ και εκπονήθηκε από τη Συνέλευση εγκρίθηκε ως το βασικό κείμενο για την Διακυβερνητική Διάσκεψη, η οποία θα ετοιμάσει την τελική Συνθήκη, το τελικό Σύνταγμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Έχουμε λοιπόν για πρώτη φορά στην Ευρωπαϊκή Ένωση ένα Σχέδιο Συντάγματος. Είναι η πρώτη φορά, που η Ευρωπαϊκή Ένωση, μέσα από διάλογο και μετά από εργασία 16 μηνών στην Ευρωπαϊκή Συνέλευση, αποκτά ένα Σχέδιο Συντάγματος, το οποίο θα αποτελέσει το Σύνταγμά της.

Θέλω να υπενθυμίσω, ότι στη διαδικασία αυτή συνέπραξε και η Κοινωνία των Πολιτών και το αποτέλεσμα δικαιώνει το πείραμα της Συνέλευσης. Πέτυχε και είμαστε ιδιαίτερα ευχαριστημένοι ως Προεδρία.

Θέλω να τονίσω, ότι όλες οι χώρες-μέλη στη σημερινή συνεδρίαση εξέφρασαν την αναγνώρισή τους για την εργασία του Προέδρου κ. Ζισκάρ ΝΤ' ΕΣΤΕΝ, για την εργασία του Προεδρείου και των μελών της Συνέλευσης. Εξέφρασαν την άποψη, ότι -παρά τις αμφιβολίες που υπήρχαν αρχικά και παρά τις αμφισβητήσεις, παρά τα μεγάλα ερωτηματικά εάν η Συνέλευση πρόκειται να ολοκληρώσει το έργο της- το έργο ολοκληρώθηκε, το έργο αυτό είναι καλό.

Θα παρακαλέσω, στο σημείο αυτό, τον Πρόεδρο κ. Ζισκάρ ΝΤ' ΕΣΤΕΝ να σας αναπτύξει τις σκέψεις του και να σας παρουσιάσει το Σχέδιο Συντάγματος, αυτό το οποίο, στην αρχή της σημερινής συζήτησης, παρέδωσε στην Προεδρία, για να προχωρήσουμε στο επόμενο βήμα της τελικής επεξεργασίας. Εμείς, τον ευχαριστούμε ιδιαίτερα.

Β. Ζ. ΝΤ' ΕΣΤΕΝ: Κύριε Πρόεδρε, ευχαριστώ που μου δίνετε το λόγο. Με την ευκαιρία χαιρετίζω όλους τους παρόντες σ' αυτή την αίθουσα, όλο το σώμα των ΜΜΕ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και βεβαίως της Ελλάδας. Είναι πολύ σημαντικό για μας να έρθουμε σήμερα εδώ, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, και να παρουσιάσουμε το Σύνταγμα της Ευρώπης.

Το μόνο αντίτυπο στα ελληνικά είναι αυτό για τον κ. ΣΗΜΙΤΗ. Φυσικά το συντάξαμε στην ελληνική γλώσσα. Και όπως ξέρετε, στο Προοίμιο του Συντάγματός μας, παραθέτουμε μια ρήση του Θουκυδίδη, την οποία θα σας διαβάσω: «χρώμεθα γάρ πολιτεία... και όνομα μὲν διὰ τὸ μὴ ἔς ὀλίγους, ἀλλ' ἐς πλείονας οἰκείν δημοκρατία κέκληται». Αυτό ακριβώς είναι και το νόημα της εργασίας μας.

Την περασμένη εβδομάδα, συγκεκριμένα την περασμένη Παρασκευή, ολοκληρώσαμε τις εργασίες μέσα σε πολύ θερμή ατμόσφαιρα, την οποία αντιλήφθηκαν και τα ΜΜΕ. Ήταν μία στιγμή ευτυχίας και συγκίνησης ευρωπαϊκού χαρακτήρα. Όλα τα μέλη της Συνέλευσης, με ελάχιστες εξαιρέσεις, γιατί υπήρχαν και ευρωσκεπτικιστές, που δεν συμμερίζονταν αυτά τα αισθήματα, κατέστη δυνατόν να συμφωνήσουν με αυτό το σχέδιο Συντάγματος.

Και σήμερα το πρωί, μετά από την πρόσκληση του Προέδρου κ. Κώστα ΣΗΜΙΤΗ, το Σχέδιο αυτό έτυχε ευρείας και θερμής υποστήριξης. Πολλοί απ' αυτούς που μίλησαν είπαν, μάλιστα, ότι εκείνοι προσωπικά θα ήταν έτοιμοι να το υιοθετήσουν, με μερικές τροποποιήσεις, όπως ήταν.

Και το ερώτημα είναι, είναι συμβιβασμός αυτό το κείμενο; Όχι, δεν είναι συμβιβασμός, είναι σύνθεση. Και άλλη ελληνική λέξη, η λέξη «σύνθεση». Όπως βλέπετε η ελληνική κουλούρα, ο ελληνικός πολιτισμός πρωταγωνιστεί εδώ. Είναι μία σύνθεση, επαναλαμβάνω. Θελήσαμε να συγκεράσουμε, να συγκεντρώσουμε σε ένα κοινό κείμενο τις ανάγκες και τις αιτήσεις, που είχαν υποβληθεί, για να μπορέσουμε έτσι να παράσχουμε ένα δομικό πλαίσιο για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Πρόκειται για ένα οικοδόμημα, ένα κτίσμα -τρόπον τινά- και ταυτόχρονα για μία ισορροπία. Αυτή την ισορροπία την επιζητούσαμε επί πολλούς μήνες. Άλλως τε, πολλοί από εσάς παρακολουθήσατε τις εργασίες της Συνέλευσης. Αυτές οι εργασίες ήταν απολύτως διαφανείς από την αρχή έως το τέλος. Εξετάσαμε όλες τις δυνατές εναλλακτικές λύσεις, όλα τα αιτήματα και τελικά καταλήξαμε σ' αυτή την ισορροπία.

Και τώρα αυτό που μας ανησυχεί, φυσικά, είναι η συνέχεια. Άκουσα με μεγάλο ενδιαφέρον τις εκφράσεις υποστήριξης εκ μέρους των Αρχηγών Κρατών και Κυβερνήσεων, που έλαβαν το λόγο, σήμερα το πρωί.

Οι θέσεις οι οποίες εκφράστηκαν στο κείμενο, που κοινοποίησε ο κ. ΣΗΜΙΤΗΣ, ελπίζουμε και ευχόμαστε στις επόμενες εργασίες να είναι εφικτές και να μην αποκλίνουν πολύ από το κείμενό μας. Υπάρχουν, βέβαια κάποια σημεία που χρήζουν συζήτησης. Αλλά, βασικά μπορούμε να πούμε αυτή τη στιγμή, ότι τώρα οι Ευρωπαίοι περιμένουν το Σύνταγμά τους.

Κ. ΣΗΜΙΤΗΣ: Ευχαριστώ κύριε Πρόεδρε. Θα προσθέσω σ' αυτά, που είπε ο Πρόεδρος ΝΤ' ΕΣΤΕΝ και λίγες δικές μου παρατηρήσεις, σχετικά με τις αποφάσεις του Συμβουλίου. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε, ότι το κείμενο του σχεδίου Συνταγματι-

κής Συνθήκης αποτελεί μία καλή βάση για την εκκίνηση της Διακυβερνητικής. Ζήτησα από τη μελλοντική Προεδρία, την Ιταλική, να κινήσει τη διαδικασία για τη Διακυβερνητική, η οποία κανονικά θα πρέπει να αρχίσει τον Οκτώβριο του 2003.

Η Διάσκεψη πρέπει να ολοκληρώσει το έργο της και να καταλήξει στη συμφωνία για τη Συνταγματική Συνθήκη, το ταχύτερον δυνατόν. Ο στόχος είναι, οι εργασίες αυτής να ολοκληρωθούν πριν από τις ευρωπαϊκές εκλογές, ούτως, ώστε να γίνει γνωστή η Συνταγματική Συνθήκη στους Ευρωπαίους πολίτες, πριν από τις εκλογές του Κοινοβουλίου, που θα γίνουν στις 15 Ιουνίου 2004.

Η υπογραφή της Συνθήκης πρέπει να γίνει το συντομότερο δυνατό, μετά από την 1η Μαΐου 2004. Και αναφέρομαι στην 1η Μαΐου 2004, γιατί τα νέα μέλη θα πρέπει να είναι πλήρη μέλη τη στιγμή που θα υπογράψουν.

Η Διακυβερνητική Διάσκεψη θα γίνει σε επίπεδο Αρχηγών Κρατών και Κυβερνήσεων και αυτοί θα επικουρούνται από τα μέλη του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων και Εξωτερικών Σχέσεων. Θα συμμετέχει Αντιπρόσωπος της Επιτροπής και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα έχει στενή συμμετοχή και σύμπραξη στο έργο της Διάσκεψης.

Τέλος, όσον αφορά στις τρεις υποψήφιες χώρες: Η Βουλγαρία και η Ρουμανία, με τις οποίες έχουν ήδη αρχίσει διαπραγματεύσεις για προσχώρηση, καθώς και η Τουρκία θα συμμετάσχουν σε όλες τις συνεδριάσεις της Διάσκεψης, ως παρατηρητές.

Προσθέτω και κάτι ακόμη: Εξήγησε ο κ. ΝΤ' ΕΣΤΕΝ, ότι μένει ακόμη δουλειά για το τρίτο μέρος και το Συμβούλιο συμφώνησε, ότι αυτή η δουλειά πρέπει να γίνει και να έχει ολοκληρωθεί ως την 15η Ιουλίου, το αργότερο. Η 15η Ιουλίου θα είναι και η ημέρα λήξης της Συνέλευσης.

Ρ. ΠΡΟΝΤΙ: Δύο λόγια για να ευχαριστήσω τον πρόεδρο ΝΤ' ΕΣΤΕΝ, τα μέλη του Προεδρείου και όλα τα μέλη της Συνέλευσης για το εξαιρετικό έργο που επετέλεσαν. Σήμερα μπορούμε να πούμε, ότι ζούμε μία ιστορική ημέρα και ότι το Σχέδιο της Συνέλευσης αποτελεί την απτή απόδειξη της επιτυχίας της Συνέλευσης. Πολλοί φοβούνταν, ότι η μέθοδος της Συνέλευσης θα παρήγαγε μόνο μία γενική συζήτηση. Έχουμε όμως, ένα πλήρες κείμενο, κατάλληλο για να καθορίσει, να διευθύνει το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Δεν θέλω να μπω στις λεπτομέρειες για το περιεχόμενο. Θεωρούμε, όμως, ότι έχουμε τώρα ένα αποτέλεσμα πολύ σημαντικό. Γιατί θα έχουμε μία Ένωση πιο δημοκρατική, σε θέση να προστατεύει τα δικαιώματα των πολιτών, χάρη στη συμπερίληψη του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, χάρη στα νέα κριτήρια της διαφάνειας και χάρη στην επέκταση της διαδικασίας της συναπόφασης.

Θα έχουμε μία Ένωση σαφέστερη και απλούστερη, ώστε οι πολίτες να μπορούν να καταλάβουν την κατανομή των ευθυνών μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και πώς παράγονται οι νόμοι της.

Θα έχουμε μία Ευρώπη, που θα ανταποκρίνεται στις προσδοκίες των πολιτών στον τομέα της ελευθερίας, της ασφάλειας και της δικαιοσύνης.

Έτσι, η Ευρώπη θα μπορεί να παίξει το ρόλο που της ανήκει στο διεθνές προσκήνιο, χάρη στην ενοποιημένη νομική προσωπικότητα, χάρη στους νέους κανόνες για την κοινή

Κωνσταντίνος ΓΕ. Αθανασόπουλος

Καθηγητής Τμήμ. Οικ., Περιφ.
Ανάπτ. Παντείου Πανεπιστ.
Κοινων. Πολ. Επ. Αθηνών

**ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ
ΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΚΑΙ
ΤΟΠΙΚΗ
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ**

Τόμος Α'
Ε' έκδοση

Ο θεσμός της Περιφέρειας
στο Βέλγιο. Ο θεσμός της Περιφέρειας
στην Γαλλία. Ο θεσμός της Περιφέρειας
στην Ελλάδα. Ο θεσμός της Περιφέρειας
στην Ιταλία. Η Επιτροπή Περιφερειών.
Βιβλιογραφία.

Αθήναι, 2000

Κωνσταντίνος ΓΕ. Αθανασόπουλος

Καθηγητής Τμήμ. Οικ., Περιφ.
Ανάπτ. Παντείου Πανεπιστ.
Κοινων. Πολ. Επ. Αθηνών

**ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ
ΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΚΑΙ
ΤΟΠΙΚΗ
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ**

Τόμος Β'
Νέα έκδοση
(Ε')

Αυστρία, Βέλγιο, Δανία,
Ελλάδα, Ηνωμένο Βασίλειο,
Ιταλία

Αθήναι, 2000

εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας και τα βήματα προόδου στον τομέα της άμυνας.

Αν τα δούμε αυτά ένα προς ένα, βλέπουμε, ότι έχουμε σημαντικές προόδους. Αν τα δούμε όλα μαζί, βλέπουμε, ότι έχουμε ένα γιγαντιαίο άλμα προς τα εμπρός.

Σε ορισμένα θέματα δεν πραγματοποιήθηκαν οι φιλοδοξίες της Συνέλευσης, δεν ακολουθήθηκε -ας πούμε- η λογική της πλήρους γενίκευσης στις ψηφοφορίες με ειδική πλειοψηφία, κυρίως για ορισμένα οικονομικά θέματα ή θέματα εξωτερικής πολιτικής.

Η Διακυβερνητική πρέπει, επίσης, να εργαστεί αρκετά για να αντιμετωπίσει ορισμένους κινδύνους, όπως τον πιθανό κίνδυνο να υπάρχει η Επιτροπή σε δύο επίπεδα, το θέμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και το πρόβλημα των ιδίων πόρων.

Όμως, ένα από τα καθήκοντα της Διακυβερνητικής Διάσκεψης θα είναι, ακριβώς, να αντιμετωπίσει αυτά τα προβλήματα. Πρέπει, λοιπόν, να πούμε, ότι η Συνέλευση παρήγαγε ένα κείμενο, το οποίο μπορεί να λειτουργήσει καλά ως βάση για τη Διακυβερνητική Διάσκεψη. Το κείμενο αυτό θέτει τα θεμέλια της συνταγματικής δομής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για πολλά χρόνια, στο μέλλον.

Γι' αυτό εκφράζουμε και την ευγνωμοσύνη μας προς τον Πρόεδρο ΝΤ' ΕΣΤΕΝ και προς όλα τα μέλη της Συνέλευσης. Και αυτή η ευγνωμοσύνη δεν είναι καθόλου τυπική, είναι πολύ ουσιαστική.

Ακολουθώς, οι κύριοι ΣΗΜΙΤΗΣ, ΝΤ' ΕΣΤΕΝ και ΠΡΟΝΤΙ απάντησαν σε ερωτήσεις Δημοσιογράφων.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΤΗΣ Ε.Ε. ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ Η επιτυχής ολοκλήρωση των εργασιών

Ολοκληρώθηκαν, αργά το απόγευμα, της 20ής Ιουνίου τρ. έτ. οι εργασίες του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, το οποίο απασχόλησαν κυρίως το υπό διαμόρφωση νέο Σύνταγμα της Ευρώπης, το θέμα της μετανάστευσης και του ασύλου, καθώς και τα θέματα της Μέσης Ανατολής.

Μετά το πέρας των εργασιών της Συνόδου Κορυφής, ο Προεδρεύων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πρωθυπουργός της Ελλάδος κ. Κώστας ΣΗΜΙΤΗΣ, ο Προεδρεύων του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων Υπουργός Εξωτερικών κ. Γεώργιος ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ, ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κ. Ρομάνο ΠΡΟΝΤΙ και ο Ύπατος Εκπρόσωπος για την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) της Ένωσης κ. Χαβιέ ΣΟΛΑΝΑ παραχώρησαν κοινή συνέντευξη Τύπου και ενημέρωσαν τους Δημοσιογράφους για τα αποτελέσματα της Συνόδου.

Οι κύριοι ΣΗΜΙΤΗΣ, ΠΡΟΝΤΙ, ΣΟΛΑΝΑ και ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ στις εισαγωγικές παρεμβάσεις τους δήλωσαν τα εξής:

Κ. ΣΗΜΙΤΗΣ: Ολοκληρώθηκαν πριν από λίγη ώρα οι εργασίες του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου με την αποδοχή των Συμπερασμάτων. Θα έχετε σε λίγο το κείμενο, όπου περιέχονται λεπτομερειακά όλα τα θέματα, τα οποία συζητήσαμε. Θα ήθελα, στο τέλος της σημερινής ημέρας, να αναφερθώ στους στόχους που είχαμε για τη σημερινή Σύνοδο Κορυφής:

Ο πρώτος και κύριος στόχος ήταν να ολοκληρωθούν οι εργασίες της Συνέλευσης και να παρουσιάσει ο κ. ΝΤ' ΕΣΤΕΝ το Σχέδιο της Συνθήκης, το οποίο και έγινε.

Θέλω να θυμίσω, ότι το Φεβρουάριο και το Μάρτιο υπήρχαν πολλές αμφιβολίες εάν αυτή η Συνέλευση πρόκειται να ολοκληρώσει τις εργασίες της ή θα συνεχίσει μέχρι το τέλος του χρόνου.

Ο ίδιος ο κ. ΝΤ' ΕΣΤΕΝ ήταν της άποψης, ότι ίσως χρειαζόνταν πολύ περισσότερο καιρό από τους λίγους μήνες, που απέμεναν από τη Σύνοδο Κορυφής. Όμως, χάρη στην προσπάθεια της Προεδρίας, τις συνεχείς επισκέψεις, τη συμμετοχή του κ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ στο Προεδρείο της Συνέλευσης, ολοκληρώθηκε το κείμενο, παρουσιάστηκε με μεγάλη επιτυχία και αποδοχή και σήμερα αποφασίστηκαν οι όροι με τους οποίους θα συνεχισθεί αυτή η διαδικασία, οι όροι της Διακυβερνητικής. Ορίστηκε και το χρονοδιάγραμμα για να ολοκληρωθεί αυτή η εργασία.

Θα μπορούσα, λοιπόν, να πω ότι σήμερα ένα μεγάλο κεφάλαιο της εξέλιξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης ολοκληρώθηκε και συνεχίζονται τα επόμενα βήματα για να μπορέσουμε να φθάσουμε στην ψήφιση, την αποδοχή ενός νέου Συντάγματος, ενός Συντάγματος για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Το δεύτερο σημείο, που επιδίωξε η Προεδρία ήταν να υπάρξει μία πολιτική σε σχέση με τη μετανάστευση και το άσυλο.

Όπως θα δείτε από τα Συμπεράσματα υπάρχει μία πληθώρα θεμάτων ή σημείων, που αποφασίστηκαν. Ένα ήταν το πρώτο σημείο που μας ενδιέφερε:

Να βεβαιωθούμε, ότι υπάρχουν χρήματα γι' αυτή την πολιτική, χρήματα που είναι επαρκή. Και αυτό προκύπτει από τα Συμπεράσματα και από τις συζητήσεις που έγιναν. Υπάρχουν, δηλαδή, επαρκή χρήματα, και ακόμη να προχωρήσουμε σε μορφές συνεργασίας με τρίτες χώρες, ώστε να πετύχουμε την πίεση στις χώρες αυτές γαι να εφαρμόσουν τα όσα συμφωνούν και να περιοριστεί η λαθρομετανάστευση. Και αυτό επιτεύχθηκε. Και στη συνέχεια, να υπάρχει ένας καλύτερος συντονισμός, νέοι τρόποι καταπολέμησης του φαινομένου της λαθρομετανάστευσης, καθώς και παρακολούθησης της ένταξης των μεταναστών στις δικές μας κοινωνίες. Και αυτοί οι νέοι τρόποι προκύπτουν από το κείμενο των Συμπερασμάτων.

Ένα τρίτο σημείο που μας ενδιέφερε ήταν, ο κ. ΣΟΛΑΝΑ να παρουσιάσει την Έκθεσή του για την αντίληψη, που πρέπει να έχει η Ευρώπη, όσον αφορά την ασφάλεια και την άμυνα. Αυτό έγινε χθες το βράδυ και σήμερα συζητήθηκε αυτή η Έκθεση. Συμφωνήθηκε, ότι ο κ. ΣΟΛΑΝΑ θα συνεχίσει την πολύ σημαντική εργασία του και θα την παρουσιάσει ολοκληρωμένη το Δεκέμβριο 2003.

Με την ευκαιρία αυτή συζητήσαμε και τα θέματα σχέσεων με τις ΗΠΑ, όπως και ο κ. ΦΕΡΧΟΦΣΤΑΝΤ ανέφερε τις συζητήσεις τις οποίες είχαν οι τέσσερις χώρες για την αμυντική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Αναφερθήκαμε και σε θέματα της Λισσαβόνας, που έγιναν αντικείμενο συζήτησης σε αυτό το διάστημα. Εγκρίναμε τις γενικές κατευθυντήριες γραμμές οικονομικής πολιτικής και τις κατευθυντήριες γραμμές απασχόλησης και ζητήσαμε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την απόμενη Προεδρία να ξεκινήσουν μία πρωτοβουλία, μαζί με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, για να αυξήσουμε τις επενδύσεις στα διευρωπαϊκά δίκτυα και την έρευνα και να στηρίξουμε έτσι έμπρακτα την ανάπτυξη και την ευρωπαϊκή ενοποίηση. Και αυτό, πιστεύω, είναι μία πολύ σημαντική απόφαση και πρωτοβουλία.

Συμπερασματικά, λοιπόν, μπορώ να πω, ότι η σημερινή ημέρα μας επέτρεψε να εμβυθύνουμε πολιτικές, που είχαμε αποφασίσει, να αποφασίσουμε για νέες πολιτικές, να δώσουμε απαντήσεις σε επίκαιρα ζητήματα, θέματα που απασχολούν τις κοινωνίες μας, να εξετάσουμε τους θεσμούς μας και να δημιουργήσουμε μία πιο στέρεη βάση για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Πιστεύω, ότι ήταν μια καλή ημέρα για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ρ. ΠΡΟΝΤΙ: Θέλω να αρχίσω με μία θερμή ευχαριστία. Μία πραγματικά ειλικρινή, θερμή ευχαριστία προς τον Κώστα ΣΗΜΙΤΗ και το επιτελείο του.

Μία Ομάδα που εργάστηκε καλά και κατάφερε να ολοκληρώσει μία Σύνοδο Κορυφής, η οποία κλείνει με επιτυχία όλα τα θέματα, που περιλαμβάνονταν στην Ημερήσια Διάταξη.

Δε θα αναφερθώ σε αυτά που συζητήσαμε, ήδη, χθες το βράδυ, δηλαδή τα μεγάλα βήματα προόδου για την πολιτική μετανάστευσης και ασύλου και αυτά που συζητήθηκαν, σήμερα το πρωί, για τη Συνέλευση. Θέλω μόνο να θίξω ένα σημείο, που ανέφερε και στα συμπεράσματά του ο Κώστας ΣΗΜΙΤΗΣ, δηλαδή την πρωτοβουλία για την προώθηση της ανάπτυξης και τις επενδύσεις στα διευρωπαϊκά δίκτυα, όπου η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, προετοιμάζει μία πρωτοβουλία, για να αυξηθούν οι συνολικές επενδύσεις και η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα σε δύο βασικούς τομείς, στα διευρωπαϊκά δίκτυα και τα σχέδια έρευνας και ανάπτυξης.

Θέλουμε να επανενεργοποιήσουμε τις χρηματοδοτήσεις, που υπάρχουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση και να αναλάβουμε νέες πρωτοβουλίες, χωρίς να υπονομεύσουμε τη σταθερότητα των δημοσίων οικονομικών της Ένωσης.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, μπορούν να βρουν τον κατάλληλο τρόπο για να προχωρήσουμε προς την κατεύθυνση αυτή.

Δεν είναι μόνο τα οικονομικά εμπόδια, που δεν επιτρέπουν την εκτέλεση των σχεδίων αυτών. Εξετάζουμε και άλλες πτυχές, όπως είναι το δίκαιο των εταιρειών και οι κρατικές προμήθειες, που μπορεί να εμποδίζουν τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα.

Έχουμε ανάγκη από αυτές τις επενδύσεις, γιατί πρέπει να δώσουμε ένα σαφές και έντονο μήνυμα, για το γεγονός, ότι υποστηρίζουμε τη μεγέθυνση, την οικονομική ανάπτυξη.

Τα διευρωπαϊκά δίκτυα και τα σχέδια έρευνας, είναι οι δύο τομείς -ο ένας πιο σκληρός, ο άλλος πιο μαλακός- στους οποίους μπορούμε να παρεμβούμε άμεσα και να συνεισφέρουμε στη στρατηγική της Λισσαβόνας.

Είναι προφανές, ότι αν δεν κινηθούμε θα χρειαστούν 20-30 χρόνια ακόμα για να ολοκληρωθούν τα σχέδια για τα διευρωπαϊκά δίκτυα, για την έρευνα. Είναι σαφές, ότι η έρευνα βγαίνει πέρα από τα ευρωπαϊκά σύνορα και είναι μέσα σε αυτά τα ευρωπαϊκά σύνορα, όπου πρέπει να την επαναφέρουμε.

Θα χρειαστούν χρόνια, ίσως, για να αποδώσουν καρπό οι προσπάθειές μας, αλλά εμείς θα καταβάλουμε αυτές τις προσπάθειες. Σε στενή συνεργασία με την ιταλική Προεδρία, μέσα στους επόμενους μήνες, θα υποβάλουμε συγκεκριμένες προτάσεις.

Χ. ΣΟΛΑΝΑ: Θα ήθελα πολύ σύντομα να κάνω τα εξής σχόλια: Πρώτον, να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στον Κώστα ΣΗΜΙΤΗ και το Γεώργιο ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ για τον τρόπο με τον οποίο κατεύθυναν τις εργασίες αυτούς τους πολύ δύσκολους έξι μήνες.

Θέλω, επίσης, να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου γι' αυτή την πολύ θερμή και εποικοδομητική φιλία που είχαμε. Δεν ήταν καινούργια φιλία, επί χρόνια είμαστε φίλοι, αλλά δουλέψαμε και πάρα πολύ καλά, είχαμε μία πάρα πολύ καλή συνεργασία και πραγματικά η εργασία ήταν πάρα πολύ εποικοδομητική, έχει αποσπάσει την ευγνωμοσύνη όλων και έχει παράξει πολύ καλά αποτελέσματα, όπως είπε ο Πρωθυπουργός.

Η σημερινή Σύνοδος Κορυφής ήταν πάρα πολύ σημαντική, θα έλεγα ιστορικής σημασίας για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Επιτρέψτε μου, τώρα, να πω δύο λόγια για το έγγραφο, για το δόγμα στρατηγικής. Χάρηκα πάρα πολύ, που χθες και σήμερα κάναμε αυτές τις συζητήσεις γι' αυτό το έγγραφο. Χάρηκα πολύ για τον τρόπο με τον οποίο δέχθηκαν όλα τα κράτη-μέλη το κείμενο, που ετοιμάσα.

Αυτό το κείμενο θα παραμείνει ως ένα έγγραφο σύντομο, εύληπτο και συνοπτικό, που εξηγεί πώς διαβλέπει τις απειλές η Ε.Ε. στο σημερινό περιβάλλον ασφαλείας. Έχουμε μπει σε ένα νέο αιώνα, σε μια νέα κατάσταση, σε ένα νέο περιβάλλον και καλό είναι να έχουμε αυτό το σύντομο, εύληπτο έγγραφο, όπου όλοι μπορούν να καταλάβουν τη θέση της Ε.Ε. Θεωρώ πως πρόκειται για ένα σημαντικό επίτευγμα.

Θα συνεχίσουμε την προσπάθεια και θα λάβουμε τα υπόλοιπα μέτρα της συνεργασίας στο τέλος της Ιταλικής Προεδρίας, για να ετοιμάσουμε ίσως ένα πιο μεγάλο έγγραφο, μέχρι το τέλος της Ιταλικής Προεδρίας.

Επίσης, θα ήθελα να σας πω, ότι στα σημερινά Συμπεράσματα θα δείτε πολλές και σημαντικές δηλώσεις για την εξωτερική πολιτική της Ε.Ε. Δεν θα σχολιάσω όλες τις μνείες, αλλά τουλάχιστον μία, αυτή που αφορά την ειρηνευτική διαδικασία στη Μέση Ανατολή.

Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ: Θα ήθελα να προσθέσω, λίγα λόγια γιατί νομίζω, ότι η Ευρώπη πέρασε από μία δύσκολη στιγμή αυτούς τους έξι μήνες της Προεδρίας και βγαίνει πολύ ισχυρότερη. Δεν είναι μόνο το νέο Σύνταγμα, αλλά και στην εξωτερική πολιτική, εκεί που υπήρχε η κρίση του Ιράκ, έχουμε σήμερα παρουσία ειρηνευτικών δυνάμεων σε τρεις περιοχές του κόσμου.

Έχουμε το δόγμα (security concept), όπως έχει ονομαστεί, security strategy και χαϊροόμαστε, ότι γεννήθηκε η ιδέα σε ένα μικρό νησί του Αιγαίου, στο Καστελόριζο, και μετά βεβαίως η Ομάδα του κ. ΣΟΛΑΝΑ δούλεψε και πιστεύω, ότι θα μείνει ως μία διαδικασία καθοριστική για την εξωτερική πολιτική της Ε.Ε. Ευχαριστούμε τον Χαβιέ για όλη τη δουλειά του πάνω σε αυτό τον τομέα.

Το κείμενο που ετοιμάσε η Ομάδα του Χαβιέ αναδεικνύει το διεθνή ρόλο της Ε.Ε., θέτει ως προτεραιότητα την υποστήριξη των διεθνών Οργανισμών, των πολυμερών Οργανισμών, τη διασφάλιση της ευρύτερης περιοχής της Ευρώπης και βεβαίως την αντιμετώπιση νέων προκλήσεων και νέων απειλών.

Διαμορφώσαμε μία πολιτική, εκεί που δεν είχαμε, για τα όπλα μαζικής καταστροφής και έχουμε και ένα πρόγραμμα δράσης για το θέμα της τρομοκρατίας.

Είδαμε την αποφασιστικότητα της διεθνούς Κοινότητας μέσα από το «Κουαρτέτο» για το θέμα του οδικού χάρτη της Μ. Ανατολής και βεβαίως μεθαύριο θα έχουμε τη δυνατότητα να συζητήσουμε οι «Τέσσερις», στο «Κουαρτέτο» για τα επόμενα βήματα. Όπως είπε ο Χαβιέ, έχουμε πολλές δηλώσεις στα Συμπεράσματα, οι οποίες αναφέρονται στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής. Θα ήθελα να τονίσω δύο σημαντικά:

Το ένα είναι οι σχέσεις μας με τον αραβικό κόσμο. Προσωπικά, αισθάνθηκα, κατά τη διάρκεια της κρίσης στο Ιράκ, με πάρα πολλές επισκέψεις στον αραβικό κόσμο, στον Αραβικό Σύνδεσμο, στο Συμβούλιο Κορυφής του Αραβικού Συνδέσμου στο Σάμερ Σέικ,

τη μεγάλη ανάγκη να ενισχύσουμε τις εταιρικές σχέσεις μας και νομίζω πως η Ε.Ε. αυτό είναι αποφασισμένη να κάνει. Αυτή η αποφασιστικότητα της αποτυπώνεται στα Συμπεράσματα.

Επίσης, στην κρίσιμη σχέση Ε.Ε.-ΗΠΑ έχουμε βάλει ένα σημαντικό πλαίσιο στα Συμπεράσματά μας που θα μας οδηγήσει και θα μας καθοδηγήσει στην πολύ σημαντική συνάντηση, που θα έχει ο Πρωθυπουργός ΣΗΜΙΤΗΣ με τον Πρόεδρο ΜΠΟΥΣ στην Ουάσιγκτον, την 25η Ιουνίου, στο πλαίσιο της Συνόδου Κορυφής Ε.Ε.-ΗΠΑ.

Τέλος, βεβαίως, αύριο (21/6) κατά τη Συνάντηση Κορυφής της Ε.Ε. με τις πέντε χώρες των Δυτικών Βαλκανίων (Αλβανία, ΠΓΔΜ, Σερβία-Μαυροβούνιο, Βοσνία-Ερζεγοβίνη και Κροατία) θα δοθεί ένα ισχυρό μήνυμα ασφάλειας και ειρήνης για την ευρύτερη περιοχή.

Θα ήθελα, λοιπόν, για όλη αυτή την αποτελεσματική προσπάθεια να ευχαριστήσω τους συναδέλφους μου Υπουργούς Εξωτερικών των χωρών-μελών της Ε.Ε., τον Υπατο Εκπρόσωπο για την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) της Ένωσης Χαβιέ ΣΟΛΑΝΑ, βεβαίως την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τον Πρόεδρό της Ρομάνο ΠΡΟΝΤΙ και τον αρμόδιο Επίτροπο για τις εξωτερικές σχέσεις της Ένωσης Κρις ΠΑΤΕΝ, καθώς και όλους τους συνεργάτες μου στο Υπουργείο Εξωτερικών, αρχής γενομένης από τον Υπουργό αναπληρωτή Εξωτερικών Τάσο ΓΙΑΝΝΙΤΣΗ και τους άλλους Υπουργούς γι' αυτή την εξαιρετική συμβολή τους, που μας επέτρεψε να προωθήσουμε όλα αυτά τα θέματα, κατά τη διάρκεια αυτού του εξαμήνου της Ελληνικής Προεδρίας.

Ακολούθως υποβλήθηκαν ερωτήσεις από Έλληνες και Ξένους Δημοσιογράφους.

Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Καθηγητής Τμήμ. Αστ. Περ. Ανάπτ.
Παντείου Πανεπ. Κ.Π.Ε.
Δρ Ιωάννης ΒΛΑΣΣΗΣ
Δρ Βασιλική Δ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ

ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Τόμ. Α'
Β' έκδοση

Αθήναι, 2000

LE DROIT DE L' UNION
EUROPEENNE

Vol. A'
Préface

Par Professeur Const. GE.
ATHANASSOPOULOS
ATHENES, 2000

Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΚΟΡΥΦΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ-ΔΥΤΙΚΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ

Πραγματοποιήθηκε την 21η Ιουνίου τρ. έτ. στην Χαλκιδική η Σύνοδος Κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις πέντε χώρες των Δυτικών Βαλκανίων (Αλβανία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Κροατία, ΠΓΔΜ, Σερβία-Μαυροβούνιο).

Μετά τη λήξη των εργασιών, ο Προεδρεύων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πρωθυπουργός της Ελλάδας κ. Κώστας ΣΗΜΙΤΗΣ παρεχώρησε συνέντευξη Τύπου προς τα ελληνικά, τα βαλκανικά και τα διεθνή ΜΜΕ.

Ο Προεδρεύων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου πλαισιωνόταν από τους Ηγέτες των πέντε βαλκανικών κρατών, τον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κ. Ρομάνο ΠΡΟΝΤΙ, τον Υπατο Εκπρόσωπο για την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) της Ένωσης κ. Χαβιέ ΣΟΛΑΝΑ και τον προεδρεύοντα του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων Υπουργό Εξωτερικών κ. Γεώργιο ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ.

Η συνέντευξη Τύπου άρχισε με εισαγωγική παρέμβαση του Προεδρεύοντος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, ο οποίος τόνισε τα εξής:

Κ. ΣΗΜΙΤΗΣ: Ολοκληρώθηκε σήμερα η συνάντηση μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων. Αυτή ήταν η δεύτερη συνάντηση αυτής της μορφής. Η πρώτη είχε πραγματοποιηθεί στο Ζάγκρεμπ.

Ποιός ήταν ο σκοπός της σημερινής συνάντησης; Από την πλευρά της Ευρωπαϊκής Ένωσης θέλαμε να δώσουμε ένα μήνυμα προς τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων, ότι στόχος μας είναι να ενταχθούν και αυτές ως μέλη στην Ε.Ε., όταν εκπληρώσουν τα κριτήρια της Κοπεγχάγης και τα άλλα οικονομικά, κοινωνικά και θεσμικά κριτήρια.

Ταυτόχρονα, θέλαμε να τονίσουμε, ότι για να πραγματοποιηθεί αυτός ο στόχος χρειάζεται έντονη προσπάθεια, από τη δική τους πλευρά, για να ολοκληρωθούν οι απαραίτητες προϋποθέσεις.

Από την πλευρά των Δυτικών Βαλκανίων σκοπός της συνάντησης ήταν να μας μεταφέρουν τα προβλήματά τους, να μας επισημάνουν τα σημεία, τα οποία χρειάζονται προσοχή και, βέβαια, να μας εκθέσουν με ποιό τρόπο μπορεί να πραγματοποιηθεί αυτός ο κοινός στόχος.

Συμφωνήσαμε χθες στη Σύνοδο Κορυφής και συμφωνήσαμε και σήμερα σε μία κοινή δήλωση, σχετικά με τον τρόπο τον οποίο θα εφαρμόσουμε, για να πραγματοποιηθεί αυτός ο μακροπρόθεσμος στόχος της ένταξής τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ένταξη, την οποία θεωρεί μακροπρόθεσμα η Ε.Ε., απαραίτητη, γιατί -όπως γνωρίζετε- θέλουμε να εντάξουμε στην Ε.Ε. όλες τις χώρες της ευρωπαϊκής ηπείρου.

Αυτή τη στιγμή οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων έχουν συμφωνίες, με τις οποίες επιδιώκεται η σταθερότητα και η συνεργασία. Είναι ειδικές συμφωνίες. Με τις χώρες, οι ο-

ποιές συμμετείχαν στη διαδικασία διεύρυνσης υπήρχε ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα. Διαμορφώνουμε, λοιπόν, αυτές τις ειδικές συμφωνίες σταθεροποίησης και συνεργασίας, με τέτοιο τρόπο, ώστε να ακολουθούν το πρότυπο των συμφωνιών για τη διεύρυνση. Δίνουμε στοιχεία κοινών προγραμματισμών, πολιτικών συνεργασιών, οικονομικής βοήθειας.

Θα σταθώ μόνο σε αυτό το τελευταίο σημείο, που αφορά την οικονομική βοήθεια:

Συμφωνήσαμε πολιτικά, σήμερα και χθες, να αυξήσουμε την κοινοτική οικονομική στήριξη προς την περιοχή κατά 200.000.000 ευρώ, για την τριετία 2004-2006. Τη σχετική εργασία και πρόταση έκανε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Αυτή η βοήθεια είναι επί πλέον της υπάρχουσας, η οποία ήδη, προσεγγίζει τα 5 δισεκ. ευρώ, για την περίοδο ως το 2007. Με τη βοήθεια αυτή θέλουμε να στηρίξουμε τη βιώσιμη ανάπτυξη σε αυτές τις χώρες. Και, βέβαια, τη διαμόρφωση μίας οικονομίας, η οποία επιτρέπει επενδύσεις, επιτρέπει να αναπτύσσεται η ιδιωτική πρωτοβουλία και ξεπερνά τη δύσκολη κατάσταση, την υστέρηση που υπάρχει σήμερα.

Η Ελληνική Προεδρία εργάστηκε εντατικά για την προώθηση της σημερινής συνάντησης και της σημερινής συμφωνίας. Είχαμε την ολόπλευρη στήριξη της Επιτροπής, του Υψηλού Εκπροσώπου κ. ΣΟΛΑΝΑ και όλων των κρατών-μελών, όπως αποδείχθηκε σήμερα στη Συνεδρίαση.

Πρέπει να τονίσω, επίσης, ότι ο διάλογος με τα κράτη της περιοχής ήταν εντατικός και πολύτιμος. Πιστεύουμε, ότι το αποτέλεσμα ικανοποιεί όλους. Αρχίζει μια νέα περίοδος εντατικότερης -θα έλεγα- συνεργασίας. Ελπίζουμε, ότι αυτή η νέα περίοδος θα αποδώσει σύντομα καρπούς...

**Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**

Καθηγητής Τμημ. Οικ., Περιφ. Ανάπτ.

Παντείου Πανεπιστημίου

Κ.Π.Ε. Αθηνών

Η ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ

**ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ
ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ
ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ
ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ
ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ
ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ
ΜΕΣΑ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ
ΝΟΜΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΠΡΟΒΟΛΗ**

Θ' έκδοση
Αθήναι, 2001

**Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**

Καθηγητής Τμ. Οικ. και
Περιφ. Ανάπτ. Π.Π.Κ.Π.Ε.

**ΤΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ
ΚΙΝΗΤΡΑ
ΣΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ
ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

Αθήναι, 1993

ΙΔΙΑΙΤΕΡΩΣ ΕΠΙΤΥΧΕΙΣ ΟΙ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΤΗΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ ΥΠΟΥΡΓΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΤΗΣ Ε.Ε. ΥΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΔΑΣ ΥΠΟΥΡΓΟΥ κυρίας Βάσως ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Με ιδιαίτερη επιτυχία ολοκληρώθηκαν τον παρελθόντα Μάιο στην Ελλάδα (Λαγο- νήσι Αττικής) οι εργασίες της Ατυπης Συνάντησης των Υπουργών Περιβάλλοντος των Χωρών Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την συμμετοχή και των Υπουργών των δέκα νέων Χωρών Μελών υπό την Προεδρία της Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ κυρίας Βάσως ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ.

Τα κείμενα, που ακολουθούν αποδίδουν κύρια σημεία ομιλίας της κυρίας Βάσως ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ προς τους συμμετασχόντες στην εν λόγω Συνάντηση και του Απολογι- σμού δραστηριοτήτων της Ελληνικής Προεδρίας επί θεμάτων περιβάλλοντος.

Καλώς ορίζω, κατ' αρχάς τα νέα Μέλη στην σημερινή μας συνεδρία. Αναφέρομαι στις χώρες της νοτιοανατολικής Ευρώπης βεβαίως. Χώρες οι οποίες δεν ανήκουν σε καμιά ο- μάδα, η οποία να σχετίζεται άμεσα με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Βεβαίως, είναι μια ομάδα χωρών η οποία στο μέλλον προσδοκά να συμμετάσχει στις εργασίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Νομίζω λοιπόν, ότι πρέπει να ενισχύσουμε την συν- εργασία μας με αυτές τις χώρες της νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Η συζήτηση θα περιοριστεί στην νοτιοανατολική Ευρώπη, ουσιαστικά στη Βαλκανι- κή χερσόνησο, μία περιοχή με μεγάλη περιβαλλοντική, πολιτιστική και πολιτική σημασία. Μία περιοχή, που έχει βιώσει καταστροφές, συγκρούσεις όλων των ειδών, εσωτερικές και εξωτερικές συμφορές. Μια περιοχή οι χώρες της οποίας κάτω από τις πρόσφατες διεθνείς εξελίξεις έχουν την αίσθηση, ότι για μία ακόμη φορά μένουν στο περιθώριο.

Κατά την γνώμη μας οι χώρες της περιοχής αυτής, μένουν λίγο στο περιθώριο, λόγω ι- στορικών συγκυριών. Έτσι έμειναν και έξω από την ευρω-μεσογειακή συνεργασία και ί- σως έχει φθάσει η ώρα να εξετασθεί πάλι το θέμα της συμμετοχής τους τώρα, που έχουν εκλείψει τα εμπόδια, που υπήρχαν στην περίοδο υπογραφής της διακήρυξης της Βαρκε- λώνης.

Σήμερα η περιοχή περιλαμβάνει χώρες, που έχουν σημαντικές διαφορές στα επίπεδα της οικονομικής τους ανάπτυξης. Οι περισσότερες απ' αυτές έχουν βιώσει πρόσφατες με- ταβατικές καταστάσεις στις κοινωνικοπολιτικές και διοικητικές τους δομές. Όλες έχουν εκφράσει την επιθυμία να συμμετάσχουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση το συντομότερο δυ- νατόν, όταν το επιτρέψουν οι συνθήκες.

Αναμφίβολα, υπάρχουν πάρα πολλές δυσκολίες, που πρέπει να ξεπεραστούν, συμπεριλαμβανομένων και των θεμάτων αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών προβλημάτων.

Η Ελληνική Προεδρία, μέσω της σημερινής Συνεδρίασης, προτείνει να εξετάσουμε πως μπορούμε να επιταχύνουμε την πρόοδο σε ό,τι αφορά την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών θεμάτων στις χώρες αυτές.

Πιστεύουμε, ότι οι υπάρχουσες προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την περιοχή πρέπει να ενδυναμωθούν και να χρησιμοποιηθούν πιο αποδοτικά και μεθοδικά στο σύνολό τους. Επί πλέον πρέπει να βρεθούν κατάλληλοι τρόποι συνεργασίας και παρέμβασης, ώστε τόσο οι πολίτες των Κρατών Μελών, όσο και οι πολίτες των Χωρών αυτών να κατανοήσουν το στόχο των παρεμβάσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να μοιραστούν τα όποια ευεργετήματα των αποτελεσμάτων τους.

Προετοιμάζοντας αυτή την άτυπη Υπουργική Συνάντηση συντάχθηκαν δύο κείμενα ανεξάρτητα. Το ένα κείμενο το οποίο σας παρουσιάζω, το έχει στείλει η Προεδρία και το άλλο η Επιτροπή. Το κείμενο της Επιτροπής είναι πιο γενικό και ασχολείται με τις ανάγκες για μία πιο συγκροτημένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση των περιβαλλοντικών θεμάτων στα πλαίσια της συνολικής προσπάθειας, που γίνεται από τις χώρες της περιοχής αυτής, να αναμορφώσουν τις δομές και τη νομοθεσία τους, ώστε να γίνουν συμβατές, αν όχι πλήρως εναρμονισμένες με το ευρωπαϊκό κεκτημένο.

Το κείμενο της Ελληνικής Προεδρίας, προχωρεί ένα βήμα παραπέρα και προτείνει να αρχίσει η ενδυνάμωση της εργασίας αυτή σε ένα από τα κρίσιμότερα θέματα της περιοχής, το νερό. Συγκεκριμένα προτείνεται να εξετασθεί, πως μπορεί να επιτευχθεί η ολοκληρωμένη διαχείριση των υδάτινων πόρων των πολλών διασυνοριακών υδάτων της περιοχής, ποταμών, λιμνών καθώς και των κοινών υπόγειων υδροφορέων.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και αρκετοί διεθνείς Οργανισμοί, ανέπτυξαν ήδη χρήσιμες πρωτοβουλίες στον τομέα αυτό, πολλές από τις οποίες είναι συμπληρωματικές. Ανάμεσα στις πιο σημαντικές πρωτοβουλίες είναι η διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που ξεκίνησε το 1999 με έμφαση στην περιφερειακή συνεργασία, στο να διευκολύνει την εναρμόνιση των πολιτικών της νοτιοανατολικής Ευρώπης με εκείνες της Ένωσης.

Υπ' αυτή την διαδικασία η επικοινωνιακή στήριξη για την ανασυγκρότηση, ανάπτυξη και σταθεροποίηση είναι το κύριο όχημα επιδοτήσεων με περίπου 100.000.000 ευρώ για διάστημα τριών χρόνων, για περιβαλλοντικά προγράμματα, από τα οποία 8.000.000 ευρώ για περιφερειακά προγράμματα.

Τα διασυνοριακά νερά θα μπορούσαν να υποστηριχθούν από το περιορισμένο -πρέπει να πω- αυτό κονδύλι. Το πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για περιφερειακή, περιβαλλοντική ανασυγκρότηση, είναι το κύριο εργαλείο της Κοινότητας για περιφερειακή συνεργασία επιδοτούμενο με 32.000.000 ευρώ. Έτσι, λειτουργούν η Ομάδα Εργασίας για τον Δούναβη και τη Μαύρη Θάλασσα, για την αποκατάσταση της ποιότητας του νερού της λεκάνης του Δούναβη και του Ευξείνου Πόντου και η Ευρωμεσογειακή Συνεργασία βασισμένη στη διακήρυξη της Βαρκελώνης, η οποία έχει το νερό ως μια από τις προτεραιότητές της, τα χρηματοδοτικά εργαλεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης «FAR» και η δράση υποστήριξης για περιβαλλοντικές δραστηριότητες στην περιοχή της Μαύρης Θάλασσας.

Το «global ervaimen fastility» για την περίοδο 2001-2007 πρότεινε την ανάπτυξη μίας στρατηγικής συνεργασίας για το Δούναβη και τη Μαύρη Θάλασσα, περιλαμβάνοντας επενδύσεις σε 17 χώρες της περιοχής αυτής, οικονομική συνεργασία για τη Μαύρη Θάλασσα, αρκετές άλλες δραστηριότητες και πρωτοβουλίες, που έχουν αναληφθεί από Κυβερνητικούς και Μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς.

Έχοντας γνώση των ανωτέρω η ιδέα στην οποία βασίζεται το κείμενο της Προεδρίας είναι απλή. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ανέλαβε στο Γιοχάνεσμπουργκ τη δέσμευση να συμβάλει στο να ετοιμασθούν μέχρι το 2005 σχέδια ολοκληρωμένης διαχείρισης υδάτινων πόρων και αποτελεσματικής χρήσης νερού σε σημαντικές λεκάνες απορροής και να μειωθεί στο ένα δεύτερο μέχρι το 2015 ο αριθμός των ανθρώπων χωρίς πρόσβαση σε ασφαλές πόσιμο νερό και βασικές συνθήκες υγιεινής.

Για το σκοπό αυτό η Ευρωπαϊκή Ένωση συνέστησε την Πρωτοβουλία για το νερό, νερό για τη ζωή, που περιλαμβάνει τέσσερις συνιστώσες. Μια εξ αυτών είναι η μεσογειακή, η οποία καλύπτει και ένα μεγάλο μέρος των Βαλκανίων. Στην ουσία αυτό, που προτείνεται από το κείμενο της Ελληνικής Προεδρίας, είναι η ενθάρρυνση και η διευκόλυνση μίας σειράς από κοινές δράσεις για το νερό, μέσα από συνεργασίες, μεταξύ απ' ενός νέων και παλαιών χωρών -μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και απ' ετέρου χωρών της νοτιοανατολικής Ευρώπης, που δεν είναι μέλη της Ένωσης.

Η ιδέα είναι να ξεκινήσει το συντομότερο δυνατόν, η περιφερειακή αυτή συνεργασία μέσω της προετοιμασίας κοινών σχεδίων ολοκληρωμένης διαχείρισης, διαμεθοριακών υδατικών πόρων.

Η προσέγγιση αυτή είναι και αναγκαία και εφικτή, δεδομένου, ότι αποτελεί προαπαιτούμενο για τη σωστή εφαρμογή της Οδηγίας πλαίσιο για τα νερά. Πρέπει εδώ να θυμηθούμε, ότι τα περισσότερα από τα ποτάμια αυτά διαρρέουν ευρωπαϊκές χώρες, Μέλη αλλά και μη Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στο πλαίσιο αυτό η Ελληνική Προεδρία μέσω του Υπουργείου Εξωτερικών και σε συνεργασία με το Υπουργείο Περιβάλλοντος και την Παγκόσμια Τράπεζα οργανώνει τις επόμενες μέρες 6 και 7 Μαΐου, ένα διεθνές συνέδριο, όπου θα καταγραφούν πολύτιμες εμπειρίες από προγράμματα για διασυνοριακά νερά και θα εκφραστεί η προθυμία πολλών εταιρών για δραστηριοποίηση και προσφορά των αναγκαίων οικονομικών μέσων, με σκοπό να διερευνηθούν οι τρόποι για επί πλέον συνεργασίες στο πεδίο των διασυνοριακών νερών. Εκτός από τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως για παράδειγμα η «EUROPEAN INVESTMENT BANK, EUROPEAN BANK FOR CONSTRUCTION DEVELOPMENT», οι εταιρείες μπορεί να συμπεριλάβουν φορείς όπως η Παγκόσμια Τράπεζα, το «GF» το «UNTP», η UNESCO και άλλα.

Οι ερωτήσεις που έχουν τεθεί με βάση τα ανωτέρω είναι: Πως θα εξασφαλίσουμε, ότι η βιώσιμη ανάπτυξη και η περιβαλλοντική προστασία θα αποτελέσουν κεντρικό θέμα της διευρυμένης Ευρώπης, με ποίο τρόπο η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να βοηθήσει τις χώρες της νοτιοανατολικής Ευρώπης στο να επενδύουν περισσότερη προσπάθεια και πόρους στην περιβαλλοντική προστασία, έτσι, ώστε να αποκαταστήσουν ισορροπία μεταξύ των επενδύσεων στο περιβάλλον και των επενδύσεων σε άλλους τομείς;

Πως θα εξασφαλίσουμε αποτελεσματική υποστήριξη προς τις χώρες της νοτιοανατολικής Ευρώπης από τα Κράτη-Μέλη και ιδιαίτερα απ' αυτά τα Κράτη-Μέλη, που διαθέτουν χρήσιμες εμπειρίες, είτε λόγω παρόμοιων περιβαλλοντικών συνθηκών, είτε λόγω

πρόσφατων πολιτικοοικονομικών εξελίξεων; Αν θεωρηθεί, ότι η κατάσταση σχεδίων για ολοκληρωμένη διαχείριση υδατικών πόρων για διαμεθοριακά ύδατα μπορεί να αποτελέσει μία καλή αρχή περιφερειακής, περιβαλλοντικής συνεργασίας, ποιοί είναι οι καλύτεροι τρόποι αξιοποίησης της μεσογειακής συνιστώσας, της πρωτοβουλίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το νερό, ώστε να λειτουργήσει ως μέσο για τη δραστηριοποίηση ανθρωπινων και υλικών πόρων και εξασφάλιση συνέργειας μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών χρηματοδότησης.

Τέλος, ποιός είναι κατά τη γνώμη σας ο καλύτερος τρόπος για την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της συζήτησής μας στη Διάσκεψη του Κιέβου, «Ένα περιβάλλον για την Ευρώπη», που θα γίνει σε λίγες εβδομάδες.

Ευχαριστώ για την προσοχή σας. Τώρα θα ζητήσω από την Μάργκοτ, να σας παρουσιάσει το κείμενο της Επιτροπής, που σχετίζεται με θέματα περιβάλλοντος στη νοτιοανατολική Ευρώπη.

Εξ άλλου, τα κύρια σημεία του Απολογισμού της Ελληνικής Προεδρίας επί θεμάτων περιβάλλοντος, όπως τα ανακοίνωσε η κυρία Βάσω ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ έχουν ως εξής:

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ: ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

I. ΓΕΝΙΚΑ

Η Ελληνική Προεδρία στον τομέα Περιβάλλοντος ήταν επιτυχής τόσο από γενικότερη πολιτική άποψη, όσο και από την άποψη της προώθησης του νομοθετικού έργου του Συμβουλίου, καθώς και την οργανωτική και διοικητική πλευρά. Ασχολήθηκε με θέματα σε διαφορετικά επίπεδα (κοινοτικό, διεθνή βήματα) και είχε σε όλα σημαντικές επιτυχίες.

Τα πιο χαρακτηριστικά αποτελέσματα της Ελληνικής Προεδρίας στον τομέα περιβάλλοντος συνοψίζονται ως εξής:

1. Η συνεισφορά του Συμβουλίου Περιβάλλοντος στην Εαρινή Σύνοδο Κορυφής

Η Ελληνική Προεδρία έθεσε ως προτεραιότητα στον τομέα του περιβάλλοντος την ενίσχυση της περιβαλλοντικής διάστασης στην Στρατηγική της Λισσαβόνας, όπως συμπληρώθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ (2001) καθώς και την ενδυνάμωση της περιβαλλοντικής συνιστώσας της Στρατηγικής της ΕΕ για την Αειφόρο Ανάπτυξη παράλληλα με την επιτάχυνση της διαδικασίας Κάρντιφ για την ενσωμάτωση περιβαλλοντικών απαιτήσεων στις τομεακές πολιτικές.

Η Ελληνική Προεδρία εργάστηκε εντατικά προκειμένου να προετοιμάσει μια συνολική συνεισφορά κατά την ετήσια ανασκόπηση της προόδου εφαρμογής της Στρατηγικής Αειφόρου Ανάπτυξης και την εφαρμογή των αποτελεσμάτων του Γιοχάνεσμπουργκ την οποία υπέβαλε στο Εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του 2003.

2. Η στρατηγική της αειφόρου ανάπτυξης στη διευρυμένη Ευρώπη και εν όψει της νέας Συνθήκης

Με ιδιαίτερη επιτυχία πραγματοποιήθηκε η Άτυπη Συνάντηση των Υπουργών Περιβάλλοντος της διευρυμένης Ευρώπης (Λαγονήσι, 2-4 Μαΐου 2003), όπου η Ελληνική Προεδρία προώθησε την εξέταση των ζητημάτων συνεργασίας μεταξύ των χωρών των Βαλκανίων και της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, όπως σε ζητήματα διασυνοριακής ρύπανσης και των νερών, με τη συμμετοχή και αντιπροσωπειών από όλες τις χώρες της πε-

ριοχής, καθώς και το επίκαιρο θέμα της προόδου των εργασιών της Ευρωπαϊκής Συνέλευσης σε σχέση με την «Αειφόρο ανάπτυξη ως κεντρικό ζήτημα για το Μέλλον της Ευρώπης».

Από όλες τις αντιπροσωπείες υπογράμμισθηκε, εν όψει της σύνταξης της νέας Συνθήκης της Ε.Ε., η ανάγκη να διατηρηθεί και να ενισχυθεί το περιβαλλοντικό κεκτημένο στην νέα Ευρωπαϊκή Συνθήκη και συμφωνήθηκαν τα σχετικά συμπεράσματα της Προεδρίας.

Αποτέλεσμα των ενεργειών της Προεδρίας, στη συνέχεια της υιοθέτησης των συμπερασμάτων αυτών, ήταν να γίνουν οι απαιτούμενες προσθήκες στο νέο κείμενο της πρότασης στην οποία κατέληξε η Ευρωπαϊκή Συνέλευση.

3. Η προώθηση του νομοθετικού έργου του Συμβουλίου στον περιβαλλοντικό τομέα

Επετεύχθησαν όλοι οι στόχοι, που είχε θέσει η Ελληνική Προεδρία για τους βασικούς τομείς προτεραιότητας, όπως:

Η επίτευξη πολιτικής συμφωνίας, στο Συμβούλιο στις 13 Ιουνίου 2003, επί της πρότασης Οδηγίας για τη θέσπιση ενός κοινοτικού συστήματος Περιβαλλοντικής Ευθύνης, στη βάση της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει», για την πρόληψη και αποκατάσταση των περιβαλλοντικών ζημιών.

Η προώθηση θεμάτων, που αποτελούν μέρος του «πακέτου» για τις κλιματικές αλλαγές: Υιοθετήθηκε συμφωνία σε Α' Ανάγνωση για την τροποποίηση του Κανονισμού σχετικά με τις ουσίες που καταστρέφουν τη στιβάδα του όζοντος. Ολοκληρώθηκαν συμβιβαστικές προτάσεις με στόχο την επίτευξη συμφωνίας σε Β' Ανάγνωση για την πρόταση Οδηγίας για την εμπορία εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Προωθήθηκε ουσιαστικά η επεξεργασία πρότασης Κανονισμού για την παρακολούθηση των αερίων θερμοκηπίου στην Ε.Ε., για την εφαρμογή του Πρωτοκόλλου του Κυότο.

Η προώθηση ζητημάτων που αφορούν στην Βιοασφάλεια και τη Βιοποικιλότητα: Επιταχύνθηκαν οι διαδικασίες εφαρμογής του Πρωτοκόλλου της Καρθαγένης για τη Βιοασφάλεια: Επετεύχθη συμφωνία σε Β' Ανάγνωση επί πρότασης Κανονισμού για την διασυνοριακή μετακίνηση των Γενετικά Τροποποιημένων Οργανισμών, που αποτελεί εφαρμοστικό Κανονισμό του εν λόγω Πρωτοκόλλου, ενώ ξεκίνησαν οι διαπραγματεύσεις με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για συμφωνία σε Β' Ανάγνωση επί της πρότασης Οδηγίας για την επισήμανση και ιχνηλασιμότητα των ΓΤΟ.

Η προστασία και παρακολούθηση των δασών: Υιοθετήθηκε η Κοινή Θέση του Συμβουλίου επί πρότασης Κανονισμού για την παρακολούθηση των δασών και των δασικών οικοσυστημάτων.

Ο περαιτέρω περιορισμός της ατμοσφαιρικής ρύπανσης: Επετεύχθη συμφωνία για γενική προσέγγιση επί πρότασης Οδηγίας για τη μείωση σωματιδιακών και αερίων ρύπων από κινητήρες μη οδικών κινητών μηχανημάτων. Απόφαση του Συμβουλίου για προσχώρηση της Ε.Ε. σε Πρωτόκολλο της σύμβασης καταπολέμησης της διασυνοριακής ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

Η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος: Επετεύχθηκε συμφωνία για υιοθέτηση της Οδηγίας για τα σκάφη αναψυχής. Υιοθέτηση Συμπερασμάτων για μία στρατηγική προστασίας του θαλασσίου περιβάλλοντος. Επεξεργασία συμβιβαστικών προτάσεων για την πρόταση Οδηγίας για την ποιότητα των υδάτων κολύμβησης, χωρίς ωστόσο να

καταστεί δυνατή η υιοθέτησή τους, λόγω του ότι δεν έχει ακόμη υιοθετηθεί η γνωμοδότηση του Ε.Κ.

Η προώθηση της προετοιμασίας της νομοθετικής πρότασης για τα Χημικά: Η Προεδρία τονίζοντας τη σημασία, που αποδίδει το Συμβούλιο στην ταχεία υιοθέτηση από την Επιτροπή της εν λόγω πρότασης και στην ανάγκη εξέτασής της στο Συμβούλιο Περιβάλλοντος, έθεσε το θέμα σε συζήτηση και στις δύο συνόδους του Συμβουλίου Περιβάλλοντος.

4. Η εκπροσώπηση της Ε.Ε. στις διεθνείς συναντήσεις για περιβαλλοντικά θέματα

Η Προεδρία εκπροσώπησε ενεργά την Ε.Ε. στα Διεθνή Fora, ενισχύοντας τον ηγετικό ρόλο προκειμένου να υλοποιηθούν οι δεσμεύσεις του Γιοχάνεσμπουργκ και να ενισχυθεί η παγκόσμια αναπτυξιακή συνεργασία.

Προς τούτο δραστηριοποιήθηκε για την επιτυχή έκβαση των εργασιών του Διοικητικού Συμβουλίου της UNEP στο Ναϊρόμπι, του 3ου παγκόσμιου φόρουμ για τα νερά στο Κυότο, της Επιτροπής Αειφόρου Ανάπτυξης του ΟΗΕ (CSD) στη Νέα Υόρκη, καθώς και στην προστασία των Δασών της Ευρώπης, στο πλαίσιο της 4ης Υπουργικής Συνάντησης της UNFF (Απρίλιος).

Στο πλαίσιο της 5ης Υπουργικής Διάσκεψης «Ένα Περιβάλλον για την Ευρώπη» του Κιέβου (19-23 Μαΐου 2003), που αποτέλεσε το πιο σημαντικό διεθνές γεγονός, η Ελληνική Προεδρία εργάστηκε από κοινού με όλους τους συμμετέχοντες, για την ενίσχυση του περιβαλλοντικού πυλώνα της βιώσιμης ανάπτυξης στο περιφερειακό επίπεδο της ΟΕΕ/ΟΗΕ, στην ανάδειξη των προτεραιοτήτων για «Ένα Περιβάλλον για την Ευρώπη», καθώς και στην επικύρωση σημαντικών διεθνών συμβάσεων.

Η Ελληνική Προεδρία απέδωσε ιδιαίτερη προσοχή στα παγκόσμια περιβαλλοντικά ζητήματα, όπως αυτό των κλιματικών αλλαγών και της εφαρμογής του Πρωτοκόλλου του Κυότο (επίσκεψη της Προέδρου του Συμβουλίου στη Μόσχα σχετικά με την επικύρωση του Πρωτοκόλλου του Κυότο), αλλά και της βιοποικιλότητας και της βιοασφάλειας.

Σημειώνεται, τέλος, ότι με τη συμμετοχή εκπροσώπων από τις υπό ένταξη χώρες πραγματοποιήθηκε Άτυπη συνάντηση της Ομάδας Περιβάλλοντος του Συμβουλίου στα Χανιά, με θέμα «θαλάσσιο περιβάλλον».

II. ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

A. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΥΙΟΘΕΤΗΘΗΚΑΝ

1. Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη συμμετοχή του κοινού στην κατάρτιση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, που αφορούν το περιβάλλον και την τροποποίηση, όσον αφορά τη συμμετοχή του κοινού και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, των Οδηγών 85/337/ΕΟΚ και 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου.

2. Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, που τροποποιεί την Οδηγία 94/25/ΕΚ σχετικά με τη προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών για τα σκάφη αναψυχής.

3. Κανονισμός για τις «Διασυννοριακές μετακινήσεις Γενετικά Τροποποιημένων Οργανισμών».

4. Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2037/2000 σχετικά με τις ουσίες που καταστρέφουν τη στιβάδα του όζοντος, όσον αφορά τις κρίσιμες σημασίας χρήσεις και τις εξαγωγές halons, τις εξαγωγές προϊόντων και εξοπλισμού, που περιέχουν χλωροφθοράνθρακες και τους ελέγχους του βρωμοχλωρομεθάνιου.

Β. ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

1. Παρακολούθηση των δασών και των περιβαλλοντικών αλληλεπιδράσεων στην Κοινότητα (Έμφαση στα δάση).

2. Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την περιβαλλοντική ευθύνη όσον αφορά στην πρόληψη και αποκατάσταση των περιβαλλοντικών ζημιών.

3. Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, που τροποποιεί την Οδηγία 97/68/ΕΚ για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με τα ληπτέα μέτρα κατά της εκπομπής αερίων και σωματιδιακών ρύπων προερχόμενων από κινητήρες εσωτερικής καύσης, που τοποθετούνται σε μη οδικά κινητά μηχανήματα. Γενική προσέγγιση.

4. Απόφαση του Συμβουλίου σχετικά με την προσχώρηση της Ε.Ε. σε Πρωτόκολλο της Σύμβασης του 1979 σχετικά με τη διασυννοριακή ατμοσφαιρική ρύπανση σε μεγάλη απόσταση για την καταπολέμηση της οξύνισης, του ευτροφισμού και του όζοντος σε επίπεδο εδάφους.

5. Διαπραγματευτικές εντολές και αποφάσεις επικύρωσης για τρία πρωτόκολλα, που υπογράφηκαν στη Συνδιάσκεψη του Κιέβου:

Απόφαση του Συμβουλίου σχετικά με την υπογραφή, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, του Πρωτοκόλλου για την αστική ευθύνη και την αποζημίωση ζημιών οφειλόμενων στις διασυννοριακές επιπτώσεις βιομηχανικών ατυχημάτων σε διαμεθοριακά ύδατα.

Απόφαση του Συμβουλίου για την υπογραφή από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα του πρωτοκόλλου ΟΕΕ/ΗΕ περί των μητρώων έκλυσης και μεταφοράς ρύπων.

Απόφαση του Συμβουλίου για την υπογραφή, εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, του Πρωτοκόλλου περί Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης στη Σύμβαση Espoo του 1991 της ΟΕΕ/ΗΕ για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε διασυννοριακό πλαίσιο.

Γ. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ ΕΥΡΙΣΚΕΤΑΙ ΣΕ ΕΞΕΛΙΞΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΥΝΑΠΟΦΑΣΗΣ

1. Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την ποιότητα των υδάτων κολύμβησης.

2. Πρόταση Απόφασης σχετικά με το Μηχανισμό παρακολούθησης των εκπομπών αερίων που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου στην Κοινότητα και την εφαρμογή του Πρωτοκόλλου του Κιότο.

3. Πρόταση Οδηγίας για την εμπορία δικαιωμάτων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.

4. Ιχνηλασιμότητα και επισήμανση Γενετικά Τροποποιημένων Οργανισμών (ΓΤΟ).

5. Συσκευασίες και απόβλητα συσκευασιών.

6. Πρόταση τροποποίησης της Ο. 96/82 για τον έλεγχο των κινδύνων από βιομηχανικά ατυχήματα (Seveso II).

7. Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη μείωση των ατμοσφαιρικών εκπομπών των ποντοπόρων πλοίων και Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της Οδηγίας 1999/32/ΕΚ σχετικά με την περιεκτικότητα σε θείο των καυσίμων πλοίων.

Δ. ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΤΕΛΗΞΕ ΣΕ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1. ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΕΑΡΙΝΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ: Ανασκόπηση Στρατηγικής της ΕΕ για την Αειφόρο Ανάπτυξη και εφαρμογή αποτελεσμάτων του Γιοχάνεσμπουργκ.

2. ΕΝΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ, 5η Πανευρωπαϊκή Συνδιάσκεψη Υπουργών Περιβάλλοντος του Κιέβου (21-23 Μαΐου 2003).

3. Προς μια στρατηγική για την προστασία και διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Ε. ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΕΛΑΒΕ ΓΝΩΣΗ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΣΗΜΕΙΩΝΟΝΤΑΙ:

Α. Γραπτή ενημέρωση από την Προεδρία επί των αποτελεσμάτων της 5ης Πανευρωπαϊκής Υπουργικής Συνδιάσκεψης του Κιέβου.

Β. Γραπτή ενημέρωση από την Προεδρία από κοινού με την Αντιπροσωπεία της Αυστρίας σχετικά με τα αποτελέσματα Συνεδρίου εμπειρογνομόνων «Προς μια Κοινή Δράση εντός της ΕΕ για τις Περιβαλλοντικές Τεχνολογίες», που πραγματοποιήθηκε στη Βιέννη, 26-27 Μαΐου 2003, με τη συμμετοχή εκπροσώπων της Ελληνικής Προεδρίας. Η διοργάνωση του εν λόγω Συνεδρίου βασίστηκε σε πρόταση της Ελληνικής Προεδρίας, προκειμένου να συζητηθεί εκτενέστερα σχετική Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη διαμόρφωση του Σχεδίου Δράσης για τις περιβαλλοντικές τεχνολογίες.

ΣΤ. ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Σχετικά με την πρόταση Οδηγίας για την ποιότητα των Υδάτων Κολύμβησης, στο Συμβούλιο Περιβάλλοντος Μαρτίου 2003 διεξήχθη δημόσια συζήτηση βάσει ερωτηματολογίου της Ελληνικής Προεδρίας, προκειμένου να διαμορφωθούν κατευθυντήριες πολιτικές γραμμές για τις εργασίες των επόμενων μηνών και ειδικότερα σε θέματα, που αφορούν το επίπεδο προστασίας, τους κανόνες συμμόρφωσης και το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας.

ΙΙΙ. ΔΙΕΘΝΗ

Η Ελληνική Προεδρία ανέπτυξε σημαντική δραστηριότητα προκειμένου να ανταποκριθεί στις διεθνείς δεσμεύσεις και υποχρεώσεις της ΕΕ, και να δώσει συνέχεια στις δεσμεύσεις, που ανέλαβε η Ένωση στο Γιοχάνεσμπουργκ, επιβεβαιώνοντας τον ηγετικό ρόλο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε παγκόσμιο επίπεδο για την προώθηση της εφαρμογής της αειφόρου ανάπτυξης και ιδιαίτερα της προστασίας του περιβάλλοντος.

Το Συμβούλιο προετοίμασε τις θέσεις της ΕΕ για πολλές και σημαντικές διεθνείς συναντήσεις στον τομέα του περιβάλλοντος, που έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Προεδρίας, όπως:

Α. 22η Σύνοδος Διοικητικού Συμβουλίου UNEP (GC) Παγκόσμιο Υπουργικό Forum Περιβάλλοντος (GMEF) (Ναϊρόμπι, Κένυα, 3-7 Φεβρουαρίου 2003).

Β. 3ο Παγκόσμιο Φόρουμ Υδάτων, (Κυότο, 16-23.3.03).

Γ. Επιτροπή Αειφόρου Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (CSD), Νέα Υόρκη, Απρίλιος 2003.

Δ. 5η Πανευρωπαϊκή Υπουργική Διάσκεψη «Περιβάλλον για την Ευρώπη», Κίεβο, 21 έως 23 Μαΐου.

Ε. Δράσεις της Ελληνικής Προεδρίας, που αφορούν στην κλιματική αλλαγή και το Πρωτόκολλο του Κυότο.

Θέματα που είχαν ενταχθεί στις ημερήσιες διατάξεις του Συμβουλίου Υπουργών Περιβάλλοντος Μαρτίου και Ιουνίου, αλλά δεν εξετάστηκαν διότι δεν υιοθετήθηκε έγκαιρα από την Ε. Επιτροπή η αναμενόμενη πρόταση:

- Νομοθεσία για την πολιτική Χημικών (θα υιοθετηθεί από την Επιτροπή τον Ιούλιο 2003).

- Πρόταση Οδηγίας για τα Μεταλλευτικά Απόβλητα (θα υιοθετηθεί από την Επιτροπή τον Σεπτέμβριο 2003).

- Πρόταση Οδηγίας για την Πρόσβαση στη Δικαιοσύνη (τρίτος πυλώνας Σύμβασης Ααρχους) (θα υιοθετηθεί από την Επιτροπή τον Ιούλιο 2003).

- Εφαρμογή της Σύμβασης Ααρχους από τα θεσμικά όργανα της Κοινότητας (θα υιοθετηθεί από την Επιτροπή τον Ιούλιο 2003).

IV. ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ, ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Προεδρίας, πραγματοποιήθηκε σειρά Συναντήσεων και Συνεδρίων στην Ελλάδα, στα οποία συμμετείχαν Εμπειρογνώμονες από τα Κράτη-Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τις υπό ένταξη Χώρες, αλλά και από Χώρες γεωγραφικών περιφερειών με ιδιαίτερη σημασία για την Χώρα μας (Μεσόγειος, Εύξεινος, Βαλκάνια).

Περιληπτικά η θεματολογία των συναντήσεων, συνεδρίων κ.λ. έχει ως εξής:

Ευρωπαϊκή Συντονιστική Συνάντηση για το Πρωτόκολλο Μητρώων Μεταφοράς και Έκλυσης Ρυπαντών στα πλαίσια της Σύμβασης Ααρχους.

Συνάντηση εργασίας για τα θέματα της Σύμβασης για την αλλαγή του κλίματος και του Πρωτοκόλλου του Κυότο, στο πλαίσιο της Ομάδας «Κλίμα» του Συμβουλίου.

Συνάντηση για την εφαρμογή της Οδηγίας 96/82 (Seveso).

Συνάντηση του άτυπου δικτύου της Ολοκληρωμένης Πολιτικής Προϊόντων.

Συνάντηση για το Οικολογικό Σήμα.

Συνάντηση για το Δίκτυο Natura 2000.

Συνέδριο «Βιώσιμη Ανάπτυξη για Διαρκή Ειρήνη: Κοινά Ύδατα, Κοινό Μέλλον, Κοινή Γνώση».

21η Συνάντηση της ολομελείας του Δικτύου IMPEL.

3ο Συνέδριο Περιβαλλοντικής Διακυβέρνησης με θέμα Περιβάλλον και Τουρισμός.

Συνάντηση για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση του παράκτιου χώρου.

Ελληνική Εβδομάδα Νερού (Αθήνα, 17-20 Ιουνίου 2003).

Η νηωμένη Ευρώπη των 25 Χωρών παράγων ειρήνης και ανάπτυξης

Του κ. Μιχ. ΓΚΙΟΚΑ

Η πραγματοποιηθείσα την 16η Απριλίου τρέχ. έτ. στην Αθήνα υπογραφή της Συνθήκης Προσχώρησης δέκα νέων Χωρών στην Ευρωπαϊκή Ένωση και οι λόγοι τους οποίους εξεφώνησαν Αρχηγοί και Πρωθυπουργοί Κρατών, επιβεβαίωσαν την ακλόνητη πίστη όλων στο ευρωπαϊκό όραμα και στις δυνατότητες της κοινής προσπάθειας των Λαών της Ευρώπης για ειρηνική διαβίωση και ανάπτυξη.

Η λαμπρή τελετή της υπογραφής της νέας Συνθήκης δικαίωσε, εξ άλλης πλευράς, τις αποφάσεις της πραγματοποιηθείσας κατά το μήνα Δεκέμβριο 2002 Συνόδου της Κοπεγχάγης με όσα «μεγαλειώδη» και «δραματικά» συνέβησαν κατά την διάρκεια των εργασιών της, που ωδήγησε, μεταξύ άλλων, και στην απόφαση ένταξης εντός του ευρωπαϊκού οικοδομήματος των δέκα νέων Χωρών.

Ως εκ των πραγμάτων, οι δέκα υπό ένταξη Χώρες δεν εμφανίζουν μεταξύ τους πολλά κοινά σημεία ως προς το πληθυσμιακό τους μέγεθος, το ακαθάριστο εθνικό προϊόν, την απασχόληση, την ανεργία, αλλά και ως προς την επιθυμία των κατοίκων τους να ενταχθούν εντός της μεγάλης οικογένειας της Ευρώπης.

Έτσι, π.χ. η Κύπρος «σύρει» τον χορό ως η πλουσιότερη Χώρα, εκ των 10 Χωρών με επομένη την Σλοβενία, ενώ άλλες Χώρες εμφανίζουν υψηλά ποσοστά ανέργων, πέραν του μέσου όρου των Χωρών Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης κ.ά.

Εξ άλλης πλευράς εκτιμάται, ότι το κόστος της διεύρυνσης υπερβαίνει τα 100.000.000.000 ΕΥΡΩ, ενώ διατυπώνονται φόβοι από της πλευράς των δέκα πέντε Χωρών, ότι το χαμηλό κόστος αμοιβής της εργασίας στα νέα Μέλη θα δημιουργήσει προβλήματα σε όσες επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται σε Χώρες με μεγαλύτερο κόστος αμοιβής εργασίας.

Οι Χώρες, οι οποίες αναμένεται, ότι «θα ζημωθούν» (αλλά μετά το έτος 2006) λόγω μείωσης των χρηματοδοτήσεων από τα Κοινοτικά Ταμεία είναι η Ελλάδα, η Ιρλανδία, η Ισπανία και η Πορτογαλία.

Επισημαίνεται πάντως, ότι συνεπεία της διεύρυνσης η ενιαία ευρωπαϊκή αγορά μεγεθύνεται κατά 40%.

Σε μία πρώτη προσέγγιση, πέραν της πολιτικής διάστασης του πράγματος, επιχειρείται εδώ μία συνοπτική καταγραφή στοιχείων ταυτότητας των υπό ένταξη Χωρών.

Εσθονία

Η Χώρα αποτελεί αυτόνομο κράτος από το έτος 1991. Μεταξύ των κατοίκων της ποσοστό 28% είναι Ρώσοι. Το ΑΕΠ της Χώρας ανήλθε κατά το έτος 2001 σε 6.200.000.000 ΕΥΡΩ. Παρατηρείται υψηλό ποσοστό ανεργίας.

Κύπρος

Μεταξύ των υπό ένταξη νέων Χωρών η Κύπρος είναι η πλέον πλουσία και η μόνη υποψήφια Χώρα, η οποία πληροί όλες τις προϋποθέσεις προς ένταξη, όπως αυτές καθορίζονται από τις οικείες Συνθήκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ ανήλθε το έτος 2001 σε 15.100 ΕΥΡΩ, ενώ κατά το αυτό έτος το ΑΕΠ της Χώρας ανήλθε σε 10.200.000.000 ΕΥΡΩ. Σημειώνεται, η έντονη τουριστική ανάπτυξη της Χώρας, καθώς και το χαμηλό επίπεδο ανεργίας.

Λεττονία

Το ΑΕΠ της Χώρας ανήλθε το έτος 2001 σε 8.500.000.000 ΕΥΡΩ (κατά κεφαλήν εισόδημα 3.600 ΕΥΡΩ). Σημειώνονται χαμηλά επίπεδα ανεργίας.

Λιθουανία

Η χώρα απέκτησε αυτονομία προ δεκαετίας. Το ΑΕΠ της Χώρας ανήλθε το έτος 2001 σε 13.400.000.000 ΕΥΡΩ, ενώ ένα από τα βασικά της προβλήματα παραμένει η ανεργία. Λόγω των ιδιαιτεροτήτων της η Χώρα έχει προσελκύσει σημαντικές ξένες επενδύσεις.

Μάλτα

Η Μάλτα κατέστη ανεξάρτητο κράτος το έτος 1964. Επίσημες γλώσσες της Χώρας είναι η αγγλική και η μαλτέζικη, κράμα αραβικής, γαλλικής και ιταλικής γλώσσας.

Οι κάτοικοι είναι Καθολικοί και ως εκ τούτου απαγορεύονται το διαζύγιο και οι αμβλώσεις.

Η Μάλτα δεν θα συμμετέχει στον ευρωστρατό, όποτε δήποτε αυτός συγκροτηθεί.

Το ΑΕΠ της Χώρας ανήλθε το έτος 2001 σε 4.000.000.000 ΕΥΡΩ, με κατά κεφαλήν εισόδημα 10.300 ΕΥΡΩ ετησίως.

Ονγγαρία

Η Χώρα εκτείνεται σε 93.000 τ.χ. και ο πληθυσμός της ανέρχεται (1999) σε 10.068.000 κατοίκους, εκ των οποίων ποσοστό 1,4% είναι αλλοδαποί.

Η γεωργία συνεισφέρει (1999) ποσοστό 5,1% στο εθνικό εισόδημα, η βιομηχανία 33,5% και οι υπηρεσίες 61,5%.

Το ΑΕΠ της Χώρας ανήλθε το 2001 σε 58.000.000.000 ΕΥΡΩ, ενώ η ανεργία κυμαίνεται σε χαμηλά επίπεδα, 6% περίπου. Η Χώρα αποτελεί πόλο προσέλκυσης ξένων επενδύσεων.

Παράκληση

Λόγω πληθώρας ύλης η δημοσίευση άρθρων καθυστερεί. Παρακαλούνται οι Ενδιαφερόμενοι προ της αποστολής άρθρων να επικοινωνούν με τον Επιστημονικό Υπεύθυνο της έκδοσης.

La Librairie hellénique DESMOS et les Éditions JC Lattès
seront heureuses de vous accueillir

le dimanche 22 juin 2003 à partir de 19 heures,
afin de fêter avec *Nikos Aliagas* la sortie de son livre

Allez voir chez les Grecs

L'auteur dédicacera son ouvrage et le vin de l'amitié sera bien sûr de la fête.

Librairie hellénique DESMOS 14 rue Vandamme - 75014 PARIS

Tél.: 01 43 20 84 04 - Fax 01 43 35 53 80 - e-mail: desmos.libraire@wanadoo.fr

Πολωνία

Η Χώρα εκτείνεται σε 313.000 τ.χ. ενώ ο πληθυσμός της ανέρχεται σε 38.654.000 κατοίκους (1999).

Η γεωργία συνεισφέρει ποσοστό 3,9% στο εθνικό προϊόν της Χώρας, η βιομηχανία 35,8% και οι υπηρεσίες 60,3%.

Το ΑΕΠ της Χώρας ανήλθε κατά το έτος 2001 σε 196.700.000.000 ΕΥΡΩ. Σημειώνονται υψηλά ποσοστά ανεργίας.

Σλοβακία

Η Χώρα κατέστη αυτόνομη το έτος 1992, μετά τον διαμελισμό της Τσεχοσλοβακίας. Η έκτασή της ανέρχεται σε 49.000 τ.χ. και ο πληθυσμός της (1999) σε 5.399.000 κατοίκους.

Το κατά κεφαλήν εισόδημα ανέρχεται σε 4.200 ΕΥΡΩ (2001), ενώ ποσοστό 4,5% του εθνικού εισοδήματος, 1999, προέρχεται από την γεωργία, 35,2% από την βιομηχανία και 62,2% από υπηρεσίες.

Σημαντικό πρόβλημα της Χώρας είναι εκείνο της ανεργίας, παρό το γεγονός, ότι η Χώρα διαθέτει ανεπτυγμένη βιομηχανία και αποτελεί πόλο προσέλκυσης ξένων επενδύσεων.

Σλοβενία

Η χώρα απέκτησε αυτονομία το έτος 1990.

Μεταξύ των δέκα υπό ένταξη Χωρών είναι η δεύτερη μετά την Κύπρο, πλουσιότερη Χώρα, με ΑΕΠ κατά το έτος 2001 21.000.000.000 ΕΥΡΩ και κατά κεφαλήν εισόδημα 10.500 ΕΥΡΩ ετησίως. Σημειώνονται υψηλά ποσοστά ανεργίας.

Τσεχία

Η χώρα, (πληθυσμός 10.286.000 κάτοικοι), απέκτησε αυτόνομη οντότητα το έτος 1992, οπότε η άλλοτε Τσεχοσλοβακία διεμερίσθη σε δύο κράτη (το άλλο κράτος είναι η Σλοβακία) και καταλαμβάνει έκταση 79.000 τ.χ..

Το ΑΕΠ της Χώρας ανήλθε το έτος 2001 σε 63.300.000.000 ΕΥΡΩ.

Η ανεργία ανέρχεται σε ποσοστό 9,8% (στοιχεία 2002).

Με βάση στοιχεία του έτους 1999 ποσοστό 3,9% του εθνικού εισοδήματος προέρχεται από την γεωργία, 43,3% από την βιομηχανία και 52,8% από υπηρεσίες. Σημειώνεται, ότι η Χώρα διαθέτει ανεπτυγμένη βιομηχανία¹.

Η ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΥΓΕΙΑΣ

Εθνικός Φορέας Υγείας. Αποκέντρωση.

Συγχώνευση των κλάδων Υγείας των Ταμείων

Κοινωνικής Ασφάλισης.

Η Ευρωπαϊκή Κάρτα Υγείας

Του Δρος **Μαν. ΜΠΕΝΤΕΝΙΩΤΗ**
Βουλευτού, τ. Υφυπουργού

ΟΙ ΚΛΑΔΟΙ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ¹

Με βάση τις διατάξεις του Ν. 1397/1983, έχει διαμορφωθεί ένα Εθνικό Σύστημα Υγείας, παρ' ότι μέχρι και σήμερα η υγειονομική προστασία ανήκει στους κλάδους ασθένειας των ασφαλιστικών φορέων² (πίνακας 1).

Όμως η θεσμοθέτηση έτσι του Εθνικού Συστήματος Υγείας και η εξέλιξη της λειτουργίας του, οδηγεί μοιραία στη διαμόρφωση ενός Ενιαίου Φορέα Υγείας.

Έχει αποδειχθεί πλέον, ότι η προστασία της υγείας, με την ευθύνη των φορέων της κοινωνικής ασφάλισης εξακολουθεί να παρουσιάζει ουσιαστικές υστερήσεις, χαμηλό επίπεδο παροχής υπηρεσιών, μειωμένη αποτελεσματικότητα και άνιση ανάπτυξη, ενώ δεν υπάρχει ευθύνη και οργάνωση πρόληψης, που είναι ιδιαίτερης σημασίας για τους εργαζόμενους.

Στο μεταξύ, ο μεγάλος αριθμός φορέων (πίνακας 2), με κλάδο ασθένειας, διαμορφώνει διαφορετικό επίπεδο υγειονομικής περίθαλψης και άνιση κατανομή υπηρεσιών, με τραγική εικόνα για την περιφέρεια και τις νησιώτικες και ακριτικές περιοχές.³

Έτσι, μετά το αδιέξοδο που έχει δημιουργηθεί στην ανάπτυξη του Εθνικού Συστήματος Υγείας, το οποίο στα πρώτα χρόνια της λειτουργίας του ήταν μια κοινωνική επανάσταση, αλλά και μετά την αδυναμία συνεργασίας του συστήματος με τους κλάδους ασθένειας των ασφαλιστικών φορέων και αφ' ενός τα κενά, αφ' ετέρου τις επικαλύψεις που παρουσιάζει η παράλληλη και ταυτόχρονη λειτουργία των δύο «συστημάτων», κρίνεται πλέον ως επιτακτική αναγκαιότητα, η μεταρρύθμιση του συστήματος υγείας.

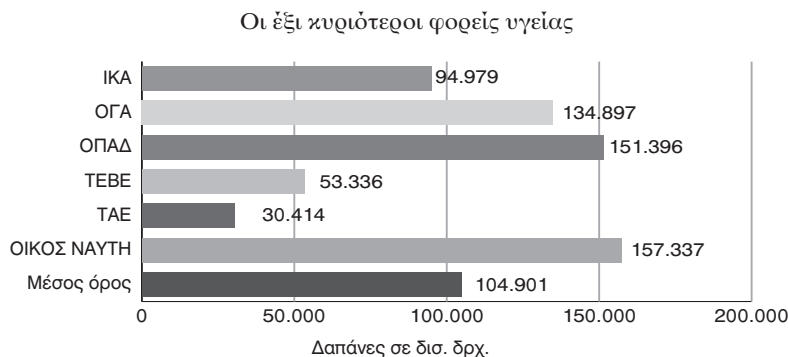
Πρέπει να προκύψει ένας ενιαίος φορέας υγείας, το Εθνικό Σύστημα Υγειονομικής Φροντίδας, το οποίο με την εποπτεία του Υπουργείου Υγείας, να παράγει τις υπηρεσίες

1. Το κείμενο περιλαμβάνεται σε εκτενή μονογραφία του Σ. με θέμα: «Το Ελληνικό Εθνικό Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης και η συμβολή του στην Περιφερειακή Ανάπτυξη της Χώρας». Αθήνα, 2002.

2. Με παράλληλη συμπληρωματική κάλυψη από τις υπηρεσίες Κοινωνικής Πρόνοιας, με βάση τις διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 1 του Ν.Δ. 57/1973.

3. Αντ. Πετρώλου: «Ο ρόλος των ασφαλιστικών φορέων στην περιοχή υπηρεσιών υγείας», ΕΔΚΑ ΛΑ, σελ. 323. Π. Κυριακουλάκου: «Αιχμές αντικοινωνικής προστασίας στην ελληνική κοινωνική ασφάλιση», ΕΔΚΑ ΛΑ, σελ. 68. Κ. Κρεμαλιά: «Το δικαίωμα για προστασία της υγείας» σελ. 84.

υγείας για τους φορείς κοινωνικής ασφάλισης, αλλά και να διασφαλίζει «μια ισότιμη και υψηλού επιπέδου υγειονομική περιθάλψη».⁴ (πίνακας 1)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΑΡΤΑ ΥΓΕΙΑΣ

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, έχει ορίσει την 1η Ιουνίου 2004 ως ημερομηνία έναρξης ισχύος, της κοινής Ευρωπαϊκής Κάρτας Ασφάλισης Υγείας.

Έτσι, αντικαθίστανται όλα τα ισχύοντα έντυπα που αφορούν στην υγειονομική περιθάλψη των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατά τις μετακινήσεις τους σε άλλο κράτος-μέλος.

Αρχικά, αντικαθίσταται το έντυπο E111, για την οποιαδήποτε μικρής χρονικής διάρκειας διαμονή στην αλλοδαπή χώρα, στη συνέχεια, τα έντυπα που απαιτούνται κατά την διάρκεια της προσωρινής διαμονής και τελικά η ηλεκτρονική μορφή, θα επιλύσει όλα τα προβλήματα νοσηλείας σε άλλο κράτος-μέλος.

Έτσι, με την κάρτα απλοποιούνται οι διαδικασίες για την οποιαδήποτε μορφής υγειονομική περιθάλψη των πολιτών στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και εισάγεται πλέον παράλληλα και ο θεσμός της κάρτας ασφάλισης για τις παροχές υγείας στο κράτος κατοικίας και ιθαγένειας.

Για την εισαγωγή της Ευρωπαϊκής Κάρτας Υγείας θα ακολουθήσουν τρεις φάσεις.

Την περίοδο 2002-2003 πρέπει να έχει ολοκληρωθεί η Νομική και Τεχνική προετοιμασία.

Ήδη, το Βέλγιο, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ισπανία, η Σλοβενία έχουν προχωρήσει στην έκδοση ηλεκτρονικών καρτών, ενώ η Ελλάδα, η Τσεχία, βρίσκονται στο στάδιο σχεδιασμού. Η Ιρλανδία, η Βρετανία και οι περισσότερες από τις υποψήφιες χώρες βέβαια, δεν χρησιμοποιούν κάρτα ασφάλισης υγείας και το ζήτημα αυτό πρέπει να αντιμετωπισθεί σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Γι' αυτό απαιτείται ένα χρονικό διάστημα προσαρμογής όλων των κρατών-μελών στο νέο θεσμικό πλαίσιο, το οποίο άλλως τε θα βοηθήσει και για την αποκεντρωμένη οργάνωση και λειτουργία του συστήματος παροχών υγείας στους ασφαλισμένους και στο εσωτερικό κάθε χώρας-μέλους.

4. Αγγ. Στεργίου: «Η Συνταγματική κατοχύρωση της κοινωνικής ασφάλισης», Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81. Σ. Μανωλκίδη: «Η νομική φύση του δικαιώματος στην υγεία και η τυπική ισοδυναμία των συνταγματικών διατάξεων», Δίκαιο και Πολιτική, 17-18, σελ. 208. Απόφαση ΣτΕ 400/1986 (ολομ.).

Ειδικότερα για τη χώρα μας αυτή η θεσμοθέτηση, αναμφιβόλως προωθεί την αποκεντρωμένη ανάπτυξη του συστήματος υγείας, αλλά και παράλληλα, την υπαγωγή όλων των υπηρεσιών υγείας σε ένα Ενιαίο Εθνικό Σύστημα Υγειονομικής Φροντίδας με την εποπτεία του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας.

Οπότε την ευθύνη της παραγωγής των υπηρεσιών υγείας θα έχει ο ενιαίος φορέας, ενώ οι κλάδοι υγείας των ταμείων ασφάλισης, απλά, θα «αγοράζουν» τις υπηρεσίες υγείας, για τους ασφαλισμένους τους, καταβάλλοντας το αντίστοιχο προβλεπόμενο κόστος, των υγειονομικών πράξεων.

Το όλο σύστημα θα λειτουργεί αποκεντρωμένο, με σύγχρονη περιφερειακή ανάπτυξη και ολοκληρωμένη μηχανογραφική στήριξη, η οποία θα στηρίζεται στην κάρτα ασφάλισης του ασφαλισμένου εργαζόμενου και συνταξιούχου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

ΦΟΡΕΙΣ ΑΣΘΕΝΕΙΑΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ ΥΠ. ΕΡΓ. ΚΑΙ ΚΟΙΝ. ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ					
A/A	Τίτλος Οργανισμού	Κλάδος	Έτος Ίδρ.	Έδρα	Διεύθυνση
1	Ταμείο Ασφάλειας Ξενοδοχοϋπαλλήλων	Ασθένειας Πρόνοιας	1936	Αθήνα	Ακαδημίας 56
2	Ταμ. Αλληλοβ. Πρ. ΗΛΠΑΠ	Ασθένειας	1906	Αθήνα	Αδμήτου 17
3	Ταμ. Αλληλοβ. Πρ. ΗΣΑΠ	Ασθένειας	1929	Πειραιάς	Πλ. Λουδοβίκου 1
4	Ταμ. Υγ. Δημ. και Κοιν. Υπαλ.	Ασθένειας	1949	Αθήνα	Σόλωνος 108
5	Ταμείο Ασφαλ. Προσωπικού Εμπορικής Τραπεζικής	Ασθένειας Πρόνοιας	1955 1927	Αθήνα	Σωκράτους 31
6	Ταμ. Υγ. Δικηγ. Επαρχιών	Ασθένειας	1966	Αθήνα	Ηπείρου 64
7	Ταμ. Αλληλ. Πρ. Εθν. Τυπογ.	Ασθένειας	1943	Αθήνα	Καποδιστρίου 34
8	Ταμ. Προν. Δικηγ. Αθηνών	Πρόνοιας Επικ. Ασφ. Προσωπικού	1941 1982	Αθήνα	Χ. Τρικουπής 34
9	Ταμείο Πρόνοιας Δικηγόρων Πειραιώς	Ασθένειας Πρόνοιας	1937	Πειραιάς	Ηρ. Πολ/χνηίου 47
10	Ταμείο Πρόνοιας Δικηγόρων Θεσ/νίκης	Ασθένειας Πρόνοιας	1928	Θεσ/κη	Δωδ/νήσου 10Α
11	Ταμ. Ασφ. Ασθ. Προσ. Τραπ. Πίστewς, Γεν. και Αμ. Εξπρές	Ασθένειας	1976	Αθήνα	Χ. Τρικουπής 6-8-10
12	Κλ. Υγ. Υπαλ. Αστυν. Πόλεων	Ασθένειας	1959	Αθήνα	Βερανζέρου 48
13	Ταμείο Υγείας Πρόνοιας Αγροτικής Τραπεζικής Ελλάδος	Ασθένειας Βοηθ/των Αποκ. Τέκν.	1934	Αθήνα	Γ' Σεπτεμβρίου 43 Πανεπιστ. 25-26
14	Αλληλ. Ταμ. Περιθ. Σουλ. Υπ. Τραπεζικής Ελλάδος	Ασθένειας	1938	Αθήνα	Ομήρου 5
15	Ενιαίος Δημοσιογραφικός Οργανισμός Επικουρικής Ασφαλ. και Περιθάλψεως	Επικ. Συντ. Ασθένειας Πρόνοιας	1968	Αθήνα	Ορμηγίου 38 και Ηριδανού 25
16	Ταμ. Υγ. Πρ. Εθν. Τρ. Ελλάδ.	Ασθένειας		Αθήνα	Σοφοκλέους 15

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

ΑΣΦΑΛΙΣΜ. ΚΑΤΑ ΦΟΡΕΑ ΚΑΙ ΚΛΑΔΟ ΑΣΘΕΝ. ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΝ ΤΕΛ. ΠΕΝΤΑΕΤΙΑ								
A/A	Τίτλος Οργανισμού	Ασφ. 31-8-2000	1997	1998	1999	2000	2001	α/α
<i>Φορείς Ασθένειας</i>								
1	Ταμ. Ασφ. Ξενοδ/λων	68.462	61.350	61.390	64.700	68.462	70.900	1
2	Ταμ. Αλληλ. Πρ. ΗΛΠΑΠ	1.852	1.992	1.912	1.832	1.890	1.900	2
3	Ταμ. Αλληλοβ. Πρ. ΗΣΑΠ	3.083	3.204	3.164	3.120	3.067	3.047	3
4	Ταμ. Υγ. Δημ. και Κοιν. Υπαλ.	54.795	44.974	49.347	53.927	55.101	58.000	4
5	Ταμείο Ασφαλ. Προσωπικού Εμπορικής Τραπεζικής	11.201	11.241	11.231	11.256	11.201	11.250	5
6	Ταμ. Υγ. Δικηγ. Επαρχιών	11.534	10.942	11.141	11.400	11.655	12.000	6
7	Ενιαίος Δημοσ. Οργ. Επιχ. Ασφ. και Περιθ.	4.530	4.200	4.300	4.400	5.000	5.500	7
8	Κλ. Υγ. Υπαλ. Αστυν. Πόλεων	24.500	23.500	24.000	24.000	24.000	24.500	8
9	Ταμ. Αλληλ. Πρ. Εθν. Τυπογ.	563	545	545	550	550	563	9
10	Ταμ. Ασφ. Ασθ. Προσωπ. Τραπε. Πίστωσης, Γενικής	20.143	16.009	16.176	16.680	20.143	21.500	10
11	Ταμ. Προν. Δικηγ. Αθηνών	20.382	18.696	19.370	19.937	20.653	20.850	11
12	Ταμ. Πρόν. Δικηγ. Πειραιώς	1.507	1.460	1.466	1.509	1.531	1.560	12
13	Ταμ. Πρόν. Δικηγ. Θεσ/νίκης	5.415	4.690	4.937	5.090	5.415	1.735	13
<i>Κλάδοι Ασθένειας</i>								
1	Ι.Κ.Α.	2.900.000	2.840.000	2.870.000	2.890.000	2.910.000	2.930.000	1
2	Ταμ. Ασφ. Πρ. Ασφ. Ετ. «ΗΕΘΝΙΚΗ»	2.089	2.112	2.084	2.103	2.108	2.118	2
3	Ταμ. Ασφ. Πρ. Τρ. Ιονικ. και Λαϊκής	5.000	5.315	5.322	5.268	5.000	5.000	3
4	Ταμ. Ασφ. Πρ. ΕΤΒΑ	921	898	1.060	1.064	1.045	1.040	4
5	Ταμ. Ασφ. Πρ. ΟΤΕ	87.315	59.386	60.388	87.000	87.315	87.500	5
6	ΤΕΒΕ	505.390	502.920	503.130	501.743	505.390	506.850	6
7	Ταμ. Ασφ. Εμπόρων	113.000	109.000	110.000	112.000	118.000	123.000	7
8	ΤΣΑΥ	66.800	54.300	58.600	60.600	67.200	69.000	8
9	ΤΣΜΕΔΕ	66.494	66.804	68.532	62.617	69.082	70.100	9
10	Ταμ. Ασφ. Ιδ. Συντ. και Υπ. Τύπου	3.916	2.929	3.152	3.183	3.916	4.120	10
11	Ταμ. Συντ. Εφημ. και Υπ. Πρακτ. Αθ.	2.219	2.066	2.362	2.221	2.219	2.230	11
12	Ταμ. Ασφ. Τεχν. Τύπου Αθ.	3.559	2.954	3.222	3.263	3.559	3.800	12
13	Ο.Γ.Α.	1.543.000	1.584.000	1.575.000	1.573.000	1.543.000	1.576.000	13
14	Οργ. Ασφ. Προσ. ΔΕΗ	59.500	58.144	58.397	59.082	59.500	58.900	14
15	Ταμ. Πρ. και Επιχ. Ασφ. Πρ. Ιπποδ.	264	245	253	257	262	2.069	15
16	Ταμ. Επιχ. Ασφ. Συμβολαιογρ.	3.951	4.316	4.330	4.390	4.252	3.951	16
17	Ταμ. Προν. Εθν. Θεάτρου	101	161	156	150	135	100	17
18	Ταμ. Επ. Ασφ. Πρόν. και Ασθ. εργ. στα λμ.	3.758	3.438	3.460	3.460	3.400	3.265	18
19	Ταμ. Αλληλ. Πρ. Ο.Σ.Ε.	-	25.000	25.000	-	-	-	19
ΣΥΝΟΛΟ		5.595.244	5.526.791	5.563.427	5.589.802	5.614.051	5.682.348	

ΟΙ ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ

Ο αναπτυξιακός νόμος 1892/1990 Η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων του

Του κ. **Σταύρου ΚΑΜΠΕΛΗ**
Γενικού Γραμματέα ΥΠΕΧΩΔΕ

Εισαγωγή στην αξιολόγηση του Ν.1892/1990

Το ζήτημα της προσαρμογής της ελληνικής οικονομίας στις σύγχρονες εξελίξεις, πέ-
ραν της σύγκλισης των βασικών μακροοικονομικών μεγεθών, αφορά εξίσου καθοριστι-
κά τις παραγωγικές δομές, δηλαδή τη διατήρηση και προώθηση των ανταγωνιστικών
πλεονεκτημάτων της εγχώριας βιομηχανίας στο πλαίσιο των απαιτήσεων της παγκό-
σμιας αγοράς¹.

Πρωταρχικό μέλημα της βιομηχανικής πολιτικής είναι η συνδρομή στην ενδυνάμωση
της ανταγωνιστικής επιχειρησιακής ικανότητας, μέσω της ουσιαστικής συνεργασίας του
δημόσιου και ιδιωτικού τομέα της οικονομίας. Η θέσπιση κινήτρων ειδικότερα, με στόχο
την ενθάρρυνση της επενδυτικής δραστηριότητας, αποτελεί βασικό σκέλος της δημόσιας
παρέμβασης για την ενίσχυση του παραγωγικού ιστού, ιδιαίτερα όσον αφορά περιοχές
της χώρας με χαμηλό ή έστω μεσαίο επίπεδο ανάπτυξης και λιγότερο ανταγωνιστικές
βιομηχανικές δομές.

Η άσκηση άμεσης βιομηχανικής πολιτικής στην Ελλάδα παρουσιάζει, κατά την τε-
λευταία εικοσιπενταετία, σημαντική θεσμική πρόοδο, με την σταδιακή μείωση του κρατι-
κού προστατευτισμού και την επιλεκτικότερη προσέγγιση στην παροχή επιδοτήσεων
στον ιδιωτικό τομέα. Ο σταδιακός εκσυγχρονισμός της αναπτυξιακής νομοθεσίας, με βα-
σικούς σταθμούς τη θέσπιση του Ν.289/76, του Ν.849/78 του Ν.1116/81, του Ν.1262/82 και
τέλος, του Ν.1892/90, είχε ως γενικό αποτέλεσμα την υποστήριξη κλάδων με διαρθρωτι-
κό πρόβλημα υπο- και από -επένδυσης, ενώ παράλληλα προβλήθηκε εντονότερα η ανά-
γκη αποκέντρωσης, σε περιφερειακό επίπεδο, των επενδυμένων κεφαλαίων.

Η βελτίωση στο καθεστώς ενίσχυσης και υποστήριξης της βιομηχανικής, κυρίως, α-
νάπτυξης οφείλεται ακόμα στη βαθμιαία ισχυροποίηση των φορολογικών απαλλαγών

ως κίνητρο επανεπένδυσης του διαθέσιμου πλεονάσματος. Τέλος, έντονο σημείο διαφοροποίησης της αναπτυξιακής πολιτικής αποτέλεσε η ανάδειξη των Νομών της Θράκης σε πόλο έλξης επενδυτικών δραστηριοτήτων, μέσω της θεσμοθέτησης ευνοϊκότερων κινήτρων σε σχέση με τα ισχύοντα σε άλλες περιοχές της Ελλάδας.

Στη συνέχεια του εισαγωγικού σημειώματος παρουσιάζεται συνοπτικά το μελετητικό αντικείμενο και οριοθετείται η μεθοδολογία της αξιολόγησης της συνδεδεμένης επιχειρηματικής ανάπτυξης, στα πλαίσια της εφαρμογής του αναπτυξιακού νόμου 1892/90 στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης κατά την περίοδο 1991-'97.

Παρουσιάζονται, συγκεκριμένα, τα αποτελέσματα της αξιολόγησης της εφαρμογής του αναπτυξιακού νόμου 1892/90 στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης την προαναφερόμενη χρονική περίοδο (1991-1997), στο πλαίσιο εκπονούμενης από την Περιφέρεια μελέτης, βάσει στοιχείων, που συγκέντρωσε η Διεύθυνση Σχεδιασμού και Ανάπτυξης της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και επεξεργάστηκε η Εταιρεία «Indeco A.E. - Σύμβουλοι Ανάπτυξης και Επενδύσεων».

Περισσότερο αναλυτικά στην παρούσα μελέτη, παρουσιάζεται ο βαθμός επίτευξης του στόχου προσέλκυσης και υλοποίησης ιδιωτικών επενδύσεων στη συγκεκριμένη Περιφέρεια από την μέχρι τούδε εφαρμογή του αναπτυξιακού νόμου 1892/90 και προσδιορίζονται οι παράμετροι που επηρεάζουν την απόδοσή του, ως μέσον άσκησης βιομηχανικής πολιτικής και συμβολής στην περιφερειακή ανάπτυξη.

Η γνώση του τρόπου με τον οποίο η εφαρμογή του αναπτυξιακού νόμου 1892/90 επηρέασε τον βαθμό περιφερειακής συγκέντρωσης επενδυτικών δραστηριοτήτων και, κατ' επέκταση, το πρότυπο οικονομικής διάρθρωσης της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης σχετίζεται άμεσα με την ερμηνεία των διαπεριφερειακών ανισοτήτων, σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο, καθώς και με τον προσδιορισμό του συγκριτικού ή απόλυτου κόστους κάθε νέας παρέμβασης που αποσκοπεί στην ενσωμάτωση ρυθμιστικών βελτιώσεων στο ισχύον θεσμικό πλαίσιο.

Η επισκόπηση των εξελίξεων και η έκφραση στη συγκριτική ανάλυση των επενδυτικών συμπεριφορών, με τον τρόπο που επιχειρείται στα πλαίσια της μελέτης, επιτρέπουν τη διαμόρφωση σημαντικών εκτιμήσεων σχετικά με τις συνέπειες που είχε ή αναμένεται να έχει για τον τομέα της παραγωγής η αξιοποίηση του ειδικού καθεστώτος ενίσχυσης των ιδιωτικών επενδύσεων στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης.

Ειδικότερα, επισημαίνονται τα ακόλουθα στοιχεία, που συμβάλλουν αποφασιστικά στη διαμόρφωση του νέου πλαισίου αναφοράς και έχουν επιπτώσεις στη χάραξη της επενδυτικής πολιτικής της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης:

- η ένταση της αποδοτικότητας των διατιθέμενων επιχειρηγήσεων,
- ο βαθμός ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων στην εγχώρια και τη διεθνή αγορά,
- η εξειδίκευση της αναπτυξιακής στρατηγικής κατά κλάδο της παραγωγής,
- η διασύνδεση της αναπτυσσόμενης επενδυτικής δραστηριότητας με τη χωρική κατανομή του παραγωγικού δυναμικού της περιφέρειας,

• η ανάδειξη των αναγκών περαιτέρω υποβοήθησης και υποστήριξης της ιδιωτικής επενδυτικής προσπάθειας στους ζωτικούς τομείς των υποδομών και επιμόρφωσης του ανθρώπινου δυναμικού.

Κατ' αυτό τον τρόπο, η μελέτη αποτελεί χρήσιμο και πρακτικό βοήθημα για ιδιωτικούς και δημόσιους φορείς που εμπλέκονται ή επιθυμούν να εμπλακούν στην επενδυτική διαδικασία στα πλαίσια του αναπτυξιακού νόμου. Ήτοι:

- Ιδιώτες Επιχειρηματίες,
- Επενδυτικούς Φορείς,
- Τράπεζες,
- Επιμελητήρια,
- Τοπικούς Κοινωνικούς Φορείς,
- Ο.Τ.Α.,
- Ερευνητικά Ιδρύματα.

Μεθοδολογικές παρατηρήσεις

Από άποψη μεθοδολογίας προτάθηκαν ορισμένες αρχές. Έτσι, η προσέγγιση που επιχειρείται έχει χαρακτηρίρα:

• **Επιλεκτικό.** Η διερεύνηση επικεντρώνεται σε βασικές παραμέτρους που συνθέτουν το πλαίσιο υπαγωγής της επενδυτικής δραστηριότητας στις ευεργετικές διατάξεις του Ν.1892/90, συγκεκριμένα, σε εκείνα τα οποία συνθέτουν το τρίπτυχο: επιχορηγήσεις - υλοποίηση - θέσεις εργασίας. Στόχος είναι η εξέταση της διαδικασίας υπαγωγής και εφαρμογής των επενδυτικών σχεδίων.

• **Συγκριτικό.** Το πρότυπο συμπεριφοράς του επενδυτή στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης δεν αξιολογείται αυτό καθαυτό ως προς την καταλληλότητα ή τη βιωσιμότητά του. Το σύνολο των υπαγωγών τμηματοποιείται σε επιμέρους ομάδες, ώστε να καταστεί εφικτή η συστηματική σύγκριση μεταξύ υποομάδων, με βασικό κριτήριο το βαθμό αξιοποιήσεων των κινήτρων, γεγονός που αντανάκλα την εσωτερική τους διάρθρωση και την συνολική τους ανταγωνιστικότητα, αλλά και την ελκυστικότητα του θεσμικού πλαισίου.

• **Διαχρονικό.** Η προσέγγιση έχει επαρκές χρονικό βάθος και ως εκ τούτου η ιστορικά διαμορφωμένη διάρθρωση και δυναμική του επενδυτικού δυναμικού κρίνεται εκ του αποτελέσματος. Οι οικονομικές επιδόσεις που καταγράφονται συνδέονται άμεσα με την ασκούμενη επενδυτική πολιτική.

Για την πραγματοποίηση της αξιολόγησης απαιτήθηκε η συλλογή και διασταύρωση όλων των διαθέσιμων στοιχείων από διάφορες πηγές (Διεύθυνση Περιφερειακής Ανάπτυξης Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης, Γραφείο Περιφερειακής Ανάπτυξης Καβάλας, ΥΠ.ΕΘ.Ο., Α.Τ.Ε., Ε.Ο.Μ.Μ.Ε.Χ.), που αφορούσαν σε επενδυτικά σχέδια, που έχουν υπαχθεί στις διατάξεις του Ν.1892/90 με πεδίο εφαρμογής την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας- Θράκης, ώστε να αποτελέσουν μια ενιαία βάση αξιολόγησης.

Τα 1.274 επενδυτικά σχέδια που συνολικά υπήχθησαν στις διατάξεις του αναπτυξιακού νόμου, κατά την περίοδο 1991-'97, ταξινομήθηκαν σε 19 Κλαδικές Ομάδες με κριτήριο το παραγωγικό τους αντικείμενο (βλ. Οδηγός παρουσίασης κλάδων στην επόμενη σελίδα) με στόχο την ευχέρεια στη διαδικασία αξιολόγησης και την εξαγωγή συμπερασμάτων.

Κατά την αναλυτική διαδικασία προσδιορίστηκαν και αξιολογήθηκαν οι παράμετροι που επηρεάζουν την πορεία επίτευξης των αποτελεσμάτων του Ν.1892/90. Συγκεκριμένα, προσδιορίστηκαν ορισμένες μείζονος σημασίας οικονομικές και αναπτυξιακές παράμετροι, όπως το συνολικό ύψος επενδύμενων κεφαλαίων, το ύψος επιχορήγησης των εγκεκριμένων επενδυτικών σχεδίων, το πλήθος των εγκεκριμένων επιχορηγήσεων, ο βαθμός απορρόφησης των διατιθέμενων πιστώσεων και οι προσδοκώμενες νέες θέσεις εργασίας για την Περιφέρεια από την πραγματοποίηση των συγκεκριμένων επενδύσεων.

Στο σύνολό τους, τα προαναφερθέντα στοιχεία αξιολογούνται ως προς τη διαχρονική, διατοπική και κλαδική κατανομή τους, καθώς και σε σχέση με το ύψος επένδυσης στο οποίο αναφέρονται, έτσι, ώστε να εξειδικευθεί επακριβώς η εξελικτική πορεία των ιδιωτικών επενδύσεων.

Ειδικά σε σχέση με τις προσδοκώμενες νέες θέσεις εργασίας, διερευνάται η διάκριση του κόστους δημιουργίας απασχόλησης, σε σχέση με την τυπική και μέση επένδυση, καθώς και η κλαδική, διατοπική και διαχρονική εξέλιξη του κόστους αυτού, ώστε να διαπιστωθεί πληρέστερα η πλέον αντιπροσωπευτική αξία του μεταβαλλόμενου κόστους συγκριτικά και με τις προαναφερθείσες παραμέτρους επηρεασμού.

Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης γίνεται με τη μορφή πινάκων και εποπτικών διαγραμμάτων, δομημένη σε τέσσερις ενότητες, βάσει διάκρισης της αξιολόγησης, ανά οικονομική - αναπτυξιακή παράμετρο:

- ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ
- ΕΠΕΝΔΥΟΜΕΝΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΚΑΙ ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΕΣ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ
- ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ
- ΝΕΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Να σημειωθεί ότι η μερική ασυμφωνία στα αθροίσματα του πλήθους των επενδυτικών σχεδίων, τα οποία έχουν υπαχθεί στον Ν.1892/90, στους πίνακες που παρουσιάζονται οφείλεται στην ανομοιομορφία, ως προς το είδος, των διαθέσιμων στοιχείων για κάθε επιμέρους επενδυτικό σχέδιο.

Ο Οδηγός παρουσίασης κλάδων που ακολουθεί, επεξηγεί την κλαδική ονοματολογία που χρησιμοποιείται για λόγους συντόμευσης στα πλαίσια της μελέτης, με ταυτόχρονη παραπομπή στην κωδικοποίηση της κλαδικής δραστηριότητας από την Ε.Σ.Υ.Ε. (Έκδοση, ΣΤΑΚΟΔ-91)

ΟΔΗΓΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΚΛΑΔΩΝ

A/A	ΚΛΑΔΙΚΗ ΟΜΑΔΑ	ΠΕΡΙΕΧΕΙ	ΣΤΑΚΟΔ-91
1	A1: ΓΕΩΡΓΙΑ	Καλλιέργεια δημητριακών και άλλες καλλιέργειες Καλλιέργεια λαχανικών, κηπευτικών, ανθέων και προϊόντων φυτωρίου Δενδρώδεις καλλιέργειες, αμπέλια, σταφιδάμπελα και φυτά για αφεψήματα και μπαχαρικά	011 012 013
2	A2: ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ-ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ-ΑΛΙΕΙΑ	Κτηνοτροφία Μικτές Γεωργοκτηνοτροφικές χρήσεις Βοηθητικές δραστηριότητες συναφείς με τη γεωργία και την κτηνοτροφία, εκτός των κτηνιατρικών υπηρεσιών και της εκκόκκισης βάμβακος Θήρα, τοποθέτηση παγίδων, αναπαραγωγή θηραμάτων και συναφείς βοηθητικές δραστηριότητες Δασοκομία, υλοτομία και συναφείς δραστηριότητες - Αλιεία	014 015 016.1, 016.3 017 02 B
3	A3: ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ	Ορυχεία και λατομεία, συν επεξεργασία μαρμάρου	Γ
4	B1: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ	Βιομηχανία τροφίμων και ποτών	15
5	B2: ΚΑΠΝΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ	Παραγωγή προϊόντων καπνού	16
6	B3: ΥΦΑΝΤΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ	Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών και εκκόκκιση βάμβακος	17,0,16.2
7	B4: ΕΤΟΙΜΟΥ ΕΝΔΥΜΑΤΟΣ	Κατασκευή ειδών ένδυσης, κατεργασία και βαφή γουναρικών	18
8	B5: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΔΕΡΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΔΕΡΜΑΤΙΝΩΝ ΕΙΔΩΝ	Βιομηχανία δέρματος και δερμάτινων ειδών	ΔΓ
9	B6: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ ΞΥΛΟΥ	Βιομηχανία ξύλου και προϊόντων ξύλου	ΔΔ
10	B7: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ ΧΑΡΤΟΥ	Κατασκευή χαρτοπολτού, χαρτιού και προϊόντων από χαρτί- Εκδοτικές και εκτυπωτικές δραστηριότητες	ΔΕ

A/A	ΚΛΑΔΙΚΗ ΟΜΑΔΑ	ΠΕΡΙΕΧΕΙ	ΣΤΑΚΟΔ-91
11	B8: ΠΕΤΡΟΧΗΜΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ	Παραγωγή οπτάνθρακα, προϊόντα διύλισης πετρελαίου και πυρηνικών καυσίμων Παραγωγή χημικών ουσιών, χημικών προϊόντων, συνθετικών και τεχνητών ινών	ΔΣΤ ΔΖ
12	B9: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ ΠΛΑΣΤΙΚΩΝ	Κατασκευή προϊόντων από ελαστικό και πλαστικές ύλες	ΔΗ
13	B10: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	Κατασκευή άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά, πλην μαρμάρου Παραγωγή βασικών μετάλλων και κατασκευή μεταλλικών προϊόντων Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού μ.α.κ. Κατασκευή ηλεκτρικού εξοπλισμού και οπτικών συσκευών Κατασκευή εξοπλισμού μεταφορών	26 ΔΙ ΔΚ ΔΛ ΔΜ
14	B11: ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΠΙΠΛΩΝ ΚΑΙ ΚΟΣΜΗΜΑΤΩΝ	Έπιπλα και λοιπές βιομηχανίες μ.α.κ.	ΔΝ
15	B12: ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΕΣ	Κατασκευές	ΣΤ
16	Γ1: ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ	Ξενοδοχεία και εστιατόρια	Η
17	Γ2: ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ	Μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες	Θ
18	Γ3: ΓΕΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμισθώσεις και επιχειρηματικές δραστηριότητες Υγεία και κοινωνική μέριμνα Δραστηριότητες οργάνωσης μ.α.κ. Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	Κ 85 91 93
19	Γ4: ΜΕΣΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ	Ψυχαγωγικές, πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες	92

Κριτικά σημειώματα

Εμμανουήλ Β. ΜΑΡΜΑΡΑ: Σχεδιασμός και οικιστικός χώρος, θεωρητικές προσεγγίσεις και όψεις της ελληνικής αστικής γεωγραφίας. Ελληνικά Γράμματα, σειρά «Κριτική Γεωγραφική Σκέψη», Αθήνα 2002, σελ. 392.

Υπό του Καθηγητού Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ

Το υπό τον ως άνω τίτλο βιβλίο του κ. Εμμανουήλ Β. ΜΑΡΜΑΡΑ μελετά την αλληλεπίδραση της αστικής γεωγραφίας και του πολεοδομικού σχεδιασμού και είναι ενταγμένο στη σειρά «Κριτική Γεωγραφική Σκέψη» των εκδόσεων «Ελληνικά Γράμματα». Πρόκειται για μία προσέγγιση, που συμβάλλει στην κατανόηση των χωρικών φαινομένων, η οποία συνιστά προϋπόθεση για την ρύθμισή τους. Η παράλληλη αυτή διερεύνηση χωλαίνει στη χώρα μας και είναι δυνατόν να λεχθεί, ότι το εμπεριστατωμένο αυτό βιβλίο έρχεται να μειώσει σε σημαντικό βαθμό το υπάρχον κενό. Ο Συγγραφέας, Πρόεδρος σήμερα του πρώτου ελληνικού Τμήματος Γεωγραφίας, που ιδρύθηκε στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου το 1994, μετά από μία μακρόχρονη ερευνητική και επαγγελματική ενασχόληση σε ζητήματα παραγωγής του δομημένου χώρου και πολεοδομικού σχεδιασμού στην Ελλάδα, επιχειρεί να προσεγγίσει το αστικό φαινόμενο ως ένα ουσιώδες στοιχείο του γεωγραφικού χώρου.

Το βιβλίο αποτελείται από 392 σελίδες, που διαρθρώνονται σε: Πρόλογο, Εισαγωγή, Μέρος Ι, Μέρος ΙΙ, Μέρος ΙΙΙ, Επίλογο, Βιβλιογραφία, Παράρτημα Σχεδίων, Παράρτημα Πινάκων και Ευρετήριο. Το Μέρος Ι ονομάζεται: «Η διαδικασία του σχεδιασμού» και αποτελείται από 3 Κεφάλαια (1ο-3ο Κεφάλαια), το Μέρος ΙΙ αποκαλείται: «Η διαδικασία της ανάπτυξης του αστικού χώρου» και συνίσταται από 5 Κεφάλαια (4ο-8ο Κεφάλαια) και το Μέρος ΙΙΙ επιγράφεται: «Η οικιστική ανάπτυξη στην Ελλάδα και η ακολουθούμενη πρακτική σχεδιασμού» και περιλαμβάνει 3 Κεφάλαια (9ο-11ο Κεφάλαια).

Στα πρώτα Κεφάλαια του βιβλίου (Μέρος Ι και ΙΙ) αναλύεται διεξοδικά η έννοια του σχεδιασμού στην διαχρονική της εξέλιξη, και δίνεται το στίγμα της στενής συνάφειας και αλληλεπίδρασης της γεωγραφίας με τον σχεδιασμό. Μία διαδικασία, που συμβάλλει σημαντικά στην καλύτερη συνεργασία των επιστημόνων, που ασχολούνται με την ανάλυση των προβλημάτων του χώρου και όσων λαμβάνουν αποφάσεις σχετικά με την ρύθμισή του. Συστατικό στοιχείο του βιβλίου αποτελεί η κριτική ανάλυση των βασικών εννοιών και θεωριών, που έχουν διατυπωθεί αναφορικά με την πολεοδομία, την σχεδιαστική διαδικασία, την οικιστική ανάπτυξη και τα χαρακτηριστικά του αστικού χώρου. Με αυτήν

την έννοια το τμήμα αυτό του βιβλίου, εκτός της αναμφισβήτητης επιστημονικής του επάρκειας, παρουσιάζει σημαντικό διδακτικό ενδιαφέρον.

Στα τρία τελευταία Κεφάλαια του Μέρους ΙΙΙ ο Συγγραφέας προχωρεί σε κριτική προσέγγιση της ελληνικής αστικής ανάπτυξης και σχεδιασμού, επιμένοντας στην κατανόηση της απουσίας ουσιαστικής προγραμματισμένης διαδικασίας ανάπτυξης του δομημένου χώρου, ειδικότερα των περιοχών, που προορίζονται για κατοικία, για μεγάλο τμήμα της μεταπολεμικής περιόδου. Κατά τον Συγγραφέα, την μεταπολιτευτική κυρίως περίοδο το σκηνικό άρχισε να μεταβάλλεται σε θεσμικό επίπεδο προς το καλύτερο, με τις ενέργειες, που καταβλήθηκαν για τον εκσυγχρονισμό της πολεοδομικής και χωροταξικής νομοθεσίας. Στην προσπάθειά του αυτή ο Συγγραφέας χρησιμοποιεί πρωτότυπο ερευνητικό υλικό, με αποτέλεσμα οι επισημάνσεις και τα συμπεράσματά του να αποκαλύπτουν σημαντικές όψεις της παθογένειας του αστικού χώρου στην Ελλάδα και των συνακόλουθων πολεοδομικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων, που εμφανίζει στις ημέρες μας. Συγκεκριμένα, βασίζεται στα πορίσματα έρευνας, που είχε εκπονήσει στη ΔΕΠΟΣ (Δημόσια Επιχείρηση Πολεοδομίας και Στέγασης) για τις μορφές οικιστικής οργάνωσης στις προαστιακές περιοχές του αθηναϊκού λεκανοπεδίου και τα ισχύοντα σταθερότυπα στον τομέα «αυτοστέγασης με μικροοικοδόμηση», όπως τον ονομάζει αποκαλώντας έτσι εκείνες τις προαστιακές περιοχές, που έχουν μικρή οικοπεδική κατάτμηση και στις οποίες έχει καθορισθεί από την πολιτεία μικρός σχετικά συντελεστής δόμησης (Κεφάλαιο 10: «Μορφές οικιστικής οργάνωσης»).

Στο τέλος του βιβλίου ο Συγγραφέας εμβαθύνει ιδιαίτερα στον θεσμό της οργανωμένης δόμησης και στην συμβολή της ΔΕΠΟΣ στην προώθησή του, με βάση τόσο την υφιστάμενη βιβλιογραφία, όσο και την εμπειρία του από τη θητεία του στη ΔΕΠΟΣ. Έτσι, ο αναγνώστης βρίσκει συγκεντρωμένη μία ιστορική αναδρομή του θεσμού της οργανωμένης δόμησης στην Ελλάδα, των διαδικασιών, που κατέληξαν στην ίδρυση της ΔΕΠΟΣ και του νομοθετικού πλαισίου και της εξέλιξης του χαρακτήρα της τελευταίας, των προγραμμάτων οργανωμένης παρέμβασης και των υπολοίπων δραστηριοτήτων της στον οικιστικό και πολεοδομικό τομέα. Συνοδευτικά, παρατίθενται σε Παραρτήματα αξιολογικό πρωτογενές υλικό, πολύτιμο στοιχείο για ερευνητές και, κατά πάσα πιθανότητα, σημαντικό σημείο βιβλιογραφικής αναφοράς στο μέλλον.

Συνοψίζοντας την παρουσίαση του βιβλίου του κ. Εμμανουήλ Β. ΜΑΡΜΑΡΑ, καταλήγουμε στο συμπέρασμα, ότι πρόκειται για μία εργασία, που συνδυάζει τον χαρακτήρα ενός συστηματικού πανεπιστημιακού συγγράμματος και ενός πρωτότυπου ερευνητικού έργου, πολύτιμο εφόδιο για όσους μελετούν ζητήματα του χώρου σε σπουδαστικό και ερευνητικό επίπεδο. Το πρωτότυπο αυτό έργο αναδεικνύει την σημασία της αλληλεπίδρασης της γεωγραφίας, και ειδικότερα του αστικού φαινομένου, τόσο με την αξιολόγηση της ελεγχόμενης κρατικής παρέμβασης, όσο και με την αποτίμηση της σημασίας της αυθόρμητης οικιστικής διεργασίας στην Ελλάδα.

Κατά την διάρκεια σεμνής τελετής
ΑΠΕΝΕΜΗΘΗΣΑΝ ΤΑ ΒΡΑΒΕΙΑ
ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ
ΗΘΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΑΞΙΩΝ
«Δημήτριος ΚΑΡΛΟΣ»
ΥΨΟΥΣ 25.000 ΕΥΡΩ

Βραβεία ύψους 25.000 ΕΥΡΩ απένειμε σε Φοιτητές και νέους Επιστήμονες το Κέντρο Προώθησης Ηθικών και Ανθρωπιστικών Αξιών «Δημ. ΚΑΡΛΟΣ» κατά την διάρκεια σεμνής τελετής στην αίθουσα της Παλαιάς Βουλής την 16η Μαΐου τρ. έτ. στην Αθήνα, παρουσία πολλών επισήμων και πλήθους κόσμου.

Τα βραβεία επέδωσαν στους βραβευθέντες οι κύριοι Καθηγητής Γρηγ. ΣΚΑΛΚΕΑΣ, Πρόεδρος της Ακαδημίας Αθηνών, Μητροπολίτης Ηλείας ΓΕΡΜΑΝΟΣ, Γερ. ΑΡΣΕΝΗΣ, τ. Υπουργός, Βουλευτής, Μαν. ΜΠΕΝΤΕΝΙΩΤΗΣ, τ. Υφυπουργός, Βουλευτής, Στ. ΚΑΜΠΕΛΗΣ, Γενικός Γραμματέας ΥΠΕΧΩΔΕ, Καθηγητές Πανεπιστημίου, Γενικοί Διευθυντές Υπουργείων, της ΔΕΗ και άλλων ΔΕΚΟ.

Σε Εισήγησή του ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου του Κέντρου Καθηγητής Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ εξήρε το ευγενές της χειρονομίας σύστασης του Κέντρου υπό των Γονέων του προώρως θανόντος Δημητρίου ΚΑΡΛΟΥ, Φοιτητού, κυρίας Έφης ΚΑΡΛΟΥ-ΜΠΡΙΣΤΟΓΙΑΝΝΗ και κ. Νικολάου ΚΑΡΛΟΥ, ανέφερε στοιχεία για το μέχρι τούδε επιτελεσθέν έργο του Κέντρου και προκήρυξε τα νέα βραβεία ύψους 25.000 ΕΥΡΩ για την περίοδο 14/5/2003-14/5/2004.

Προ της απονομής των βραβείων ο Καθηγητής της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Γεώργιος ΑΝΩΓΕΙΑΝΑΚΗΣ ανεφέρθη διά μακρών στην ζωή του αιμνήστου Δημητρίου ΚΑΡΛΟΥ, ο οποίος είχε διατε-

λέσει και Φοιτητής του, ενώ οι Φοιτήτριες κυρίες Αθανασία ΜΗΛΙΤΣΗ, Ρόη ΕΥΘΥΜΙΑΔΟΥ και Ασπασία ΕΥΘΥΜΙΑΔΟΥ ανέφεραν αντιστοίχως στοιχεία για την Βυζαντινή Χορωδία, (η οποία υπό την Διεύθυνση του κ. Λυκούργου ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ έψαλε αναστάσιμους ύμνους), για τους σκοπούς του Κέντρου και για τα προκηρυχθέντα βραβεία της περιόδου 14/5/2002-14/5/2003.

Οι βραβευθέντες βάσει της προκήρυξης της 14/5/2002 είναι οι εξής:

Μελέτη:

Περί φαρμακευτικού marketing.

κ. Παναγιώτα ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ 2.500 ΕΥΡΩ.

Μελέτη:

Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας και ανάπτυξη: σχέσεις αλληλεξάρτησης, παρούσα κατάσταση, προβλήματα, προοπτικές.

κ. Διον. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ 2.500 ΕΥΡΩ.

Μελέτη:

Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας και Πολιτισμός: σχέσεις αλληλεξάρτησης, στοργής ή αντιπαράθεσης;

κυρία Ειρήνη ΑΝΥΦΑΝΤΗ 2.500 ΕΥΡΩ.

κ. Βασ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ 500 ΕΥΡΩ.

Επιστημονική Συνεργασία σε Διεθνή Οργανισμό, ΟΟΣΑ, Παρίσι:

Δρ Βασ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ 3.000 ΕΥΡΩ.

Μελέτη:

Περί ιδιωτικών επενδύσεων και ιδίως εκείνων του τομέα υγείας.

κ. Βασίλ. Κ. ΙΑΤΡΙΔΗΣ 2.500 ΕΥΡΩ.

κ. Κυριακή ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ 500 ΕΥΡΩ.

Εξ άλλου, οι οικονομικές ενισχύσεις σε Φοιτητές τέκνα Υπαλλήλων της ΔΕΗ έχουν ως εξής:

κ. Αλεξάνδρα ΝΤΕΜΚΑ, Ιατρική Θεσσαλονίκης, κ. Αντώνιος ΚΕΡΑΝΣΝΟΥΔΗΣ, Ιατρική Θεσσαλονίκης, κ. Σπυριδούλα ΜΑΡΑΚΑ, Ιατρική Αθηνών, κ. Σοφία ΚΟΥΡΤΠΑΡΑΣΙΔΟΥ, Ιατρική Πανεπιστημίου Ferrara, κ. Γεώργιος ΓΚΙΟΥΡΑΣ, Ιατρική Θεσσαλονίκης, κ. Ανδρέας ΚΑΡΥΔΑΣ, Ιατρική Αθηνών, κ. Κυριακή ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, Ιατρική Θεσσαλονίκης, κ. Βασιλική ΠΑΥΛΟΥ, Ιατρική Θεσσαλονίκης, κ. Νικόλαος ΣΟΥΜΕΛΙΔΗΣ, Μετ. Πρόγρ. Σπουδ. Ιατρικής Θεσσαλονίκης.

Δ.

Barbro Noel-Baker ΜΙΑ ΝΗΣΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΟΙ NOEL-BAKER ΣΤΗΝ ΕΥΒΟΙΑ

Μετάφραση
Αλέξη Ταμπουρά
Ευγενίας Μίγδου
ΟΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ
ΑΘΗΝΑ 2003

Η BARBRO NOEL-BAKER γεννήθηκε στο Νορκόπιγκ της Σουηδίας το 1924. Σπούδασε αγγλική λογοτεχνία και κινεζική γλώσσα στο πανεπιστήμιο της Στοκχόλμης. Εργάστηκε στο Υπουργείο Εξωτερικών της Σουηδίας και στη δεκαετία του 1950 υπηρέτησε στις Πρεσβείες της πατρίδος της, στην Αργεντινή και στην Κίνα. Το 1957 παντρεύτηκε τον Francis Noel-Baker, μέλος, τότε, του Βρετανικού Κοινοβουλίου, με τον οποίο απέκτησε τρία παιδιά, δυό αγόρια και ένα κορίτσι. Εκτός από την μητρική της γλώσσα ομιλεί αγγλικά, ελληνικά, γαλλικά και γερμανικά και παλαιότερα μιλούσε άνετα ισπανικά και κινέζικα. Τα ενδιαφέροντά της είναι οι ξένες γλώσσες, η λογοτεχνία και οι Καλές Τέχνες, ιδιαίτερα η εικονογράφηση. Ανήκει στην ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία και με τον άνδρα της Francis Noel-Baker ζουν στο Προκόπι της Ευβοίας.

*

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Εκφράζω την ευγνωμοσύνη μου στην κ. Αναστασία Ιερ. Πίντου για το ενδιαφέρον και τη βοήθειά της να εκδώσει το βιβλίο αυτό στην ελληνική γλώσσα.

Barbro Noel-Baker

*

Τίτλος του πρωτοτύπου:

«An Isle of Greece

The Noels in Euboea»

*

Π ε ρ ι ε χ ό μ ε ν α

Εισαγωγή.

1. Edward Noel και Fredrick Fellenberg - Άφιξη στην Ελλάδα, 1832.

Eduard Noel, ο νεαρός φιλέλληνας. Επιστολές προς τη Λαΐδη Byron.

2. Ο Σύνδεσμος με τον Byron, το Hofwyl και ο Καποδίστριας, 1770-1830.

Fellenberg. Καινοτόμες απόψεις για την γεωργική εκπαίδευση.

3. Το νησί της Εύβοιας, 1833-1834.

Νεγροπόντε - παρουσίαση της Εύβοιας. Οι Τούρκοι εγκαταλείπουν ορισμένες ελληνικές περιοχές και είναι ελεύθεροι να πουλήσουν τη γη τους πριν αναχωρήσουν. Ο Edward Noel και ο Frederick von Fellenberg μελετούν τις πιθανότητες να αγοράσουν γη στην Εύβοια.

4. Ιδεαλισμός ή ρεαλισμός;

Ο Karl von Müller, συμφοιτητής του Edward Noel στο Hofwyl και φίλος του, επιθυμεί να λάβει μέρος στην περιπέτεια στην Εύβοια. Παρουσίαση από τον Emanuel von Fellenberg. Ο γιος του Fredrick πεθαίνει από ελονοσία. Ιδιοκτησία της γης.

5. Παραμονή, 1834.

Πολιτική αστάθεια - τα σχόλια του George Finlay, ιστορικού και φίλου του Edward Noel. Αβεβαιότητα σχετικά με την καλλιέργεια της γης. Περιμένοντας την κατάλληλη ευκαιρία - να μείνει ή να φύγει; Αλληλογραφία με την Λαΐδη Byron.

6. Επίλυση του Ζητήματος, 1835-1836.

Αναφορές στη Λαΐδη Byron - με ερωτικά σημειώματα προς την προστατευόμενη της Fanny.

7. Ο Karl von Müller επιστρέφει στο Αχμέταγα, 1837.

Ο Müller συμμετέχει στη συνεταιρία. Οι εργασίες μπορούν ν' αρχίσουν. Περιγραφές από επισκέπτες. Επιστολές προς τη Λαίδη Byron - να παντρευτεί τη Fanny;

8. Fanny, 1820-1837.

Η Frances Isabella Doyle - γνωστή ως Fanny Smith - κόρη του Στρατηγού Carlo Doyle και η κυρία από τη Μογγολία.

9. Γάμος και ταξίδι του μέλιτος, 1838.

Γάμος στην Αγγλία - ταξίδι του μέλιτος στην Ιταλία - σπιτικό στο Αχμέταγα.

10. Ο πρώτος χρόνος της Fanny στο Αχμέταγα, 1838-1839.

Το ημερολόγιο και οι επιστολές της. Ταξίδι στην Αθήνα.

11. Η Αθήνα στις αρχές του 19ου αιώνα.**12. Η οικογένεια των Noel αναχωρεί για την Αγγλία, 1841.**

Ρήξη στη φιλική σχέση με τη Λαίδη Byron.

13. Η διένεξη με τη Λαίδη Byron.**14. Ο Karl von Müller στο Αχμέταγα, 1845-1850.****15. Αποχαιρετισμός, 1845.**

Η Fanny πεθαίνει - πένθος. Ο Edward Noel παραμένει στην Αγγλία. Αλληλογραφία με το ζεύγος Bray, φίλους της George Eliot.

16. Ο Noel και ο Müller στο Αχμέταγα - Ληστές, 1850-1855.

Περιγραφές από επισκέπτες του Κτήματος. Πλιάτσικο από ληστές, 1885.

17. Οι Επιστολές του Finlay, 1862.

Ο Edward Noel επιστρέφει στην Αγγλία. Ο φίλος του George Finlay τον ενημερώνει για την πολιτική κατάσταση της Ελλάδας.

18. Το τέλος μιας συνεργασίας - Ο Frank Noel αναλαμβάνει, 1866-1867.

Οι τελευταίες μέρες των οικογενειών Noel και Müller στο Αχμέταγα. Αναλαμβάνει ο Frank Noel. Η οικογένεια Müller αποφασίζει να εγκατασταθεί στην Ελβετία. Ο Noel πουλά τα δικαιώματα εξόρυξης για να ξεχρεώσει την αγορά του μεριδίου του Müller.

19. Κλέφτες, Βλάχοι και Σαρακατσάνοι

Κλέφτες - Ληστές με αιτία. Βλάχοι και Σαρακατσάνοι - πλανόδιοι βοσκοί. Φωτίζοντας το πρόβλημα της ληστοκρατίας κατά τον 19ο αιώνα.

20. Η Σφαγή στο Δήλεσι, 1870.

Βρετανοί αριστοκράτες αιχμαλωτίζονται από ληστές. Ο Frank Noel συμμετέχοντας ως διαμεσολαβητής, γίνεται αποδιοπομπαίος τράγος και καταδικάζεται σε φυλάκιση. Αργότερα κηρύσσεται αθώος.

21. Edith, 1872-1884.

Ο Frank Noel εγκαθίσταται στο Αχμέταγα χωρίς περαιτέρω πολιτική ανάμιξη. Παντρεύεται την Edith Viner το 1876. Η ζωή της στο Αχμέταγα.

22. Ο Frank Noel στο Αχμέταγα, 1885-1919.

Σπουδάζει και μελετάει τις θεραπευτικές ιδιότητες των βοτάνων. Ακόμα τον θυμούνται ως «γιατρό».

23. Irene Noel Philip και Baker.

Ο γάμος τους, 1915.

24. Η μετακίνηση των Ελλήνων προσφύγων από τη Μικρά Ασία, 1922-1924.

Fridtjof Nansen και Philip Noel-Baker.

25. Ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος, 1939-1945.

Ιταλική και Γερμανική κατοχή.

26. Ο Κομμουνιστικός Ανταρτοπόλεμος, 1946-1950.

Η Irene Noel-Baker επιστρέφει στο Αχμέταγα.

27. Irene Noel-Baker - Τα Μεταπολεμικά Χρόνια, 1946-1956.**28. Francis Noel-Baker, 1956-****29. Επίλογος****Παράρτημα**

I. Ασπρόλιθος

II. Καντήλι

Βιβλιογραφία

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ 20 Ιουνίου 2003 ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

*Χρώμεθα γαρ πολιτεία...
και όνομα μεν
διά το μη ες ολίγους
άλλ' ες πλείονας οικείν
δημοκρατία κέκλπται.
Θουκυδίδης Β, 37*

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

Με τη συνείδηση, ότι η ευρωπαϊκή ήπειρος είναι φορέας πολιτισμού, ότι οι κάτοικοι της, εγκαθιστάμενοι κατά διαδοχικά κύματα από τις απαρχές της ανθρωπότητας, ανέπτυξαν σταδιακά τις αξίες στις οποίες ερείδεται ο ανθρωπισμός: την ισότητα των ανθρώπινων όντων, την ελευθερία, το σεβασμό του Λόγου¹.

Εμπνεόμενοι από την πολιτιστική, τη θρησκευτική και την ανθρωπιστική κληρονομιά της Ευρώπης, οι αξίες της οποίας, που εξακολουθούν να αποτελούν ζωντανή πραγματικότητα, έχουν θεμελιώσει στη ζωή της κοινωνίας την αντίληψή της για τον κεντρικό ρόλο του ανθρώπου και των απαραίτητων και αναφαίρετων δικαιωμάτων του καθώς και το σεβασμό του δικαίου.

Πεπεισμένοι, ότι η ενοποιημένη πλέον Ευρώπη προτίθενται να ακολουθήσει αυτή την πορεία πολιτισμού, προόδου και ευημερίας, για το καλό όλων των κατοίκων της, ακόμη και των πλέον ευάλωτων και των πλέον αδυνάτων, ότι επιθυμεί να παραμείνει ήπειρος ανοικτή στον πολιτισμό, στη γνώση, και στην κοινωνική πρόοδο, καθώς και να βαθύνει το δημοκρατικό χαρακτήρα και τη διαφάνεια του δημόσιου βίου της, και να εργασθεί για την ειρήνη, τη δικαιοσύνη και την αλληλεγγύη ανά την υφήλιο.

Πεπεισμένοι, ότι οι λαοί της Ευρώπης, παραμένοντας ο καθένας υπερήφανος για την ταυτότητά του και για την εθνική του ιστορία, είναι ωστόσο αποφασισμένοι να ξεπεράσουν τις παλαιές τους διχόνοιες και, όλο και πιο στενά ενωμένοι, να σφυρηλατήσουν το κοινό τους πεπρωμένο.

Βέβαιοι, ότι, «ενωμένη στην ποικιλομορφία της», η Ευρώπη τους προσφέρει τις καλύτερες δυνατότητες να συνεχίσουν, με σεβασμό των δικαιωμάτων του κάθε ανθρώπου και με συνείδηση των ευθυνών τους έναντι των μελλοντικών γενεών και της Γης, τη μεγάλη περιπέτεια, η οποία την καθιστά προνομακό πεδίο της ανθρώπινης ελπίδας.

Ευγνώμονες στα μέλη της Ευρωπαϊκής Συνέλευσης για το ότι εκπόνησαν το παρόν Σύνταγμα, εξονόματος των πολιτών και των κρατών της Ευρώπης,

Τα οποία, μετά την ανταλλαγή των πληρεξουσίων εγγράφων τους που βρέθηκαν εντάξει, συμφώνησαν τις ακόλουθες διατάξεις.

1. Βλέπετε σχετικό άρθρο του Καθηγητού Κωνσ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ στο ανά χείρας τ.32/2003 της ΕΠ.Α.Τ.Α.Π.Α.

Μέρος Ι

ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Άρθρο Ι-1: Ίδρυση της Ένωσης

1. Με βάση τη βούληση των πολιτών και των κρατών της Ευρώπης να οικοδομήσουν το κοινό τους μέλλον, το παρόν Σύνταγμα ιδρύει την Ευρωπαϊκή Ένωση, στην οποία τα κράτη μέλη αναθέτουν αρμοδιότητες για την επίτευξη των κοινών τους στόχων. Η Ένωση συντονίζει τις πολιτικές των κρατών μελών με στόχο την επίτευξη των στόχων αυτών και ασκεί σε κοινοτική βάση τις αρμοδιότητες που της μεταβιβάζουν.

2. Η Ένωση είναι ανοικτή σε όλα τα ευρωπαϊκά κράτη, που σέβονται τις αξίες της και δεσμεύονται να τις προάγουν από κοινού.

Άρθρο Ι-2: Οι αξίες της Ένωσης

Η Ένωση βασίζεται στις αξίες της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου, καθώς και του σεβασμού των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Οι αξίες αυτές είναι κοινές στα κράτη μέλη, σε μια κοινωνία πλουραλισμού, ανοχής, δικαιοσύνης, αλληλεγγύης και απαγόρευσης των διακρίσεων.

Άρθρο Ι-3: Οι στόχοι της Ένωσης

1. Σκοπός της Ένωσης είναι η προαγωγή της ειρήνης, των αξιών της και της ευημερίας των λαών της.

2. Η Ένωση παρέχει στους πολίτες της έναν χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης χωρίς εσωτερικά σύνορα και μια ενιαία αγορά όπου ο ανταγωνισμός είναι ελεύθερος και ανόθευτος.

3. Η Ένωση εργάζεται για μια Ευρώπη βιώσιμης ανάπτυξης βασισμένης σε ισόρροπη οικονομική μεγέθυνση, σε μία εξαιρετικά ανταγωνιστική κοινωνική οικονομία της αγοράς και με στόχους την πλήρη απασχόληση και την κοινωνικό πρόοδο, υψηλό επίπεδο προστασίας και βελτίωσης της ποιότητας του περιβάλλοντος, και την προαγωγή της επιστημονικής και τεχνολογικής προόδου.

Η Ένωση καταπολεμά τον κοινωνικό αποκλεισμό και τις διακρίσεις και προωθεί τη δικαιοσύνη και την κοινωνική προστασία, την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών, την αλληλεγγύη μεταξύ γενιών και την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού.

Η Ένωση προωθεί την οικονομική, κοινωνική και γεωγραφική συνοχή, και την αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών.

Η Ένωση σέβεται τον πλούτο της πολιτιστικής και γλωσσικής της πολυμορφίας και μεριμνά για την προστασία και ανάπτυξη της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς.

4. Στις σχέσεις της με τον υπόλοιπο κόσμο, η Ένωση, επιβεβαιώνει και προωθεί τις αξίες της και τα συμφέρότά της. Συμβάλλει στην ειρήνη, στην ασφάλεια, στη βιώσιμη ανάπτυξη του πλανήτη, στην αλληλεγγύη και στον αμοιβαίο σεβασμό μεταξύ λαών, στο ελεύθερο και δίκαιο εμπόριο, στην εξάλειψη της φτώχειας και στην προστασία των ανθρώπινων δικαιωμάτων και ιδίως των δικαιωμάτων του παιδιού, καθώς και στην αυστηρή τήρηση και ανάπτυξη του διεθνούς δικαίου, συμπεριλαμβανομένου του σεβασμού των αρχών του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

5. Οι στόχοι αυτοί επιδιώκονται με κατάλληλα μέσα, ανάλογα με τις αρμοδιότητες, που απονέμονται στην Ένωση με το παρόν Σύνταγμα.

Άρθρο Ι-4: Οι θεμελιώδεις ελευθερίες και η απαγόρευση των διακρίσεων

1. Η Ένωση εξασφαλίζει εντός του εδάφους της την ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων, εμπορευμάτων, υπηρεσιών και κεφαλαίων, και την ελευθερία εγκατάστασης, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος Συντάγματος.

2. Εντός του πεδίου του παρόντος Συντάγματος, και με επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων τις οποίες προβλέπει, απαγορεύεται κάθε διάκριση λόγω ιθαγένειας.

Άρθρο Ι-5: Σχέσεις μεταξύ της Ένωσης και των κρατών μελών

1. Η Ένωση σέβεται την εθνική ταυτότητα των κρατών μελών της, που είναι συμφυής με τη βασική πολιτική και συνταγματική δομή καθενός, στην οποία συμπεριλαμβάνεται η περιφερειακή και τοπική αυτοδιοίκηση. Σέβεται τις ουσιώδεις λειτουργίες του κράτους, ιδίως, δε εκείνες που αποβλέ-

πουν στην εξασφάλιση της εδαφικής ακεραιότητας, τη διατήρηση της δημόσιας τάξης και την προστασία της εσωτερικής ασφάλειας.

2. Δυνάμει της αρχής της καλόπιστης συνεργασίας, η Ένωση και τα κράτη μέλη εκπληρώνουν τα εκ του Συντάγματος καθήκοντα σε βάση αμοιβαίου σεβασμού και αμοιβαίας συνεργασίας. Τα κράτη μέλη διευκολύνουν την Ένωση στην εκπλήρωση της αποστολής της και απέχουν από τη λήψη οποιουδήποτε μέτρου ικανού να θέσει σε κίνδυνο την πραγματοποίηση των σκοπών που εξαγγέλλονται στο Σύνταγμα.

Άρθρο I-6: Νομική προσωπικότητα

Η Ένωση διαθέτει νομική προσωπικότητα.

ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ Η ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Άρθρο I-7: Θεμελιώδη δικαιώματα

1. Η Ένωση αναγνωρίζει τα δικαιώματα, τις ελευθερίες και τις αρχές που θεσπίζονται στον Χάρτη των θεμελιωδών Δικαιωμάτων που αποτελεί το Μέρος II του παρόντος Συντάγματος.

2. Η Ένωση θα επιδιώξει την προσχώρηση στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τη προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών. Η προσχώρηση σε αυτή τη Σύμβαση δεν τροποποιεί τις αρμοδιότητες της Ένωσης όπως ορίζονται στο παρόν Σύνταγμα.

3. Τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών και όπως απορρέουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, αποτελούν μέρος των γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης.

Άρθρο I-8: Η ιθαγένεια της Ένωσης

1. Την ιθαγένεια της Ένωσης διαθέτει κάθε πρόσωπο το οποίο έχει υπηκοότητα κράτους μέλους. Η ιθαγένεια της Ένωσης προστίθεται στην εθνική ιθαγένεια και δεν την αντικαθιστά.

2. Οι πολίτες της Ένωσης έχουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις, που προβλέπονται στο παρόν Σύνταγμα. Έχουν:

- Το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών.

- Το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου καθώς και στις δημοτικές εκλογές στο κράτος μέλος κατοικίας τους, υπό τους ίδιους όρους με τους υπηκόους του εν λόγω κράτους.

- Το δικαίωμα να απολαύουν στο έδαφος τρίτης χώρας, στην οποία δεν αντιπροσωπεύεται το κράτος μέλος του οποίου είναι υπήκοοι, της διπλωματικής και προξενικής προστασίας κάθε κράτους μέλους, υπό τους ίδιους όρους που ισχύουν και έναντι των υπηκόων του κράτους αυτού.

- Το δικαίωμα αναφοράς προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το δικαίωμα να απευθύνονται στον Ευρωπαϊό Διαμεσολαβητή, καθώς και το δικαίωμα να απευθύνονται εγγράφως στα θεσμικά και στα συμβουλευτικά όργανα της Ένωσης σε μία από τις γλώσσες του Συντάγματος και να λαμβάνουν απάντηση στην ίδια γλώσσα.

3. Τα δικαιώματα αυτά ασκούνται υπό τους όρους και εντός των ορίων, που ορίζονται από το παρόν Σύνταγμα και από τις διατάξεις που θεσπίζονται για την εφαρμογή του.

ΟΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Άρθρο I-9: Θεμελιώδεις αρχές

1. Η οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης διέπεται από την αρχή της απονομής των αρμοδιοτήτων. Η άσκηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης διέπεται από τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας.

2. Δυνάμει της αρχής της απονομής των αρμοδιοτήτων, η Ένωση ενεργεί εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων, που της απονέμουν τα κράτη μέλη στο Σύνταγμα για την επίτευξη των στόχων τους οποίους αυτό ορίζει. Κάθε αρμοδιότητα η οποία δεν απονέμεται στην Ένωση στο πλαίσιο του Συντάγματος ανήκει στα κράτη μέλη.

3. Δυνάμει της αρχής της επικουρικότητας, στους τομείς οι οποίοι δεν υπάγονται στην αποκλειστική της αρμοδιότητας, η Ένωση παρεμβαίνει μόνο εφόσον και στο βαθμό, που οι στόχοι της προβλεπόμενης δράσης δεν μπορούν να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη μέλη, τόσο σε κεντρικό όσο και σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, μπορούν όμως, λόγω της κλίμακας ή των αποτελεσμάτων της προβλεπόμενης δράσης, να επιτευχθούν καλύτερα στο επίπεδο της Ένωσης.

Τα Όργανα της Ένωσης εφαρμόζουν την αρχή της επικουρικότητας σύμφωνα με το προσαρτημένο στο Σύνταγμα Πρωτόκολλο για την εφαρμογή των αρχών της επικουρικότητας και αναλογικότητας το οποίο επισυνάπτεται στο Σύνταγμα. Τα εθνικά κοινοβούλια μεριμνούν για την τήρηση της αρχής αυτής σύμφωνα με την προβλεπόμενη στο εν λόγω Πρωτόκολλο διαδικασία.

4. Δυνάμει της αρχής της αναλογικότητας, το περιεχόμενο και η μορφή της δράσης της Ένωσης δεν υπερβαίνουν τα απαιτούμενα για την επίτευξη των στόχων του Συντάγματος.

Τα Όργανα εφαρμόζουν την αρχή της αναλογικότητας σύμφωνα με το αναφερόμενο στην παράγραφο 3 Πρωτόκολλο.

Άρθρο I-10: Το δίκαιο της Ένωσης

1. Το Σύνταγμα και οι κανόνες δικαίου που θεσπίζονται από τα Όργανα της Ένωσης στο πλαίσιο της άσκησης των αρμοδιοτήτων που της απονέμονται υπερέχουν έναντι του δικαίου των κρατών μελών.

2. «Τα κράτη μέλη λαμβάνουν κάθε γενικό ή ειδικό μέτρο ικανό να εξασφαλίσει την εκτέλεση των υποχρεώσεων, οι οποίες απορρέουν από το Σύνταγμα ή προκύπτουν από τις πράξεις των Οργάνων της Ένωσης.

Άρθρο I-11: Κατηγορίες αρμοδιοτήτων

1. Όταν το Σύνταγμα απονέμει στην Ένωση αποκλειστική αρμοδιότητα σε συγκεκριμένο τομέα, μόνον αυτή δύναται να νομοθετεί και να εκδίδει νομικά δεσμευτικές πράξεις, ενώ τα ίδια τα κράτη μέλη δεν έχουν αυτή τη δυνατότητα εκτός αν νομιμοποιηθούν προς τούτο από την Ένωση ή εκτός εάν πρόκειται για την εφαρμογή των πράξεων που έχουν θεσπισθεί από την Ένωση.

2. Όταν το Σύνταγμα απονέμει συντρέχουσα αρμοδιότητα μεταξύ της Ένωσης και των κρατών μελών σε συγκεκριμένο τομέα, η Ένωση και τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να νομοθετούν και να εκδίδουν νομικά δεσμευτικές πράξεις σε αυτόν τον τομέα. Τα κράτη μέλη ασκούν τις αρμοδιότητες τους στο βαθμό που η Ένωση δεν έχει ασκήσει τη δική της ή αποφάσισε να παύσει να την ασκεί.

3. Η Ένωση έχει αρμοδιότητα να προωθήει και να εξασφαλίζει το συντονισμό των οικονομικών πολιτικών και των πολιτικών απασχόλησης των κρατών μελών.

4. Η Ένωση έχει αρμοδιότητα να καθορίζει και να θέτει σε εφαρμογή κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας, συμπεριλαμβανομένου του προοδευτικού καθορισμού κοινής αμυντικής πολιτικής.

5. Η Ένωση, σε ορισμένους τομείς και υπό τους όρους που προβλέπει το Σύνταγμα, είναι αρμόδια να διεξάγει δράσεις για την υποστήριξη, το συντονισμό ή τη συμπλήρωση της δράσης των κρατών μελών, χωρίς ωστόσο να αντικαθιστά την αρμοδιότητα τους σε αυτούς τους τομείς.

6. Η έκταση και οι διαδικασίες άσκησης των αρμοδιοτήτων της Ένωσης καθορίζονται από τις ειδικές για κάθε τομέα διατάξεις οι οποίες προβλέπονται στο Μέρος III του Συντάγματος.

Άρθρο I-12: Οι αποκλειστικές αρμοδιότητες

1. Η Ένωση διαθέτει αποκλειστική αρμοδιότητα να θεσπίζει τους αναγκαίους για τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς κανόνες ανταγωνισμού, καθώς και στους ακόλουθους τομείς:

- Νομισματική πολιτική για τα κράτη μέλη που έχουν υιοθετήσει το ευρώ,
- κοινή εμπορική πολιτική,
- τελωνειακή ένωση,
- διατήρηση των βιολογικών πόρων της θάλασσας στο πλαίσιο της κοινής αλιευτικής πολιτικής.

2. Η Ένωση διαθέτει αποκλειστική αρμοδιότητα για τη σύναψη διεθνούς συμφωνίας όταν η σύναψη αυτή προβλέπεται σε νομοθετική πράξη της Ένωσης και είναι απαραίτητη για να μπορέσει η Ένωση να ασκήσει την αρμοδιότητα της σε εσωτερικό επίπεδο, ή επηρεάζει εσωτερική πράξη της Ένωσης.

Άρθρο I-13: Οι τομείς συντρέχουσας αρμοδιότητας

1. Η Ένωση διαθέτει συντρέχουσα αρμοδιότητα με τα κράτη μέλη όταν το Σύνταγμα της απονέμει αρμοδιότητα μη επιπίπτουσα στους τομείς των άρθρων 112 και 116.

2. Οι μεταξύ της Ένωσης και των κρατών μελών συντρέχουσες αρμοδιότητες εφαρμόζονται στους ακόλουθους βασικούς τομείς:

- εσωτερική αγορά,
- χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης,
- γεωργία και αλιεία, με εξαίρεση τη διατήρηση των βιολογικών πόρων της θάλασσας,
- μεταφορές και διευρωπαϊκά δίκτυα,
- ενέργεια,
- κοινωνική πολιτική, για τις πτυχές που καθορίζονται στο Μέρος III,
- οικονομική, κοινωνική, γεωγραφική συνοχή,
- περιβάλλον,
- προστασία των καταναλωτών,
- κοινές προκλήσεις για την ασφάλεια στον τομέα της δημόσιας υγείας.

3. Στους τομείς της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και του διαστήματος, η Ένωση έχει αρμοδιότητα να εκτελεί δράσεις, κυρίως όσον αφορά τον καθορισμό και την εφαρμογή προγραμμάτων, χωρίς να έχει η άσκηση της αρμοδιότητας αυτής ως αποτέλεσμα την απαγόρευση της άσκησης των αρμοδιοτήτων των κρατών μελών.

4. Στους τομείς της αναπτυξιακής συνεργασίας και της ανθρωπιστικής βοήθειας, η Ένωση έχει αρμοδιότητα να αναλαμβάνει δράσεις και να εφαρμόζει κοινή πολιτική, χωρίς να έχει η άσκηση της αρμοδιότητας αυτής ως αποτέλεσμα την απαγόρευση της άσκησης των αρμοδιοτήτων των κρατών μελών.

Άρθρο I-14: Συντονισμός των οικονομικών πολιτικών και των πολιτικών απασχολήσεων

1. Η Ένωση θεσπίζει μέτρα προκειμένου να εξασφαλίσει το συντονισμό των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών, ιδίως, με τον καθορισμό των γενικών προσανατολισμών των πολιτικών αυτών. Τα κράτη μέλη συντονίζουν τις οικονομικές τους πολιτικές στο πλαίσιο της Ένωσης.

2. Ειδικές διατάξεις εφαρμόζονται στα κράτη μέλη που έχουν υιοθετήσει το ευρώ.

3. Η Ένωση θεσπίζει μέτρα προκειμένου να εξασφαλίσει το συντονισμό των πολιτικών των κρατών μελών στον τομέα της απασχόλησης, ιδίως με τον καθορισμό των γενικών προσανατολισμών των πολιτικών αυτών.

4. Η Ένωση μπορεί να εγκρίνει πρωτοβουλίες προκειμένου να εξασφαλίσει τον συντονισμό των κοινωνικών πολιτικών των κρατών μελών.

Άρθρο I-15: Η κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας

1. Η αρμοδιότητα της Ένωσης στο πεδίο της κοινής εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφάλειας καλύπτει όλους τους τομείς της εξωτερικής πολιτικής και σύνολο των θεμάτων, που αφορούν την ασφάλεια της Ένωσης, καθώς επίσης τον προοδευτικό καθορισμό κοινής αμυντικής πολιτικής, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε κοινή άμυνα.

2. Τα κράτη μέλη υποστηρίζουν ενεργά και ανεπιφύλακτα την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας της Ένωσης με πνεύμα αμοιβαίας πίστης και αλληλεγγύης και τηρούν τις πράξεις που θεσπίζει η Ένωση σε αυτόν τον τομέα. Απέχουν από οιαδήποτε ενέργεια αντιβαίνει στα συμφέροντα της Ένωσης ή ενδέχεται να βλάψει την αποτελεσματικότητά της.

Άρθρο I-16: Οι τομείς υποστηρικτικής, συντονιστικής ή συμπληρωματικής δράσης

1. Η Ένωση μπορεί να εκτελεί δράσεις υποστηρίξεως, συντονισμού ή συμπλήρωσης.

2. Οι τομείς υποστηρικτικής, συντονιστικής ή συμπληρωματικής δράσης είναι, στην ευρωπαϊκή τους διάσταση:

- η βιομηχανία,
- η προστασία και η βελτίωση της ανθρώπινης υγείας,
- η παιδεία, η επαγγελματική κατάρτιση, η νεολαία και ο αθλητισμός,
- ο πολιτισμός,
- η πολιτική προστασία.

3. Οι νομικά δεσμευτικές πράξεις που θεσπίζονται από την Ένωση βάσει των ειδικών για τους τομείς αυτών διατάξεων του Μέρους ΙΙΙ δεν μπορούν να περιλαμβάνουν εναρμόνιση των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων των κρατών μελών.

Άρθρο Ι-17: Ρήτρα ευελιξίας

1. Εάν μια δράση της Ένωσης φαίνεται απαραίτητη στο πλαίσιο των καθοριζόμενων στο Μέρος ΙΙΙ πολιτικών για την επίτευξη ενός από τους στόχους που καθορίζονται στο παρόν Σύνταγμα, χωρίς να έχουν προβλεφθεί στο Σύνταγμα οι εξουσίες δράσης που απαιτούνται για το σκοπό αυτό, το Συμβούλιο, αποφασίζοντας ομόφωνα μετά από πρόταση της Επιτροπής και κατόπιν έγκρισης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα.

2. Η Επιτροπή, στο πλαίσιο της διαδικασίας ελέγχου της αρχής της επικουρικότητας, που αναφέρεται στο άρθρο 1-9, παράγραφος 3 εφιστά την προσοχή των εθνικών κοινοβουλίων των κρατών μελών στις προτάσεις που βασίζονται στο παρόν άρθρο.

3. Οι διατάξεις που θεσπίζονται δυνάμει του παρόντος άρθρου δεν μπορούν να περιλαμβάνουν εναρμόνιση των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων των κρατών μελών στις περιπτώσεις, στις οποίες το Σύνταγμα αποκλείει την εναρμόνιση αυτή.

ΤΑ ΟΡΓΑΝΑ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Κεφάλαιο Ι - Θεσμικό πλαίσιο

Άρθρο Ι-18: Τα όργανα της Ένωσης

1. Η Ένωση διαθέτει ένα ενιαίο θεσμικό πλαίσιο που αποσκοπεί:

- στην επιδίωξη των στόχων της Ένωσης,
- στην προώθηση των αξιών της,
- στην εξυπηρέτηση των συμφερόντων της Ε.Ε., των πολιτών της και των κρατών μελών της, και στην εξασφάλιση της συνοχής, της αποτελεσματικότητας και της συνέχειας των πολιτικών και των δράσεων τις οποίες εφαρμόζει η Ένωση προς επίτευξη των στόχων της.

2. Το θεσμικό αυτό πλαίσιο περιλαμβάνει:

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Συμβούλιο των Υπουργών, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Δικαστήριο.

3. Κάθε όργανο δρα εντός των ορίων των εξουσιών, που του ανατίθενται από το Σύνταγμα σύμφωνα με τις διαδικασίες και υπό τους όρους τους οποίους αυτό προβλέπει. Τα όργανα συνεργάζονται μεταξύ τους καλή τη πίστι.

Άρθρο Ι-19: Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

1. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ασκεί από κοινού με το Συμβούλιο νομοθετικά καθήκοντα και καθήκοντα προϋπολογισμού, ασκεί δε και καθήκοντα πολιτικού ελέγχου και συμβουλευτικά καθήκοντα σύμφωνα με τους όρους που ορίζονται από το Σύνταγμα. Εκλέγει τον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

2. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εκλέγεται από τους Ευρωπαίους πολίτες με άμεση και καθολική ψηφοφορία κατά τη διάρκεια ελεύθερων και μυστικών εκλογών για θητεία πέντε ετών. Ο αριθμός των μελών του δεν υπερβαίνει τους 736. Η εκπροσώπηση των Ευρωπαίων πολιτών ακολουθεί φθινόντως αναλογικό σύστημα, με ελάχιστο όριο τεσσάρων μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ανά κράτος μέλος.

Αρκετό χρόνο πριν από τις εκλογές του 2009 για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, εν ανάγκη δε και στη συνέχεια για επόμενες εκλογές, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εκδίδει, με βάση πρόταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και με την έγκρισή του, ομόφωνη απόφαση για τον καθορισμό της σύνθεσης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, τηρώντας τις προαναφερόμενες αρχές².

3. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εκλέγει τον Πρόεδρο και το Προεδρείο του μεταξύ των μελών του.

Άρθρο I-20: Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

1. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δίνει στην Ένωση την αναγκαία για την ανάπτυξη της ώθηση και καθορίζει τους γενικούς πολιτικούς προσανατολισμούς και προτεραιότητες της. Δεν ασκεί νομοθετική αρμοδιότητα.

2. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο απαρτίζεται από τους Αρχηγούς Κράτους ή Κυβερνήσεως των κρατών μελών, καθώς και από τον Πρόεδρό του και τον Πρόεδρο της Επιτροπής. Ο Υπουργός Εξωτερικών συμμετέχει στις εργασίες του.

3. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συνέρχεται ανά τρίμηνο, συγκαλούμενο από τον Πρόεδρό του. Οσάκις το απαιτεί η ημερήσια διάταξη, τα μέλη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου δύνανται να συμφωνήσουν ότι θα τα επικουρεί ένας Υπουργός, τον δε Πρόεδρο της Επιτροπής ένα μέλος της Επιτροπής. Όταν το απαιτεί η κατάσταση, ο Πρόεδρος συγκαλεί έκτακτη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

4. Πλην των περιπτώσεων για τις οποίες το Σύνταγμα ορίζει άλλως, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφασίζει με γενική συναίνεση.

Άρθρο I-21: Ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου

1. Ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου εκλέγεται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο με ειδική πλειοψηφία για θητεία δυόμισι ετών, άπαξ ανανεώσιμη. Σε περίπτωση σοβαρού κωλύματος, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο μπορεί να τερματίσει τη θητεία του Προέδρου του με την ίδια διαδικασία.

2. Ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου προεδρεύει και διευθύνει τις εργασίες του.

Εξασφαλίζει δε την προετοιμασία και τη συνέχειά τους σε συνεργασία με τον Πρόεδρο της Επιτροπής, και με βάση τις εργασίες του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων. Εργάζεται για τη διευκόλυνση της συνοχής και της συναίνεσης στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Παρουσιάζει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έκθεση μετά από καθεμία από τις συνόδους του.

Ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ασκεί υπό αυτή την ιδιότητά του και στο επίπεδό του την εξωτερική εκπροσώπηση της Ένωσης σε τομείς απόμεινους της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας, με την επιφύλαξη των αρμοδιοτήτων του Υπουργού Εξωτερικών.

3. Ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου δεν μπορεί να ασκεί εθνικό αξίωμα.

Άρθρο I-22: Το Συμβούλιο των Υπουργών

1. Το Συμβούλιο των Υπουργών ασκεί, από κοινού με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, νομοθετικά καθήκοντα και καθήκοντα προϋπολογισμού, ασκεί δε και καθήκοντα χάραξης πολιτικών και συντονισμού υπό τις προϋποθέσεις που ορίζει το Σύνταγμα.

2. Το Συμβούλιο των Υπουργών απαρτίζεται από έναν αντιπρόσωπο οριζόμενο από κάθε κράτος μέλος σε υπουργικό επίπεδο για καθεμία από τις συνθέσεις του. Ο αντιπρόσωπος αυτός είναι ο μόνος εξουσιοδοτημένος να δεσμεύει το κράτος μέλος το οποίο εκπροσωπεί και να ασκεί το δικαίωμα ψήφου.

3. Πλην των περιπτώσεων για τις οποίες το Σύνταγμα ορίζει άλλως, το Συμβούλιο των Υπουργών αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία.

Άρθρο I-23: Οι συνθέσεις του Συμβουλίου

1. Το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων και Νομοθετικού Έργου εξασφαλίζει τη συνοχή των εργασιών του Συμβουλίου των Υπουργών.

Όταν ενεργεί υπό την ιδιότητα του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων, προετοιμάζει τις συνόδους του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και εξασφαλίζει τη συνέχειά τους από κοινού με την Επιτροπή.

Όταν ενεργεί υπό τη νομοθετική του ιδιότητα, το εν λόγω Συμβούλιο συσκέπτεται και αποφαινεται από κοινού με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επί των ευρωπαϊκών νόμων και των ευρωπαϊκών νόμων-πλαισίων, σύμφωνα με τις διατάξεις του Συντάγματος. Στην περίπτωση αυτή η εκπροσώπηση κάθε κράτους μέλους περιλαμβάνει έναν ή δύο άλλους αντιπροσώπους υπουργικού επιπέδου με αρμοδιότητες ανάλογες με τα θέματα της ημερήσιας διάταξης του Συμβουλίου.

2. Το Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων καταρτίζει τις εξωτερικές πολιτικές της Ένωσης σύμφωνα με τις γενικές στρατηγικές, που καθορίζει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και εξασφαλίζει τη συνοχή της δράσης της. Προεδρεύεται από τον Υπουργό Εξωτερικών της Ένωσης.

3. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφασίζει για άλλες συνθέσεις του Συμβουλίου.

4. Η προεδρία μας σύνθεσης του Συμβουλίου των Υπουργών, πλην της σύνθεσης των Εξωτερικών Υποθέσεων, ασκείται από αντιπροσώπους των κρατών μελών εντός του Συμβουλίου, εκ περιτροπής σε ισότιμη βάση, για διάρκεια ενός έτους τουλάχιστον. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο καθορίζει τους κανόνες της περιτροπής αυτής, λαμβάνοντας υπόψη τις πολιτικές και γεωγραφικές ισορροπίες σε ευρωπαϊκό επίπεδο και την πολυμορφία των κρατών μελών.

Άρθρο I-24: Η ειδική πλειοψηφία

1. Οσάκις το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ή το Συμβούλιο των Υπουργών αποφασίζουν με ειδική πλειοψηφία, η εν λόγω πλειοψηφία ορίζεται ως η πλειοψηφία των κρατών μελών, τα οποία αντιπροσωπεύουν τουλάχιστον τα τρία πέμπτα του πληθυσμού της Ένωσης.

2. Όταν το Σύνταγμα δεν απαιτεί να ενεργεί το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Υπουργών βάσει προτάσεως της Επιτροπής, ή όταν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ή το Συμβούλιο των Υπουργών δεν ενεργεί κατόπιν πρωτοβουλίας του Υπουργού Εξωτερικών, η απαιτούμενη ειδική πλειοψηφία συνίσταται στα δύο τρίτα των κρατών μελών, τα οποία αντιπροσωπεύουν τουλάχιστον τα τρία πέμπτα του πληθυσμού.

3. Οι διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 αρχίζουν να εφαρμόζονται την 1η Νοεμβρίου 2009³, μετά τη διεξαγωγή εκλογών για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου I-19.

4. Όταν, το Σύνταγμα προβλέπει στο Μέρος III, ότι νόμοι και νόμοι πλαίσια εκδίδονται από το Συμβούλιο σύμφωνα με ειδική νομοθετική διαδικασία, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο μπορεί να εκδίδει, με δική του πρωτοβουλία και ομόφωνα, κατόπιν ελάχιστης περιόδου εξέτασης έξι μηνών, απόφαση για την έκδοση αυτών των νόμων ή νόμων πλαισίων σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενεργεί αφού διαβουλευθεί με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και ενημερώσει τα εθνικά κοινοβούλια.

Στις περιπτώσεις που το Σύνταγμα προβλέπει στο Μέρος III, ότι το Συμβούλιο αποφασίζει ομόφωνα σε συγκεκριμένο τομέα, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο μπορεί να εκδίδει, με δική του πρωτοβουλία και ομόφωνα, απόφαση που επιτρέπει στο Συμβούλιο να αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία στον τομέα αυτόν. Κάθε πρωτοβουλία που αναλαμβάνεται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο βάσει της εν λόγω διάταξης μεταβιβάζεται στα εθνικά κοινοβούλια τουλάχιστον τέσσερις μήνες πριν από την έκδοση απόφασης.

5. Στους κόλπους του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, ο Πρόεδρος του και ο Πρόεδρος της Επιτροπής δεν συμμετέχουν στην ψηφοφορία.

Άρθρο I-25: Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή

1. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προάγει το κοινό ευρωπαϊκό συμφέρον και αναλαμβάνει, προς τούτο, τις κατάλληλες πρωτοβουλίες. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μεριμνά για την εφαρμογή των διατάξεων του Συντάγματος καθώς και των διατάξεων που θεσπίζονται από τα Όργανα δυνάμει αυτού. Επιβλέπει την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης υπό τον έλεγχο του Δικαστηρίου. Εκτελεί τον προϋπολογισμό και διαχειρίζεται τα προγράμματα. Ασκεί συντονιστικά, εκτελεστικά και διαχειριστικά καθήκοντα υπό τους όρους που ορίζει το Σύνταγμα. Εξασφαλίζει την εξωτερική εκπροσώπηση της Ένωσης πλην της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας, και άλλων περιπτώσεων που προβλέπονται στο Σύνταγμα. Προτείνει τον ετήσιο και πολυετή προγραμματισμό της Ένωσης με στόχο την επίτευξη διοργανικών συμφωνιών.

2. Πλην των περιπτώσεων όπου το Σύνταγμα ορίζει άλλως, οι νομοθετικές πράξεις της Ένωσης μπορούν να εκδίδονται μόνο βάσει προτάσεως της Επιτροπής. Οι υπόλοιπες πράξεις εκδίδονται βάσει προτάσεως της Επιτροπής στις περιπτώσεις όπου αυτό ορίζει το Σύνταγμα.

3. Η Επιτροπή αποτελεί Σώμα απαρτιζόμενο από έναν Πρόεδρο, τον Υπουργό Εξωτερικών Υποθέσεων/Αντιπρόεδρο, και 13 Ευρωπαίους Επιτρόπους, που επιλέγονται βάσει συστήματος ισότιμης εναλλαγής μεταξύ των κρατών μελών. Το σύστημα αυτό θεσπίζεται με απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου βάσει των ακόλουθων αρχών:

α. Τα κράτη μέλη αντιμετωπίζονται με απόλυτη ισοτιμία όσον αφορά τον καθορισμό της σειράς διορισμού των υπηκόων τους στο Σώμα και του χρόνου θητείας τους σε αυτό κατά συνέπεια, η απόκλιση μεταξύ του συνολικού αριθμού των αξιωματών, που κατέχουν οι υπήκοοι δύο δεδομένων κρατών μελών δεν δύναται ποτέ να υπερβαίνει την μονάδα.

β. Υπό την επιφύλαξη του σημείου α., κάθε διαδοχικό σώμα συγκροτείται κατά τρόπο ώστε να αντικατοπτρίζει με ικανοποιητικό τρόπο το δημογραφικό και γεωγραφικό φάσμα του συνόλου των κρατών μελών της Ένωσης.

Ο Πρόεδρος της Επιτροπής διορίζει Επιτρόπους χωρίς δικαίωμα ψήφου, οι οποίοι επιλέγονται βάσει των ίδιων κριτηρίων, που ισχύουν για τα μέλη του Σώματος και προέρχονται από όλα τα άλλα κράτη μέλη.

Οι διατάξεις αυτές θα τεθούν σε εφαρμογή την 1η Νοεμβρίου 2009.

4. Η Επιτροπή ασκεί τις αρμοδιότητές της με πλήρη ανεξαρτησία. Κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους, οι Ευρωπαίοι Επίτροποι και οι Επίτροποι δεν ζητούν ούτε δέχονται υποδείξεις από κυβερνήσεις ή άλλους οργανισμούς.

5. Η Επιτροπή, ως σώμα, είναι υπόλογη ενώπιον του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Ο Πρόεδρος της Επιτροπής είναι υπόλογος ενώπιον του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τις δραστηριότητες των Επιτρόπων. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο μπορεί να εγκρίνει πρόταση μορφής κατά της Επιτροπής, σύμφωνα με τις διαδικασίες σχετικού άρθρου του Συντάγματος. Εάν η πρόταση αυτή γίνει δεκτή, οι Ευρωπαίοι Επίτροποι και οι Επίτροποι οφείλουν να παραιτηθούν συλλογικά από τα καθήκοντα τους. Η Επιτροπή εξακολουθεί όμως να διεκπεραιώνει τις τρέχουσες υποθέσεις μέχρις ότου διοριστεί νέο σώμα Επιτρόπων.

Άρθρο I-26: Ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

1. Βάσει των εκλογών για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και μετά από κατάλληλες διαβουλεύσεις, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, αποφασίζοντας με ειδική πλειοψηφία, προτείνει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έναν υποψήφιο για το αξίωμα του Προέδρου της Επιτροπής. Ο υποψήφιος αυτός εκλέγεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με την πλειοψηφία των μελών που το συνθέτουν. Εάν ο υποψήφιος δεν συγκεντρώσει την πλειοψηφία, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο προτείνει εντός μηνός νέο υποψήφιο στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, με τη διαδικασία που ακολούθησε την προηγούμενη φορά.

2. Κάθε επιλέξιμο κράτος μέλος καταρτίζει κατάλογο τριών προσώπων, στον οποίον αντιπροσωπεύονται και τα δύο φύλα, τα οποία κρίνει ότι διαθέτουν τα προσόντα για να ασκήσουν τα καθήκοντα του Ευρωπαϊκού Επιτρόπου. Μεταξύ των τριών αυτών προσώπων, ο εκλεγμένος Πρόεδρος ορίζει τους δεκατρείς Ευρωπαίους Επιτρόπους με κριτήριο την επαγγελματική τους επάρκεια, την προσήλωσή τους στην ευρωπαϊκή ιδέα και την αδιαμφισβήτηση ανεξαρτησία τους. Ο Πρόεδρος και τα πρόσωπα που ορίζονται για να γίνουν μέλη του Σώματος, συμπεριλαμβανομένου του μελλοντικού Υπουργού Εξωτερικών, καθώς και των προσώπων που διορίζονται ως Επίτροποι χωρίς δικαίωμα ψήφου, υπόκεινται, ως σώμα, σε ψήφο έγκρισης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Η θητεία της Επιτροπής είναι πενταετής.

3. Ο Πρόεδρος της Επιτροπής καθορίζει τους προσανατολισμούς στο πλαίσιο των οποίων η Επιτροπή ασκεί τα καθήκοντά της. Ο Πρόεδρος της Επιτροπής αποφασίζει σχετικά με την εσωτερική της οργάνωσης προκειμένου να διασφαλίζονται η συνοχή, η αποτελεσματικότητα και η συλλογικότητα της δράσης της. Ο Πρόεδρος της Επιτροπής διορίζει Αντιπροέδρους μεταξύ των μελών του Σώματος. Κάθε Ευρωπαίος Επίτροπος ή Επίτροπος υποβάλλει παραιτήση, εφόσον του το ζητήσει ο Πρόεδρος.

Άρθρο I-27: Ο Υπουργός Εξωτερικών⁴

1. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, αποφασίζοντας με ειδική πλειοψηφία και με τη συμφωνία του Προέδρου της Επιτροπής, διορίζει τον Υπουργό Εξωτερικών της Ένωσης. Ο Υπουργός Εξωτερικών α-

⁴ Η σύσταση της Κοινής Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξωτερικής Δράσης, η οποία θα επικουρεί τον Υπουργό, θα αναφέρεται σε Δήλωση στο Μέρος III.

σκέι την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας της Ένωσης. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δύναται να τον απαλλάξει από τα καθήκοντα του με την ίδια διαδικασία.

2. Ο Υπουργός Εξωτερικών συμβάλλει με τις προτάσεις του στην εκπόνηση της κοινής εξωτερικής πολιτικής, την οποία και εκτελεί ως εντολοδόχος του Συμβουλίου. Ο Υπουργός Εξωτερικών ενεργεί κατά τον ίδιο τρόπο και για την κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας.

3. Ο Υπουργός Εξωτερικών κατέχει θέση Αντιπροέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, είναι δε αρμόδιος, στο πλαίσιο της, για τις εξωτερικές σχέσεις και το συντονισμό των άλλων πτυχών της εξωτερικής δράσης της Ένωσης. Κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων του στο πλαίσιο της Επιτροπής, και μόνον για αυτές τις αρμοδιότητες, ο Υπουργός Εξωτερικών υπόκειται στις διαδικασίες, που διέπουν τη λειτουργία της Επιτροπής.

Άρθρο Ι-28: Το Δικαστήριο

1. Το Δικαστήριο περιλαμβάνει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, το Πρωτοδικείο και τα ειδικά Δικαστήρια. Το Δικαστήριο εξασφαλίζει την τήρηση του δικαίου κατά τη ερμηνεία και την εφαρμογή του Συντάγματος.

Τα κράτη μέλη καθορίζουν τα μέσα έννομης προστασίας που απαιτούνται για να διασφαλίζεται ουσιαστική δικαστική προστασία στον τομέα του δικαίου της Ένωσης.

2. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο απαρτίζεται από ένα δικαστή ανά κράτος μέλος και επικουρείται από γενικούς εισαγγελείς. Το Πρωτοδικείο απαρτίζεται από έναν τουλάχιστον δικαστή ανά κράτος μέλος. Ο αριθμός των δικαστών καθορίζεται από τον Οργανισμό του Δικαστηρίου. Οι δικαστές και οι γενικοί εισαγγελείς του Δικαστηρίου και οι δικαστές του Πρωτοδικείου, επιλέγονται μεταξύ προσωπικοτήτων με αδιαμφισβήτητη ανεξαρτησία, που πληρούν τις απαιτούμενες προϋποθέσεις των άρθρων ΙΙΙ-256 και 257, διορίζονται δε με κοινή συμφωνία από τις κυβερνήσεις των κρατών μελών για εξαετή θητεία. Τα απερχόμενα μέλη μπορούν να διορίζονται εκ νέου.

3. Το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφαινείται:

- για τις προσφυγές που ασκούνται από κράτη μέλη, Όργανα ή φυσικά και νομικά πρόσωπα, σύμφωνα με τις διατάξεις του Μέρους ΙΙΙ,
- προδικαστικώς, κατόπιν αιτήματος εθνικών δικαστηρίων, σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ή σχετικά με την ισχύ πράξεων που έχουν εκδοθεί από τα Όργανα,
- σε άλλες περιπτώσεις που προβλέπονται από το Σύνταγμα, Κεφάλαιο ΙΙ - Λοιπά Όργανα και Οργανισμοί.

Άρθρο Ι-29: Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

1. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και οι εθνικές κεντρικές τράπεζες αποτελούν το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ). Η ΕΚΤ και οι εθνικές κεντρικές τράπεζες των κρατών μελών που έχουν υιοθετήσει το νόμισμα της Ένωσης, το ευρώ, ασκούν τη νομισματική πολιτική της Ένωσης.

2. Το ΕΣΚΤ διευθύνεται από τα όργανα λήψεως αποφάσεων της ΕΚΤ. Ο κύριος στόχος τους είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών. Με την επιφύλαξη του στόχου της σταθερότητας των τιμών, υποστηρίζουν τις γενικές οικονομικές πολιτικές της Ένωσης για να συμβάλουν στην υλοποίηση των στόχων της Ένωσης. Ασκούν και όλα τα άλλα καθήκοντα Κεντρικής Τράπεζας, δυνάμει των διατάξεων του Μέρους ΙΙΙ του Συντάγματος και των καταστατικών του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ.

3. Η ΕΚΤ είναι όργανο με νομική προσωπικότητα. Έχει το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπει την έκδοση του ευρώ. Κατά την άσκηση των εξουσιών της και στα οικονομικά της η ΕΚΤ είναι ανεξάρτητη. Τα όργανα και οι οργανισμοί της Ένωσης καθώς και οι κυβερνήσεις των κρατών μελών δεσμεύονται να τηρούν την αρχή αυτήν.

4. Η ΕΚΤ θεσπίζει τα μέτρα που απαιτούνται για την εκτέλεση των καθηκόντων της σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων ΙΙΙ-74 έως ΙΙΙ-81 και σύμφωνα με τους όρους που καθορίζονται στα καταστατικά του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ. Σύμφωνα με τις ίδιες διατάξεις, τα κράτη μέλη που δεν έχουν υιοθετήσει το ευρώ, καθώς και οι κεντρικές τους τράπεζες, διατηρούν τις αρμοδιότητές τους στο νομισματικό τομέα.

5. Στους τομείς που υπάγονται στην αρμοδιότητά της, ζητείται η γνώμη της ΕΚΤ για κάθε σχέδιο πράξης της Ένωσης, καθώς και για κάθε σχέδιο εθνικής νομοθετικής διάταξης. Η ΕΚΤ μπορεί επίσης να υποβάλλει γνώμες.

6. Τα όργανα της ΕΚΤ, η σύνθεσή τους και οι λεπτομέρειες λειτουργίας τους καθορίζονται στα άρθρα ΙΠ-82 έως ΙΠ-85, καθώς και στα καταστατικά του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ.

Άρθρο Ι-30: Το Ελεγκτικό Συνέδριο

1. Το Ελεγκτικό Συνέδριο είναι όργανο που εξασφαλίζει τον έλεγχο των λογαριασμών.

2. Το Ελεγκτικό Συνέδριο εξετάζει τους λογαριασμούς του συνόλου των εσόδων και των εξόδων της Ένωσης και εξασφαλίζει την ορθή χρηματοοικονομική διαχείριση.

3. Το Ελεγκτικό Συνέδριο απαρτίζεται από έναν υπήκοο κάθε κράτους μέλους. Τα μέλη του ασκούν τα καθήκοντα τους με πλήρη ανεξαρτησία.

Άρθρο Ι-31: Τα συμβουλευτικά όργανα της Ένωσης

1. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο των Υπουργών και η Επιτροπή επικουρούνται από μια Επιτροπή των Περιφερειών και μια Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, οι οποίες ασκούν συμβουλευτικά καθήκοντα.

2. Η Επιτροπή των Περιφερειών απαρτίζεται από αντιπροσώπους των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και περιφερειακής διοίκησης, οι οποίοι είναι είτε εκλεγμένα μέλη οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης ή περιφερειακής διοίκησης, είτε είναι πολιτικώς υπόλογοι ενώπιον μιας εκλεγμένης συνέλευσης.

3. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή απαρτίζεται από αντιπροσώπους των οργανώσεων εργοδοτών, μισθωτών και άλλων αντιπροσωπευτικών φορέων, της κοινωνίας, ιδίως στον κοινωνικοοικονομικό, κοινωφελή, επαγγελματικό και πολιτιστικό τομέα.

4. Τα μέλη της Επιτροπής των Περιφερειών και της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής δεν πρέπει να δεσμεύονται από καμία επιτακτική εντολή. Ασκούν τα καθήκοντα τους με πλήρη ανεξαρτησία, προς το γενικό συμφέρον της Ένωσης.

5. Οι κανόνες που αφορούν τη σύνθεση, το διορισμό των μελών, τις αρμοδιότητες και τη λειτουργία των επιτροπών αυτών καθορίζονται από τα άρθρα ΙΠΠ-288 έως ΙΠ-294 του Συντάγματος. Οι κανόνες που αφορούν τη σύνθεση επανεξετάζονται τακτικά από το Συμβούλιο κατόπιν προτάσεως της Επιτροπής για να παρακολουθούν την οικονομική, κοινωνική και δημογραφική εξέλιξη της Ένωσης.

ΑΣΚΗΣΗ ΤΩΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Κεφάλαιο Ι - Κοινές διατάξεις

Άρθρο Ι-32: Οι νομικές πράξεις της Ένωσης

1. Κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων που της ανατίθενται από το Σύνταγμα, η Ένωση χρησιμοποιεί ως νομικά μέσα, σύμφωνα με τις διατάξεις του Μέρους ΙΙΙ, τον ευρωπαϊκό νόμο, τον ευρωπαϊκό νόμο-πλαίσιο, τον ευρωπαϊκό κανονισμό, την ευρωπαϊκή απόφαση, τις συστάσεις και τις γνώμες.

Ο ευρωπαϊκός νόμος αποτελεί νομοθετική πράξη γενικής ισχύος. Είναι δεσμευτικός ως προς όλα τα μέρη του και ισχύει άμεσα σε κάθε κράτος μέλος.

Ο ευρωπαϊκός νόμος-πλαίσιο αποτελεί νομοθετική πράξη που δεσμεύει κάθε κράτος μέλος στο οποίο απευθύνεται όσον αφορά το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, αλλά αφήνει την επιλογή του τύπου και των μέσων στην αρμοδιότητα των εθνικών αρχών.

Ο ευρωπαϊκός κανονισμός αποτελεί μη νομοθετική πράξη γενικής ισχύος για την εφαρμογή νομοθετικών πράξεων και ορισμένων ειδικών διατάξεων του Συντάγματος, δύναται δε είτε να είναι δεσμευτικός ως προς όλα τα μέρη του και να ισχύει άμεσα σε κάθε κράτος μέλος, είτε να δεσμεύει κάθε κράτος μέλος στο οποίο απευθύνεται όσον αφορά το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, αλλά να αφήνει την επιλογή του τύπου και των μέσων στην αρμοδιότητα των εθνικών αρχών.

Η ευρωπαϊκή απόφαση αποτελεί μη νομοθετική πράξη, δεσμευτική ως προς όλα τα μέρη της. Όταν ορίζει αποδέκτες, είναι δεσμευτική μόνο για αυτούς.

Οι συστάσεις και οι γνώμες που εκδίδονται από τα θεσμικά όργανα δεν έχουν δεσμευτικά αποτελέσματα.

2. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, όταν τους υποβληθεί πρόταση νομοθετικής πράξης, δεν εκδίδουν πράξη που δεν προβλέπεται από το παρόν άρθρο στον σχετικό τομέα.

Άρθρο I-33: Οι νομοθετικές πράξεις

1. Οι ευρωπαϊκοί νόμοι και οι ευρωπαϊκοί νόμοι-πλαίσια εκδίδονται από κοινού από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, μετά από πρόταση της Επιτροπής, σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία που ορίζεται στο άρθρο ΙΙΙ-298 (πρώην άρθρο 251) του Συντάγματος. Εάν τα δύο θεσμικά όργανα δεν συμφωνήσουν, η πράξη δεν εκδίδεται.

Στις ειδικές περιπτώσεις που προβλέπονται στο άρθρο ΙΙΙ-160 (πρώην άρθρο 81) του Συντάγματος, οι ευρωπαϊκοί νόμοι και οι ευρωπαϊκοί νόμοι-πλαίσια μπορούν να εκδίδονται μετά από πρωτοβουλία ομάδας κρατών μελών σύμφωνα με το άρθρο ΙΙΙ-298 (πρώην άρθρο 251) του Συντάγματος.

2. Στις ειδικές περιπτώσεις που προβλέπονται από το Σύνταγμα, οι ευρωπαϊκοί νόμοι και οι ευρωπαϊκοί νόμοι-πλαίσια εκδίδονται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με τη συμμετοχή του Συμβουλίου ή από το Συμβούλιο με τη συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, σύμφωνα με ειδικές νομοθετικές διαδικασίες.

Άρθρο I-34: Οι μη νομοθετικές πράξεις

1. Το Συμβούλιο και η Επιτροπή εκδίδουν ευρωπαϊκούς κανονισμούς ή ευρωπαϊκές αποφάσεις στις περιπτώσεις που προβλέπονται στα άρθρα I-35 και I-36 καθώς και στις περιπτώσεις που προβλέπονται με ειδική μνεία στο Σύνταγμα. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα εκδίδει ευρωπαϊκούς κανονισμούς και ευρωπαϊκές αποφάσεις όταν της το επιτρέπει το Σύνταγμα.

2. Το Συμβούλιο και η Επιτροπή, καθώς και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, όταν το επιτρέπει το Σύνταγμα, εκδίδουν συστάσεις.

Άρθρο I-35: Οι κατ' εξουσιοδότηση κανονισμοί

1. Οι ευρωπαϊκοί νόμοι και οι ευρωπαϊκοί νόμοι-πλαίσια μπορούν να αναθέτουν στην Επιτροπή την εξουσία έκδοσης κατ' εξουσιοδότηση κανονισμών που συμπληρώνουν ή τροποποιούν ορισμένα μη ουσιαστικά στοιχεία του νόμου ή του νόμου-πλαισίου.

Οι ευρωπαϊκοί νόμοι και οι ευρωπαϊκοί νόμοι-πλαίσια οριοθετούν σαφώς τους στόχους, το περιεχόμενο, την έκταση και τη διάρκεια της εξουσιοδότησης. Τα ουσιαστικά στοιχεία ενός τομέα δεν είναι δυνατόν να αποτελέσουν αντικείμενο εξουσιοδότησης· ρυθμίζονται μόνο με νόμο ή νόμο-πλαίσιο.

2. Οι ευρωπαϊκοί νόμοι και οι ευρωπαϊκοί νόμοι-πλαίσια καθορίζουν σαφώς τις προϋποθέσεις εφαρμογής στις οποίες υπόκειται η εξουσιοδότηση. Οι προϋποθέσεις αυτές μπορούν να συνίστανται στις ακόλουθες δυνατότητες:

- το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ή το Συμβούλιο μπορούν να αποφασίσουν την ανάκληση της εξουσιοδότησης,

- ο κατ' εξουσιοδότηση κανονισμός μπορεί να τεθεί σε ισχύ μόνον εφόσον, εντός της προθεσμίας που καθορίζει ο νόμος ή ο νόμος-πλαίσιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ή το Συμβούλιο δεν εκφράσουν αντιρρήσεις.

Για τους σκοπούς του προηγούμενου εδαφίου, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποφασίζει με πλειοψηφία των μελών του και το Συμβούλιο αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία.

Άρθρο I-36: Οι εκτελεστικές πράξεις

1. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα εσωτερικού δικαίου για την εφαρμογή των νομικά δεσμευτικών πράξεων της Ένωσης.

2. Όταν απαιτούνται ενιαίες προϋποθέσεις για την εφαρμογή των δεσμευτικών πράξεων της Ένωσης, οι πράξεις αυτές μπορούν να αναθέτουν εκτελεστικές αρμοδιότητες στην Επιτροπή ή, σε ει-

δικές περιπτώσεις δεόντως δικαιολογημένες και στις περιπτώσεις που προβλέπονται στο άρθρο Ι-39, στο Συμβούλιο.

3. Ο νόμος θεσπίζει εκ των προτέρων τους γενικούς κανόνες και αρχές σχετικά με τους όρους ελέγχου των εκτελεστικών πράξεων της Ένωσης από τα κράτη μέλη.

4. Οι εκτελεστικές πράξεις της Ένωσης περιβάλλονται τον τύπο του ευρωπαϊκού εκτελεστικού κανονισμού ή της ευρωπαϊκής εκτελεστικής απόφασης.

Άρθρο Ι-37: Κοινές αρχές που διέπουν τις νομικές πράξεις της Ένωσης

1. Όταν το Σύνταγμα δεν επιβάλλει συγκεκριμένη πράξη, τα θεσμικά όργανα αποφασίζουν, τηρουμένων των εφαρμοστέων διαδικασιών, ποιον τύπο πράξης θα εκδώσουν σε κάθε περίπτωση σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας που προβλέπεται στο άρθρο Ι-9.

2. Οι ευρωπαϊκοί νόμοι, οι ευρωπαϊκοί νόμοι-πλαίσια, οι ευρωπαϊκοί κανονισμοί και οι ευρωπαϊκές αποφάσεις αιτιολογούνται και παραπέμπουν σε προτάσεις ή γνώμες που προβλέπονται από το παρόν Σύνταγμα.

Άρθρο Ι-38: Δημοσίευση και έναρξη ισχύος

1. Οι ευρωπαϊκοί νόμοι και οι ευρωπαϊκοί νόμοι-πλαίσια που εκδίδονται σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία υπογράφονται από τον Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και από τον Πρόεδρο του Συμβουλίου. Στις άλλες περιπτώσεις υπογράφονται από τον Πρόεδρο του Συμβουλίου ή από τον Πρόεδρο του Κοινοβουλίου. Οι ευρωπαϊκοί νόμοι και οι ευρωπαϊκοί νόμοι-πλαίσια δημοσιεύονται στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αρχίζουν να ισχύουν από την ημερομηνία που ορίζουν ή, άλλως, την εικοστή ημέρα από τη δημοσίευσή τους.

2. Οι ευρωπαϊκοί κανονισμοί και οι ευρωπαϊκές αποφάσεις, όταν δεν καθορίζουν τους αποδέκτες τους ή όταν απευθύνονται σε όλα τα κράτη μέλη, υπογράφονται από τον Πρόεδρο του Οργάνου που τους εκδίδει, δημοσιεύονται στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αρχίζουν να ισχύουν από την ημερομηνία που ορίζουν ή, άλλως, την εικοστή ημέρα από τη δημοσίευσή τους.

3. Οι άλλες αποφάσεις κοινοποιούνται στους αποδέκτες τους και αρχίζουν να παράγουν αποτελέσματα με την κοινοποίησή τους.

Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Καθηγητής Τμήμ. Οικ., Περιφ. Ανάπτ. Πα-
ντείου Πανεπιστ. Κοινων. Πολ. Επ. Αθηνών

ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Τόμος Α'
Δ' έκδοση

Αθήνα, 2000

Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Καθηγητής Τμήμ. Οικ., Περιφ. Ανάπτ. Πα-
ντείου Πανεπιστ. Κοινων. Πολ. Επ. Αθηνών

ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Τόμος Β'
Δ' έκδοση

Αθήνα, 2000

Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Καθηγητής Τμήμ. Οικ., Περιφ. Ανάπτ. Πα-
ντείου Πανεπιστ. Κοινων. Πολ. Επ. Αθηνών

ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Τόμος Γ'
Νέα έκδοση

Αθήνα, 2001

Κεφάλαιο II: Ειδικές διατάξεις

Άρθρο I-39: Ειδικές διατάξεις εφαρμογής τις κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας

1. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ασκεί κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας βασισμένη στην ανάπτυξη της αμοιβαίας πολιτικής αλληλεγγύης των κρατών μελών, στον προσδιορισμό των ζητημάτων γενικού ενδιαφέροντος και στην επίτευξη διαρκώς μεγαλύτερου βαθμού σύγκλισης των δράσεων των κρατών μελών.

2. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο προσδιορίζει τα στρατηγικά συμφέροντα της Ένωσης και καθορίζει τους στόχους της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας. Το Συμβούλιο των Υπουργών εκπονεί την πολιτική αυτή στο πλαίσιο των στρατηγικών γραμμών που καθορίζει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο Μέρος III του Συντάγματος.

3. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Συμβούλιο των Υπουργών λαμβάνουν τις αναγκαίες ευρωπαϊκές αποφάσεις.

4. Η κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας υλοποιείται από τον Υπουργό Εξωτερικών της Ένωσης και από τα κράτη μέλη με τη χρησιμοποίηση των εθνικών μέσων και των μέσων της Ένωσης.

5. Τα κράτη μέλη συνεννοούνται στα πλαίσια του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για κάθε ζήτημα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας γενικού ενδιαφέροντος, προκειμένου να καθορίζουν μια κοινή προσέγγιση. Προτού αναλάβει οποιαδήποτε ενέργεια στη διεθνή σκηνή ή οποιαδήποτε δέσμευση, που θα μπορούσε να επηρεάσει τα συμφέροντα της Ένωσης, κάθε κράτος μέλος διαβουλεύεται με τα άλλα στο Συμβούλιο ή στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν, με τη σύγκλιση των ενεργειών τους, ότι η Ένωση είναι σε θέση να υπερασπίζεται τα συμφέροντά της και τις αξίες της στη διεθνή σκηνή. Τα κράτη μέλη είναι αλληλέγγυα μεταξύ τους.

6. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο γνωμοδοτεί τακτικά για τις κύριες πτυχές και τις βασικές επιλογές της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας και ενημερώνεται για την εξέλιξή της.

7. Σε θέματα κοινής εξωτερικής πολιτικής, και πολιτικής ασφάλειας, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Συμβούλιο των Υπουργών λαμβάνουν ευρωπαϊκές αποφάσεις ομόφωνα, εκτός των περιπτώσεων που προβλέπονται στο Μέρος III του Συντάγματος. Αποφασίζουν κατόπιν προτάσεως κράτους μελών, του Υπουργού Εξωτερικών της Ένωσης ή του Υπουργού με την υποστήριξη της Επιτροπής. Δεν εκδίδονται ευρωπαϊκοί νόμοι ή ευρωπαϊκοί νόμοι-πλαίσια.

8. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο μπορεί να αποφασίσει ομόφωνα, ότι το Συμβούλιο λαμβάνει αποφάσεις, με ειδική πλειοψηφία και σε άλλες περιπτώσεις πλην αυτών που προβλέπονται στο Μέρος III του Συντάγματος.

Άρθρο I-40: Ειδικές διατάξεις εφαρμογής της κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας

1. Η κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας αποτελεί εγγενές στοιχείο της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας. Εξασφαλίζει στην Ένωση επιχειρησιακή ικανότητα βασισμένη σε μη στρατιωτικά και στρατιωτικά μέσα. Η Ένωση μπορεί να κάνει χρήση των μέσων αυτών σε αποστολές εκτός της Ένωσης προκειμένου να διασφαλίζει τη διατήρηση της ειρήνης, την πρόληψη των συγκρούσεων και την ενίσχυση της διεθνούς ασφάλειας, σύμφωνα με τις αρχές του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Η εκτέλεση των καθηκόντων αυτών βασίζεται στις δυνατότητες που παρέχουν τα κράτη μέλη.

2. Η κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας περιλαμβάνει την προοδευτική χάραξη κοινής αμυντικής πολιτικής της Ένωσης. Η κοινή αμυντική πολιτική θα οδηγήσει στην κοινή άμυνα όταν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο λάβει σχετική απόφαση με ομοφωνία - στην περίπτωση αυτή, συνιστά στα κράτη μέλη την υιοθέτηση μιας τέτοιας απόφασης, σύμφωνα με τους αντίστοιχους συνταγματικούς τους κανόνες.

Η πολιτική της Ένωσης κατά την έννοια του παρόντος άρθρου δεν θίγει τον ειδικό χαρακτήρα της πολιτικής ασφάλειας και άμυνας ορισμένων κρατών μελών, όφεται τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη Συνθήκη του Βόρειου Ατλαντικού για ορισμένα κράτη μέλη, που θεωρούν ότι η κοινή άμυνά τους υλοποιείται στο πλαίσιο της Οργάνωσης της Συνθήκης του Βόρειου Ατλαντικού (ΝΑΤΟ), και συνάδει με την κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας που θεσπίζεται στο πλαίσιο αυτό.

3. Τα κράτη μέλη θέτουν στη διάθεση Ένωσης, για την εφαρμογή της κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας, μη στρατιωτικές και στρατιωτικές δυνατότητες, προκειμένου να συμβάλουν στους στόχους που έχει καθορίσει το Συμβούλιο. Τα κράτη μέλη που συγκροτούν μεταξύ τους πολυεθνικές δυνάμεις μπορούν επίσης να θέτουν τις δυνάμεις αυτές στη διάθεση της κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας.

Τα κράτη μέλη δεσμεύονται να βελτιώσουν προοδευτικά τις στρατιωτικές τους δυνατότητες. Δημιουργείται Ευρωπαϊκός Οργανισμός Εξοπλισμών, Ερευνών και Στρατιωτικών Δυνατοτήτων για να προσδιορίζει τις επιχειρησιακές ανάγκες, να προωθεί μέτρα για την ικανοποίησή τους, να συμβάλλει στον προσδιορισμό και ενδεχομένως στην υλοποίηση κάθε μέτρου χρήσιμου για την ενίσχυση της βιομηχανικής και τεχνολογικής βάσης του αμυντικού τομέα, να συμμετέχει στον προσδιορισμό ευρωπαϊκής πολιτικής δυνατοτήτων και εξοπλισμών και να επικουρεί το Συμβούλιο στην αξιολόγηση της βελτίωσης των στρατιωτικών δυνατοτήτων.

4. Οι ευρωπαϊκές αποφάσεις σχετικά με την εφαρμογή της κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας, καθώς και αυτές που αφορούν την πραγματοποίηση μιας αποστολής βάσει του παρόντος άρθρου, λαμβάνονται από το Συμβούλιο ομόφωνα ύστερα από πρόταση του Υπουργού Εξωτερικών της Ένωσης ή ενός κράτους μέλους. Ο Υπουργός Εξωτερικών μπορεί να προτείνει την προσφυγή σε εθνικά μέσα καθώς και στα μέσα της Ένωσης, ενδεχομένως από κοινού με την Επιτροπή.

5. Το Συμβούλιο μπορεί να αναθέτει την εκτέλεση μιας αποστολής, στο πλαίσιο της Ένωσης, σε ομάδα κρατών μελών προκειμένου να διατηρηθούν οι αξίες της Ένωσης και να εξυπηρετηθούν τα συμφέροντά της. Η εκτέλεση αυτής της αποστολής διέπεται από τις διατάξεις του άρθρου ΙΠ-206 (πρώην άρθρο 18) του Συντάγματος.

6. Τα κράτη μέλη που πληρούν υψηλά κριτήρια στρατιωτικών δυνατοτήτων και έχουν αναλάβει μεταξύ τους δεσμευτικότερες υποχρεώσεις στον τομέα αυτό για την πραγματοποίηση των απαιτητικότερων αποστολών, θεσμοθετούν διαρθρωμένη συνεργασία στο πλαίσιο της Ένωσης. Η συνεργασία αυτή διέπεται από τις διατάξεις του άρθρου ΙΠ-208 (πρώην άρθρο 20) του Συντάγματος.

7. Όσο το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δεν έχει λάβει απόφαση σύμφωνα με την παραγράφο 2 του παρόντος άρθρου, καθιερώνεται στενότερη συνεργασία, στο πλαίσιο της Ένωσης, σε θέματα αμοιβαίας άμυνας. Δυνάμει της συνεργασίας αυτής, στην περίπτωση που ένα από τα συμμετέχοντα στη συνεργασία κράτη αποτελέσει αντικείμενο ένοπλης επίθεσης στο έδαφος του, τα άλλα συμμετέχοντα κράτη του παρέχουν, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 51 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, βοήθεια και συνδρομή με όλα τα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους, στρατιωτικά και άλλα. Κατά την εκτέλεση της στενότερης συνεργασίας σε θέματα αμοιβαίας άμυνας τα συμμετέχοντα κράτη μέλη συνεργάζονται στενά με την Οργάνωση της Συνθήκης του Βόρειου Ατλαντικού (ΝΑΤΟ). Ο τρόπος συμμετοχής, οι κανόνες λειτουργίας και οι διαδικασίες για τη λήψη αποφάσεων στο πλαίσιο της συνεργασίας αυτής προβλέπονται στο άρθρο ΙΠ-209 (πρώην άρθρο 21) του Συντάγματος.

8. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο γνωμοδοτεί τακτικά για τις κύριες πτυχές και τις βασικές επιλογές της κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας και ενημερώνεται για την εξέλιξη της.

Άρθρο Ι-41: Ειδικές διατάξεις εφαρμογής του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης

1. Η Ένωση αποτελεί έναν χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης,

- με τη θέσπιση ευρωπαϊκών νόμων και ευρωπαϊκών νόμων-πλαισίων με στόχο, ενδεχομένως, την προσέγγιση των εθνικών νομοθεσιών, στους τομείς που απαριθμούνται στο Μέρος ΙΙΙ του Συντάγματος,

- ευνοώντας την αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών, ιδίως με την αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών και εξωδικαστικών αποφάσεων,

- με την επιχειρησιακή συνεργασία του συνόλου των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών, περιλαμβανομένων των αρχών της αστυνομίας, των τελωνείων και άλλων υπηρεσιών ειδικών στην πρόληψη και τη διαπίστωση αξιόποινων πράξεων.

2. Στα πλαίσια του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, τα εθνικά κοινοβούλια μπορούν να συμμετέχουν στους μηχανισμούς αξιολόγησης, που προβλέπονται στο άρθρο ΙΠ-156 (πρώην άρθρο 4) του Συντάγματος, συμπράττουν δε στον πολιτικό έλεγχο της Ευρωπαϊκής και στην αξιολόγηση των δραστηριοτήτων της Eurojust, σύμφωνα με τα άρθρα ΙΠ-169 (πρώην άρθρο 19) και ΙΠ-17 (πρώην άρθρο 22) του Συντάγματος.

3. Στον τομέα της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις, τα κράτη μέλη διαθέτουν δικαίωμα πρωτοβουλίας, σύμφωνα με το άρθρο ΙΙΙ-160 (πρώην άρθρο 8) του Μέρους ΙΙΙ του Συντάγματος.

Άρθρο Ι-42: Ρήτρα αλληλεγγύης

1. Η Ένωση και τα κράτη μέλη της ενεργούν από κοινού με πνεύμα αλληλεγγύης εάν ένα κράτος μέλος δεχθεί τρομοκρατική επίθεση ή πληγεί από φυσική ή ανθρωπογενή καταστροφή. Η Ένωση κινητοποιεί όλα τα μέσα που έχει στη διάθεσή της, συμπεριλαμβανομένων των στρατιωτικών μέσων που θέτουν στη διάθεση της τα κράτη μέλη, για:

- α. - την πρόληψη μιας τρομοκρατικής απειλής στο έδαφος των κρατών μελών,
- την προστασία των δημοκρατικών θεσμών και του άμαχου πληθυσμού από ενδεχόμενη τρομοκρατική επίθεση,
- την παροχή συνδρομής σε κράτος μέλος στο έδαφός του, κατόπιν αιτήσεων των πολιτικών αρχών του, στην περίπτωση τρομοκρατικής επίθεσης,
- β. - την παροχή συνδρομής σε κράτος μέλος στο έδαφός του κατόπιν αιτήσεως των πολιτικών αρχών του σε περίπτωση καταστροφής.

2. Οι λεπτομέρειες της εφαρμογής της διάταξης αυτής προβλέπονται στο άρθρο ΙΙΙ-226 (πρώην άρθρο Χ) του Συντάγματος.

Κεφάλαιο ΙΙΙ: Οι ενισχυμένες συνεργασίες

Άρθρο Ι-43: Οι ενισχυμένες συνεργασίες

1. Τα κράτη μέλη που επιθυμούν να καθιερώσουν μεταξύ τους ενισχυμένη συνεργασία στα πλαίσια των μη αποκλειστικών αμοδιοτήτων της Ένωσης, μπορούν να προσφεύγουν στα Όργανα της Ένωσης και να ασκούν αυτές τις αρμοδιότητες εφαρμόζοντας τις κατάλληλες διατάξεις του Συντάγματος, εντός των ορίων και σύμφωνα με τις διαδικασίες, που προβλέπονται από το παρόν άρθρο, καθώς και από τα άρθρα ΙΙΙ-318 έως ΙΙΙ-325 του Συντάγματος.

Οι ενισχυμένες συνεργασίες σκοπό έχουν να διευκολύνουν την πραγμάτωση των στόχων της Ένωσης, να διαφυλάσσουν τα συμφέροντά της και να ενισχύουν τη διαδικασία συνολοκλήρωσης της. Είναι ανοικτές σε όλα τα κράτη μέλη κατά την καθιέρωσή τους, καθώς και ανά πάσα στιγμή, σύμφωνα με το άρθρο ΙΙΙ-321 του Συντάγματος.

2. Η έγκριση για την καθιέρωση μιας ενισχυμένης συνεργασίας χορηγείται από το Συμβούλιο ως έσχατη λύση, εφόσον έχει διαπιστωθεί στα πλαίσια των εργασιών του ότι οι στόχοι της δεν μπορούν να επιτευχθούν μέσα σε εύλογο χρόνο από την Ένωση στο σύνολό της, και υπό τον όρο ότι θα συγκεντρώνει τουλάχιστον το ένα τρίτο των κρατών μελών. Το Συμβούλιο αποφασίζει σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου ΙΙΙ-322 του Συντάγματος.

3. Κατά τη θέσπιση των πράξεων στα πλαίσια του Συμβουλίου ψηφίζουν μόνο τα μέλη του Συμβουλίου που αντιπροσωπεύουν τα κράτη που συμμετέχουν στην ενισχυμένη συνεργασία. Ωστόσο, στις συσκέψεις του Συμβουλίου μπορούν να συμμετέχουν όλα τα κράτη μέλη.

Η ομοφωνία αποτελείται από τις ψήφους μόνον των αντιπροσώπων των συμμετεχόντων κρατών και μόνον ως ειδική πλειοψηφία ορίζεται η πλειοψηφία των ψήφων των αντιπροσώπων των συμμετεχόντων κρατών, η οποία αντιπροσωπεύει τουλάχιστον τα τρία πέμπτα του πληθυσμού αυτών των κρατών.

Εφόσον το Σύνταγμα δεν απαιτεί από το Συμβούλιο να ενεργεί προτάσει της Επιτροπής, ή εφόσον το Συμβούλιο δεν ενεργεί με πρωτοβουλία του Υπουργού Εξωτερικών, η απαιτούμενη ειδική πλειοψηφία ορίζεται ως η πλειοψηφία των ψήφων των δύο τρίτων των συμμετεχόντων κρατών, η οποία αντιπροσωπεύει τουλάχιστον τα τρία πέμπτα του πληθυσμού αυτών των κρατών.

Οι πράξεις που θεσπίζονται στα πλαίσια μιας ενισχυμένης συνεργασίας δεσμεύουν μόνο τα κράτη μέλη που συμμετέχουν σε αυτήν. Οι πράξεις αυτές δεν θεωρούνται ως κεκτημένο που πρέπει να γίνεται δεκτό από τις υποψήφιες για ένταξη στην Ένωση χώρες.

Ο ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Άρθρο Ι-44: Αρχή της δημοκρατικής ισότητας

Σε όλες τις δραστηριότητές της, η Ένωση σέβεται την αρχή της ισότητας των πολιτών της. Οι πολίτες τυγχάνουν ίσης προσοχής από τα Όργανα της Ένωσης.

Άρθρο Ι-45: Αρχή της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας

1. Η λειτουργία της Ένωσης θεμελιώνεται στην αρχή της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας.

2. Οι πολίτες εκπροσωπούνται άμεσα στο επίπεδο της Ένωσης στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Τα κράτη μέλη εκπροσωπούνται στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και στο Συμβούλιο από τις κυβερνήσεις τους, οι οποίες είναι οι ίδιες υπόλογες ενώπιον των εθνικών κοινοβουλίων, που εκλέγονται από τους πολίτες τους.

3. Κάθε πολίτης δικαιούται να συμμετέχει στο δημοκρατικό βίο της Ένωσης. Οι αποφάσεις λαμβάνονται όσο το δυνατόν πιο ανοικτά και εγγύτερα στους πολίτες.

4. Τα πολιτικά κόμματα ευρωπαϊκού επιπέδου συμβάλλουν στην διαμόρφωση της ευρωπαϊκής πολιτικής συνείδησης και στην έκφραση της βούλησης των πολιτών της Ένωσης.

Άρθρο Ι-46: Αρχή της συμμετοχικής δημοκρατίας

1. Τα Όργανα της Ένωσης δίδουν, με τα κατάλληλα μέσα, στους πολίτες και στις αντιπροσωπευτικές ενώσεις τη δυνατότητα να γνωστοποιούν και να ανταλλάσσουν δημόσια τις γνώμες τους σε όλους τους τομείς δράσης της Ένωσης.

2. Τα όργανα της Ένωσης διατηρούν ανοικτό, διαφανή και τακτικό διάλογο με τις αντιπροσωπευτικές ενώσεις και την κοινωνία των πολιτών.

3. Προκειμένου να εξασφαλίζεται η συνοχή και η διαφάνεια των δράσεων της Ένωσης, η Επιτροπή διεξάγει ευρείες διαβουλεύσεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη.

4. Ένας σημαντικός αριθμός πολιτών, όχι μικρότερος του ενός εκατομμυρίου, από σημαντικό αριθμό κρατών μελών, δύναται να καλεί την Επιτροπή να υποβάλλει τυχόν κατάλληλες προτάσεις επί θεμάτων στα οποία οι εν λόγω πολίτες θεωρούν ότι απαιτείται νομική πράξη της Ένωσης για την εφαρμογή του παρόντος Συντάγματος. Οι διατάξεις σχετικά με τις ειδικές διαδικασίες και προϋποθέσεις που απαιτούνται για τη διατύπωση τέτοιου αιτήματος πολιτών καθορίζονται με ευρωπαϊκό νόμο.

Άρθρο Ι-47: Οι κοινωνικοί εταίροι και ο αυτόνομος κοινωνικός διάλογος

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνωρίζει και προάγει το ρόλο των κοινωνικών εταίρων στο επίπεδο της Ένωσης, λαμβάνοντας υπόψη την ποικιλομορφία των εθνικών συστημάτων διευκολύνει τον μεταξύ τους διάλογο, σεβόμενη την αυτονομία τους.

Άρθρο Ι-48: Ο ευρωπαίος διαμεσολαβητής

Διορίζεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ευρωπαίος διαμεσολαβητής, ο οποίος παραλαμβάνει, ερευνά και συντάσσει έκθεση σχετικά με τις καταγγελίες για περιπτώσεις κακοδιοίκησης στα πλαίσια των Οργάνων, οργανισμών ή φορέων της Ένωσης. Ο ευρωπαίος διαμεσολαβητής ασκεί τα καθήκοντά του με πλήρη ανεξαρτησία.

Άρθρο Ι-49: Διαφάνεια των εργασιών των Οργάνων της Ένωσης

1. Προκειμένου να προωθήσουν τη χρηστή διακυβέρνηση και να διασφαλίσουν τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών, τα Όργανα, οι οργανισμοί και οι φορείς της Ένωσης διεξάγουν τις εργασίες τους όσο το δυνατόν πιο ανοικτά.

2. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο συνεδριάζει δημόσια, καθώς και το Συμβούλιο όταν συζητά και υιοθετεί νομοθετική πρόταση.

3. Κάθε πολίτης της Ένωσης και κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο κατοικεί ή έχει την καταστατική του έδρα σε κράτος μέλος έχει δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα, ανεξαρτήτως μορφής, των Οργάνων, των οργανισμών και φορέων της Ένωσης, υπό τους όρους, που προβλέπονται στο Μέρος ΙΙΙ του Συντάγματος.

4. Ευρωπαϊκός νόμος ορίζει τις γενικές αρχές και τους περιορισμούς που διέπουν, για λόγους δημοσίου ή ιδιωτικού συμφέροντος, την άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης σε αυτά τα έγγραφα.

5. Κάθε Όργανο, οργανισμός ή φορέας που αναφέρεται στην παράγραφο 3 θεσπίζει στον εσωτερικό του κανονισμό ειδικές διατάξεις για την πρόσβαση στα έγγραφα, σύμφωνα με τον ευρωπαϊκό νόμο που προβλέπεται στην προηγούμενη παράγραφο.

Άρθρο I-50: Προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν.

2. Ευρωπαϊκός νόμος θεσπίζει τους κανόνες σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα Όργανα, τους οργανισμούς και τους φορείς της Ένωσης, καθώς και από τα κράτη μέλη κατά την άσκηση δραστηριοτήτων, που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, και σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών. Η τήρηση των κανόνων αυτών υπόκειται στον έλεγχο ανεξάρτητης αρχής.

Άρθρο I-51: Καθεστώς των εκκλησιών και των μη ομολογιακών ενώσεων

1. Η Ένωση σέβεται και δεν θίγει το καθεστώς που έχουν σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο οι εκκλησίες και οι θρησκευτικές ενώσεις ή κοινότητες στα κράτη μέλη.

2. Η Ένωση σέβεται παρομοίως το καθεστώς των φιλοσοφικών και μη ομολογιακών οργανώσεων.

3. Η Ένωση διατηρεί ανοικτό, διαφανή και τακτικό διάλογο με τις εκκλησίες και τις οργανώσεις αυτές, αναγνωρίζοντας την ιδιαίτερη ταυτότητα και συμβολή τους.

ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Άρθρο I-52: Δημοσιονομικές και οικονομικές αρχές

1. Όλα τα έσοδα και οι δαπάνες της Ένωσης πρέπει να προβλέπονται για κάθε οικονομικό έτος και να εγγράφονται στον προϋπολογισμό, σύμφωνα με τις διατάξεις του Μέρους ΙΙΙ του Συντάγματος.

2. Ο προϋπολογισμός πρέπει να είναι ισοσκελισμένος ως προς τα έσοδα και τις δαπάνες.

3. Οι εγγεγραμμένες στον προϋπολογισμό δαπάνες εγκρίνονται για τη διάρκεια του οικονομικού έτους, σύμφωνα με τον ευρωπαϊκό νόμο που αναφέρεται στο άρθρο ΙΙΙ-314 (πρώην άρθρο 279) του Συντάγματος.

4. Η εκτέλεση των εγγεγραμμένων στον προϋπολογισμό δαπανών απαιτεί την προηγούμενη έκδοση νομικά δεσμευτικής πράξης, που να παρέχει νομική βάση για την ενέργεια της Ένωσης και την εκτέλεση της δαπάνης, σύμφωνα με τον ευρωπαϊκό νόμο που αναφέρεται στο άρθρο ΙΙΙ-314 (πρώην άρθρο 279) του Συντάγματος. Η εν λόγω πράξη πρέπει να έχει τον τύπο ευρωπαϊκού νόμου, ευρωπαϊκού νόμου-πλαίσιου, ευρωπαϊκού κανονισμού ή ευρωπαϊκής απόφασης.

5. Προκειμένου να εξασφαλισθεί η δημοσιονομική πειθαρχία, η Ένωση δεν εκδίδει μέτρα που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στον προϋπολογισμό, χωρίς να παρέχει τη διαβεβαίωση ότι η πρόταση ή το μέτρο αυτό δύναται να χρηματοδοτηθεί στα πλαίσια των ιδίων πόρων της Κοινότητας και του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου που αναφέρεται στο άρθρο I-54.

6. Ο προϋπολογισμός της Ένωσης εκτελείται σύμφωνα με την αρχή της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης. Τα κράτη μέλη συνεργάζονται με την Ένωση προκειμένου να διασφαλίσουν ότι οι πιστώσεις που εγγράφονται στον προϋπολογισμό χρησιμοποιούνται σύμφωνα με τις αρχές της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης.

7. Η Ένωση και τα κράτη μέλη καταπολεμούν την απάτη ή οιαδήποτε άλλη παράνομη δραστηριότητα κατά των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου ΙΙΙ-317 (πρώην άρθρο 280) του Συντάγματος.

Άρθρο I-53: Πόροι της Ένωσης

1. Η Ένωση προικίζεται με επαρκή μέσα για την επίτευξη των στόχων της και για την επιτυχή εφαρμογή των πολιτικών της.

2. Ο προϋπολογισμός της Ένωσης χρηματοδοτείται στο ακέραιο, με την επιφύλαξη των άλλων εσόδων, από ιδίους πόρους.

3. Ευρωπαϊκός νόμος του Συμβουλίου καθορίζει το όριο των πόρων της Ένωσης και μπορεί να καθιερώσει νέες κατηγορίες πόρων ή να καταργήσει υφιστάμενη κατηγορία. Ο νόμος αυτός τίθεται σε ισχύ μόνο μετά την έγκρισή του από τα κράτη μέλη, κατά τους αντίστοιχους συνταγματικούς τους κανόνες. Το Συμβούλιο αποφασίζει ομόφωνα κατόπιν διαβούλευσης με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

4. Ευρωπαϊκός νόμος του Συμβουλίου καθορίζει τις πρακτικές λεπτομέρειες των πόρων της Ένωσης. Το Συμβούλιο αποφασίζει κατόπιν έγκρισης του Κοινοβουλίου.

Άρθρο I-54: Το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο

1. Το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο έχει ως στόχο να εξασφαλίσει την ομαλή εξέλιξη των δαπανών της Ένωσης εντός των ορίων των ιδίων πόρων. Καθορίζει το ύψος των ετήσιων ανώτατων ορίων των πιστώσεων για αναλήψεις υποχρεώσεων ανά κατηγορία δαπανών, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου ΙΠ-304 (νέο) του Συντάγματος.

2. Το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο θεσπίζεται με ευρωπαϊκό νόμο του Συμβουλίου. Το Συμβούλιο λαμβάνει τη σχετική απόφαση κατόπιν εγκρίσεως του Κοινοβουλίου, που αποφασίζει με την πλειοψηφία των μελών από τα οποία απαρτίζεται.

3. Ο ετήσιος προϋπολογισμός της Ένωσης καταρτίζεται τηρουμένου του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου.

4. Κατά τη θέσπιση του πρώτου πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου μετά τη θέση του Συντάγματος σε ισχύ, το Συμβούλιο αποφασίζει με ομοφωνία.

Άρθρο I-56: Ο προϋπολογισμός της Ένωσης

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο εκδίδουν, βάσει προτάσεως της Επιτροπής και σύμφωνα με τις λεπτομέρειες που προβλέπονται στο άρθρο ΙΠ-36 του Συντάγματος τον ευρωπαϊκό νόμο με τον οποίο ορίζεται ο ετήσιος προϋπολογισμός της Ένωσης.

Η ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΓΓΥΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ

Άρθρο I-56: Η Ένωση και το εγγύς περιβάλλον της

1. Η Ένωση αναπτύσσει με τα γειτονικά κράτη προνομιακές σχέσεις, με στόχο την εγκαθίδρυση ενός χώρου ευημερίας και καλής γειτονίας, ο οποίος θεμελιώνεται στις αξίες της Ένωσης και χαρακτηρίζεται από στενές και ειρηνικές σχέσεις βασισμένες στη συνεργασία.

2. Για το σκοπό αυτό, η Ένωση μπορεί να συνάπτει και να εφαρμόζει ειδικές συμφωνίες με τα οικεία κράτη σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου ΙΠ-222 (πρώην άρθρο 33) του Συντάγματος. Οι συμφωνίες αυτές μπορούν να περιλαμβάνουν αμοιβαία δικαιώματα και υποχρεώσεις καθώς και τη δυνατότητα διεξαγωγής κοινών δράσεων. Η εφαρμογή τους αποτελεί αντικείμενο περιοδικών διαβουλεύσεων.

Η ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΜΕΛΟΥΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Άρθρο I-57: Κριτήρια επιλεξιμότητας και διαδικασία προσχώρησης στην Ένωση

1. Η Ένωση είναι ανοικτή σε όλα τα ευρωπαϊκά κράτη που σέβονται τις αξίες που αναφέρονται στο άρθρο 2 και δεσμεύονται να τις προάγουν από κοινού.

2. Κάθε ευρωπαϊκό κράτος το οποίο επιθυμεί να γίνει μέλος της Ένωσης μπορεί να απευθύνει την αίτησή του στο Συμβούλιο. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τα Εθνικά Κοινοβούλια των κρατών μελών ενημερώνονται για την αίτηση αυτή. Το Συμβούλιο αποφασίζει ομόφωνα, αφού ζητήσει τη γνώμη της Επιτροπής και μετά από έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Οι όροι και οι λεπτομέρειες της προσχώρησης αποτελούν αντικείμενο συμφωνίας μεταξύ των κρατών μελών και του αιτούντος κράτους. Η συμφωνία αυτή υπόκειται σε επικύρωση εκ μέρους όλων των συμβαλλομένων κρατών, κατά τους αντίστοιχους συνταγματικούς τους κανόνες.

Άρθρο I-58: Αναστολή του δικαιώματος συμμετοχής στην Ένωση

1. Το Συμβούλιο δύναται, αποφασίζοντας με πλειοψηφία των τεσσάρων πέμπτων των μελών του βάσει αιτιολογημένης πρότασης του ενός τρίτου των κρατών μελών, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ή της Επιτροπής και αφού λάβει την έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, να εκδώσει ευρωπαϊκή απόφαση με την οποία διαπιστώνει την ύπαρξη σαφούς κινδύνου σοβαρής παραβίασης από κράτος μέλος των αξιών που μνημονεύονται στο άρθρο I-2. Το Συμβούλιο, προτού προβεί στη διαπίστωση αυτή, ακούει το εν λόγω κράτος μέλος, και δύναται, αποφασίζοντας με την ίδια διαδικασία, να του απευθύνει συστάσεις.

Το Συμβούλιο επαληθεύει τακτικά ότι εξακολουθούν να ισχύουν οι λόγοι που οδήγησαν στη διαπίστωση αυτή.

2. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, δύναται, αποφασίζοντας ομόφωνα μετά από πρόταση του ενός τρίτου των κρατών μελών ή της Επιτροπής και αφού λάβει την έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, να εκδώσει ευρωπαϊκή απόφαση με την οποία διαπιστώνει την ύπαρξη σοβαρής και διαρκούς παραβίασης από κράτος μέλος αξιών που μνημονεύονται στο άρθρο I-2, αφού καλέσει το εν λόγω κράτος μέλος να υποβάλει τις παρατηρήσεις του.

3. Εφόσον γίνει η αναφερόμενη στην παράγραφο 2 διαπίστωση, το Συμβούλιο δύναται να εκδώσει ευρωπαϊκή απόφαση, με ειδική πλειοψηφία, με την οποία αναστέλλει ορισμένα δικαιώματα, τα οποία απορρέουν από την εφαρμογή του Συντάγματος ως προς το εν λόγω κράτος μέλος, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων ψήφου αυτού του κράτους μέλους στο Συμβούλιο. Ενεργώντας κατ' αυτόν τον τρόπο, το Συμβούλιο λαμβάνει υπόψη τις πιθανές συνέπειες μιας τέτοιας αναστολής στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις φυσικών και νομικών προσώπων.

Οι υποχρεώσεις του εν λόγω κράτους μέλους δυνάμει του Συντάγματος εξακολουθούν εν πάση περιπτώσει να δεσμεύουν αυτό το κράτος μέλος.

4. Το Συμβούλιο δύναται να εκδώσει εν συνεχεία, με ειδική πλειοψηφία, ευρωπαϊκή απόφαση με την οποία μεταβάλλει ή ανακαλεί μέτρα που έλαβε σύμφωνα με την παράγραφο 3, ανάλογα με τις μεταβολές της κατάστασης η οποία οδήγησε στην επιβολή τους.

5. Για τους σκοπούς του παρόντος άρθρου, το Συμβούλιο αποφασίζει χωρίς να λαμβάνει υπόψη του την ψήφο του εν λόγω κράτους μέλους. Αποχές παρόντων ή αντιπροσωπευομένων μελών δεν εμποδίζουν τη θέσπιση των αποφάσεων που αναφέρονται στη παράγραφο 2.

Η παρούσα παράγραφος ισχύει και στην περίπτωση κατά την οποία δικαιώματα ψήφου έχουν αναστολεί σύμφωνα με την παράγραφο 3.

6. Για τους σκοπούς των παραγράφων 1 και 2, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποφασίζει με πλειοψηφία δύο τρίτων των ψηφισόντων, οι οποίοι αντιπροσωπεύουν την πλειοψηφία των μελών του.

Άρθρο I-59: Εθελούσια αποχώρηση από την Ένωση

1. Κάθε κράτος μέλος μπορεί να αποφασίσει να αποχωρήσει από την Ευρωπαϊκή Ένωση, σύμφωνα με τους εσωτερικούς συνταγματικούς του κανόνες.

2. Το κράτος μέλος που αποφασίζει να αποχωρήσει γνωστοποιεί την πρόθεση του στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το οποίο επιλαμβάνεται της γνωστοποίησης αυτής. Με βάση τους προσανατολισμούς του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, η Ένωση προβαίνει σε διαπραγματεύσεις και συνάπτει με το εν λόγω κράτος συμφωνία που διέπει τις λεπτομέρειες της αποχώρησής του, λαμβανομένου υπόψη του πλαισίου των μελλοντικών του σχέσεων με την Ένωση. Η συμφωνία αυτή συνάπτεται εξ ονόματος της Ένωσης από το Συμβούλιο, το οποίο αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία, μετά από έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Ο αντιπρόσωπος του αποχωρούντος κράτους μέλους δεν συμμετέχει ούτε στις συζητήσεις, ούτε στις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ή του Συμβουλίου που το αφορούν.

3. Το παρόν Σύνταγμα παύει να ισχύει στο ενδιαφερόμενο κράτος από την ημερομηνία έναρξης ισχύος της συμφωνίας αποχώρησης ή ελλείψει τέτοιας συμφωνίας, δύο έτη μετά τη γνωστοποίηση που μνημονεύεται στην παράγραφο 2, εκτός εάν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, σε συμφωνία με το εν λόγω κράτος μέλος, αποφασίσει την παράταση αυτής της προθεσμίας.

4. Εάν το κράτος που αποχώρησε από την Ένωση ζητήσει την εκ νέου προσχώρησή του, η αίτηση αυτή υπόκειται στη διαδικασία του άρθρου I-57.

Μέρος II ΧΑΡΤΗΣ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

Οι λαοί της Ευρώπης, εγκαθιδρύοντας μεταξύ τους μία διαρκώς στενότερη ένωση, αποφάσισαν να μοιραστούν ένα ειρηνικό μέλλον θεμελιωμένο σε κοινές αξίες.

Η Ένωση, έχοντας επίγνωση της πνευματικής και ηθικής κληρονομιάς της, εδράζεται στις αδιαίρετες και οικουμενικές αξίες της αξιοπρέπειας του ανθρώπου, της ελευθερίας, της ισότητας και της αλληλεγγύης ερείδεται στις αρχές της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου. Η Ένωση τοποθετεί τον άνθρωπο στην καρδιά της δράσης της, καθιερώνοντας την ιθαγένεια της Ένωσης και δημιουργώντας ένα χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης. Η Ένωση συμβάλλει στη διαφύλαξη και την ανάπτυξη αυτών των κοινών αξιών, σεβόμενη την πολυμορφία των πολιτισμών και των παραδόσεων των λαών της Ευρώπης καθώς και την εθνική ταυτότητα των κρατών μελών της και την οργάνωση της δημόσιας εξουσίας τους σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο - επιδιώκει να προαγάγει ισόρροπη και αειφόρο ανάπτυξη και εγγυάται την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, των εμπορευμάτων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων καθώς και την ελευθερία εγκατάστασης.

Προς το σκοπό αυτόν, είναι αναγκαίο να ενισχυθεί η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, υπό το πρίσμα των κοινωνικών αλλαγών, της κοινωνικής προόδου και των επιστημονικών και τεχνολογικών εξελίξεων, καθιστώντας τα πιο αντιληπτά σε ένα Χάρτη.

Ο παρών Χάρτης επιβεβαιώνει σεβόμενος τις αμοδιότητες και τα καθήκοντα της Ένωσης, καθώς και την αρχή της επικουρικότητας, τα δικαιώματα που απορρέουν ιδίως από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις και τις διεθνείς υποχρεώσεις των κρατών μελών, της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των θεμελιωδών Ελευθεριών, τους Κοινωνικούς Χάρτες που έχουν υιοθετηθεί από την Ένωση και το Συμβούλιο της Ευρώπης καθώς και από τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Εν προκειμένω, ο Χάρτης θα ερμηνεύεται από τα δικαστήρια της Ένωσης και των κρατών μελών, λαμβανομένων δεόντως υπόψη των επεξηγήσεων, που καταρτίστηκαν καθ' υπόδειξη του Προεδρείου της Συνέλευσης που συνέταξε το Χάρτη. Η απόλαυση των δικαιωμάτων αυτών συνεπάγεται ευθύνες και καθήκοντα έναντι τόσο των τρίτων, όσο και της ανθρώπινης κοινότητας και των μελλοντικών γενεών. Κατά συνέπεια, η Ένωση αναγνωρίζει τα δικαιώματα, τις ελευθερίες και τις αρχές που ορίζονται κατωτέρω.

ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑ

Άρθρο II-1

Ανθρώπινη αξιοπρέπεια

Η ανθρώπινη αξιοπρέπεια είναι απαραβίαστη. Πρέπει να είναι σεβαστή και να προστατεύεται.

Άρθρο II-2

Δικαίωμα στη ζωή

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στη ζωή.
2. Κανείς δεν μπορεί να καταδικαστεί στην ποινή του θανάτου, ούτε να εκτελεστεί.

Άρθρο II-3

Δικαίωμα στην ακεραιότητα του προσώπου

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στη σωματική και διανοητική ακεραιότητά του.
2. Στο πεδίο της ιατρικής και της βιολογίας, πρέπει να τηρούνται ιδίως τα εξής:
 - α. η ελεύθερη και εν επιγνώσει συναίνεση του ενδιαφερομένου, σύμφωνα με τις λεπτομερέστερες διατάξεις που ορίζονται από το νόμο,
 - β. η απαγόρευση των ευγονικών πρακτικών, ιδίως όσων αποσκοπούν στην επιλογή των προσώπων,
 - γ. η απαγόρευση της μετατροπής του ανθρωπίνου σώματος και των μερών του σε πηγή κέρδους,
 - δ. η απαγόρευση της αναπαραγωγικής κλωνοποίησης των ανθρωπίνων όντων.

Άρθρο II-4

Απαγόρευση των βασανιστηρίων και των απάνθρωπων ή εξευτελιστικών ποινών ή μεταχείρισης

Κανείς δεν μπορεί να υποβληθεί σε βασανιστήρια ούτε σε απάνθρωπες ή εξευτελιστικές ποινές ή μεταχείριση.

Άρθρο II-5

Απαγόρευση της δουλείας και της αναγκαστικής εργασίας

1. Κανείς δεν μπορεί να κρατηθεί σε δουλεία ούτε σε ειλωτεία.
2. Κανείς δεν μπορεί να υποβληθεί σε αναγκαστική ή υποχρεωτική εργασία.
3. Απαγορεύεται η εμπορία των ανθρωπίνων όντων.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΕΣ

Άρθρο II-6

Δικαίωμα στην ελευθερία και στην ασφάλεια.

Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία και στην ασφάλεια.

Άρθρο II-7

Σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής

Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στο σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και των επικοινωνιών του.

Άρθρο II-8

Προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν.
2. Η επεξεργασία αυτών των δεδομένων πρέπει να γίνεται νομίμως, για καθορισμένους σκοπούς και με βάση τη συγκατάθεση του ενδιαφερομένου ή για άλλους θεμιτούς λόγους που προβλέπονται από το νόμο. Κάθε πρόσωπο δικαιούται να έχει πρόσβαση στα συλλεγμένα δεδομένα που το αφορούν και να επιτυγχάνει τη διόρθωσή τους.
3. Ο σεβασμός των κανόνων αυτών υπόκειται στον έλεγχο ανεξάρτητης αρχής.

Άρθρο II-9

Δικαίωμα γάμου και δικαίωμα ίδρυσης οικογένειας

Το δικαίωμα γάμου και το δικαίωμα ίδρυσης οικογένειας διασφαλίζονται σύμφωνα με τις εθνικές νομοθεσίες που διέπουν την άσκησή τους.

Άρθρο II-10

Ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας. Το δικαίωμα αυτό συνεπάγεται την ελευθερία μεταβολής θρησκείας ή πεποιθήσεων καθώς και την ελευθερία εκδήλωσης του θρησκευτήματος ή των πεποιθήσεών του, ατομικά ή συλλογικά, δημοσία ή κατ' ιδίαν, με τη λατρεία, την εκπαίδευση, την άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων και τις τελετές.
2. Το δικαίωμα αντίρρησης συνειδήσεως αναγνωρίζεται σύμφωνα με τις εθνικές νομοθεσίες που διέπουν την άσκησή του.

Άρθρο II-11

Ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία γνώμης και την ελευθερία λήψης ή μετάδοσης πληροφοριών ή ιδεών, χωρίς την ανάμειξη δημοσίων αρχών και αδιακρίτως συνόρων.
2. Η ελευθερία των μέσων μαζικής ενημέρωσης και η πολυφωνία τους είναι σεβαστές.

Άρθρο II-12

Ελευθερία του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία του συνέρχεσθαι ειρηνικώς και στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι σε όλα τα επίπεδα, ιδίως στον πολιτικό και το συνδικαλιστικό τομέα καθώς και στους τομείς που αναφέρονται στον πολίτη, πράγμα που συνεπάγεται το δικαίωμα κάθε πρόσωπου να ιδρύει με άλλους συνδικαλιστικές ενώσεις και να προσχωρεί σ' αυτές για την υπέρσπιση των συμφερόντων του.
2. Τα πολιτικά κόμματα, στο επίπεδο της Ένωσης, συμβάλλουν στην έκφραση της πολιτικής βούλησης των πολιτών της Ένωσης.

Άρθρο II-13

Ελευθερία της τέχνης και της επιστήμης

Η τέχνη και η επιστημονική έρευνα είναι ελεύθερες. Η ακαδημαϊκή ελευθερία είναι σεβαστή.

Άρθρο II-14

Δικαίωμα εκπαίδευσης

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην εκπαίδευση και στην πρόσβαση στην επαγγελματική και συνεχή κατάρτιση.
2. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ευχέρεια δωρεάν παρακολούθησης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.
3. Η ελευθερία ίδρυσης εκπαιδευτικών ιδρυμάτων με σεβασμό των δημοκρατικών αρχών καθώς και το δικαίωμα των γονέων να εξασφαλίζουν την εκπαίδευση και τη μόρφωση των τέκνων τους σύμφωνα με τις θρησκευτικές, φιλοσοφικές και παιδαγωγικές πεποιθήσεις τους, γίνονται σεβαστά σύμφωνα με τις εθνικές νομοθεσίες που διέπουν την άσκησή τους.

Άρθρο II-15

Ελευθερία του επαγγέλματος και δικαίωμα προς εργασία

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να εργάζεται και να ασκεί το επάγγελμα, το οποίο επιλέγει ή αποδέχεται ελεύθερα.
2. Κάθε πολίτης της Ένωσης είναι ελεύθερος να αναζητά απασχόλησης να εργάζεται, να εγκαθίσταται ή να παρέχει υπηρεσίες σε κάθε κράτος μέλος.
3. Οι υπήκοοι τρίτων χωρών που έχουν άδεια να εργάζονται στο έδαφος των κρατών μελών δικαιούνται συνθηκών εργασίας αντίστοιχων με εκείνες που απολαμβάνουν οι πολίτες της Ένωσης.

Άρθρο II-16

Επιχειρηματική ελευθερία

Η επιχειρηματική ελευθερία αναγνωρίζεται σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης και τις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές.

Άρθρο II-17

Δικαίωμα ιδιοκτησίας

1. Κάθε πρόσωπο δικαιούται να είναι κύριος των νομίμως κτηθέντων αγαθών του, να τα χρησιμοποιεί, να τα διαθέτει και να τα κληροδοτεί. Κανείς δεν μπορεί να στερείται την ιδιοκτησία του, παρόντα μόνοι για λόγους δημόσιας ωφέλειας, στις περιπτώσεις και υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στο νόμο και έναντι δίκαιης και έγκαιρης αποζημίωσης για την απώλειά της. Η χρήση των αγαθών μπορεί να υπόκειται σε περιορισμούς από το νόμο, εφόσον αυτό είναι αναγκαίο προς το γενικό συμφέρον.
2. Η πνευματική ιδιοκτησία προστατεύεται.

Άρθρο II-18

Δικαίωμα ασύλου

Το δικαίωμα ασύλου διασφαλίζεται τηρουμένων των κανόνων της Σύμβασης της Γενεύης της 28ης Ιουλίου 1951 και του Πρωτοκόλλου της 31ης Ιανουαρίου 1967 σχετικά με το καθεστώς των προσφύγων και σύμφωνα με το Σύνταγμα.

Άρθρο II-19

Προστασία σε περίπτωση απομάκρυνσης, απέλασης και έκδοσης

1. Απαγορεύονται οι συλλογικές απελάσεις.
2. Κανείς δεν μπορεί να απομακρυνθεί, να απελαθεί ή να εκδοθεί προς κράτος όπου διατρέχει σοβαρό κίνδυνο να του επιβληθεί η ποινή του θανάτου ή να υποβληθεί σε βασανιστήρια ή άλλη απάνθρωπη ή εξευτελιστική ποινή ή μεταχείριση.

ΙΣΟΤΗΤΑ

Άρθρο II-20

Ισότητα έναντι του νόμου

Όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι έναντι του νόμου.

Άρθρο II-21

Απαγόρευση διακρίσεων

1. Απαγορεύεται κάθε διάκριση ιδίως λόγω φύλου, φυλής, χρώματος, εθνικής καταγωγής ή κοινωνικής προέλευσης, γενετικών χαρακτηριστικών, γλώσσας, θρησκείας ή πεποιθήσεων, πολιτικών φρονημάτων ή κάθε άλλης γνώμης, ιδιότητας μέλους εθνικής μειονότητας, περιορισίας, γέννησης, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.

2. Απαγορεύεται κάθε διάκριση λόγω ιθαγενείας, εντός του πεδίου εφαρμογής του Συντάγματος και με την επιφύλαξη οποιασδήποτε από τις ειδικές του διατάξεις.

Άρθρο Π-22

Πολιτιστική, θρησκευτική και γλωσσική πολυμορφία

Η Ένωση σέβεται την πολιτιστική, θρησκευτική και γλωσσική πολυμορφία.

Άρθρο Π-23

Ισότητα ανδρών και γυναικών

Η ισότητα ανδρών και γυναικών πρέπει να εξασφαλίζεται σε όλους τους τομείς, μεταξύ άλλων στην απασχόληση, την εργασία και τις αποδοχές.

Η αρχή της ισότητας δεν αποκλείει τη διατήρηση ή τη θέσπιση μέτρων, που προβλέπουν ειδικά πλεονεκτήματα υπέρ του υποεκπροσωπούμενου φύλου.

Άρθρο Π-24

Δικαιώματα του παιδιού

1. Τα παιδιά έχουν δικαίωμα στην προστασία και τη φροντίδα που απαιτούνται για την καλή διαβίωσή τους. Τα παιδιά μπορούν να εκφράζουν ελεύθερα τη γνώμη τους. Η γνώμη τους σχετικά με ζητήματα που τα αφορούν λαμβάνεται υπόψη σε συνάρτηση με την ηλικία και την ωριμότητά τους.

2. Σε όλες τις πράξεις που αφορούν τα παιδιά, είτε επιχειρούνται από δημόσιες αρχές είτε από ιδιωτικούς οργανισμούς, πρωταρχική σημασία πρέπει να δίνεται στο υπέρτατο συμφέρον του παιδιού.

3. Κάθε παιδί έχει δικαίωμα να διατηρεί τακτικές προσωπικές σχέσεις και απ' ευθείας επαφές με τους δύο γονείς του, εκτός εάν τούτο είναι αντίθετο προς το συμφέρον του.

Άρθρο Π-25

Δικαιώματα των ηλικιωμένων

Η Ένωση αναγνωρίζει και σέβεται το δικαίωμα των ηλικιωμένων προσώπων να διάγουν αξιοπρεπή και ανεξάρτητη ζωή και να συμμετέχουν στον κοινωνικό και πολιτιστικό βίο.

Άρθρο Π-26

Ένταξη των ατόμων με αναπηρίες

Η Ένωση αναγνωρίζει και σέβεται το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρίες να επωφελούνται μέτρων που θα τους εξασφαλίζουν την αυτονομία την κοινωνική και επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή στον κοινοτικό βίο.

ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ

Άρθρο Π-27

Δικαίωμα των εργαζομένων στην ενημέρωση και τη διαβούλευση στο πλαίσιο της επιχείρησης

Εξασφαλίζεται στους εργαζομένους ή τους εκπροσώπους τους, στα ενδεδειγμένα επίπεδα, εγκαίρως ενημέρωση και διαβούλευση, στις περιπτώσεις και υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται από το δίκαιο της Ένωσης και τις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές.

Άρθρο Π-28

Δικαίωμα διαπραγμάτευσης και συλλογικών δράσεων

Οι εργαζόμενοι και οι εργοδότες, ή οι αντίστοιχες οργανώσεις τους, έχουν, σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης και τις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές, δικαίωμα να διαπραγματεύονται και να συνάπτουν συλλογικές συμβάσεις στα ενδεδειγμένα επίπεδα καθώς και να προσφεύγουν, σε περίπτωση σύγκρουσης συμφερόντων, σε συλλογικές δράσεις για την υπεράσπιση των συμφερόντων τους, συμπεριλαμβανομένης της απεργίας.

Άρθρο Π-29

Δικαίωμα πρόσβασης στις υπηρεσίες ευρέσεως εργασίας

Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα πρόσβασης σε δωρεάν υπηρεσίες ευρέσεως εργασίας.

Άρθρο Π-30

Προστασία σε περίπτωση αδικαιολόγητης απόλυσης

Κάθε εργαζόμενος έχει δικαίωμα προστασίας έναντι κάθε αδικαιολόγητης απόλυσης, σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης και τις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές.

Άρθρο II-31

Δίκαιες και πρόσφορες συνθήκες εργασίας

1. Κάθε εργαζόμενος έχει δικαίωμα σε υγιεινές, ασφαλείς και αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας.
2. Κάθε εργαζόμενος έχει δικαίωμα σε ένα όριο μέγιστης διάρκειας εργασίας, σε ημερήσιες και εβδομαδιαίες περιόδους ανάπαυσης, καθώς και σε ετήσια περίοδο αμειβόμενων διακοπών.

Άρθρο II-32

Απαγόρευση της εργασίας των παιδιών και προστασία των νέων στην εργασία

Η εργασία των παιδιών απαγορεύεται. Η ελάχιστη ηλικία για την ανάληψη εργασίας δεν μπορεί να είναι μικρότερη από την ηλικία κατά την οποία λήγει η υποχρεωτική σχολική φοίτηση, υπό την επιφύλαξη ευνοϊκότερων κανόνων για τους νέους και εξαιρέσει περιορισμένων παρεκκλίσεων.

Οι νέοι που εργάζονται πρέπει να απολαμβάνουν συνθηκών εργασίας προσαρμοσμένων στην ηλικία τους και να προστατεύονται από την οικονομική εκμετάλλευση ή από οποιαδήποτε εργασία, που θα μπορούσε να βλάψει την ασφάλειά τους, την υγεία τους, τη σωματική, πνευματική, ηθική ή κοινωνική ανάπτυξή τους ή να θέσει σε κίνδυνο την εκπαίδευσή τους.

Άρθρο II-33

Οικογενειακή ζωή και επαγγελματική ζωή

1. Η οικογένεια απολαύει νομικής, οικονομικής και κοινωνικής προστασίας.
2. Κάθε πρόσωπο, προκειμένου να μπορεί να συνδυάζει την οικογενειακή με την επαγγελματική ζωή του, έχει δικαίωμα προστασίας από την απόλυση για λόγους, που συνδέονται με τη μητρότητα καθώς και δικαίωμα αμειβόμενης άδειας μητρότητας και γονικής άδειας μετά τη γέννηση ή την υιοθεσία παιδιού.

Άρθρο II-34

Κοινωνική ασφάλεια και κοινωνική αρωγή

1. Η Ένωση αναγνωρίζει και σέβεται το δικαίωμα πρόσβασης στις παροχές κοινωνικής ασφάλειας και στις κοινωνικές υπηρεσίες, που εξασφαλίζουν προστασία σε περιπτώσεις όπως η μητρότητα, η ασθένεια, το εργατικό ατύχημα, η εξάρτηση ή το γήρας καθώς και σε περίπτωση απώλειας της απασχόλησης, σύμφωνα με τους κανόνες που ορίζονται στο δίκαιο της Ένωσης και τις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές.

2. Κάθε πρόσωπο που διαμένει και διακινείται νομίμως εντός της Ένωσης έχει δικαίωμα στις παροχές κοινωνικής ασφάλειας και στα κοινωνικά πλεονεκτήματα, σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης και τις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές.

3. Η Ένωση, προκειμένου να καταπολεμηθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός και η φτώχεια, αναγνωρίζει και σέβεται το δικαίωμα κοινωνικής αρωγής και στεγαστικής βοήθειας προς εξασφάλιση αξιοπρεπών διαβίωσης σε όλους όσους δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους, σύμφωνα με τους κανόνες, που ορίζονται στο δίκαιο της Ένωσης και τις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές.

Άρθρο II-35

Προστασία της υγείας

Κάθε πρόσωπο δικαιούται να έχει πρόσβαση στην πρόληψη σε θέματα υγείας και να απολαύει ιατρικής περίθαλψης, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις, που ορίζονται στις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές. Κατά τον καθορισμό και την εφαρμογή όλων των πολιτικών και δράσεων της Ένωσης εξασφαλίζεται υψηλού επιπέδου προστασία της υγείας του ανθρώπου.

Άρθρο II-36

Πρόσβαση στις υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος

Η Ένωση αναγνωρίζει και σέβεται την πρόσβαση στις υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος, όπως αυτό προβλέπεται στις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές, σύμφωνα με το Σύνταγμα, προκειμένου να προαχθεί η κοινωνική και εδαφική συνοχή της Ένωσης.

Άρθρο II-37

Προστασία του περιβάλλοντος

Υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος και η βελτίωση της ποιότητάς του πρέπει να ενσωματώνονται στις πολιτικές της Ένωσης και να διασφαλίζονται σύμφωνα με την αρχή της αειφόρου ανάπτυξης.

Άρθρο II-38

Προστασία του καταναλωτή

Οι πολιτικές της Ένωσης διασφαλίζουν υψηλό επίπεδο προστασίας του καταναλωτή.

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Άρθρο Π-39

Δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

1. Κάθε πολίτης της Ένωσης έχει το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο κράτος μέλος κατοικίας του, υπό τους ίδιους όρους με τους υπηκόους του εν λόγω κράτους.

2. Τα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου εκλέγονται με άμεση και καθολική, ελεύθερη και μυστική ψηφοφορία.

Άρθρο Π-40

Δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές

Κάθε πολίτης της Ένωσης έχει το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές στο κράτος μέλος κατοικίας του, υπό τους ίδιους όρους με τους υπηκόους του εν λόγω κράτους.

Άρθρο Π-41

Δικαίωμα χρηστής διοίκησης

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην αμερόληπτη, δίκαιη και εντός ευλόγου προθεσμίας εξέταση των υποθέσεών του από τα Όργανα, τους οργανισμούς και τους φορείς της Ένωσης.

2. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει ιδίως:

- α. το δικαίωμα κάθε προσώπου σε προηγούμενη ακρόαση προτού ληφθεί ατομικό μέτρο εις βάρος του,
- β. το δικαίωμα κάθε προσώπου να έχει πρόσβαση στο φάκελό του, τηρουμένων των νομίμων συμφερόντων της εμπιστευτικότητας και του επαγγελματικού και επιχειρηματικού απορρήτου,
- γ. την υποχρέωση της διοίκησης να αιτιολογεί τις αποφάσεις της.

3. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην αποκατάσταση εκ μέρους της Ένωσης της ζημίας, που του προξένησαν τα Όργανα ή οι υπάλληλοί της κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, σύμφωνα με τις γενικές αρχές που είναι κοινές στα δίκαια των κρατών μελών.

4. Κάθε πρόσωπο μπορεί να απευθύνεται στα Όργανα της Ένωσης σε μία από τις γλώσσες του Συντάγματος και πρέπει να λαμβάνει απάντηση στην ίδια γλώσσα.

Άρθρο Π-42

Δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα

Κάθε πολίτης της Ένωσης ή κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, που κατοικεί ή έχει την καταστατική έδρα του σε ένα κράτος μέλος έχει δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα των Οργάνων, οργανισμών και φορέων της Ένωσης, σε οποιαδήποτε μορφή και αν παράγονται.

Άρθρο Π-43

Διαμεσολαβητής

Κάθε πολίτης της Ένωσης ή κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, που κατοικεί ή έχει την καταστατική έδρα του σε κράτος μέλος, έχει δικαίωμα να προσφεύγει στο Διαμεσολαβητή της Ένωσης, σχετικά με περιπτώσεις κακοδιοίκησης στο πλαίσιο της δράσης των Οργάνων οργανισμών ή φορέων της Ένωσης, με εξαίρεση το Δικαστήριο και το Πρωτοδικείο κατά την άσκηση των δικαιοδοτικών καθηκόντων τους.

Άρθρο Π-44

Δικαίωμα αναφοράς

Κάθε πολίτης της Ένωσης ή κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, που κατοικεί ή έχει την καταστατική έδρα του σε κράτος μέλος, έχει δικαίωμα αναφοράς προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Άρθρο Π-45

Ελευθερία κυκλοφορίας και διαμονής

1. Κάθε πολίτης της Ένωσης έχει δικαίωμα να κυκλοφορεί και να διαμένει ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών.

2. Η ελευθερία κυκλοφορίας και διαμονής μπορεί να χορηγείται, σύμφωνα με το Σύνταγμα, στους υπηκόους των τρίτων χωρών που διαμένουν νομίμως στο έδαφος κράτους μέλους.

Άρθρο Π-46

Διπλωματική και προξενική προστασία

Κάθε πολίτης της Ένωσης απολαύει, στο έδαφος τρίτων χωρών στις οποίες δεν αντιπροσωπεύεται το κράτος μέλος του οποίου είναι υπήκοος, της διπλωματικής και προξενικής προστασίας κάθε κράτους μέλους, υπό τους ίδιους όρους που ισχύουν και έναντι των υπηκόων του κράτους αυτού.

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ**Άρθρο Π-47**

Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτον δικαστηρίου

Κάθε πρόσωπο του οποίου παραβιάστηκαν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες, που διασφαλίζονται από το δίκαιο της Ένωσης, έχει δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, τηρουμένων των προϋποθέσεων που προβλέπονται στο παρόν άρθρο.

Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να δικαστεί η υπόθεσή του δίκαια, δημόσια και εντός ευλόγου προθεσμίας, από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως. Κάθε πρόσωπο έχει τη δυνατότητα να συμβουλευτείται δικηγόρο και να του αναθέτει την υπεράσπιση και εκπροσώπηση του.

Σε όσους δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους, παρέχεται ευεργέτημα πενίας, εφόσον το ευεργέτημα αυτό είναι αναγκαίο για να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη.

Άρθρο Π-48

Τεκμήριο αθωότητας και δικαιώματα της υπεράσπισης

1. Κάθε κατηγορούμενος τεκμαίρεται ότι είναι αθώος μέχρι αποδείξεως της ενοχής του σύμφωνα με το νόμο.

2. Διασφαλίζεται ο σεβασμός των δικαιωμάτων της υπεράσπισης σε κάθε κατηγορούμενο.

Άρθρο Π-49

Αρχές της νομιμότητας και της αναλογικότητας αξιολογούν πράξεων και ποινών

1. Κανείς δεν μπορεί να καταδικαστεί για πράξη ή παράλειψη, η οποία δεν αποτελούσε, κατά τη στιγμή της τέλεσής της, αδίκημα κατά το εθνικό ή το διεθνές δίκαιο. Επίσης, δεν επιβάλλεται ποινή βαρύτερη από εκείνη η οποία επιβαλλόταν κατά τη στιγμή της τέλεσης του αδικήματος. Εάν, μετά την τέλεση του αδικήματος, προβλεφθεί με νόμο ελαφρύτερη ποινή, επιβάλλεται αυτή η ποινή.

2. Το παρόν άρθρο δεν επηρεάζει τη δίκη και την τιμωρία απόμον ενόχου για πράξη ή παράλειψη η οποία, κατά τη στιγμή της τέλεσής της, ήταν εγκληματική σύμφωνα με τις γενικές αρχές που αναγνωρίζονται από όλα τα έθνη.

3. Η ανυπαρξία της ποινής δεν πρέπει να είναι δυσανάλογη προς το αδίκημα.

Άρθρο Π-50

Δικαίωμα του προσώπου να μη δικάζεται ή να μην τιμωρείται ποινικά δύο φορές για την ίδια αξιόποινη πράξη

Κανείς δεν διώκεται ούτε τιμωρείται ποινικά για αδίκημα για το οποίο έχει ήδη αθωωθεί ή καταδικαστεί εντός της Ένωσης με οριστική απόφαση δικαστηρίου σύμφωνα με το νόμο.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΗΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΧΑΡΤΗ

Άρθρο Π-51

Πεδίο εφαρμογής

1. Οι διατάξεις του παρόντος Χάρτη απευθύνονται στα Όργανα, τους οργανισμούς και τους φορείς της Ένωσης, τηρουμένης της αρχής της επικουρικότητας, καθώς και στα κράτη μέλη, μόνον όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης. Κατά συνέπεια, οι ανωτέρω σέβονται τα δικαιώματα, τηρούν τις αρχές και προάγουν την εφαρμογή τους, σύμφωνα με τις αντίστοιχες αρμοδιότητές τους και εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων της Ένωσης, όπως της ανατίθενται από τα άλλα μέρη του Συντάγματος.

2. Ο παρών Χάρτης δεν επεκτείνει το πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης πέραν των αρμοδιοτήτων της Ένωσης και δεν δημιουργεί καμία νέα αρμοδιότητα και κανένα νέο καθήκον για την Ένωση, ούτε τροποποιεί τις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα που καθορίζονται στα άλλα μέρη του Συντάγματος.

Άρθρο Π-52

Εμβέλεια και ερμηνεία των δικαιωμάτων και των αρχών

1. Κάθε περιορισμός στην άσκηση των δικαιωμάτων και ελευθεριών, που αναγνωρίζονται στον παρόντα Χάρτη πρέπει να προβλέπεται από το νόμο και να σέβεται το βασικό περιεχόμενο των εν λόγω δικαιωμάτων και ελευθεριών. Τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, περιορισμοί επιτρέπεται να επιβάλλονται μόνον εφόσον είναι αναγκαίοι και ανταποκρίνονται πραγματικά σε στόχους γενικού ενδιαφέροντος που αναγνωρίζει η Ένωση ή στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων.

2. Τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται από τον παρόντα Χάρτη, και τα οποία διέπονται από διατάξεις άλλων μερών του Συντάγματος, ασκούνται υπό τους όρους και εντός των ορίων που καθορίζονται από αυτά τα μέρη.

3. Στο μέτρο που ο παρών Χάρτης περιλαμβάνει δικαιώματα που αντιστοιχούν σε δικαιώματα τα οποία διασφαλίζονται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η έννοια και η εμβέλειά τους είναι ίδιες με εκείνες, που τους αποδίδει η εν λόγω Σύμβαση. Η διάταξη αυτή δεν εμποδίζει το δικαίο της Ένωσης να παρέχει ευρύτερη προστασία.

4. Στο βαθμό που ο παρών Χάρτης αναγνωρίζει τα θεμελιώδη δικαιώματα όπως αυτά απορρέουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, τα εν λόγω δικαιώματα ερμηνεύονται σύμφωνα με τις παραδόσεις αυτές.

5. Οι διατάξεις του παρόντος Χάρτη που περιέχουν αρχές μπορούν να τίθενται σε εφαρμογή με νομοθετικές και εκτελεστικές πράξεις των Οργάνων και οργανισμών της Ένωσης, και με πράξεις των κρατών μελών όταν εφαρμόζουν το δικαίο της Ένωσης, κατά την άσκηση των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων τους. Οι διατάξεις αυτές υπόκεινται στην κρίση του δικαστηρίου μόνον κατά την ερμηνεία αυτών των πράξεων και για τον έλεγχο της νομιμότητάς τους.

6. Οι εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές λαμβάνονται πλήρως υπόψη όπως καθορίζεται στον παρόντα Χάρτη.

Άρθρο II-53 Επίπεδο προστασίας

Καμία διάταξη του παρόντος Χάρτη δεν πρέπει να ερμηνεύεται ως περιορίζουσα ή θίγουσα τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες, που αναγνωρίζονται στα αντίστοιχα πεδία εφαρμογής από το δικαίο της Ένωσης, το διεθνές δικαίο καθώς και από τις διεθνείς συμβάσεις, στις οποίες είναι μέρη η Ένωση, ή όλα τα κράτη μέλη, και ιδίως από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, καθώς και από το Σύνταγμα των κρατών μελών.

Άρθρο II-54 Απαγόρευση της κατάχρησης δικαιώματος

Καμία από τις διατάξεις του παρόντος Χάρτη δεν πρέπει να ερμηνεύεται ως συνεπαγόμενη δικαίωμα επίδοσης σε δραστηριότητα ή εκτέλεσης πράξης, που αποσκοπούν στην κατάλυση των δικαιωμάτων ή ελευθεριών που αναγνωρίζονται στον παρόντα Χάρτη ή σε περιορισμούς των δικαιωμάτων και ελευθεριών ευρύτερους από τους προβλεπόμενους σε αυτόν.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΡΟΛΟ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΩΝ ΣΤΗΝ Ε.Ε.

Τα υψηλά συμβαλλόμενα μέρη

Υπενθυμίζοντας ότι ο τρόπος με τον οποίο ασκείται ο έλεγχος από τα διάφορα εθνικά κοινοβούλια στις αντίστοιχες κυβερνήσεις τους σχετικά με δραστηριότητες της Ένωσης αποτελεί αντικείμενο της συνταγματικής οργάνωσης και πρακτικής εκάστου κράτους μέλους.

Επιθυμώντας, ωστόσο, να ενθαρρύνουν τη μεγαλύτερη συμμετοχή των εθνικών κοινοβουλίων στις δραστηριότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να ενισχύσουν τη δυνατότητά τους να εκφράζουν τις απόψεις τους σχετικά με τις νομοθετικές προτάσεις καθώς και σχετικά με άλλα ζητήματα, τα οποία μπορεί να παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα εθνικά κοινοβούλια.

Συμφώνησαν επί των ακόλουθων διατάξεων, οι οποίες προσαρτώνται στο Σύνταγμα.

Ι. Ενημέρωση των εθνικών κοινοβουλίων των κρατών μελών

1. Όλα τα έγγραφα διαβουλεύσεων της Επιτροπής (πράσινες και λευκές βίβλοι και ανακοινώσεις) διαβιβάζονται από την Επιτροπή απευθείας στα εθνικά κοινοβούλια των κρατών μελών όταν δημοσιευθούν. Η Επιτροπή αποστέλλει επίσης στα εθνικά Κοινοβούλια των κρατών μελών το ετήσιο νομοθετικό πρόγραμμα, καθώς και κάθε άλλη πράξη νομοθετικού προγραμματισμού ή πολιτικής στρατηγικής που τυχόν υποβάλλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο, ταυτόχρονα με την αποστολή τους στα Όργανα αυτά.

2. Όλες οι νομοθετικές προτάσεις που απευθύνονται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο αποστέλλονται ταυτόχρονα στα εθνικά Κοινοβούλια των κρατών μελών.

3. Τα εθνικά κοινοβούλια των κρατών μελών μπορούν να απευθύνουν στους Προέδρους του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής αιτιολογημένη γνώμη όσον αφορά τη συμβατότητα

νομοθετικής πρότασης με την αρχή της επικουρικότητας, σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο Πρωτόκολλο σχετικά με την εφαρμογή των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας.

4. Από τη στιγμή κατά την οποία μια νομοθετική πρόταση τίθεται από την Επιτροπή στη διάθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και των εθνικών κοινοβουλίων των κρατών μελών στις επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρέχεται περίοδος έξι εβδομάδων έως την ημερομηνία κατά την οποία αυτή εγγράφεται στην ημερήσια διάταξη του Συμβουλίου προς λήψη αποφάσεως, είτε για τη θέσπιση πράξης, είτε για τον καθορισμό κοινής θέσης στο πλαίσιο νομοθετικής διαδικασίας, εκτός εξαιρέσεων για λόγους ανάγκης, οι οποίοι και θα πρέπει να αναφέρονται στην πράξη ή την κοινή θέση. Εκτός δεόντως αιτιολογημένων επείγουσών περιπτώσεων, δεν μπορεί να διαπιστωθεί καμία συμφωνία όσον αφορά νομοθετική πρόταση κατά τις έξι αυτές εβδομάδες. Πρέπει να παρέλθουν δέκα ημέρες από την εγγραφή πρότασης στην ημερήσια διάταξη του Συμβουλίου έως τον καθορισμό κοινής θέσης.

5. Οι ημερήσιες διατάξεις και τα αποτελέσματα των συνόδων του Συμβουλίου, συμπεριλαμβανομένων των πρακτικών των συνόδων του Συμβουλίου όταν εξετάζει νομοθετικές προτάσεις, διαβιβάζονται απ' ευθείας στα εθνικά κοινοβούλια των κρατών μελών, ταυτόχρονα με τη διαβίβασή τους στις κυβερνήσεις των κρατών μελών.

6. Όταν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο προτίθενται να επικαλεστεί τη διάταξη του άρθρου I-24, παράγραφος 4, πρώτο εδάφιο, τα εθνικά κοινοβούλια ενημερώνονται πριν από κάθε απόφαση.

Όταν το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο προτίθεται να επικαλεστεί τη διάταξη του άρθρου I-24, παράγραφος 4, πρώτο εδάφιο, τα εθνικά κοινοβούλια ενημερώνονται τουλάχιστον τέσσερις μήνες προτού ληφθεί απόφαση.

7. Το Ελεγκτικό Συνέδριο αποστέλλει ενημερωτικά την ετήσια έκθεσή του στα εθνικά κοινοβούλια των κρατών μελών, και ταυτόχρονα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο.

8. Στις περιπτώσεις των εθνικών κοινοβουλίων, που αποτελούνται από δύο σώματα αντιπροσώπων, οι διατάξεις αυτές εφαρμόζονται σε αμφότερα τα σώματα.

II. Διακοινοβουλευτική συνεργασία

9. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τα εθνικά κοινοβούλια καθορίζουν από κοινού τρόπους αποτελεσματικής και τακτικής οργάνωσης και προώθησης της διακοινοβουλευτικής συνεργασίας στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

10. Η Διάσκεψη των ειδικευμένων στις κοινοτικές υποθέσεις Οργάνων, δύναται να υποβάλει οιαδήποτε εισήγηση κρίνει σκόπιμη ενώπιον του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής. Η Διάσκεψη αυτή προωθεί επίσης την ανταλλαγή πληροφοριών και βέλτιστων πρακτικών μεταξύ των κοινοβουλίων των κρατών μελών και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, μεταξύ άλλων ανάμεσα στις ειδικευμένες επιτροπές τους. Η Διάσκεψη μπορεί επίσης να οργανώσει διακοινοβουλευτικές διασκέψεις σχετικά με συγκεκριμένα θέματα και ιδίως για τη συζήτηση θεμάτων της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας καθώς και της κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας. Οι εισηγήσεις της Διάσκεψης δεν δεσμεύουν με κανένα τρόπο τα εθνικά κοινοβούλια και δεν προδικάζουν τη θέση τους.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΑΡΧΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΑΛΟΓΙΚΟΤΗΤΑΣ

Τα υψηλά συμβαλλόμενα μέρη

Επιθυμώντας να εξασφαλίσουν, ότι οι αποφάσεις θα λαμβάνονται όσο το δυνατόν εγγύτερα στους πολίτες της Ένωσης.

Αποφασισμένα να καθορίσουν τους όρους εφαρμογής των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας, που καθιερώνονται στο άρθρο I-9 του Συντάγματος, καθώς και να θεσπίσουν σύστημα ελέγχου της εφαρμογής των εν λόγω αρχών από τα Όργανα.

Συμφώνησαν επί των ακόλουθων διατάξεων, οι οποίες προσαρτώνται στο Σύνταγμα.

1. Κάθε Όργανο μεριμνά συνεχώς για την τήρηση των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας που καθορίζονται στο άρθρο I-9 του Συντάγματος.

2. Η Επιτροπή προβαίνει σε ευρείες διαβουλεύσεις πριν από την υποβολή πρότασης νομοθετικής πράξης. Κατά τις διαβουλεύσεις αυτές πρέπει να συνεκτιμάται, ενδεχομένως, η περιφερειακή και τοπική διάσταση των προβλεπομένων δράσεων. Σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις, η Επιτροπή δεν προβαίνει σε αυτές τις διαβουλεύσεις, αιτιολογεί δε την απόφασή της αυτή στην πρόταση.

3. Η Επιτροπή αποστέλλει όλες τις νομοθετικές της προτάσεις καθώς και τις τροποποιημένες της προτάσεις ταυτόχρονα στα εθνικά κοινοβούλια και στο νομοθέτη της Ένωσης. Τα νομοθετικά ψηφίσματα του

Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και οι κοινές θέσεις του Συμβουλίου αποστέλλονται από τα Όργανα αυτά στα εθνικά κοινοβούλια των κρατών μελών μόλις εκδοθούν.

4. Η Επιτροπή αιτιολογεί την πρότασή της σε σχέση με την αρχή της επικουρικότητας και της αναλογικότητας. Κάθε νομοθετική πρόταση θα πρέπει να περιέχει δελτίο με εμπεριστατωμένα στοιχεία που να επιτρέπουν τη διατύπωση εκτίμησης όσον αφορά την τήρηση της αρχής της επικουρικότητας και της αναλογικότητας. Το εν λόγω δελτίο θα πρέπει να περιέχει στοιχεία εκτίμησης των δημοσιονομικών επιπτώσεων της πρότασης καθώς και των συνεπειών της, εφόσον πρόκειται για νόμο-πλαίσιο, στις ρυθμίσεις που θα πρέπει να εφαρμοσθούν από τα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένης, ενδεχομένως, της περιφερειακής νομοθεσίας. Οι λόγοι που επιτρέπουν το συμπέρασμα ότι ένας στόχος της Ένωσης μπορεί να επιτευχθεί καλύτερα στο επίπεδο της Ένωσης πρέπει να στηρίζονται σε ποιοτικούς και, οσάκις είναι δυνατόν, σε ποσοτικούς δείκτες. Η Επιτροπή λαμβάνει δεόντως υπόψη την ανάγκη να είναι το τυχόν οικονομικό ή διοικητικό βάρος, που βαρύνει την Ένωση, τις εθνικές κυβερνήσεις, τις περιφερειακές ή τοπικές αρχές, τους οικονομικούς φορείς και τους πολίτες, το ελάχιστο δυνατό και ανάλογο προς τον επιδιωκόμενο στόχο.

5. Κάθε εθνικό κοινοβούλιο κράτους μελών ή κάθε σώμα αντιπροσώπων εθνικού κοινοβουλίου μπορεί, εντός προθεσμίας έξι εβδομάδων από την ημερομηνία διαβίβασης της νομοθετικής πρότασης της Επιτροπής, να απευθύνει προς τους Προέδρους του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής αιτιολογημένη γνώμη όπου θα αναφέρονται οι λόγοι για τους οποίους εκτιμά ότι η εν λόγω πρόταση δεν συνάδει με την αρχή της επικουρικότητας. Εναπόκειται σε κάθε εθνικό κοινοβούλιο ή σώμα αντιπροσώπων εθνικού κοινοβουλίου να διεξάγει διαβουλεύσεις, ενδεχομένως, με τα περιφερειακά κοινοβούλια που έχουν νομοθετικές εξουσίες.

6. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και η Επιτροπή λαμβάνουν υπόψη τις αιτιολογημένες γνώμες που εκδίδουν τα εθνικά κοινοβούλια των κρατών μελών ή τα σώματα αντιπροσώπων των κοινοβουλίων αυτών.

Τα εθνικά κοινοβούλια των κρατών μελών που απαρτίζονται από ένα σώμα αντιπροσώπων διαθέτουν δύο ψήφους, ενώ κάθε σώμα αντιπροσώπων των κοινοβουλίων, που απαρτίζονται από δύο σώματα διαθέτει μία ψήφο.

Σε περίπτωση που οι αιτιολογημένες γνώμες σχετικά με την μη τήρηση της αρχής της επικουρικότητας από πρόταση της Επιτροπής αντιπροσωπεύουν τουλάχιστον το ένα τρίτο του συνόλου των ψήφων που διαθέτουν τα εθνικά κοινοβούλια των κρατών μελών και τα σώματα αντιπροσώπων των εθνικών κοινοβουλίων, η Επιτροπή υποχρεούται να επανεξετάσει την πρότασή της. Το όριο αυτό ανέρχεται τουλάχιστον στο ένα τέταρτο των ψήφων όταν πρόκειται για πρόταση της Επιτροπής ή για πρωτοβουλία προερχόμενη από ομάδα κρατών μελών στο πλαίσιο των διατάξεων του άρθρου III-160 (πρώην άρθρου 8) του Συντάγματος σχετικά με το χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης.

Μετά την επανεξέταση αυτή, η Επιτροπή μπορεί να αποφασίσει είτε να διατηρήσει, είτε να τροποποιήσει, είτε να αποσύρει την πρότασή της. Η Επιτροπή αιτιολογεί την απόφασή της.

7. Το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφαινεται επί των προσφυγών λόγω παραβίασης από νομοθετική πράξη της αρχής της επικουρικότητας, οι οποίες ασκούνται σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπονται στο άρθρο III-26 (πρώην άρθρο 230) του Συντάγματος από τα κράτη μέλη ή διαβιβάζονται από τα κράτη μέλη, σύμφωνα με την εσωτερική έννομη τάξη τους, εξ ονόματος εθνικού κοινοβουλίου ενός κράτους μέλους ή σώματος αντιπροσώπων του κοινοβουλίου αυτού.

Σύμφωνα με το ίδιο άρθρο του Συντάγματος, τέτοιες προσφυγές μπορούν να ασκούνται επίσης από την Επιτροπή των Περιφερειών για νομοθετικές πράξεις για την έκδοση των οποίων το Σύνταγμα προβλέπει τη διεξαγωγή διαβουλεύσεων με την Επιτροπή των Περιφερειών.

8. Η Επιτροπή υποβάλλει κάθε χρόνο στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο, και στα εθνικά κοινοβούλια των κρατών μελών έκθεση όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου I-9 του Συντάγματος. Η εν λόγω ετήσια έκθεση διαβιβάζεται επίσης στην Επιτροπή των Περιφερειών και στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ III ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΗ ΣΤΑΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΨΗΦΩΝ ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Τα υψηλά συμβαλλόμενα μέρη

Υιοθέτησαν τις ακόλουθες διατάξεις, οι οποίες προσαρτώνται στη Συνθήκη για τη θέσπιση Συντάγματος για την Ευρώπη:

Άρθρο 1

Διατάξεις που αφορούν στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

1. Καθ' όλη τη διάρκεια της κοινοβουλευτικής περιόδου 2004-2009, και μέχρι να τεθεί σε ισχύ η απόφαση που προβλέπεται στο άρθρο I-19, ο αριθμός των εκλεγμένων σε κάθε κράτος μέλος αντιπροσώπων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είναι ο εξής:

Αυστρία 18, Βέλγιο 24, Γαλλία 78, Γερμανία 99, Δανία 14, Ελλάδα 24, Εσθονία 6, Ηνωμένο Βασίλειο 78, Ιρλανδία 13, Ισπανία 54, Ιταλία 78, Κάτω Χώρες 27, Κύπρος 6, Λετονία 9, Λιθουανία 13, Λουξεμβούργο 6, Μάλτα 5, Ουγγαρία 24, Πολωνία 54, Πορτογαλία 24, Σλοβακία 14, Σλοβενία 7, Σουηδία 19, Τσεχική Δημοκρατία 24, Φινλανδία 14.

Άρθρο 2

Διατάξεις σχετικά με τη στάθμιση των ψήφων στο Συμβούλιο

1. Οι κάτωθι διατάξεις ισχύουν έως την 1η Νοεμβρίου 2009, με την επιφύλαξη του άρθρου 1-24.

Όταν το Συμβούλιο αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία, οι ψήφοι των μελών του σταθμίζονται ως εξής:

Αυστρία 10, Βέλγιο 12, Γαλλία 29, Γερμανία 29, Δανία 7, Ελλάδα 12, Εσθονία 4, Ηνωμένο Βασίλειο 29, Ιρλανδία 7, Ισπανία 27, Ιταλία 29, Κάτω Χώρες 13, Κύπρος 4, Λετονία 4, Λιθουανία 7, Λουξεμβούργο 4, Μάλτα 3, Ουγγαρία 12, Πολωνία 27, Πορτογαλία 12, Σλοβακία 7, Σλοβενία 4, Σουηδία 10, Τσεχική Δημοκρατία 12, Φινλανδία 7.

Για να αποφασίσει το Συμβούλιο, απαιτούνται τουλάχιστον 232 ψήφοι υπέρ, που περιλαμβάνουν τις ψήφους της πλειοψηφίας των μελών, όταν, κατά το Σύνταγμα, το Συμβούλιο αποφασίζει προτάσεις της Επιτροπής. Στις άλλες περιπτώσεις, για να αποφασίσει το Συμβούλιο απαιτούνται τουλάχιστον 232 ψήφοι υπέρ, που περιλαμβάνουν τις ψήφους των δύο τρίτων τουλάχιστον των μελών.

Όταν το Συμβούλιο θεσπίζει απόφαση με ειδική πλειοψηφία, κάθε μέλος του Συμβουλίου μπορεί να ζητήσει να εξακριβωθεί ότι τα κράτη μέλη τα οποία συνιστούν αυτή την ειδική πλειοψηφία αντιστοιχούν τουλάχιστον στο 62% του συνολικού πληθυσμού της Ένωσης. Εάν αποδειχθεί ότι ο όρος αυτός δεν πληρούται, δεν θεσπίζεται η εν λόγω απόφαση.

2. Κατά τη στιγμή κάθε προσχώρησης, το όριο που προβλέπεται στην προηγούμενη παράγραφο, υπολογίζεται κατά τρόπον ώστε το όριο της ειδικής πλειοψηφίας, που εκφράζεται σε ψήφους να μην υπερβαίνει το όριο που προκύπτει από τον πίνακα της δήλωσης σχετικά με τη διευρύνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία περιέχεται στην Τελική Πράξη της Διάσκεψης που εξέδωσε τη Συνθήκη της Νίκαιας.

ΔΗΛΩΣΗ

Προσαρτημένη στο Πρωτόκολλο σχετικά με την αντιπροσώπευση των πολιτών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τη στάθμιση των ψήφων στο Συμβούλιο

Σε περίπτωση προσχώρησης της Ρουμανίας ή/και της Βουλγαρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση πριν από την έναρξη ισχύος της απόφασης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου που προβλέπεται στο άρθρο I-19, παράγραφος 2, ο αριθμός των εκλεγμένων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αντιπροσώπων τους θα υπολογίζεται με βάση τους αριθμούς 33 και 17 αντιστοίχως, διορθωμένους σύμφωνα με τον ίδιο τύπο βάσει του οποίου καθορίστηκε ο αριθμός των αντιπροσώπων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κάθε κράτους μέλους, όπως αναφέρεται στο Πρωτόκολλο για την αντιπροσώπευση των πολιτών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τη στάθμιση των ψήφων στο Συμβούλιο, το οποίο περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙΙ. Κατά παρέκκλιση από το άρθρο I-19 παράγραφος 2, ο αριθμός των μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου μπορεί προσωρινά να υπερβεί τους 736 για το υπόλοιπο της κοινοβουλευτικής περιόδου 2004-2009.

Κατά παρέκκλιση από το άρθρο I-24 παράγραφος 2, η στάθμιση των ψήφων της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας στα πλαίσια του Συμβουλίου θα είναι 14 και 10 αντιστοίχως μέχρι την 1η Νοεμβρίου 2009. Σε κάθε προσχώρηση, το κατώτατο όριο που προβλέπεται στο Πρωτόκολλο για την αντιπροσώπευση των πολιτών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τη στάθμιση των ψήφων στο Συμβούλιο θα αποφασίζεται από το Συμβούλιο.

ΑΥΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

Της κ. **Όλγας ΓΙΩΤΗ-ΠΑΠΑΔΑΚΗ**
Επικ. Καθηγ. Τ.Ο.Π.Α./Π.Π.Κ.Π.Ε.

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβώνας, τον Μάρτιο του 2000, οι Αρχηγοί Κρατών ή Κυβερνήσεων των Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αποφάσισαν να θέσουν ένα φιλόδοξο στόχο: να καταστήσουν την Ένωση την πλέον ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία βασισμένη στην γνώση, ως το 2010.¹

Η ανταγωνιστικότητα είναι μία έννοια που μπορεί να γίνει κατανοητή μέσα από δύο οπτικές γωνίες.

Η μία εστιάζει στην ποσοτική διάσταση, οπότε η ανταγωνιστικότητα ορίζεται ως η βελτίωση της σχέσης κόστους και τιμής των παραγομένων προϊόντων.

Η δεύτερη αναφέρεται κυρίως στην ποιότητα των παραγομένων προϊόντων, αγαθών και υπηρεσιών. Υπ' αυτήν την δεύτερη έννοια η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας πρέπει να στηρίζεται στην προσαρμογή στις μεταβολές της ζήτησης, στην τεχνολογική αναβάθμιση και στην προώθηση της καινοτομίας.

Στην έναρξη του 21ου αιώνα η μορφή της οικονομίας, η οποία αναμένεται να κυριαρχήσει είναι άυλη και δεν βασίζεται τόσο στην κατοχή παραγωγικών συντελεστών, όπως οι φυσικοί πόροι, αλλά στην δημιουργία, κυκλοφορία και εκμετάλλευση της γνώσης.

Αυτό σημαίνει, ότι περιφέρειες, οι οποίες πάσχουν από ανεπάρκεια πλουτοπαραγωγικών συντελεστών μπορούν να παρακάμψουν τα φυσικά μειονεκτήματα και να αναδείξουν ανταγωνιστική φυσιογνωμία εκμεταλλευόμενες τα χαρακτηριστικά της άυλης οικονομίας.

Έτσι, τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, αφ' ενός μεν βασίζονται σε περισσότερο ποιοτικά στοιχεία, αφ' ετέρου δε μπορούν να επηρεαστούν από την άσκηση πολιτικών όσο και από τις στρατηγικές, που μπορούν να αναπτύξουν οι ίδιες οι επιχειρήσεις. Κατόπιν τούτου, μπορούμε να δεχθούμε, ότι ανεξάρτητα από την προικοδότηση των περιφερειών με φυσικούς ή οικονομικούς πόρους, οι προοπτικές ανάπτυξής τους συνδέονται με

1. Το κείμενο περιλαμβάνει τα κύρια σημεία Εισήγησης της κ. Όλγ. ΓΙΩΤΗ-ΠΑΠΑΔΑΚΗ σε Συνέδριο της Κεντρ. Ένωσης. Επιμειλ. Ελλάδα, το οποίο έγινε στην Αθήνα τον Μάιο τρ. έτ.

τις ικανότητες και το εύρος του πνεύματος των επιχειρηματιών τους και ακόμα με την αποτελεσματικότητα της Πολιτικής που ασκείται για την υποστήριξή τους.

Προκειμένου να είναι πιο αποτελεσματικές οι όποιες δήποτε παρεμβάσεις πρέπει πρώτα να εντοπισθούν τα επί μέρους στοιχεία, που επηρεάζουν την απόδοση μίας περιφερειακής οικονομίας στα πλαίσια της νέας οικονομίας της γνώσης. Νέοι παράγοντες αναδεικνύονται ως κρίσιμοι για την προώθηση της αναπτυξιακής διαδικασίας:

Τα επαγγελματικά προσόντα του εργατικού δυναμικού και το επίπεδο των επιστημονικών και τεχνικών του γνώσεων.

Η ικανότητα ανάπτυξης νέων προϊόντων.

Η ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών.

Η ικανότητα διείσδυσης σε νέες αγορές.

Η ενίσχυση κάθε ενός από τους παράγοντες αυτούς προϋποθέτει στήριξη σε κάποιο άλλο επίπεδο. Έτσι, προκειμένου να έχει υψηλού επιπέδου επαγγελματικά προσόντα το εργατικό δυναμικό είναι απαραίτητη η επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο.

Η ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών συνδέεται με την δημιουργία δικτύων διάδοσης από τους χώρους στους οποίους παράγονται, όπως π.χ. τα Πανεπιστήμια έως τις παραγωγικές μονάδες, που μπορούν να τις αξιοποιήσουν.

Η ικανότητα διείσδυσης σε νέες αγορές μπορεί να υποβοηθηθεί από την ύπαρξη μονάδων παροχής υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις.

Η ικανότητα ανάπτυξης νέων προϊόντων συνδέεται με την δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων.

Εδώ μπορεί να επισημανθεί, ότι μεταξύ των παραγόντων, που είναι καθοριστικοί για την ανταγωνιστικότητα, την μεγαλύτερη βαρύτητα έχουν πλέον παράγοντες, που συνδέονται με την αποτελεσματικότητα της βιομηχανικής οργάνωσης, την ικανότητα βελτίωσης της διαδικασίας παραγωγής και την έμφαση, που δίνεται στην έρευνα και στην τεχνολογική ανάπτυξη.

Η έρευνα και η τεχνολογική ανάπτυξη μπορούν να συνεισφέρουν στην ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Για να είναι εφικτό όμως αυτό πρέπει να καλύπτονται κάποιες προϋποθέσεις, όπως επάρκεια χρηματοδότησης, συντονισμός της έρευνας και επαρκής εκμετάλλευση των αποτελεσμάτων της.

Στο επίπεδο της Κοινότητας μετά την ψήφιση της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης, προστέθηκε στην Συνθήκη ένας τίτλος για την Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη. Σύμφωνα με το άρθρο 130 Θ «η Κοινότητα θεσπίζει ένα πολυετές Πρόγραμμα-Πλαίσιο, στο οποίο περιλαμβάνεται το σύνολο των δράσεών της».

Η λογική ενός Προγράμματος Πλαισίου βασίζεται ακριβώς στην ανάγκη ενθάρρυνσης της έρευνας και της μεταφοράς και διάδοσης της τεχνολογίας στις επιχειρήσεις. Στους περισσότερους κλάδους παραγωγής, η έρευνα δεν είναι προτεραιότητα, αλλά συμπληρωματική δραστηριότητα προς την μεταφορά και αφομοίωση της τεχνολογίας, που παράγεται σε άλλες επιχειρήσεις ή ερευνητικά κέντρα. Η υποστήριξη των δραστηριοτήτων μεταφοράς και διάδοσης της τεχνολογίας μπορεί κατά συνέπεια να είναι ιδιαίτερα σημαντική για την ανταγωνιστικότητα.

Με δεδομένο άλλως τε το γεγονός, ότι η τεχνολογική ανάπτυξη έχει πλέον διεθνή χαρακτηρισήρα, το σημείο αιχμής μίας πολιτικής τεχνολογικής ανάπτυξης μπορεί να είναι η δι-

μουργία δικτύων μεταφοράς τεχνογνωσίας και η ενθάρρυνση της δημιουργίας νησίδων ανάπτυξης ερευνητικών, βιομηχανικών ή άλλων συμπλεγμάτων.

Ένα σκέλος ενός πλαισίου ανάπτυξης της τεχνολογίας πρέπει να στοχεύει στην εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού, τόσο σε τεχνικό επίπεδο, ώστε η μεταφορά τεχνολογίας να είναι εφικτή, όσο και σε καθαρά επιστημονική γνώση, η οποία θα λειτουργεί ως μοχλός παραγωγής καινοτομίας.

Η καινοτομία μπορεί να θεωρηθεί ως μία έννοια πολλών διαστάσεων, η οποία δεν σταματά στην παράμετρο της τεχνολογικής ανάπτυξης, αλλά αναφέρεται και στην σχεδίαση, στην διαμόρφωση, στην διαφήμιση, στην διοίκηση, στην οργάνωση των παραγωγικών μονάδων, ή στην διάθεση των προϊόντων. Ακόμη, αναφέρεται στην υιοθέτηση νέων μεθόδων οργάνωσης του ιδιωτικού, αλλά και του δημόσιου τομέα.

Με την λογική αυτή, γίνεται φανερό, ότι οι καινοτόμες δράσεις μπορούν να οδηγήσουν σε βελτίωση της οικονομικής αποδοτικότητας των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, άρα και του επιπέδου ανάπτυξης των περιφερειών της Ευρώπης. Έτσι, η ικανότητα ανάπτυξης νέων προϊόντων ή η βελτίωση της οργάνωσης των επιχειρήσεων και η ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών ανάγονται σε κύριους παράγοντες προώθησης της αναπτυξιακής διαδικασίας.

Η καινοτομία θεωρείται όλο και περισσότερο ως ο συντελεστής, που προσδιορίζει αν μία επιχείρηση, ένας τομέας της παραγωγής ή μία περιφέρεια θα είναι σε θέση να επιβιώσει, αλλά και να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητά της μέσα σε ένα πλαίσιο παγκοσμιοποιημένης οικονομίας.

Οι δράσεις μίας πολιτικής ανάπτυξης της καινοτομίας πρέπει να έχουν άμεσο αντίκτυπο στις επιχειρήσεις: τόσο στις επιχειρήσεις, που μπορούν να δραστηριοποιούνται σε τομείς έρευνας και να παράγουν οι ίδιες καινοτομία, γιατί η τεχνολογική καινοτομία είναι η ουσιαστική παράμετρος, που μπορεί να μετατρέψει μία επιχείρηση σε ηγετική στον τομέα της, όσο και στον μεγάλο όγκο των μικρο-μεσαίων επιχειρήσεων, που δεν διαθέτουν τους απαραίτητους πόρους ή την κατάλληλη τεχνογνωσία για να αναπτύξουν μόνες τους καινοτομικά σχέδια. Για τις επιχειρήσεις αυτές η κρίσιμη μεταβλητή είναι η μεταφορά τεχνολογίας και η πρόσβαση στην γνώση μέσω δικτύων πληροφοριών και επικοινωνιών.

Σύμφωνα με στοιχεία του 2000, στην Ευρωπαϊκή Ένωση, οι επιχειρήσεις, που απασχολούν λιγότερους από 10 υπαλλήλους αποτελούν το 89,1% του συνόλου και εκείνες, που απασχολούν ως 49 εργαζομένους αποτελούν το 9,1%. Πρόκειται για επιχειρήσεις, που χαρακτηρίζονται ως μικρού μεγέθους και συνολικά καλύπτουν το 98,2% των Ευρωπαϊκών επιχειρήσεων. Είναι δυνατόν να λεχθεί επομένως, ότι συνθέτουν τον κορμό της Ευρωπαϊκής οικονομίας.

Το γεγονός, ότι οι συνθήκες της αγοράς, που έχουν να αντιμετωπίσουν είναι πιθανό να μεταβάλλονται τόσο ριζικά, όσο και γρήγορα, ενδέχεται να δημιουργεί στις επιχειρήσεις αυτές δυσχέρειες προσαρμογής. Οι πιθανές μεταβολές μπορεί να προέλθουν από την ταχεία εξάπλωση της πληροφορίας, που είναι διαθέσιμη στην σημερινή οικονομία και από την ένταση του ανταγωνισμού, όχι μόνον ως συνέπεια της παγκοσμιοποίησης, αλλά και ως συνέπεια της ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς. Στην περίπτωση των επιχειρήσεων, που επιδιώκουν την διεύρυσή τους σε γειτονικές αγορές, πρέπει να αντιμετωπιστεί η ανάγκη κατανόησης των νέων κανονισμών ή των καταναλωτικών συνθηκών

της νέας πελατείας. Το κόστος απόκτησης της πληροφορίας μπορεί να είναι δυσβάσταχτα υψηλό για μικρές επιχειρήσεις. Η ανασφάλεια, τέλος, επιδεινώνεται από ανεπαρκή πρόσβαση στις χρηματαγορές.

Για τους λόγους αυτούς, πρέπει να διευκολύνεται η χρήση από τις ΜΜΕ των επικοινωνιακών λεωφόρων και η πρόσβασή τους σε ευρείς βάσεις δεδομένων πληροφοριών, όσο και η χρηματοπιστωτική τους στήριξη.

Προς την κατεύθυνση αυτή μπορεί να είναι χρήσιμη η συμβολή των επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών στήριξης της μικρο-μεσαίας επιχειρηματικότητας. Ο τομέας αυτός μπορεί να αποτελείται από υπηρεσίες τεχνικές, μελετών, εμπορίας, αναζήτησης στελεχών κ.ά. ή να συμβάλει στην ανάπτυξη χρηματοδοτικών μέσων.

Όμως, ο ιδιωτικός τομέας παροχής υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις τείνει να συγκεντρώνεται σε κεντρικές και ευημερούσες περιφέρειες, όπου η ζήτηση υπηρεσιών αυτής της μορφής είναι εντονότερη. Άρα, ο δημόσιος τομέας καλείται να καλύψει το κενό στις λιγότερο ελκυστικές περιφέρειες.

Το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων μπορεί να συνεπάγεται και πλεονεκτήματα: ευελιξία δράσεων, αμεσότητα στην επαφή με τις τοπικές κοινωνίες κ.ά. Μία πολιτική ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητάς τους, πρέπει να είναι σε θέση να ενισχύει τα πλεονεκτήματα αυτά. Κάτι τέτοιο μπορεί να γίνει με την υποβοήθηση δημιουργίας δικτύων συνεργασίας των επιχειρήσεων, που μπορεί να συμβάλουν στην μεταφορά τεχνογνωσίας, στην βελτίωση της ποιότητας των παραγομένων προϊόντων ή των παρεχομένων υπηρεσιών, ιδίως μέσω της αποτελεσματικής κατάρτισης των στελεχών. Το ίδιο αποτέλεσμα μπορεί να έχει η δημιουργία δικτύων επικοινωνίας με τα ερευνητικά κέντρα, ώστε να διευκολύνεται η μεταφορά των καινοτομιών, που δημιουργούνται στα εργαστήρια ως την παραγωγή.

Το τρέχον έκτο Πρόγραμμα-Πλαίσιο αφορά στην περίοδο 2000-2006. Οι επί μέρους τομείς, που το πρόγραμμα στηρίζει είναι θεματικά προσδιορισμένοι. Όμως, αν και δεν καλύπτονται όλα τα επιστημονικά και τεχνολογικά πεδία, υπάρχει πρόβλεψη για ειδικές δράσεις, που καλύπτουν ευρύτερα ερευνητικά αντικείμενα. Οι δράσεις αυτές αναφέρονται κυρίως στην έρευνα για την υποβοήθηση της ανάπτυξης πολιτικής και στην πρόβλεψη για εμφάνιση μελλοντικών τεχνολογικών αναγκών.

Μία πολιτική, που στοχεύει στην ενίσχυση της γνώσης, της έρευνας και της τεχνολογίας και στην ανάπτυξη και διάδοση της καινοτομίας μπορεί να υποβοηθήσει και την περιφερειακή ανάπτυξη: βοηθώντας τις επιχειρήσεις στην παραγωγή πλούτου, υποβοηθείται η δημιουργία θέσεων απασχόλησης και, τελικώς, ενισχύεται η οικονομία των περιφερειών, στις οποίες αυτές είναι εγκατεστημένες. Στα πλαίσια της άυλης οικονομίας η καινοτομία είναι η παράμετρος, που μπορεί να στηρίξει την οικονομία περιφερειών, που πάσχουν από ανεπάρκεια πλουτοπαραγωγικών πόρων ή ευρίσκονται σε γεωγραφική απομόνωση.

Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο, οι Κανονισμοί των Διαρθρωτικών Ταμείων ήδη από την μεταρρύθμιση του 1989 διαθέτουν ένα μικρό ποσοστό από τους πόρους τους για την ενίσχυση των καινοτόμων ενεργειών. Το ποσοστό αυτό έφθανε, για την πρώτη και δεύτερη προγραμματική περίοδο στο 1% του συνόλου των πόρων όλων των Ταμείων. Κατά την τρέχουσα περίοδο 2000-2006 στις καινοτόμες δράσεις διατίθεται το 0,7% των πόρων του κάθε ενός από τα Ταμεία (Καν. 1260/00, άρθρο 22).

Οι κατευθύνσεις, που έχει χαράξει η Επιτροπή για τις χρηματοδοτήσεις του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης στις καινοτόμες ενέργειες ως το 2006, είναι οι ακόλουθες:

- Παροχή βοήθειας στις πλέον μειονεκτικές περιοχές με σκοπό την άνοδο του τεχνολογικού επιπέδου τους. Η στρατηγική αυτή πήρε τον τίτλο «Περιφερειακή Οικονομία βασισμένη στην γνώση και στην τεχνολογική καινοτομία» και στοχεύει στην ανάπτυξη ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων για τις περιφέρειες. Βασικό μέσο είναι η ενθάρρυνση δεσμών μεταξύ των επιχειρήσεων και των Πανεπιστημίων.

- e - Europe - Regio. Πρόκειται για την δημιουργία δικτύων, τα οποία μπορούν να συμβάλουν στον περιορισμό των δυσμενών αποτελεσμάτων της απομόνωσης των γεωγραφικά απομονωμένων περιφερειών.

- Περιφερειακή ταυτότητα και αειφόρος ανάπτυξη. Πρόκειται για στρατηγική ολοκληρωμένης ανάπτυξης, που επιδιώκει την ανάπτυξη δράσεων στο σύνολο των τομέων της περιφερειακής Οικονομίας.

Οι ενισχύσεις των άλλων Διαρθρωτικών Ταμείων αναφέρονται σε τομείς ανάλογους με τα αντικείμενά τους. Έτσι, το Κοινωνικό Ταμείο χρηματοδοτεί καινοτόμες δράσεις σχετικά με τις αγορές εργασίας, την απασχόληση και την επαγγελματική κατάρτιση. Το Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού Αλιείας στηρίζει καινοτόμες ενέργειες για την δικτύωση των επιχειρηματιών του τομέα της αλιείας και των περιοχών, που εξαρτώνται από την αλιεία και την υδατοκαλλιέργεια. Τέλος, το Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων ενισχύει την εισαγωγή νέων τεχνολογιών και την προώθηση καινοτόμων επενδύσεων.

Η σύντομη θεώρηση των παραμέτρων της ύλης οικονομίας οδηγεί στο συμπέρασμα, ότι οι εξελίξεις στους τομείς της πληροφορικής και της τεχνολογίας μπορεί να αποτελέσουν τις βάσεις σημαντικών συνεπειών στην ανταγωνιστικότητα, τόσο υπό την οπτική της ποσοτικής διάστασης, όσο και της ποιοτικής. Η εκμετάλλευση των ευκαιριών, που οι νέες συνθήκες δημιουργούν συνδέεται με την επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο, με την επένδυση στους τομείς των επικοινωνιών για την απρόσκοπτη μεταφορά των πληροφοριών και της ανθρώπινης γνώσης, με την δημιουργία δικτύων μεταξύ ερευνητικών και Πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων, ώστε να είναι δυνατή η μεταφορά των αποτελεσμάτων της ερευνητικής δράσης στην παραγωγή με συνέπειες στην δημιουργία απασχόλησης και πλούτου (το ίδιο χρήσιμη είναι η μεταφορά καινοτομίας σε επιχειρήσεις μικρού μεγέθους που δεν είναι σε θέση να την παράγουν οι ίδιες), με την ενίσχυση των υπαρχουσών μονάδων παροχής υπηρεσιών στήριξης στις επιχειρήσεις και δημιουργία παρόμοιων μονάδων όπου αυτές λείπουν.

Τέλος, απαραίτητη είναι η ενιαία, σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, αντιμετώπιση των προκλήσεων της νέας οικονομίας. Η απόδοση μίας μεγάλης και ενιαίας αγοράς, στην δημιουργία της ευημερίας της οποίας συμβάλουν όλοι οι συντελεστές της, δεν μπορεί παρά να είναι ανώτερη από την απόδοση κατακερματισμένων επί μέρους αγορών. Στην κατεύθυνση αυτή συμβάλλει η θεσμοθέτηση του Προγράμματος-Πλαισίου της Κοινότητας.

Το ίδιο, η αποτελεσματικότητα της Ευρωπαϊκής Οικονομίας θα είναι ανώτερη αν όλες οι περιφέρειες, που την απαρτίζουν αποκτήσουν την δυνατότητα αυτοτροφοδοτούμενης αναπτυξιακής πορείας. Την δυνατότητα αυτή μπορεί να προσδώσει στις περιφέρειες η ύλη οικονομία, ακόμη και αν είναι φτωχές σε πλουτοπαραγωγικούς πόρους. Το

έργο της προώθησης των Περιφερειών προς αυτή την κατεύθυνση, ανήκει στα Διαρθρωτικά Ταμεία.

Αν και το ποσοστό με το οποίο χρηματοδοτείται η ενίσχυση της καινοτομίας είναι χαμηλό, σε σχέση με το σύνολο των πόρων των Ταμείων και πολύ χαμηλότερο συγκρινόμενο με το Κοινοτικό ΑΕΠ, μπορεί ως τόσο να καταλήξει σε εξισωτικό αποτέλεσμα δεκαπλάσιο από το ποσό της αρχικής επένδυσης.

Όπως δήποτε όμως, οι φορείς, οι οποίοι φέρουν το βάρος της μετουσίωσης της Πολιτικής αυτής σε πράξη, είναι οι επιχειρήσεις. Δυστυχώς, οι διαδικασίες, που μπορούν να τους επιτρέψουν να επωφεληθούν από τις χρηματοδοτήσεις της Κοινότητας προς αυτή την κατεύθυνση, παραμένουν ασαφείς και αόριστες για την πλειοψηφία των μικρο-μεσαίων τουλάχιστον επιχειρήσεων. Για τον λόγο αυτόν, κρίνεται χρήσιμη η λειτουργία της αρμόδιας για την παροχή πληροφοριών σχετικών με τα προγράμματα έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης Κοινοτικής Υπηρεσίας, της γνωστής CORDIS.

Η μέτρηση της συνεισφοράς της Καινοτομίας στην οικονομία και στην ανταγωνιστικότητα δεν είναι εύκολη γιατί δεν είναι δυνατόν να απομονωθεί η επίδρασή της από τις άλλες δυνάμεις της αγοράς. Επί πλέον τα αποτελέσματά της δεν αποκλείεται να μην γίνουν εμφανή άμεσα. Ως τόσο η διάχυση της τεχνολογίας και της καινοτομίας, όπως και η επένδυση στην έρευνα και στο ανθρώπινο δυναμικό αναδεικνύονται σε παράγοντες, στους οποίους στηρίζεται η ανάπτυξη και η εδραίωση της νέας ύλης οικονομίας.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Αθανασόπουλος Κ. ΓΕ.: Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Β' έκδ. Αθήναι, 2000.
- Δεληθέου Β.: Το νομικό καθεστώς εισαγωγής και προστασίας ξένων κεφαλαίων αναπτυξιακού χαρακτήρα. Αθήναι, 1996.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Οι Περιφέρειες στη Νέα Οικονομία. 2001.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Διαρθρωτικά Ταμεία και Ταμείο Συνοχής 1994-99. Ιανουάριος 1996.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Οι Διαρθρωτικές δράσεις 2000-2006. 2000.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Τα Διαρθρωτικά Ταμεία το 2000. 2000.
- Ομάδα Ανωτάτου Επιπέδου για την Κοινωνία των Πληροφοριών: Η Ευρώπη και η Παγκόσμια Κοινωνία των Πληροφοριών. Βρυξέλλες, Μάιος 1994.
- European Commission: European Competitiveness report. 2002.
- European Commission: Research and Technology. 1995.
- European Commission: The Innovation programme. 1997.
- European Commission: SMEs in Europe. 2002.
- Commission Européenne: La RDT dans les zones rurales et les régions insulaires de l' Union Européenne. 1996.
- Commission Européenne: Actions innovantes de l' article 10 du FEDER. 1999.

Η συμβολή των ηλιακών ενεργειακών συστημάτων στην βιώσιμη τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη του ελλαδικού χώρου

Της κ. **Ρόιδως ΜΗΤΟΥΛΑ**
Λέκτ. Χαροκοπείου Πανεπ.

και του Δρος Ε.Μ.Π. **Μιχ. ΣΙΑΚΑΒΕΛΛΑ**

Συνέχεια εκ προηγούμενου τεύχους

3. Πλεονεκτήματα - οφέλη χρήσης ηλιακών ενεργειακών συστημάτων

Ενεργειακά οφέλη

Οι ηλιακές ενεργειακές τεχνικές με την ποικιλία που προσφέρουν στον ελλαδικό χώρο ως τοπικές ενεργειακές πηγές βελτιώνουν το εθνικό ενεργειακό ισοζύγιο, ενισχύοντας την ενεργειακή ανεξαρτησία με την ελάττωση των εισαγωγών, αλλά και την αποφυγή κινδύνων, που σχετίζονται με διεθνείς ενεργειακές κρίσεις. Η γεωγραφική τους διασπορά οδηγεί σε αποκέντρωση του ενεργειακού συστήματος και με την κάλυψη των αναγκών σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο «ανακουφίζουν» τις υποδομές του διασυνδεδεμένου συστήματος μειώνοντας παράλληλα τις απώλειες από τη μεταφορά ενέργειας συντελώντας τελικά στην ορθολογικότερη αξιοποίηση των πηγών ενέργειας^{5,8}. Πιο συγκεκριμένα, τα Φ/Β συστήματα επεκτείνονται ανάλογα με τις ενεργειακές απαιτήσεις και σχεδιάζονται με γνώμονα τη μέγιστη δυνατή εξοικονόμηση ενέργειας, παράγοντάς τη στον τόπο που χρησιμοποιείται. Η καθαρή παραγωγή ενέργειας είναι ιδιαίτερα υψηλή με αποτέλεσμα τα νεότερα μοντέλα να παρουσιάζουν ενεργειακή αποδοτικότητα, που έχει φθάσει, εργαστηριακά και τα 31% όσο και η απόδοση σύγχρονων εγκαταστάσεων άνθρακα^{5,9}.

Τεχνικά πλεονεκτήματα

Τα ηλιακά ενεργειακά συστήματα από τεχνολογικής άποψης είναι ιδιαίτερα προηγμένα και εξελίσσονται με γοργούς ρυθμούς στηριζόμενα σε μια ταχεία διεθνώς αναπτυσσόμενη βιομηχανία. Πιο συγκεκριμένα τα ηλιακά κύτταρα από τεχνικής άποψης είναι αξιόπιστα κι αθόρυβα στη χρήση τους, δεν έχουν κινούμενα μέρη, έχουν μεγάλη διάρκεια ζωής (20 χρόνια), ενώ τα υλικά κατασκευής τους (κυρίως πυρίτιο) είναι από τα αφθονότερο στο φλοιό της γης. Τα κύτταρα τοποθετούνται γρήγορα και εύκολα κι είναι εύχρη-

στα στις μετακινήσεις τους ανάλογα με τις ανάγκες. Η συντήρησή τους απαιτεί μόνο περιοδικό πλύσιμο ώστε να αποφεύγεται η συσσώρευση ρύπων, που εμποδίζει την ηλιακή ακτινοβολία^{5,9}.

Περιβαλλοντικά οφέλη

Η ηλιακή τεχνολογία απαντά στο περιβαλλοντικό πρόβλημα δίνοντας λύσεις στο πρόβλημα της σταθεροποίησης των εκπομπών αερίων ρύπων, που προέρχονται από συμβατικές πηγές. Η τεχνολογία αυτή θεωρείται, επίσης, ως η περιβαλλοντικά «καθαρότερη» συγκρινόμενη με ολόκληρο το φάσμα των Α.Π.Ε..

Κατ' αρχήν, η χρήση ενεργητικών ηλιακών συστημάτων στην Ελλάδα επιτρέπει την αποφυγή εκπομπής περισσότερων των 1.5 εκατομμυρίου τόνων CO₂ ανά έτος³. Η τεχνολογία τους είναι ασφαλής και δεν δημιουργεί προβλήματα εκπομπών, απορριμάτων θορύβου και ιονισμού του αέρα συντελώντας έτσι στην ασφαλή διατήρηση του περιβάλλοντος χώρου και των οικοσυστημάτων του.

Τα οφέλη από τα παθητικά ηλιακά συστήματα και γενικότερα το βιοκλιματικό σχεδιασμό επικεντρώνονται τόσο στη μείωση των εκπομπών διοξειδίων κι άλλων επικίνδυνων αερίων, που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου, της όξινης βροχής και της υποβάθμισης του χώρου, όσο και στη δημιουργία ενός πιο ανθρώπινα δομημένου περιβάλλοντος. Η καταστροφή, επίσης, του εδάφους είναι ελάχιστη καθώς τα παθητικά ηλιακά συστήματα προστίθενται μέσα στις κατασκευές⁸.

Η χρήση Φ/Β συστημάτων είναι ιδιαίτερα ελκυστική όσον αφορά τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις μια και η ρύπανση του αέρα και του νερού στη διάρκεια της κανονικής λειτουργίας τους βρίσκεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα, όπως και η παρεμβολή του εδάφους⁸.

Κοινωνικά οφέλη - τόνωση της απασχόλησης

Τα συστήματα εκμετάλλευσης ηλιακής ακτινοβολίας συμβάλλουν στην «αιφόρο ανάπτυξη». Η χρήση τους ως τοπικών πηγών συνεισφέρει στην περιφερειακή ανάπτυξη, στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και στον περιορισμό των κινδύνων για την υγεία από την χρήση συμβατικών πηγών⁸.

Τα ηλιακά κύτταρα ιδιαίτερα αποτελούν ιδανική τεχνολογία για την παραγωγή ηλεκτρισμού σε επαρχιακές απομονωμένες, υποβαθμισμένες ή κι ερημικές περιοχές του ελληνικού χώρου (νησιά - ορεινά καταφύγια), αναζωογονώντας τες και καθιστώντας τες πόλους τοπικής ανάπτυξης (με την προώθηση επενδύσεων)^{6,9}. Οι επενδύσεις είναι εν γένει εντάσεως εργασίας, τονώνουν την απασχόληση δημιουργώντας πολλές θέσεις εργασίας, ιδιαίτερα για προσωπικό υψηλής στάθμης.

Ανάπτυξη εμπορίου - βιομηχανίας

Η επανάσταση στο χώρο των Α.Π.Ε. στην Ελλάδα έγινε με αφορμή την οδηγία της Ε.Ε. 96/92 για απελευθέρωση της ηλεκτρικής ενέργειας, γεγονός που οδήγησε στην εκρηκτική ανάπτυξη τοπικών εμπορικών και βιομηχανικών μονάδων Α.Π.Ε. Υιοθετώντας την παραπάνω οδηγία η ελληνική πολιτεία προώθησε ένα νέο ενεργειακό πλαίσιο (Ν.2244/1995 και μεταγενέστερες ρυθμίσεις) με βάση το οποίο επετράπη σε ιδιώτες η δυνατότητα αυτοπαραγωγής και συμπαραγωγής ηλεκτρικής και θερμικής ενέργειας, ρυθμίζοντας και αποσαφηνίζοντας μια σειρά από χρονοβόρες - γραφειοκρατικές διαδικασίες. Το νέο νομικό πλαίσιο απλοποιεί τις διαδικασίες αγοράς - εγκατάστασης και λει-

τουργίας μονάδων παραγωγής, διατηρώντας τη Δ.Ε.Η. ως τον αποκλειστικό χειριστή των συστημάτων μεταφοράς και διανομής της ηλεκτρικής ενέργειας⁸.

Η ανάπτυξη των ηλιακών τεχνικών ως τοπικών ενεργειακών πηγών επιτρέπουν στην Ελλάδα να διεκδικεί πολύ σημαντικό μερίδιο σε μια ταχύτατα αναπτυσσόμενη αγορά. Μια ενδεχόμενη διεύρυνση σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, προσφέρει σημαντικές προοπτικές για την ανάπτυξη τοπικών εταιρειών και τη διεύρυνση εμπορικών και βιομηχανικών συνεργασιών.

Τα οφέλη για την ελληνική οικονομία είναι τεράστια από την ραγδαία ανάπτυξη ενεργητικών ηλιακών συστημάτων συντελώντας στη δημιουργία εγχώριας βιομηχανίας και τεχνογνωσίας. Εκτιμάται, ότι τα προϊόντα της ελληνικής βιομηχανίας καλύπτουν σήμερα πάνω από το 50% της παραγωγής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθιστώντας την Ελλάδα ως τον σημαντικότερο εξαγωγέα επίπεδων συλλεκτών στην Ευρώπη⁴.

Οικονομικά οφέλη

Το βασικότερο οικονομικό όφελος για την ελληνική οικονομία προέρχεται από την ανάπτυξη ενός μη επαρκώς αξιοποιημένου εθνικού πόρου, όπως είναι η ηλιακή ενέργεια.

Η ευρεία χρήση ηλιακών συλλεκτών στην ελληνική ύπαιθρο και ιδιαίτερα σε απομακρυσμένες περιοχές, έχει συντελέσει στην εξοικονόμηση πολύτιμης ενέργειας με προφανές όφελος για την ελληνική οικονομία αλλά και ατομικά για τους χρήστες, μα κι η κατανάλωση ενός μέσου ηλιακού θερμοσίφωνα ανέρχεται στο ήμισυ ενός αντίστοιχου ηλεκτρισμού.

Έχουν αποδειχθεί επίσης αρκετά οικονομικές προηγμένες κατασκευές παθητικών ηλιακών συστημάτων σε συνδυασμό με κατάλληλη αποταμίευση θερμότητας, καλή μόνωση και με χρήση μικρότερων ενεργητικών συστημάτων. Ένα τέτοιο σύστημα παρουσιάζει συνήθως κόστος 5 - 10% περισσότερο στη δαπάνη κατασκευής, όμως το κόστος λειτουργίας του σε ολόκληρο τον κύκλο ζωής του σπιτιού είναι μικρότερο κατά 30 - 40%, σε σύγκριση με τις συμβατικές λύσεις. Ο χρόνος απόσβεσης μιας τέτοιας επένδυσης είναι πολύ λογικός και κυμαίνεται μεταξύ 3-7 ετών⁵.

Τα Φ/Β συστήματα διαθέτουν σημαντικά οικονομικά πλεονεκτήματα μα και το κόστος της παραγόμενης ενέργειας εξαρτάται μόνο από το κόστος της αρχικής επένδυσης, ενώ το κόστος λειτουργίας και συντήρησής τους είναι σχεδόν μηδαμινό. Το μεταφορικό κόστος επίσης, είναι πολύ χαμηλό με αποτέλεσμα η χρήση τους να καθίσταται οικονομικά συμφέρουσα σε ερημικές, περιθωριοποιημένες και δυσπρόσιτες περιοχές⁹.

Τέλος, οι ηλιακές τεχνικές μπορούν να ενισχύσουν τον τουρισμό, με τη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και των όρων διαβίωσης διατηρώντας το τοπικό περιβάλλον σε πολύ χαμηλά επίπεδα ρύπανσης.

4. Μειονεκτήματα - δυσχέρειες ως προς την χρήση ηλιακών ενεργειακών συστημάτων

Ενεργειακές δυσχέρειες

Οι ηλιακές τεχνικές, όπως και οι υπόλοιπες εν γένει Α.Π.Ε. χαρακτηρίζονται από μικρή «πυκνότητα» ή «ένταση» στην παραγωγή ενέργειας, σε σύγκριση με τα ορυκτά και πυρηνικά καύσιμα, καθώς επίσης και από περιοδική και ασταθή διαθεσιμότητα. Η σχετική χαμηλή διαθεσιμότητά τους οδηγεί σε χαμηλό συντελεστή χρησιμοποίησης των ε-

γκαταστάσεων εκμετάλλευσής τους, απαιτώντας την εφεδρεία άλλων ενεργειακών πηγών ή γενικά μεθόδων αποθήκευσης. Επειδή η αποθήκευση ενέργειας είτε σε μορφή θερμότητας είτε ηλεκτρικής ενέργειας, είναι τεχνικά δύσκολη για μεγάλες ποσότητες και μακρούς χρόνους, θεωρείται ότι οι τεχνικές αυτές αποτελούν συμπληρωματικές πηγές παρά εναλλακτικές των συμβατικών μορφών ενέργειας⁸.

Τεχνικά μειονεκτήματα

Η απαίτηση για μεγάλα μεγέθη παρεχόμενης ισχύος με τη χρήση ηλιακών συστημάτων εγκυμονεί μεγάλες τεχνικές δυσκολίες μια και οδηγεί σε εκτεταμένες εγκαταστάσεις, με πολλά υλικά εξοπλισμού και τεράστια συστήματα αποθήκευσης ενέργειας. Έχουν παρατηρηθεί όμως και τεχνικά εμπόδια, που έχουν να κάνουν με την προσαρμογή των ενεργειακών αναγκών στη διαθεσιμότητα της ηλιοφάνειας, των οποίων η λύση αναζητάται στην έρευνα των συστημάτων αποταμίευσης θερμικής ενέργειας^{5,8}.

Περιβαλλοντικές δυσχέρειες

Μολονότι οι ηλιακές τεχνικές είναι εξαιρετικά δημοφιλείς, όσον αφορά στις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον, τα ελάχιστα περιβαλλοντικά ζητήματα από τη ανάπτυξη των τεχνικών αυτών έχουν συνδεθεί με το τοπικό και περιφερειακό περιβάλλον. Τα προβλήματα αυτά είναι εύκολα αναστρέψιμα και ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις για αιεφόρο ανάπτυξη³.

Τα περιβαλλοντικά προβλήματα, που αφορούν τα ενεργητικά ηλιακά συστήματα αναφέρονται κυρίως στην αισθητική και δημιουργούνται λόγω της εξάπλωσης των οικιακών (ατομικών) θερμοσυστημάτων, γνωστών ως ηλιακοί θερμοσίφωνες, που εγκαταθίστανται στις οροφές των κτιρίων. Η χρήση όμως κεντρικών ηλιακών συστημάτων, με το πεδίο των συλλεκτών να τοποθετείται στη οροφή ή το έδαφος και τη δεξαμενή αποθήκευσης στον υπόγειο χώρο, έχει εν μέρει λύσει το πρόβλημα αυτό. Επίσης, σε περίπτωση κεκλιμένης στέγης ο συλλέκτης ενσωματώνεται έντεχνα σ' αυτή. Στις τουριστικές περιοχές της Ελλάδας, όπου η κατανάλωση ζεστού νερού γίνεται μόνο τους καλοκαιρινούς μήνες, αξιοποιούνται τα ατομικά ολοκληρωμένα ηλιακά συστήματα, στα οποία η δεξαμενή συμπίπτει με το συλλέκτη. Τέλος, σε ότι αφορά στους πολύ περιορισμένους μεγάλους ηλιοθερμικούς σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής, που οι εγκαταστάσεις τους απαιτούν μεγάλη έκταση γης, η τοποθέτησή τους γίνεται σε απομακρυσμένες περιοχές⁸.

Οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις από τα παθητικά ηλιακά συστήματα είναι, όπως και στην περίπτωση των ενεργητικών συστημάτων, μόνο αισθητικές. Πιο συγκεκριμένα η κατασκευή ενός βιοκλιματικού κτιρίου απαιτεί μικρά παράθυρα για να μην προκαλεί θάμβωση μέσα στο κτίριο με αποτέλεσμα όμως τον περιορισμό του φυσικού φωτισμού¹⁰. Με την κατάλληλη ένταξη όμως στον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό τα όποια προβλήματα ελαχιστοποιούνται⁵.

Οι Φ/Β διατάξεις έχουν κι αυτές μια μικρή αρνητική οπτική επίπτωση στον περιβάλλοντα χώρο. Ο σύγχρονος αρχιτεκτονικός σχεδιασμός έχει εισάγει διατάξεις οροφής οι οποίες είναι μεν ορατές από το γύρω χώρο, μπορούν να θεωρηθούν όμως ως ελκυστικές ή μη, ανάλογα με την αισθητική του παρατηρητή. Κάποιες εταιρείες έχουν αναπτύξει Φ/Β πλαίσια στη μορφή ειδικών πλακιδίων, που θα μπορούσαν να ενταχθούν διακριτικά στη δομή της οροφής, ενώ μια τεχνική που κερδίζει συνεχώς έδαφος τελευταία είναι αυτή της ενσωμάτωσης Φ/Β στοιχείων στο εξωτερικό κέλυφος ενός κτιρίου⁶.

Οικονομικά προβλήματα

Το κόστος επένδυσης των ηλιακών ενεργειακών συστημάτων, ανά μονάδα εγκατεστημένης ισχύος, είναι αρκετά υψηλό σε σύγκριση με τις σημερινές τιμές των συμβατικών καυσίμων. Οι ισχύοντες στην Ελλάδα μηχανισμοί χρηματοδότησης κρίνονται ως χρονοβόροι και ανεπαρκείς με έντονο γραφειοκρατικό χαρακτήρα.

Το λειτουργικό κόστος των ενεργειακών συστημάτων για την θέρμανση κτιρίων είναι σημαντικό λαμβάνοντας υπόψη τις δυσχέρειες κατά την τοποθέτηση και τις μετακινήσεις (σκιασμός από γειτονικά κτίρια, προσανατολισμός κτιρίου - δρόμων, διαθεσιμότητα χώρου, πυκνότητα δόμησης), τη συντήρηση (επικαθίσεις σκόνης και ρυπογόνων σωματιδίων στα καλλύματα των συλλεκτών) και τέλος την φθορά - αντικατάσταση τους⁹.

Οι εφαρμογές των παθητικών συστημάτων, όπως και αυτές των ενεργειακών αντιμετωπίζουν εμπόδια οικονομικά. Το κόστος εγκατάστασης των συστημάτων θέρμανσης του νερού, παραδείγματος χάρη, κυμαίνεται από 260-600 ευρώ ανά τετραγωνικό μέτρο.

Οι δυσχέρειες ευρείας εφαρμογής των φωτοβολταϊκών στοιχείων έγκειται κυρίως στο υψηλό κόστος αγοράς τους, οφειλόμενο στη χρήση ειδικών υλικών κατασκευής. Παρ' όλο που το κόστος τους μειώνεται με ρυθμούς της τάξης του 25% τα τελευταία χρόνια, λόγω της ραγδαίας προόδου της τεχνολογίας στην ανάπτυξη νέων συστημάτων, η παραγόμενη ενέργεια συνεχίζει να είναι πιο ακριβή από την αντίστοιχη, που παράγεται από συμβατικές πηγές. Συγκεκριμένα το κόστος των Φ/Β πλαισίων ανά κιλοβατώρα, ανέρχεται στα 0.45 - 0.65 ευρώ. Η απαίτηση από τεχνικής άποψης χρήσης συσσωρευτών για την αποθήκευση ενέργειας στα αυτόνομα κτίρια ανεβάζει το κόστος μια και χρειάζεται η αντικατάστασή τους 4 με 5 φορές καθ' όλη τη διάρκεια ζωής των Φ/Β συστημάτων⁸. Παρ' όλα αυτά τα Φ/Β συστήματα καλύπτουν σήμερα το 15% περίπου της παγκόσμιας αγοράς για αστικά κτίρια⁹.

5. Συμπεράσματα

Οι κυβερνήσεις, οι βιομηχανίες, οι οργανώσεις αλλά κυρίως τα μεμονωμένα άτομα παίζουν το σημαντικότερο ρόλο στην ανάπτυξη ενός αιεφόρου ενεργειακού μέλλοντος. Η συνειδητοποίηση των περιβαλλοντικών προβλημάτων μετά τις Παγκόσμιες Συνδιασκέψεις του Ρίο και του Κυότο, αλλά και η Πράσινη Βίβλος ενδυνάμωσαν τις ελπίδες για ένα οικολογικότερο μέλλον βασισμένο στην ανάπτυξη των Α.Π.Ε. Οι Α.Π.Ε. (ήλιος, άνεμος, νερό και γη) αποτελούν την αφετηρία του μονόδρομου χωρίς επιστροφή. Είναι οι μόνες εγχώριες πηγές, που δίνουν ενέργεια χωρίς καύσεις και σχάσεις, χωρίς επικίνδυνες εκπομπές αερίων και ακτινοβολιών, χωρίς τοπικές (νέφος και όξινη βροχή), παγκόσμιες (φαινόμενο θερμοκηπίου) ή και αιώνες (πυρηνικά ατυχήματα και κατάλοιπα) περιβαλλοντικές επιπτώσεις, που συμβάλλουν στη γενικότερη κρίση εμπιστοσύνης των πολιτών. Αποτελούν μια από τις βασικότερες προϋποθέσεις της πορείας για βιώσιμη ανάπτυξη, φιλική προς τον άνθρωπο, αλλά ταυτόχρονα και προς το περιβάλλον.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δραστηριοποιήθηκε έγκαιρα προς αυτή την κατεύθυνση και με βάση οδηγίες της προς όλα τα κράτη-μέλη έχει καθορίσει μια κοινή στρατηγική κι ένα κοινό σχέδιο δράσης με στόχο την αύξηση του μεριδίου των Α.Π.Ε. στη συνολική παραγωγή και κατανάλωση της Ένωσης.

Στον Ελλαδικό χώρο σήμερα γίνεται μια τεράστια προσπάθεια για όσο το δυνατό μεγαλύτερη εξοικονόμηση και ορθολογικότερη χρήση ενέργειας αξιοποιώντας τις ανανεώ-

σιμες πηγές, των οποίων το προϊόν παράγεται διαρκώς μέσα από την ανακύκλωση των φυσικών φαινομένων, με βάση τις νέες τεχνολογίες. Η ανάπτυξη των ηλιακών ενεργειακών τεχνικών στον Ελλαδικό χώρο παρά την εξαιρετική ηλιοφάνεια, δεν ακολούθησε την ανάπτυξη της ενέργειας από βιομάζα (χρήση ξυλείας), καθώς και της υδροηλεκτρικής ενέργειας, αν κι έχει αποδειχθεί διεθνώς, ότι η ενέργεια από τον ήλιο και τον άνεμο είναι οι μόνες οικονομικά βιώσιμες πηγές ενέργειας τόσο στη σημερινή εποχή, όσο και στο εγγύς μέλλον. Οι βασικότεροι λόγοι εστιάζονται στην έλλειψη μέχρι πρότινος ενός οργανωμένου θεσμικού ενεργειακού πλαισίου που να επιτρέπει τις ιδιωτικές επενδύσεις και τον ανταγωνισμό, διατηρώντας ένα καθεστώς κρατικού μονοπωλίου από πλευράς Δ.Ε.Η.. Η νομοθεσία και τα κανονιστικά μέτρα που ισχύουν σήμερα τείνουν να αμβλύνουν τις αδυναμίες, ιδίως σε θέματα γραφειοκρατίας, πιστοποίησης, αλλά και ελέγχου της εφαρμογής των κανονισμών. Τα χρηματοοικονομικά κίνητρα που έχουν τεθεί με το νέο πλαίσιο, σε συνδυασμό με το νέο Γ.Ο.Κ., αποτελούν σήμερα ένα καλά οργανωμένο σχέδιο στρατηγικής με στόχο τις ιδιωτικές επενδύσεις σε τεχνολογικά προηγμένα ηλιακά συστήματα, ιδιαίτερα στις νησιωτικές τουριστικές περιοχές. Ο σύγχρονος Έλληνας αρχίζει πια να αποκτά ενεργειακή συνείδηση μέσω οργανωμένων «καμπανιών» και παρουσιάσεων από διεθνείς ενεργειακούς μηχανισμούς (EnR), αλλά και εθνικούς ενεργειακούς φορείς (Κ.Α.Π.Ε., Δ.Ε.Η.). Αυτοί άλλωστε είναι οι βασικότεροι λόγοι που σήμερα αναμένεται, μόνο στην Κρήτη, να ολοκληρωθούν πάνω από 15 ιδιωτικές επενδύσεις σε σύγχρονα φωτοβολταϊκά συστήματα συνολικής ισχύος άνω των 100KW.

Τα περιβαλλοντικά πλεονεκτήματα των ηλιακών ενεργειακών τεχνικών, είτε αυτές χρησιμοποιούνται μέσω των φωτοβολταϊκών συστοιχιών, είτε μέσω των ενεργητικών συστημάτων, είτε μέσω του βιοκλίματος της κατοικίας, είναι πολλαπλά σε σχέση με τα μειονεκτήματά τους, που περιορίζονται σε προβλήματα αισθητικής. Πιθανές επεμβάσεις στο ευαίσθητο περιβάλλον των παραδοσιακών οικισμών μπορούν να ξεπεραστούν με απόλυτη επιτυχία με την εφαρμογή καινοτόμων τεχνολογιών. Η ελληνική περιφέρεια έχει πολλά να ωφεληθεί από τη χρησιμοποίηση των τοπικά ανεπτυγμένων ηλιακών συστημάτων, με την αξιοποίηση του τοπικού εργατικού δυναμικού, την δημιουργία τοπικών εμπορικών και βιομηχανικών δραστηριοτήτων και συνεργασιών, ενισχύοντας κατ' αυτό τον τρόπο την κοινωνική συνοχή με τα περιβαλλοντικά οφέλη που συνεπάγεται για την τοπική ανάπτυξη. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός, ότι η Ελλάδα σήμερα είναι ο σημαντικότερος εξαγωγέας επίπεδων ηλιακών συλλεκτών στην Ευρώπη και μάλιστα σε αγορές πολύ απαιτητικές, όπως αυτές της Γερμανίας και της Αυστρίας.

Η εξάπλωση της χρήσης ηλιακών ενεργειακών τεχνικών σε απομακρυσμένες περιοχές της Ελλάδας είναι η μόνη λύση που μπορεί να οδηγήσει σε μείωση της εξάρτησης από εξωτερικούς παράγοντες, όπως οι πιθανές ενεργειακές κρίσεις, παρέχοντας την αίσθηση της ασφάλειας σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια. Μια τέτοια ενεργειακή επίλυση μπορεί να ωθήσει στην ακαδημαϊκή έρευνα η οποία θα έχει την ευκαιρία να συνδεθεί με παραγωγικά μέσα και να συμβάλλει αποφασιστικά στην ανάπτυξη νέων - καινοτόμων λύσεων αξιοποιώντας κατάλληλα τα πολλά ευρωπαϊκά ενεργειακά προγράμματα που ευρίσκονται σε εξέλιξη και σχετίζονται με την προώθηση των πηγών αυτών.

Βιβλιογραφία

Πραξιτέλης ΚΑΡΑΧΑΛΙΟΣ

Τα νόθα στοιχεία του Έρωτα

Στο έργο περιγράφεται μία ιδιότυπη-τρυφερή σχέση όπως την συνέλαβε ο συγγραφέας, με σημεία αναφοράς της τις δύσκολες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες για τους νέους της Ελλάδας του '60, την εκρηκτική μετάβαση των συναισθημάτων από το αυθόρμητο στο κυνικό και το βίαιο κατά το '70 και '80, και με κεντρικό ήρωα έναν «ιππότη» παρωχημένων εποχών, ξαναγεννημένο, ξαναζωντανεμένο στο σήμερα, μαχητή του άδικου και «ανήμπορο» προστάτη των ηθών της σύγχρονης κουλτούρας.

Εκδόσεις «Ατραπός»

Αθήναι, 2002

1. ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΜΠ: Η κλιματική μεταβολή. Το ελληνικό πρόβλημα. Φεβρουάριος 1995, σ. 2-3.

2. Κοσμόπουλος Π.: Δοκίμιο Εισαγωγής τον Περιβαλλοντικό Σχεδιασμό. Προβλήματα φυσικών πόρων και εκμετάλλευσής τους. Θεσσαλονίκη, 2001, σ. 121-122.

3. ΚΑΠΕ: Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και Περιβάλλον. Αθήνα, Μάρτιος, 1997, σ. 2-9.

4. Καραπαναγιώτης Ν.: Μέθοδοι Χρηματοδότησης των Επενδύσεων Α.Π.Ε. στην Ελλάδα. Αθήνα, Οκτώβριος, 2000, σ. 3-6.

5. Στεφάνου Ιωσ., Μητούλα Ρ.: Ο ρόλος της ενέργειας στον περιβαλλοντικό σχεδιασμό και στην περιφερειακή ανάπτυξη. Αθήνα, 2002, σ. 31-40.

6. ΥΠΕΧΩΔΕ: Οικολογική Δόμηση. Αθήνα, Ιούνιος, 2000, σ. 72-90.

7. ΚΑΠΕ/Τμήμα Ενεργητικών Ηλιακών Συστημάτων: Ενεργητικά Ηλιακά Συστήματα. Αθήνα, Σεπτέμβριος 1998, σ. 12-15.

8. Σημαντώνη Μ.: Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και Περιβάλλον. Αθήνα, 2002.

9. Tyler G., Miller: Βιώνοντας στο Περιβάλλον, Αρχές Περιβαλλοντικών Επιστημών. Αθήνα, 1999, σ. 149-155.

10. Παναγόπουλος Ε.: Η πράσινη αρχιτεκτονική. Εφημ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 3 Ιουνίου 2000, σ. 10.

11. ΚΑΠΕ/Τμήμα Παθητικών και Υβριδικών Ηλιακών Συστημάτων: Παθητικά Ηλιακά Συστήματα. Αθήνα, Σεπτέμβριος 1998, σ. 13-15.

12. Γεωργιάδου Ε.: Βιοκλιματικός Σχεδιασμός, Καθαρές Τεχνολογίες Δόμησης. Θεσσαλονίκη 1996, σ. 161.

13. Καραβασίλη Μ.: Εξοικονόμηση ενέργειας στα κτίρια. Πρακτικά Ημερίδας. Αθήνα 1997, σ. 6-7.

14. ΚΑΠΕ/Τμήμα Φωτοβολταϊκών Συστημάτων: Φωτοβολταϊκά Συστήματα. Αθήνα, Σεπτέμβριος 1998, σ. 5-14.

15. <http://alpha.cres.gr/>.

ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΣΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Του Δρος Ερρίκου ΤΑΡΤΑ

Ο στρατηγικός σχεδιασμός είναι πάνω απ' όλα, μία σκέψη, που στόχο έχει τον προσδιορισμό ή επαναπροσδιορισμό ή την επιχείρηση μέσα στο περιβάλλον της.

Με τον όρο «στρατηγικός σχεδιασμός» εννοείται μία σειρά από εκθέσεις/προτάσεις, που έχουν ως στόχο να καθοδηγήσουν την λήψη αποφάσεων σε σχέση με τις μελλοντικές δραστηριότητες της επιχείρησης. Αυτές οι εκθέσεις δείχνουν περισσότερο το στίγμα, την πορεία, που πρέπει να ακολουθήσει η επιχείρηση, λαμβάνουν δε υπ' όψει το επιχειρηματικό περιβάλλον και την εξέλιξη του.

Στο παρόν άρθρο δεν θα ασχοληθούμε με τις μεθόδους στρατηγικού σχεδιασμού, αφού γι' αυτές έχουν γραφεί πολλά άρθρα, βιβλία και διατριβές, ενώ είναι πιο σπάνια η προσέγγιση του προβλήματος, που συνδέεται με την επαναλαμβανόμενη κατάσταση και που μέσα στον οποίο κινούνται οι εργαζόμενοι σε μία επιχείρηση. Με δεδομένο το ενδιαφέρον, τόσο θεωρητικό, όσο και πρακτικό αυτών των προβλημάτων, επιχειρείται εδώ η ακόλουθη προσέγγιση:

I. Αναγκαιότητα του στρατηγικού σχεδιασμού.

II. Προβλήματα στην «εγκατάσταση» του στρατηγικού σχεδιασμού μέσα στους μηχανισμούς της επιχείρησης.

III. «Εγκατάσταση» του στρατηγικού σχεδιασμού.

I. Αναγκαιότητα του στρατηγικού σχεδιασμού

Οι οργανισμοί λόγω της ιδιότητάς τους αδράνειας, ανταποκρίνονται συνήθως με μεγάλη δυσκολία στις εξελίξεις, μερικές φορές δραματικές και βίαιες του περιβάλλοντός τους. Η συμπεριφορά των οργανισμών, ιδιαίτερα των μεγάλων, λίγο απέχει από αυτή των κρατών, τα οποία, αντιμέτωπα με τις κοινωνικές αλλαγές ταλαντεύονται μεταξύ της μετεξέλιξής τους και της τάσης για καταστολή αυτών των αλλαγών. Σε κάθε περίπτωση βασικός στόχος των κρατών είναι να κερδίσουν χρόνο, καταλήγοντας τελικά στο να τον χάσουν. Ευρισκόμεθα σήμερα σε μία φάση μεγάλων και ταχύτατων αλλαγών. Με κύριο μοχλό τις τεχνολογικές εξελίξεις, και ιδιαίτερα αυτές στον τομέα της πληροφορικής και του Internet και με στόχο, διότι περί στόχου πρόκειται, την παγκοσμιοποίηση. Οι αγορές και η κοινωνία γενικότερα, μπήκαν σε μία φάση ραγδαίας και σε βάθος μετεξέλιξης.

Αυτή η μετεξέλιξη για πρώτη φορά τόσο έντονα από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 ακολουθεί αρκετά πιστά κάποια πρότυπα, που τέθηκαν όχι από κάποιους φιλοσόφους ή διδασκάλους, αλλά από οικονομικούς παράγοντες και ιδιαίτερα τις βιομηχανίες πληροφορικής και τις χρηματιστηριακές αγορές.

Κάτω υπ' αυτές τις συνθήκες, η ανάπτυξη διαδικασιών και μεθόδων στρατηγικού σχεδιασμού, αλλά και η εγκαθίδρυσή τους μέσα στις επιχειρήσεις ήταν αρκετά εύκολη.

Η επόμενη δεκαετία σηματοδεύτηκε από οικονομικές κρίσεις (με μεγαλύτερη την πετρελαϊκή) αλλά και από κοινωνικές κρίσεις. Ο στρατηγικός σχεδιασμός φάνταζε από την μία τόσο αδύναμος και από την άλλη τόσο αναγκαίος. Ήταν η εποχή όπου τα πρώτα προγράμματα Η/Υ προσπαθούσαν να προσομοιώσουν καταστάσεις κρίσεων και να προτείνουν τις κατάλληλες ενέργειες. Το μεγαλύτερο μέρος της προσπάθειας «εξερεύνησης» των μελλοντικών οικονομικών, κοινωνικών και τεχνολογικών εξελίξεων κατεβλήθη όμως από τις Η.Π.Α. και τις αμερικάνικες εταιρείες. Διεθνή Fora όπως το Club της Ρώμης και τα περίφημα Reports to the President επιδοτήθηκαν αδρά από την Αμερικανική Κυβέρνηση. Η Ευρώπη ήταν μάλλον απούσα από αυτή την δεκαετία του 1960, αυτό που ονομάστηκε η «έξοδος των εγκεφάλων» προς τις Η.Π.Α.. Το χάσμα μεταξύ Ευρώπης και Αμερικής άρχισε να δημιουργείται.

Η δεκαετία του 1980 ήταν αυτή των αλλαγών υποδομής και της παραγωγικής διαδικασίας στις επιχειρήσεις.

Η πληροφορική και η ρομποτική έδειχναν τα θετικά τους αποτελέσματα. Όμως αυτά τα άγνωστα «μηχανήματα» άρχισαν να προκαλούν ακόμη και τρόμο στους εργαζόμενους. Οι αλλαγές που επέφεραν στον τρόπο εργασίας ήταν σημαντικές, γι' αυτό και οι αντιστάσεις των εργαζομένων ανάλογες.

Η τελευταία δεκαετία του 20ού αιώνα είναι σίγουρα η πιο θεαματική σε εξελίξεις. Νέα τεχνολογία πληροφόρησης, Internet, e-commerce, έμελλαν να αλλάξουν τον τρόπο σκέψης μας, τον τρόπο ζωής μας.

Οι εξελίξεις ήταν τόσο ραγδαίες και η προβλεψιμότητά τους τόσο μικρή, που ακόμη και η Microsoft, καθυστέρησε να καταλάβει τις εξελίξεις στο χώρο του Internet με αποτέλεσμα να χάσει σημαντικό χρόνο. Το γεγονός ότι ανέκαμψε οφείλεται αποκλειστικά και μόνο στον όγκο της.

Τα νέα δεδομένα (νέα τεχνολογία πληροφόρησης, Internet, παγκοσμιοποίηση κ.λ.) τα οποία είναι πολυσυζητημένα απαιτούν μία προσπάθεια μακροπρόθεσμου σχεδιασμού των επιχειρήσεων τόσο στην παραγωγή, όσο και στην εμπορία. Είναι μία προσπάθεια κοινή μεταξύ Κρατών και επιχειρήσεων, ιδιαίτερα δε στον ευρωπαϊκό χώρο, όπου ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης τείνει να επικαλύψει αυτόν των Κρατών Μελών. Η νέα οικονομική γεωγραφία, με την ανάδυση νέων οικονομικών κέντρων, και η ταχύτητα μετεξέλιξης του κοινωνικού - οικονομικού περιβάλλοντος (π.χ. καταναλωτικές συνήθειες e-commerce) επιβάλλουν στα κράτη και στις επιχειρήσεις να εγκαταλείψουν την τακτική της αναμονής και της αναδίπλωσης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα για το κατά πόσο επιχειρήσεις και κράτη βρέθηκαν απροετοίμαστοι να αντιμετωπίσουν τις νέες συνθήκες αγοράς είναι το γεγονός, ότι η παγκόσμια αγορά έχει ανάγκη από 3.000.000 στελέχη πληροφορικής. Από αυτό τον αριθμό, περίπου 1.230.000 είναι αναγκαία στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις (σύμφωνα με μια έρευνα της IDC που έγινε για λογαριασμό της Microsoft και

παρουσιάστηκε το Μάρτιο 2000) και άλλα τόσα στις αμερικάνικες (σύμφωνα με έρευνα του αμερικανικού Υπουργείου εμπορίου που παρουσιάστηκε στο αμερικανικό Κοινοβούλιο τον Ιούλιο 1999). Αυτό το παράδειγμα καταδεικνύει την έλλειψη στρατηγικού σχεδιασμού ή τον λανθασμένο στρατηγικό σχεδιασμό από τα κράτη και τις επιχειρήσεις, τα οποία δεν έδωσαν ορθές κατευθύνσεις π.χ. στα πανεπιστημιακά ιδρύματα. Πιθανόν με πιο εύστοχο στρατηγικό σχεδιασμό το μεγάλο πρόβλημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η ανεργία, θα ήταν τελείως διαφορετικό σήμερα.

Βέβαια, τα στοιχεία αυτά δεν πρέπει να μας οδηγούν στο συμπέρασμα, ότι Ευρωπαϊκή Ένωση και Η.Π.Α. αντιμετωπίζουν το ίδιο οξύ πρόβλημα έλλειψης προσωπικού. Αρκεί να αναλογισθούμε, ότι η αμερικανική βιομηχανία των νέων τεχνολογιών παρήγαγε το 1998 μία προστιθέμενη αξία της τάξης των 680 δισεκατομμυρίων USD, ποσό μεγαλύτερο από το εν δεύτερο του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος της Γαλλίας («Science et Vie» τεύχος 992, Μάιος 2000).

Έχει λεχθεί υπό διαφόρων (μεταξύ αυτών και υπό του B.RUSSELLS) ότι ο άνθρωπος είναι ένα ζώο του οποίου οι τεχνικές γνώσεις ξεπερνούν κατά πολύ την πολιτική γνώση. Τώρα πια, με τις τεχνολογικές εξελίξεις, που σημειώθηκαν τα τελευταία χρόνια, τίποτε δεν μπορεί να βάλει φρένο στη φαντασία μας για να «δούμε» το μέλλον. Αυτό που όμως λείπει δραματικά είναι τα μέτρα πολιτικής και στρατηγικής φύσης για να ελέγξουμε και να αξιοποιήσουμε κατάλληλα αυτή την τεχνολογική έκρηξη.

Μέσα σε ένα τέτοιο περιβάλλον ο στρατηγικός σχεδιασμός είναι ο μόνος τρόπος «πρόβλεψης» των μελλοντικών προβλημάτων και των ευκαιριών. Ο στρατηγικός σχεδιασμός είναι τελικά η διαδικασία, η μέθοδος, που θα ερευνήσει και θα προσδιορίσει σε γενικές γραμμές το τι (προϊόν) σε ποιόν (αγορά) αφήνοντας για τους υπόλοιπους το πόσο (τιμή), το πώς και το πότε. Η πρόβλεψη των μελλοντικών αναγκών της αγοράς και ο προσδιορισμός του δίπτυχου προϊόν-αγοραστής σε σχέση με τις δυνατότητες της επιχείρησης είναι ο βασικότερος στόχος του στρατηγικού σχεδιασμού.

II. Προβλήματα στην εισαγωγή του στρατηγικού σχεδιασμού μέσα στους μηχανισμούς της επιχείρησης

Η πορεία μίας επιχείρησης καθορίζεται από τον στρατηγικό σχεδιασμό της. Βάσει αυτού πρέπει πιθανώς να γίνουν κάποιες διορθωτικές ενέργειες για να επιτευχθούν οι στόχοι που αυτός καθορίζει. Αν ο στρατηγικός σχεδιασμός παραμείνει ένα ευχολόγιο, χωρίς στήριξη από την επιχειρησιακή υποδομή της επιχείρησης φυσικά καμία διορθωτική ενέργεια δεν πρόκειται να γίνει.

Για την εισαγωγή μεταρρυθμίσεων δεν αρκούν μόνο οι καλές ιδέες. Το μεγάλο πρόβλημα του στρατηγικού σχεδιασμού δεν είναι η γένεση των ιδεών, αλλά η εισαγωγή τους στην επιχείρηση και η αποδοχή τους ως ο νέος καταστατικός της χάρτης, το νέο της σύνταγμα. Οι ιδέες πρέπει και μπορούν να κινητοποιούν. Όμως οι μεγάλες ιδέες καταλήγουν τις περισσότερες φορές στο νεκροταφείο των ουτοπιών.

Οι ιδέες του στρατηγικού σχεδιασμού είναι, ως επί το πλείστον, σχετικά απλές. Απαντούν τις περισσότερες φορές σε μία επιτακτική ανάγκη της επιχείρησης για αλλαγή πορείας.

Ποία όμως είναι τα εμπόδια στην υλοποίησή τους;

Τα εμπόδια μπορεί να έχουν διαφορετικά ονόματα, είναι όμως όλα συνδεδεμένα με την στάση και την συμπεριφορά των κοινωνικών ομάδων, που εδώ ονομάζουμε επιχειρήσεις.

Η επαναλαμβανόμενη πρακτική, η εργασιακή πίεση, η αγκύλωση και η ακαμψία των οργανογραμμάτων είναι τα βασικά εμπόδια για την αποδοχή του στρατηγικού σχεδιασμού. Η συνήθης στάση απέναντι στο στρατηγικό σχεδιασμό συνοψίζεται στην φράση «το μέλλον είναι σημαντικό, είναι όμως και μακριά».

Πράγματι, η στρατηγική σκέψη επικεντρώνεται στο μακροπρόθεσμο αφήνοντας στην άκρη το άμεσο, το επείγον, με αποτέλεσμα να επικρατεί η τάση της παραπομπής στις καλές ενδες και η μη απόφαση σχετικά με το μέλλον της επιχείρησης.

Η αντίδραση και το μη ενδιαφέρον δεν είναι τα μόνα προβλήματα στην εισαγωγή του στρατηγικού σχεδιασμού μέσα στους μηχανισμούς μίας επιχείρησης. Υπάρχουν αντιστάσεις τόσο παθητικές, όσο και ενεργητικές που εκδηλώνονται από την στιγμή, που θα γίνει προσπάθεια ενσωμάτωσης του στρατηγικού σχεδιασμού στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων μίας επιχείρησης.

Μερικές αντιστάσεις οφείλονται σε διαφωνίες ως προς τους στόχους του στρατηγικού σχεδιασμού. Αυτές είναι οι πιο ακίνδυνες διότι είναι και οι πιο έξυπνες. Άλλες αντιστάσεις πηγάζουν από την «ρουτίνα» ή λήθη των επιχειρήσεων, ή αδράνεια, που προσπαθεί να εμποδίσει κάθε αλλαγή. Αυτές οι παθητικές αντιστάσεις είναι σίγουρα οι πιο δύσκολες.

Τι πρέπει να γίνει για να καμφθούν αυτές οι αντιστάσεις;

Κατά τον ANSOFF χρειάζεται ένα ισχυρό σήμα, που μπορεί να είναι διπλής φύσης.

Μία τραυματική αλήθεια, όπως η πτώση του κύκλου εργασιών, η κατακόρυφη άνοδος ενός ανταγωνιστικού προϊόντος, κ.ά..

Ένα δυναμικό «ράπισμα» από τους διοικούντες.

Μερικά σχόλια επί των απόψεων αυτών:

Κατ' αρχήν θεωρείται αδιανόητο να περιμένει μία επιχείρηση να ευρεθεί στο χείλος του γκρεμού για να αντιδράσει.

Πριν καταρρεύσει μία επιχείρηση, πράγμα που δεν γίνεται τις περισσότερες φορές από την μία ημέρα στην άλλη, υπάρχουν σίγουρα κάποια σήματα, που χτυπούν τον συναγερμό. Βέβαια, μερικές φορές αυτά τα σήματα είναι συγκεχυμένα και χρειάζονται αποκωδικοποίηση. Είναι τα σήματα, που προέρχονται από το επιχειρηματικό περιβάλλον και πρέπει κανείς να μπορεί να τα διαβάσει έγκαιρα.

Το βασικό πρόβλημα ευρίζεται στο ότι αυτά τα σήματα τείνουν να φιλτράρονται και να αποσβένονται μέσα στον λαβύρινθο και στις γραφειοκρατικές διαδικασίες των επιχειρήσεων.

Η δεύτερη προτροπή του ANSOFF είναι κατά την γνώμη μου ο καλύτερος δρόμος για την εισαγωγή του στρατηγικού σχεδιασμού στις επιχειρήσεις, δηλαδή με την προσωπική και άμεση εμπλοκή του manager.

Ο manager πρέπει να εμπλακεί με πολλούς τρόπους:

Ως δύναμη ικανή να κινητοποιήσει τους μηχανισμούς της επιχείρησης και να σπάσει τις αντιστάσεις.

Ως εμπνευστής, εισηγητής και επιβλέπων των διαφόρων φάσεων της μελέτης για την εισαγωγή του στρατηγικού σχεδίου.

Προβλέποντας και διαχειρίζοντας τους μηχανισμούς μέσα από τους οποίους θα ληφθούν οι στρατηγικές αποφάσεις.

Εμπλεκόμενος προσωπικά στην έγκριση των διαφόρων φάσεων της κατάρτισης του σχεδίου.

Χωρίς την προσωπική συμμετοχή του manager η εισαγωγή του στρατηγικού σχεδιασμού δεν έχει πολλές πιθανότητες να πετύχει.

Από την στιγμή, που θα απαιτηθεί η κινητοποίηση της επιχείρησης βάσει του στρατηγικού σχεδιασμού ο manager θα αντιμετωπίσει νέες δυσκολίες. Μία επιχείρηση, ανεξάρτητα από την προσωπικότητα του manager της, δεν είναι καθόλου μονολιθική, ούτε ως προς τη συμπεριφορά της, ούτε ως προς την διαδικασία λήψης αποφάσεων, αλλά και ούτε ως προς τους στόχους της και τις φιλοδοξίες ιδιαίτερα των στελεχών της.

Μία επιχείρηση είναι πλέον μία κοινωνική ομάδα, που γίνεται συνεχώς και πιο σύνθετη εξ αιτίας των υψηλών ικανοτήτων των στελεχών της και της επιθυμίας τους να συμμετέχουν στις λήψεις αποφάσεων. Γι' αυτό τον λόγο ο σημερινός manager εγκαταλείπει ή πρέπει να εγκαταλείψει το στρατιωτικό μοντέλο διοίκησης και να γίνει ένας διαπραγματευτής, ο οποίος ως επί το πλείστον πείθει παρά διατάζει μέσα σε ένα πλαίσιο συλλογικών αποφάσεων με τους υπεύθυνους της επιχείρησής του ή με τα συνδικάτα και το κράτος.

Σήμερα, κάθε μεγάλη αλλαγή που προτείνεται από το στρατηγικό σχεδιασμό, εμπεριέχει μία δυνητική σύγκρουση των στόχων ή και των αντιλήψεων αυτών, που συμμετέχουν στην λήψη των αποφάσεων. Και στο σημερινό επιχειρηματικό περιβάλλον, με τις ταχύτατες εξελίξεις, ένας καλός στρατηγικός σχεδιασμός δεν μπορεί παρά να εμπεριέχει προτάσεις για αλλαγές στους μηχανισμούς της επιχείρησης, ανακατανομές πόρων, αλλαγής ακόμη και των δραστηριοτήτων της.

Η ανακατανομή αρμοδιοτήτων, ευθυνών αλλά και εξουσίας μεταξύ των στελεχών, αποτελεσματία επίσης του στρατηγικού σχεδιασμού είναι βέβαιο, ότι θα προκαλέσει αντιδράσεις.

Ένας άλλος κίνδυνος, προς την αντίθετη όμως κατεύθυνση, είναι αυτός της καταστροφής των ιδεών μέσα στους διοικητικούς μηχανισμούς.

Κάθε επιχείρηση έχει εγκαταστήσει κάποιες διαδικασίες, που εξασφαλίζουν την σταθερότητα της λειτουργίας της. Αυτές οι διαδικασίες αναπτύχθηκαν και έγιναν αποδεκτές με την πάροδο του χρόνου, μέσα από μία συλλογική προσπάθεια τακτοποίησης της εργασίας και της πληροφορίας, και κατέληξαν να είναι η ουσία της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Όμως αυτοί οι μηχανισμοί, αποτελεσματικοί για την καθημερινή διαχείριση, τείνουν να απορρίψουν κάθε νέα ιδέα, να την συνθλίβουν πολλές φορές ή, στην καλύτερη περίπτωση, να την μετατρέπουν σε κάτι, που ανταποκρίνεται στις ιδιές τους ανάγκες, και χάνει έτσι τον αρχικό της δυναμισμό.

Μ' αυτό τον τρόπο οι πιο επαναστατικές, δυναμικές, και λαμπρές ιδέες, πνίγονται μέσα στην γραφειοκρατία και, εάν τελικώς επιζήσουν, τις περισσότερες φορές χάνουν τον αρχικό δυναμισμό τους, αλλά και αυτή την ουσία τους.

Απέναντι σ' αυτά τα προβλήματα, μόνο manager με δυνατή προσωπικότητα, μπορεί να εισαγάγει τον στρατηγικό σχεδιασμό στην έκταση που απαιτείται.

III. «Εισαγωγή» του στρατηγικού σχεδιασμού

Εδώ όμως τίθενται δύο σημαντικά ερωτήματα: ποιές είναι οι προϋποθέσεις για την εισαγωγή και ποιες οι μέθοδοι.

A. Οι προϋποθέσεις

Μέσα στις επιχειρήσεις υπάρχουν πολλές ιδέες για το τι πρέπει να είναι ο στρατηγικός σχεδιασμός. Παραθέτουμε ορισμένες απ' αυτές:

Για κάποιους managers ο στρατηγικός σχεδιασμός δεν είναι παρά ένα διαγώνισμα, ένα ερωτηματολόγιο στο οποίο πρέπει να απαντήσουν και που τους επιτρέπει τελικώς να διακρίνουν τα δυνατά και αδύνατα σημεία τους, τους κινδύνους και τις ευκαιρίες.

Άλλοι πιστεύουν, ότι ο στρατηγικός σχεδιασμός δεν είναι παρά η γέννηση ιδεών χωρίς την ύπαρξη κάποιων μηχανισμών διαχείρισης των ιδεών, χωρίς κάποια μέθοδο.

Άλλοι πάλι αντιλαμβάνονται τον στρατηγικό σχεδιασμό ως μία μηχανική διαδικασία, ένα πρόγραμμα πληροφορικής, που μπορεί να ενεργοποιείται π.χ. μία φορά το χρόνο σε συνδυασμό με τον επιχειρησιακό σχεδιασμό της επιχείρησης.

Καμία εκ των τριών προσεγγίσεων δεν είναι σωστή.

Δεν απαιτείται κανένα σχόλιο για την τρίτη, αν και αρκετοί managers είναι τόσο αφέλεις, που πιστεύουν ακόμη και σήμερα ότι οι H/Y είναι μαγικοί.

Όσο για τις δύο πρώτες είναι δυσχερές να κατανοηθεί πως ένας στρατηγικός σχεδιασμός μπορεί να εισαχθεί μέσα σε μία επιχείρηση και να αποδώσει χωρίς ένα μηχανισμό συστηματοποίησης στην παραγωγή και υλοποίηση των ιδεών.

Μόνο μία συστηματικοποίηση είναι ικανή αν διασφαλίσει την ποιότητα του συνόλου της ανάλυσης, αν επιτρέψει τον συλλογικό επαναπροσδιορισμό και εξασφαλίσει την διάχυση των οδηγιών, που βγαίνουν από τον στρατηγικό σχεδιασμό προς τα στελέχη, αν προσφέρει σε όλους ένα γενικό πλαίσιο σκέψης, διαθέσιμο κάθε φορά που χρειάζεται χωρίς περιορισμούς.

Η καλύτερη κατά την γνώμη μας διαδικασία εισαγωγής του στρατηγικού σχεδιασμού μέσα σε ένα όποιονδήποτε οργανισμό είναι η ακόλουθη:

1. Ο managers συγκροτεί μία ομάδα εργασίας, που αποτελείται από αξία στελέχη της ίδιας της εταιρίας.

2. Ο managers εμπλέκεται προσωπικά και άμεσα στις εργασίες της ομάδας.

3. Για ένα χρονικό διάστημα, τα μέλη της ομάδας αφιερώνουν έναν συγκεκριμένο χρόνο, ο οποίος καθορίζεται αν χρειασθεί, στην εργασία με την οποία έχουν επιφορτισθεί.

4. Η ανάθεση συγκεκριμένων εργασιών σε συγκεκριμένα στελέχη και η περιγραφή της εργασίας, καθώς και η μεθοδολογία, δίνεται μέσω ενός προσχεδίου, που χαράσσει, επίσης, τόσο τις κατευθυντήριες γραμμές, όσο και τους στόχους. Το προσχέδιο αυτό προετοιμάζεται από ένα καταξιωμένο εξωτερικό σύμβουλο.

5. Ορίζεται χρονοδιάγραμμα και τα παραδοτέα (εκθέσεις) για κάθε φάση της εργασίας.

B. Οι μέθοδοι

Σημειώνεται εκ νέου εδώ, ότι στόχοι του στρατηγικού σχεδιασμού είναι:

Να αναλύσει την υπάρχουσα κατάσταση τόσο της επιχείρησης, όσο και του επιχειρηματικού της περιβάλλοντος.

Να εξερευνήσει το μέλλον της επιχείρησης.

Σε σχέση με τον πρώτο στόχο, υπάρχουν πολλές μέθοδοι, που επιτρέπουν την αξιολόγηση μίας επιχείρησης διά μέσου της εξέτασης των δυνατών και αδύνατων σημείων της και του επιχειρηματικού περιβάλλοντός της. Οι περισσότερες απ' αυτές τις μεθόδους είναι αρκετά πολύπλοκες γι' αυτό και δύσχρηστες.

Πολύ συχνά οι managers καταφεύγουν σε απλές μεθόδους ανάλυσης των προϊόντων και των αγορών, οι οποίες εξετάζουν μία σειρά από παραμέτρους που συγκροτούν το σημειολογικό περίγραμμα της επιχείρησης. Αυτές οι παράμετροι απαντώνται ως ένα ερωτηματολόγιο μέσα στην εξειδικευμένη βιβλιογραφία για τον στρατηγικό σχεδιασμό.

Πρέπει να σημειωθεί, ότι η ποιότητα και η εγκυρότητα των αναλύσεων εξαρτάται από την ποιότητα και την ακρίβεια των πληροφοριών που χρησιμοποιούνται. Σε μία εποχή όπου η πληροφορία είναι διαθέσιμη παντού και σε μεγάλη ποσότητα, είναι σημαντικό η συλλογή και η επεξεργασία των πληροφοριών να γίνει με μεγάλη προσοχή.

Σε σχέση με τον δεύτερο στόχο η εξερεύνηση του μέλλοντος δεν πρέπει να γίνει μόνο για λόγους πρόβλεψης. Στόχος είναι να προσδιορισθούν τα δυνατά (δυνατά με την έννοια της θεωρίας των δυνατοτήτων-Possibilistic) σενάρια για το μέλλον και βάσει αυτών να αναλυθούν και τελικώς να επιλεγούν τα πιο πιθανά (Probabilistic). Απέναντι σε κάθε ένα από τα πιθανά σενάρια η επιχείρηση πρέπει να σχεδιάσει και να εκτιμήσει τις στρατηγικές της ως προς την αποτελεσματικότητά τους.

Οι μέθοδοι «εξερεύνησης του μέλλοντος» σε οικονομικό και επιχειρηματικό επίπεδο ανήκουν σε δύο μεγάλες κατηγορίες, που είναι οι υποκειμενικές μέθοδοι, που βασίζονται στις σκέψεις, και οραματισμούς μίας ομάδας ειδικών και οι αναλυτικές μέθοδοι.

Για την επιλογή της κατάλληλης στρατηγικής ορισμένα κράτη και μεγάλες επιχειρήσεις έχουν αναπτύξει πολύ σύνθετες μεθόδους, που υπερβαίνουν τις δυνατότητες των ελληνικών επιχειρήσεων.

Αρκετές φορές όμως αυτές οι μέθοδοι, αντί να προετοιμάζουν τις επιχειρήσεις για το μέλλον τελικώς το δημιουργούν λόγω της μεγάλης τους αποδοχής. Έχουν δηλαδή γίνει κάτι σαν τους μεγάλους γκουρού των χρηματιστηριακών αγορών, που προβλέπουν μία τάση της αγοράς και όταν η πρόβλεψη τους δημοσιοποιείται η αγορά παίρνει αυτήν την τάση μόνο και μόνο από την δημοσίευσή της.

Σημειώνεται, ότι επί του θέματος έχουν γίνει σημαντικές εργασίες μεταξύ άλλων, από το Boston Consulting Group και το Methodologie d'Etudes Prospectives et d'Environnement.

Πρέπει όμως να επισημανθεί, ότι καμία μέθοδος δεν είναι καθολική, δηλαδή εφαρμόσιμη σε όλες τις επιχειρήσεις. Κάθε μία επιχείρηση τόσο λόγω του διαφορετικού προφίλ της, του μεγέθους της αλλά ακόμη και του διαφορετικού επιπέδου των στελεχών της, πρέπει να βρει την μέθοδο, που έχει εφαρμοσιμότητα στα δεδομένα της.

Τελική παρατήρηση

Οι δυσκολίες που αναφέρθηκαν προηγουμένως δεν πρέπει με κανένα τρόπο να αποθαρρύνουν τους managers των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων. Το μέλλον των επιχειρήσεων τους περνά μέσα από ένα έξυπνο σχεδιασμό. Και οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις έχουν ανάγκη τον στρατηγικό σχεδιασμό στον ίδιο βαθμό, ίσως και μεγαλύτερο, με τις μεγάλες επιχειρήσεις. Έχουν όμως ένα πλεονέκτημα: το μικρό τους μέγεθος τους επιτρέπει να είναι πιο ευέλικτες και πιο εύκολα προσαρμόσιμες στις αλλαγές πορείας απ' ότι οι με-

γάλες επιχειρήσεις. Επίσης, η προσωποκεντρική τους οργάνωση (manager = ιδιοκτήτης) επιτρέπει την πιο εύκολη εισαγωγή του στρατηγικού σχεδιασμού.

Σημαντικούς παράγοντας για την επιτυχία του επιχειρήματος εισαγωγής του στρατηγικού σχεδιασμού είναι επίσης η παρουσία ενός εξωτερικού Ειδικού ο οποίος με τις τεχνοκρατικές του γνώσεις και με την αποστασιοποίησή του από τα καθημερινά προβλήματα της επιχείρησης θα μπορέσει σίγουρα να βοηθήσει. Για να υπογραμμισθεί το ενδιαφέρον των επιχειρήσεων και των κρατών για τον στρατηγικό σχεδιασμό θα αναφερθούν ορισμένα μεγέθη από την αγορά υπηρεσιών Συμβούλου (πηγή: www.mbaplaza.com).

Σε παγκόσμιο επίπεδο οι υπηρεσίες Συμβούλου σε θέματα στρατηγικής αντιπροσώπευαν το 1996 το 14% (ή 311,72 εκ. USD) του συνόλου των πωλήσεων υπηρεσιών Συμβούλου. Ήταν η δεύτερη πιο σημαντική πώληση υπηρεσιών Συμβούλου μετά από τις συμβουλές σε θέματα πληροφορικής.

Επίσης, κεντρικές και τοπικές κυβερνήσεις δαπάνησαν το 1996 για αγορά υπηρεσιών Συμβούλου 373,6 εκ USD.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Κωνστ. ΓΕ. Αθανασόπουλος: Ειδικά θέματα διοίκησης προσωπικού. Πανεπιστημ. παραδόσεις, Πανεπ. Αθηνών, Επιμέλεια Δρος Β. Δεληθέου. Αθήναι, 1999.

H. Igor Ansoff, Edward McDonnell, Linda Lindsey, Stephen Beach: *Implanting Strategic Management*, Prentice Hall, March 1993.

Leonard Goodstein Timothy Nolan, J. William Pfeiffer: *Applied Strategic Planning: How to Develop Plan That Really Works*. McGraw-Hill, October, 1992.

John P. Kotter: *Leading Change*, Harvard Business School Press, September 1996.

Harvard Business Review on Strategies for Growth (Harvard Business Review Series), Harvard Business School Press. September 1998.

Philip Kotler, Bernard Dubois: *Marketing-Management*. Publi-Union, 1984.

Tom Copeland, Tim Koller, Jack Murrin: *Valuation: Measuring and Managing the Value of Companies*. John Wiley and Sons, August 1994.

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΒΑΛΛΙΑΝΑΤΟΣ

ΕΝΑ ESPRESSO ΠΑΡΑΚΑΛΩ

ΙΩΛΚΟΣ

Αθήναι, 2003

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Το βιβλίο αυτό γράφτηκε το καλοκαίρι του 2002. Μια εποχή που όλοι προσπαθούν απεγνωσμένα να λύσουν τα προβλήματά τους αλλά βλέπουν δυστυχώς, ότι καθημερινώς οι δυσκολίες μεγαλώνουν. Έχουν προβλήματα επικοινωνίας στις καθημερινές τους συναλλαγές και πράξεις, προβλήματα με τον διπλανό, προβλήματα στη συνύπαρξη με το σύντροφό τους, προβλήματα στη συνεύρεση με τον partner, προβλήματα στην αγάπη, στον έρωτα, στον ερωτισμό, στη φαντασίωση.

Όλοι πιστεύουν και περιμένουν από το Υπέρτατο Όν γιατί προ πολλού έπαψαν να ελπίζουν στον άνθρωπο. Μια κοινωνία, που όλοι προσπαθούν να ζήσουν ευελπιστώντας σ' ένα καλύτερο αύριο.

Όλοι ξέρουν ότι για ν' αλλάξουν όλα αυτά χρειάζεται μόνο αγάπη, αληθινή αγάπη, αλλά ελάχιστοι το προσπαθούν.

Περιμένουμε και ελπίζουμε προσευχόμενοι.

Ας περιμένουμε.

ΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ ΕΠΕΙΓΟΝΤΩΝ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ η αναγκαία παρέμβαση για την εύρυθμη λειτουργία του συστήματος νοσοκομειακής περίθαλψης

Των Δρος Ιωάννη ΒΛΑΣΣΗ

Οικονομολόγου

κ. **Ανθ. ΚΑΤΡΑΒΑ**

M.Sc. Mc Gill University

και κ. **Αγγ. ΛΙΑΡΙΓΚΟΒΙΝΟΥ**

M.Sc., LSE

Συνέχεια από το προηγούμενο τεύχος

3. ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ Τ.Ε.Π.

Τα Τ.Ε.Π. των Νοσοκομείων θα στελεχωθούν με ειδικά εκπαιδευμένο σταθερά απασχολούμενο ιατρικό προσωπικό και διοικητική ιεραρχία (Διευθυντής, Επιμ. Α', Επιμ. Β' κ.λ.) καθώς και με ειδικευμένο νοσηλευτικό και διοικητικό προσωπικό.

Το ιατρικό προσωπικό θα ανήκει αποκλειστικά στο Τ.Ε.Π. και θα συνεπικουρείται στο έργο του με ιατρικό προσωπικό με τους εφημερεύοντες στα τμήματα για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων περιστατικών καθώς και με ειδικευόμενους γιατρούς των τμημάτων, που εφημερεύουν σύμφωνα με κατάλογο που θα συντάσσει ο Διευθυντής του κάθε τμήματος.

Πολύ σημαντικό είναι, ότι ο Διευθυντής του Τ.Ε.Π. ή ο Αναπληρωτής του θα καθορίζει την εισαγωγή των περιστατικών εφεξής. Με αυτή τη λειτουργία θα αποφεύγεται το φαινόμενο των αθρόων εισαγωγών και της υπερφόρτωσης των νοσοκομείων τις ημέρες γενικής εφημερίας με περιστατικά που δεν χρειάζονται άμεσα εισαγωγή.

Προϊστάμενος των νέων τμημάτων θα είναι ιατρός με βαθμό Διευθυντή του κλάδου ιατρών Ε.Σ.Υ., με ειδικότητα Χειρουργικής ή Αναισθησιολογίας ή Παθολογίας ή Καρδιολογίας ή Πνευμονολογίας με αποδεδειγμένη εμπειρία και γνώση στην επείγουσα ιατρική ή εξειδίκευση στις Μονάδες Εντατικής Θεραπείας. Εκτός από Διευθυντή, στο κάθε Τ.Ε.Π. θα υπάρχει ένας Επιμελητής Α' και ένας Επιμελητής Β' με μία από τις ανωτέρω ειδικότητες καθώς και της Ορθοπαιδικής.

Ο αριθμός των ιατρών που στελεχώνουν το Τ.Ε.Π. προσαυξάνεται με ιατρικό προσωπικό που υπηρετεί σε άλλα τμήματα του ίδιου νοσοκομείου έτσι, ώστε η ελάχιστη στελέχωση του νέου τμήματος να είναι ένας Διευθυντής, δύο Επιμελητές Α' και τέσσερις Επιμελητές Β'. Η επιπλέον στελέχωση με ιατρούς καθορίζεται με απόφαση του διοικητή ή του Διοικητικού Συμβουλίου του νοσοκομείου, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες του κάθε νοσοκομείου και τον μέσο αριθμό των προσερχόμενων ασθενών.

Η κάλυψη με μη ιατρικό προσωπικό της Ιατρικής Υπηρεσίας γίνεται με βάση μηνιαίο πρόγραμμα που καταρτίζεται από το Διευθυντή της Ιατρικής Υπηρεσίας σε συνεργασία με τον Διευθυντή του Τ.Ε.Π. Ο αριθμός του νοσηλευτικού προσωπικού που θα στελεχώνει αυτά τα τμήματα καθορίζεται ανάλογα με τη δυναμικότητα σε κλίνες, τις ιδιαίτερες ανάγκες του κάθε νοσοκομείου και τον μέσο αριθμό των προσερχομένων ασθενών. Απαραίτητη προϋπόθεση για το νοσηλευτικό προσωπικό είναι η προϋπηρεσία σε τμήματα επειγόντων περιστατικών, Μονάδες Εντατικής Θεραπείας (ΜΕΘ), Μονάδες Αυξημένης Φροντίδας (ΜΑΦ), Μονάδα Ανάνηψης, καθώς και η εκπαίδευση σε προγράμματα επείγουσας προνοσοκομειακής φροντίδας.

4. ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ Τ.Ε.Π.

Το Τ.Ε.Π. εκτός των άλλων πρέπει να παρέχει εύκολη πρόσβαση σε περιπατητικούς ασθενείς και άτομα με ειδικές ανάγκες.

Ο ορθός σχεδιασμός ενός Τ.Ε.Π. θα συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και θα αλλάξει σε μεγάλο βαθμό την εικόνα του νοσοκομείου.

Για το σχεδιασμό του Τ.Ε.Π. πρέπει να έχει καθοριστεί το αντικείμενο και οι στόχοι ενός νέου τμήματος, δηλ.:

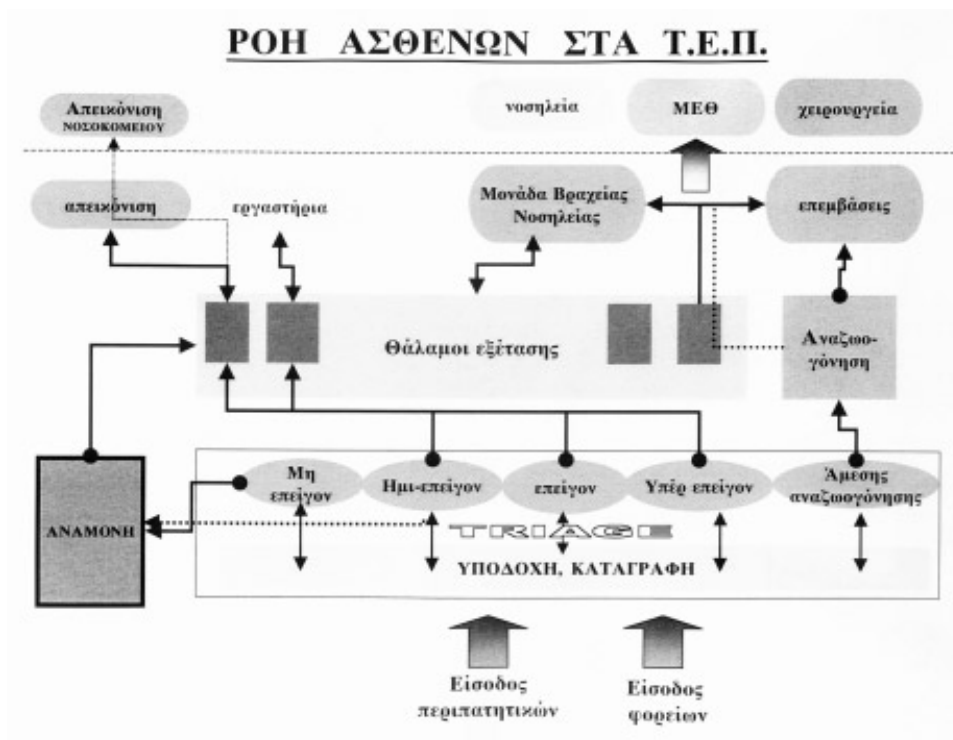
- Ο όγκος και το είδος των ασθενών που αναμένεται να αντιμετωπιστεί στην εφημερία.
- Ο τρόπος διαλογής (Triage) που θα ακολουθείται.
- Ο όγκος ασθενών στις ώρες αιχμής.
- Οι καινούργιες παρεχόμενες υπηρεσίες.
- Οι χώροι παρακολούθησης και θεραπείας.
- Το μέγεθος του νοσοκομείου (Ανεπτυγμένες κλίνες, ιατρικές ειδικότητες, λειτουργία Μ.Ε.Θ., ΜΑΦ, αριθμός χειρουργείων, είδος εργαστηρίων, λειτουργία αξονικού τομογράφου).
- Οι ιδιαιτερότητες του πληθυσμού ανάλογα με την περιοχή, που εξυπηρετεί το Τ.Ε.Π. και το νοσοκομείο.
- Οι γεωγραφικές ιδιαιτερότητες της περιφέρειας.

5. ΡΟΗ ΑΣΘΕΝΩΝ ΣΤΑ Τ.Ε.Π. ΥΠΟΔΟΧΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ ΑΣΘΕΝΩΝ

Με την άφιξη του ασθενή στο νοσοκομείο, πρέπει να τον υποδέχεται εξειδικευμένο προσωπικό στην διαλογή (Triage), που στηρίζεται σε σύγχρονες μεθόδους και πρωτόκολλα. Ανάλογα με τη βαρύτητα της κατάστασής του, θα τον κατευθύνουν σε εξειδικευμένες και διαφορετικές υπηρεσίες του Τμήματος. (Βλέπε σχετικό πίνακα).

Οι «απειλητικές για τη ζωή του ασθενούς» καταστάσεις πρέπει να αντιμετωπίζονται άμεσα σε εξειδικευμένο χώρο που ονομάζεται αίθουσα αναζωογόνησης. Η αίθουσα αυτή πρέπει να διαθέτει τον απαραίτητο εξοπλισμό για να σώζονται ζωές.

Μια ακόμη κατηγορία περιστατικών, είναι αυτά, που ορίζονται ως υπέρ-επείγοντα (βαριά πάσχοντες ή τραυματίες που η ζωή τους είναι σε άμεσο κίνδυνο), γι' αυτούς η άμεση και κατά προτεραιότητα αντιμετώπιση είναι το κλειδί. Πρέπει να βρίσκονται σε συνεχή παρακολούθηση, ώστε να αποφύγουμε τον άμεσο κίνδυνο για τη ζωή τους. Μετά τις πρώτες φροντίδες, θα οδηγούνται στο θάλαμο παρακολούθησης και ανάλογα με την εξέλιξη της κατάστασής τους θα καθορίζεται η εισαγωγή τους στο Νοσοκομείο, αλλά και στο ανάλογο τμήμα (Μ.Ε.Θ., κλινική).

Οι υπόλοιποι ασθενείς, με επείγον πρόβλημα, αλλά σε σταθερή κατάσταση θα κατευθύνονται στους απλούς θαλάμους εξέτασης, όπου θα τους εξετάζουν ιατροί του Τ.Ε.Π., αλλά και ιατροί ειδικοτήτων από τις κλινικές του Νοσοκομείου. Ανάλογα με την κατάστασή τους, είτε θα εισάγονται για νοσηλεία, είτε θα τους κλείνεται ραντεβού στα τακτικά εξωτερικά ιατρεία ή ιατρεία πρωτοβάθμιας περίθαλψης. Οι ασθενείς κατά την έξοδό τους θα παραλαμβάνουν γραπτές ιατρικές οδηγίες, ενώ για ορισμένες περιπτώσεις, το προσωπικό του Τ.Ε.Π. θα παρακολουθεί την πορεία των ασθενών.

Το σημαντικότερο είναι ότι δεν θα μετακινείται πλέον ο ασθενής από εξεταστήριο σε εξεταστήριο, αλλά θα αντιμετωπίζεται στον ίδιο χώρο από όλους τους ιατρούς, που είναι απαραίτητοι.

Σημαντικό σημείο για την επιτυχία των Τ.Ε.Π. είναι η καταγραφή των βασικών στοιχείων των προσερχομένων (ακριβής ώρα προσέλευσης στο Τ.Ε.Π., διάγνωση, τήρηση πρωτοκόλλων φροντίδας, χρόνος ανταπόκρισης, κ.ά.) σε ειδικά έντυπα και μηχανογραφημένο ιατρικό φάκελο. Γι αυτό και, εν όψει των Ολυμπιακών Αγώνων, τα Τ.Ε.Π. πρέπει να εξοπλιστούν με ειδικά συστήματα για την υποδοχή ασθενών από τις Ευρωπαϊκές, τουλάχιστον χώρες και την χρήση από αυτούς, των καρτών υγείας που διαθέτουν.

6. ΟΦΕΛΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ Τ.Ε.Π.

Σήμερα, σχεδόν αποκλειστικό κριτήριο για τη φροντίδα που δίνεται στον κάθε προσερχόμενο ασθενή είναι η σειρά προσέλευσής του με κίνδυνο ώστε να μην αξιολογείται πλήρως το πρόβλημα που έχει. Υπάρχουν βέβαια εμφανείς βαριές καταστάσεις, που και

σήμερα εξετάζονται κατά προτεραιότητα. Επιβάλλεται λοιπόν να παρέχουμε άμεσα εξειδικευμένη ιατρική και νοσηλευτική φροντίδα. Με το νέο σύστημα, η φροντίδα αυτή θα παρέχεται από τα Τμήματα Επειγόντων Περιστατικών και θα προσδιορίζεται ανάλογα με τον βαθμό του επείγοντος. Η παρέμβαση αυτή θα αποτρέψει πλασματικές «επείγουσες» εισαγωγές. Γι αυτό την ευθύνη των εισαγωγών πρέπει να την έχει ο Διευθυντής του Τμήματος Επειγόντων.

Με τον επιστημονικά τεκμηριωμένο διαχωρισμό των επειγόντων και μη επειγόντων περιστατικών, διευκολύνεται η διαχείριση των κλινών από τις Διοικήσεις των Νοσοκομείων και ο περιορισμός των «ράντζων».

Η οργάνωση και λειτουργία των Τ.Ε.Π., θα αλλάξει το σημερινό σύστημα εφημερίας των Νοσοκομείων. Τα Τ.Ε.Π. πρέπει να λειτουργούν συνεχώς σε 24ωρη βάση.

6.1 Στόχοι Τ.Ε.Π.

Στόχος των Τ.Ε.Π. όπως ορθά φαίνεται στην Υπουργική Απόφαση είναι η παροχή άμεσης και εξειδικευμένης φροντίδας στον τόπο και στο χρόνο, που εκδηλώνεται η ανάγκη για τον ασθενή. Αυτό που επιχειρείται μέσα από την Υπουργική Απόφαση είναι η βέλτιστη κατανομή των επειγόντων περιστατικών στα πολυδύναμα συγκροτήματα Αθήνας και Θεσσαλονίκης καθώς και η βελτιστοποίηση εσωτερικής διασύνδεσης των Τ.Ε.Π. με τη Μ.Ε.Θ., με τα νοσηλευτικά τμήματα για κενές κλίνες και εισαγωγές, με τα Τακτικά Εξωτερικά Ιατρεία και τα απογευματινά ιατρεία για συνέχεια της φροντίδας. Ένας άλλος στόχος είναι η αιτιολογημένη διακομδή και η εξωτερική διασύνδεση του ΕΚΑΒ με άλλα νοσοκομεία, Κέντρα Υγείας και λοιπούς φορείς.

Η επείγουσα ιατρική αποτελεί το σύστημα μέσω του οποίου παρέχεται άμεση και έγκαιρη επείγουσα φροντίδα ενώ εξασφαλίζονται οι συντονισμένες προσπάθειες ορισμένων παραδοσιακών ειδικοτήτων για την παροχή φροντίδας μεγαλύτερης εξειδίκευσης. Το σύστημα αυτό γίνεται αποτελεσματικό εφόσον όλοι οι κρίκοι στην αλυσίδα του επείγοντος είναι το ίδιο ισχυροί. Οι βασικοί κρίκοι αυτής της αλυσίδας είναι: η *προνοσοκομειακή φροντίδα* και παροχή πρώτων βοηθειών στον τόπο του συμβάντος, η *ενδονοσοκομειακή πολυδύναμη φροντίδα στο Τ.Ε.Π.*, με εμπλοκή των βασικών ενδονοσοκομειακών ειδικοτήτων και η *ενδονοσοκομειακή οριστική αντιμετώπιση* στα χειρουργεία, στη Μονάδα Εντατικής Θεραπείας (ΜΕΘ), ή στο νοσηλευτικό όροφο. Στην Ελλάδα ο κρίκος που είναι πιο χαλαρός είναι αυτός της Ενδονοσοκομειακής Επείγουσας Ιατρικής.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Νόμος 2889/2001, άρθρο 6, παρ. 5.
2. ΦΕΚ 32/Β/20.01.03, απόφαση Υπουργού Υγείας και Πρόνοιας.
3. Ασηκητοπούλου, Ε.: Επείγουσα και Εντατική Ιατρική. Αθήνα 1991.
4. Ontario Ministry of Health: Report – Emergency Room Department. 2001.
5. Guide de gestion de l'unité d'urgence, Quebec, Canada, Ministry of Health and Social Services. 2000.
6. Lee A., Bishop G., Hillman K. M., Duffurn K.: The Medical Emergency Team. Anaesthesia, Intensive Care Update. 1996; pp. 833-841.
7. Mackway-Jones, K., and the Manchester Triage Group: Emergency Triage. BMJ Publishing Group, 1997.

ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Της Δρος **Μαρίας ΧΩΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΥ**

Η Ευρωπαϊκή παιδεία, αν και ανανεωμένη, αντλεί σημαντικά στοιχεία από την αρχαιοελληνική φιλοσοφική και πολιτιστική παράδοση και διαδηλώνει την πίστη από την προτίμησή της στην καλλιέργεια της ανθρώπινης λογικής και της «αρετής», ώστε να αποφευχθούν τα φαινόμενα κοινωνικής σήψης.

Έτσι, το αρχέτυπο της Ενωμένης Ευρώπης το συναντούμε στο όραμα μίας οντολογικής ενότητας των προσωκρατικών φιλοσόφων, στο αμφικτυονικό πνεύμα, που συμφιλίωνε στο ιερό του Απόλλωνα τους αρχαίους Έλληνες, στο όραμα και στο στοχασμό του Ισοκράτη και του Άγγελου Σικελιανού, αλλά και στη σκέψη του Σεφέρη, ο οποίος, ενώ ένιωθε την ανάγκη μίας μεγάλης Ευρωπαϊκής παιδείας, πίστευε έντονα στο συνδυασμό της με το σώμα της ζωντανής ελληνικής κληρονομιάς.

Ειδικότερα, η σύγχρονη ευρωπαϊκή παιδεία βοηθούμενη από τα πορίσματα της επιστήμης και ειδικότερα της κοινωνικής ψυχολογίας, επιβεβαιώνει την αναγκαιότητα να αντικατασταθούν οι διαδικασίες μίας ενιαίας και κατά βάση συμμορφωτικής και αυστηρά πειθαρχικής αγωγής με τις διαδικασίες μεταφοράς προτύπων συμπεριφοράς και γνώσης. Ιδιαίτερα στις μέρες μας, όπου ελλοχεύει ο κίνδυνος της υποβάθμισης του ανθρώπου, παρουσιάζεται επιτακτική η ανάγκη για μορφωτικές δραστηριότητες μεγάλου εύρους. Πιο συγκεκριμένα, κρίνεται όλο και πιο αναγκαία, η ανάπτυξη των πνευματικών δυνάμεων του ανθρώπου, η επιλογή της ανθρωπιστικής διάστασης στις προτιμήσεις του, στις δραστηριότητές του, στις επιλογές και στις αποφάσεις του. Επομένως, η ευρωπαϊκή παιδεία είναι ουσιαστική αν έχει ως στόχο της, όχι μόνο την καλλιέργεια των γνωστικών ικανοτήτων, αλλά και την ανάπτυξη της ηθικής, κοινωνικής και αισθητικής ευαισθησίας. Και αυτό είναι δυνατόν να υλοποιηθεί, όταν «κάνουμε έκκληση» στην αξία της «αρετής», η οποία αποτελεί ένα κατ' εξοχήν ανθρώπινο ιδανικό και συμπυκνώνει όλες τις πνευματικές, πολιτιστικές και ηθικές αξίες.

Αν ανατρέξουμε στην Πράσινη Βίβλο για την ευρωπαϊκή διάσταση της Εκπαίδευσης¹, θα διαπιστώσουμε, ότι οι γενικοί στόχοι του σχολείου είναι μεταξύ άλλων:

- Να συμβάλλει στην ισότητα ευκαιριών για όλους.

- Να βοηθήσει τους νέους, ώστε να αποκτήσουν συναίσθηση των ευθυνών τους στο πλαίσιο μίας αλληλέγγυας κοινωνίας.

- Να συμβάλλει στην ανάπτυξη αυτόνομης προσωπικότητας και κρίσης, κριτικού πνεύματος καθώς και ικανότητα καινοτομίας.

- Να δώσει τη δυνατότητα σε κάθε νέο να χρησιμοποιήσει πλήρως όλες του τις δυνατότητες στον ενεργό του βίο και στην προσωπική του ανέλιξη, αναπτύσσοντας την όρεξη για μάθηση καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του.

- Να παράσχει στους νέους κατάρτιση και τίτλους σπουδών, που να διευκολύνουν τη μετάβασή τους στον ενεργό βίο ειδικότερα, καθιστώντας τους ικανούς να παρακολουθούν και να αφομοιώνουν τις τεχνολογικές αλλαγές.

Τα εκπαιδευτικά συστήματα άλλως τε δεν έχουν μόνο το καθήκον να διασφαλίζουν την απλή πολιτιστική αναπαραγωγή. Είναι ανάγκη να μορφώνουν τους νέους με βάση τις αρχές της δημοκρατίας, της καταπολέμησης των ανισοτήτων, της ανεκτικότητας και του σεβασμού της διαφοράς, καθώς και να τους μεταδίδουν την ιδέα του Ευρωπαϊού Πολίτη.

Διαβάζοντας τα ανωτέρω παρατηρούμε, ότι σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές αρχές, η εκπαίδευση και η αγωγή των νέων βασίζεται σε διαχρονικές αξίες και αρετές.

Η ισότητα των ευκαιριών, η συνειδητοποίηση των ευθυνών, η ανάπτυξη της αυτόνομης και αυτοτελούς προσωπικότητας, η ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας, η ανάπτυξη της πρωτοβουλίας, η δημοκρατία, η ανεκτικότητα, ο αυτοσεβασμός και ο σεβασμός των άλλων αποτελούν αρχές, οι οποίες διδάσκονται από τον Σωκράτη, τον Πλάτωνα, τον Αριστοτέλη και τα άλλα μεγάλα πνεύματα της ελληνικής αρχαιότητας και θα συνεχίσουν να διδάσκονται, όσο υπάρχει ενδιαφέρον και αγάπη για την ανθρωπιστική παιδεία και τα ιδανικά.

Το πόσο μεγάλη σημασία δίνει η Ευρώπη στην ανθρωποπλαστική δύναμη της παιδείας φαίνεται από το γεγονός, ότι καθιέρωσε το θεσμό της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, που με το ευρύ φάσμα δυνατοτήτων της μπορεί να δώσει στις νέες γενιές τη δυνατότητα, αλλά και την ικανότητα προσαρμογής στις επαγγελματικές εξελίξεις ή σε τυχόν αναπροσανατολισμούς, καθώς και να διευκολύνει τη μεταφορά γνώσεων. Ήδη, στο πλαίσιο προγραμμάτων, όπως το COMETT, το ERASMUS ή το FORCE, μία σειρά κοινών προτάσεων εξ αποστάσεως κατάρτισης έχει δείξει όλα τα θετικά στοιχεία, που αυτή η εκπαιδευτική προσέγγιση μπορεί να αποφέρει στη διαφοροποίηση της παρεχόμενης εκπαίδευσης.

Επί πλέον, με την Διακήρυξη της Κοπεγχάγης τον Απρίλιο του 1978, διατυπώθηκε η ανάγκη να τονιστεί στους νέους το νόημα της ευρωπαϊκής ταυτότητας και να τους γίνει σαφής η αξία του ευρωπαϊκού πολιτισμού και των θεμελίων πάνω στα οποία οι ευρωπαίοι λαοί προτίθενται σήμερα να θεμελιώσουν την ανάπτυξή τους, δηλαδή την περιφρούρηση των αρχών της δημοκρατίας, της κοινωνικής δικαιοσύνης και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ιδιαίτερη σημασία έχει η απόφαση² του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διοργάνωση Ευρωπαϊκού Έτους διά βίου εκπαί-

δευσης και κατάρτισης (1996). Η πρόταση αυτή εγκρίθηκε μεταξύ άλλων με τις ακόλουθες τροποποιήσεις:

α. Η εκπαίδευση και η κατάρτιση πρέπει ν' αναπτύσσουν την προσωπικότητα κάθε ανθρώπου. Χρειάζεται να του παρέχουν αξίες της δημόσιας, της ιδιωτικής και της κοινωνικής ζωής, όπως η αλληλεγγύη, η ανοχή και η κατανόηση για την πολιτιστική ποικιλομορφία. Επί πλέον, η εκπαίδευση και η κατάρτιση πρέπει να προάγουν ταυτόχρονα την ικανότητα επικοινωνίας μεταξύ των διαφόρων πολιτιστικών ομάδων καθώς και συμμετοχής στις δημοκρατικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων³.

β. Ο ρόλος της συνεχούς εκπαίδευσης για το άτομο και τον εργαζόμενο γίνεται βασικός τόσο για την εξασφάλιση της προσωπικής του ανέλιξης, όσο και για την ενίσχυση των μακροπρόθεσμων προοπτικών απασχόλησης του ατόμου⁴.

γ. Μία μετεκπαίδευση με προοπτικές αποτελεί μία πολύ καλή δυνατότητα για την επίλυση κοινωνικών συγκρούσεων. Με κατάλληλες ενέργειες θα μπορούσε να συμβάλλει στην εξάλειψη της ξενοφοβίας, στην απεξάρτηση από το αλκοόλ και τα ναρκωτικά και στην πρόληψη της βίαιης συμπεριφοράς, που συνοδεύει τα ανωτέρω φαινόμενα⁵.

δ. Το έτος 1996 ανακηρύχθηκε επί πλέον «Ευρωπαϊκό Έτος διαρκούς μάθησης». Αυτή η ονομασία λαμβάνει υπόψη τις διαφορετικές ανάγκες μάθησης στις διάφορες φάσεις της ζωής του ανθρώπου⁶.

ε. Ευαισθητοποίηση του Ευρωπαϊκού κοινού στη σημασία της διά βίου εκπαίδευσης και κατάρτισης μέσω των πρώτων σπουδών και της μετεκπαίδευσης, ως ζωτικού στοιχείου για την ανάπτυξη των ατόμων και για την συμμετοχή τους στις δημοκρατικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων⁷.

στ. Υπογράμμιση της σημασίας, που έχει για όλους η δυνατότητα πρόσβασης στη διά βίου εκπαίδευση και σε κατάλληλα, αναγνωρισμένα συστήματα διαπίστωσης ικανοτήτων, ανεξαρτήτως διαφορών φύλου, ηλικίας, ικανότητας, εθνικότητας, οικονομικής κατάστασης και κοινωνικής προέλευσης ώστε να δοθεί τέλος στην κατασπατάληση των ιδιαίτερων κλίσεων των ατόμων, να καταπολεμηθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός και να εξαλειφθούν οι περιφερειακές ανισότητες.

ζ. Έμφαση στο ρόλο της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, στην ισότητα των ευκαιριών και, κατά συνέπεια, στη σημασία της ισότητας αυτής, ιδίως μεταξύ ανδρών και γυναικών, κατά την πρόσβαση στην εκπαίδευση και την κατάρτιση⁸.

Οι θέσεις αυτές αποτελούν θέμα προβληματισμού. Γιατί η διά βίου εκπαίδευση δεν είναι τωρινή «ανακάλυψη». Οι αρχαίοι Έλληνες φιλόσοφοι πίστευαν, ότι η διαρκής μάθηση μεταδίδει μοναδικές ιδέες και αξίες στον άνθρωπο, τον ενισχύει να ξεφύγει από την πνευματική στασιμότητα και να μεταβεί στην διά βίου «αρετή». Την «αρετή» δηλαδή, που θα γίνει τρόπος ζωής και θα τον βοηθήσει ν' αποφύγει περιθωριακές και αντικοινωνικές ενέργειες.

3. Τροπολογία 2, Αιτιολογική σκέψη 3α (νέα).

4. Τροπολογία 4, 4η Αιτιολογική σκέψη.

5. Τροπολογία 6, Νέα αιτιολογική σκέψη 5β.

6. Τροπολογία 14, Άρθρο 1, παράγρ. 2.

7. Τροπολογία 15, Άρθρο 2, παράγρ. 1.

8. Τροπολογία 20, Άρθρο 2, παράγρ. 4.

Στη Διακήρυξη της Κοπεγχάγης αναπτύσσονται διαχρονικές ιδέες και αξίες. Πιο συγκεκριμένα αναφέρονται τα εξής:

α. Η αξιοσημείωτη σημασία της εκπαίδευσης και κατάρτισης στην πολύπλευρη ανάπτυξη της ανθρωπίνης προσωπικότητας (σωματική, πνευματική, ψυχική και ηθική πλευρά).

β. Η σημασία των δημοκρατικών διαδικασιών λήψης αποφάσεων, η οποία αποτελεί συνέπεια της διά βίου εκπαίδευσης και της διά βίου «αρετής».

δ. Η διά βίου εκπαίδευση οδηγεί στην εξασφάλιση της προσωπικής ανέλιξης του ατόμου και στην επίτευξη της βραχυπρόθεσμης και μακροπρόθεσμης προόδου του.

ε. Η όσο το δυνατόν πιο ολοκληρωμένη επιστημονική κατάρτιση οδηγεί στην εξάλειψη των φόβων, των παθών, των εξαρτήσεων και των ενστίκτων (ξеноφοβία, απεξάρτηση από αλκοόλ και ναρκωτικά, πρόληψη βίαιης συμπεριφοράς).

στ. Η διά βίου εκπαίδευση βοηθά στο να αξιοποιούνται οι διαίτερες κλίσεις των ατόμων (μέσω των μορφωτικών αγαθών) και να καταπολεμάται ο κοινωνικός αποκλεισμός.

Στο σημείο αυτό θα ήταν καλό να μελετηθούν και οι τροποποιήσεις, που επέφερε η συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση στους τομείς της παιδείας, της επαγγελματικής εκπαίδευσης και του πολιτισμού⁹.

Η σχετική έκθεση της Ε.Ε. αφορά στις επιπτώσεις της νέας συνθήκης του Μάαστριχτ σχετικά με την παιδεία, την επαγγελματική εκπαίδευση και τον πολιτισμό. Πιο συγκεκριμένα με το άρθρο 126 ανατέθηκε στην Κοινότητα να συμβάλλει στην ανάπτυξη παιδείας υψηλού επιπέδου. Το άρθρο αυτό αποτελεί επαρκή νομική βάση για μία κοινοτική δράση στο τομέα της παιδείας. Πρόκειται για ένα νέο τομέα, ο οποίος διευρύνει τις κοινοτικές αρμοδιότητες, κατά τρόπο, όμως, περιοριστικό.

Το πρώτο αποφασιστικό βήμα προς την κατεύθυνση της επέκτασης των κοινοτικών αρμοδιοτήτων στον τομέα της παιδείας αποτελεί μία δήλωση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 14ης και 15ης Δεκεμβρίου 1990, στη Ρώμη, η οποία επιβεβαίωσε, ότι «η ανάγκη επέκτασης ή επανακαθορισμού των αρμοδιοτήτων της Κοινότητας στους συγκεκριμένους τομείς αναγνωρίζεται σε μεγάλο βαθμό». Σύμφωνα μ' αυτή τη δήλωση, η Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να περιλάβει άρθρο με το οποίο επεκτείνονται οι αρμοδιότητες της Ένωσης στην παιδεία, επιτρέποντας κατά τον τρόπο αυτό την εφαρμογή δυναμικών δράσεων, οι οποίες στοχεύουν στη τόνωση, ενίσχυση και υποστήριξη της ευρωπαϊκής ταυτότητας, πέρα από καθαρά οικονομικούς συλλογισμούς.

Πιο συγκεκριμένα, το άρθρο 128 αποτελεί ένα πραγματικά νέο στοιχείο στον εκπαιδευτικό τομέα. Αντίθετα από την εκπαίδευση, όπου διά μέσου του άρθρου 128 υπήρχε μία αρχή πολιτικής, η γενική έλλειψη μίας νομικής βάσης για μία όποια δήποτε κοινοτική δράση στον τομέα του πολιτισμού υποχρέωνε πάντα την Κοινότητα να δρα με πρότυπα σχέδια ή με συγκεκριμένες βάσεις. Η νέα βάση παρέχει στην Κοινότητα τη δυνατότητα να δρα με συγκεκριμένα πολυετή προγράμματα, τα οποία συγχρηματοδοτούνται από τα Κράτη-Μέλη.

9. *Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Γεν. Δ/ση Μελετών, Έγγραφο εργασίας, Σειρά «Ευρώπη των Πολιτών»: W2, EL-4-1992.*

Πιο συγκεκριμένα στο άρθρο 128 αναφέρεται πως «υπάρχει ανάγκη για βελτίωση της γνώσης και της διάδοσης του πολιτισμού, καθώς και της ιστορίας των ευρωπαϊκών λαών».

Για το σκοπό αυτό, η Κοινότητα έπρεπε, κατά κύριο λόγο, να συστηματοποιήσει τη δράση της με σκοπό να υπάρξει ευρύτερη γλωσσομάθεια στους πολίτες της. Η πολυγλωσση διάστασή της άλλως τε αποτελεί χαρακτηριστικό στοιχείο του πολιτισμικού πλούτου της (βέβαια το ίδιο αυτό στοιχείο, αποτελεί εμπόδιο για μία καλύτερη αμοιβαία κατανόηση).

Κατά συνέπεια, βασικός στόχος είναι η συμβολή, με την εφαρμογή μέσων επικοινωνίας (δηλαδή γλωσσική κατάρτιση, μετάφραση, μεταγλώττιση κινηματογραφικών έργων, υποτίτλοι κ.λ.), στον εμπλουτισμό των ανταλλαγών, των γνώσεων και, κατ' επέκταση, του ίδιου του περιεχομένου του πολιτισμού.

Σημειώνεται, ότι οι εμπνευστές των στόχων αυτών επαναλαμβάνουν μία διαχρονική προσπάθεια. Επιχειρούν να πετύχουν τη γλωσσική επικοινωνία των λαών τους μέσω της πνευματικής καλλιέργειας. Και αυτό, κατ' επέκταση, μπορεί να γίνει μόνο, όταν ο πολιτισμός του κάθε λαού χωριστά, αλλά και οι ρίζες του ευρωπαϊκού πολιτισμού, που παραπέμπουν στους αρχαίους Έλληνες φιλοσόφους, βιωθούν απ' όλους. Πόσο μεγάλη σημασία δίνουν οι εταίροι μας στον πολιτισμό των προγόνων μας φαίνεται και από ένα άλλο σημείο του άρθρου 128, όπου γίνεται λόγος για την ανάγκη διατήρησης και προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς ευρωπαϊκής σημασίας. Μέχρι σήμερα, οι κοινοτικές δράσεις αναφέρονται στη διατήρηση και προστασία της ακίνητης και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς¹⁰. Τώρα, βέβαια, οι νέες κατευθύνσεις θα συμπεριλάβουν και την κινητή κληρονομιά, δημόσια και ιδιωτική (ιδιωτικές συλλογές κ.λ.). Έτσι, η εκπαίδευση σε όλα τα επαγγέλματα, που σχετίζονται με την πολιτιστική κληρονομιά θα αποτελεί προτεραιότητα σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Εν συνεχεία θα γίνει λόγος για διάφορα κοινωνικά προβλήματα, που απασχολούν τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης γιατί η παιδεία και η διά βίου εκπαίδευση μπορούν να συνδράμουν ενεργά στην αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών. Μέσα από αυτή την προσέγγιση θα προσπαθήσουμε να δούμε τον τρόπο με τον οποίο η Κοινότητα αντιμετωπίζει ή προλαμβάνει αυτά τα κοινωνικά φαινόμενα. Ιδιαίτερος στόχος μας θα είναι η προσπάθεια εντόπισης της «αρετής» και της ανάγκης για διά βίου εκπαίδευση. Εξακολουθεί η «αρετή» να είναι διαχρονική; Αποτελεί τη βάση πρόληψης ή εξάλειψης των κοινωνικών προβλημάτων;

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το θέμα σχετικά με τις απαγωγές των παιδιών¹¹.

Το διεθνές πρόβλημα της απαγωγής παιδιών, ιδίως εντός της Κοινότητας, προσέλκυσε την προσοχή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου κυρίως τα τελευταία χρόνια.

Προφανώς πρέπει να υπάρξει ριζική διάκριση της απαγωγής παιδιών από τρίτους - περιπτώσεις στις οποίες είναι δυνατόν να υπεισέρχονται και άλλοι παράγοντες όπως δόλος, κακομεταχείριση, επιδίωξη κέρδους - από εκείνες τις απαγωγές, που διαπράττονται

10. 91/c/284/07, Ε.Ε. της 31ης Οκτωβρίου 1991.

11. Έκθεση της Επιτροπής Νομικών Θεμάτων και Δικαιωμάτων των Πολιτών σχετικά με τις απαγωγές των παιδιών. Εισηγήτρια η κ. Salema O. Martins / A3-0051/93/RE 201.667 τελ.

από έναν εκ των δύο γονέων και των οποίων οι αιτίες ανταποκρίνονται σε διάφορες νομικές καταστάσεις, όπως είναι η ρήξη του συζυγικού δεσμού μεταξύ ζευγαριών συχνά διαφορετικής εθνικότητας ή μία αποτυχημένη οικογενειακή ζωή. Μάλιστα οι καταστάσεις αυτές επιδεινώνονται στις περιπτώσεις κατά τις οποίες δεν υφίσταται καθόλου νομικός συζυγικός δεσμός (de facto ενώσεις).

Όσον αφορά, λοιπόν, σ' αυτό το ακανθώδες ζήτημα, πρέπει να επισημανθούν τα εξής:

α. Οι απαγωγές των παιδιών, τόσο στα παιδιά όσο και στις οικογένειες δημιουργούν ψυχικά ρήγματα.

β. Η σημασία του κοινωνικού ρατσισμού, οι προκαταλήψεις και οι άλλες δυσμενείς κοινωνικές διακρίσεις, καθώς και οι διαφόρων μορφών εκδηλώσεις βίας στην οικογένεια, που είναι δυνατόν να προκαλούνται από παρόμοιες καταστάσεις, συνήθως υποτιμώνται από τους πολίτες της Ευρώπης. Μπορούμε λοιπόν να συμπεράνουμε, ότι η πρόληψη πρέπει να στηρίζεται στην ενημέρωση τόσο των γονέων, όσο και των Αρχών και στην προσπάθεια πνευματικής καλλιέργειας, ώστε να εμφανίσουν μία συμπεριφορά διαφορετική από την προηγούμενη. Εδώ ακριβώς εντάσσεται το θέμα της «αρετής» και της διά βίου εκπαίδευσης. Μπορεί κάποιες φορές να αποδειχθούν πιο αποτελεσματικές από την επιβολή των ποινών και την έκδοση καταδικαστικών αποφάσεων.

γ. Όσον αφορά στις οικογένειες, φαίνεται, ότι οι απαγωγές οφείλονται συχνά στη διαφορετική αντίληψη της έννοιας «οικογένεια» και των συναφών αξιών, κυρίως μεταξύ των βιομηχανικών και αναπτυσσόμενων χωρών ή στην εφαρμογή διαφορετικών κριτηρίων κατά την ανατροφή των παιδιών.

δ. Η επίλυση του προβλήματος της απαγωγής παιδιών προϋποθέτει προηγούμενη συγκεκριμένη δράση, που θα καθιστά δυνατή τη δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για μία αμοιβαία αποδοχής ή συντονισμένη λύση των προβλημάτων, που αντιμετωπίζουν τα ζευγάρια και οι οικογένειες.

ε. Ακόμη και αν αποδεικνύεται η εφαρμογή μίας «πολιτικής προληπτικών μέτρων» σε σχέση με την προγενέστερη κατασταλτική πολιτική, θα είχε καλύτερα αποτελέσματα ένας καταλληλότερος διάλογος κατανόησης και ανοχής. Ο διάλογος λειαίνει τα ψυχικά πάθη, τις προσωπικές διαφορές και αντιθέσεις με τη βοήθεια της προσωπικής επαφής και της συζήτησης.

Ας εξετάσουμε τώρα το πρόβλημα της σωματεμπορίας¹².

Σχετικά με το ζήτημα αυτό το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο διατυπώνει τις εξής θέσεις:

α. Η σωματεμπορία (ανδρών, γυναικών, παιδιών και νέων ενηλίκων) είναι ασυμβίβαστη με την αξιοπρέπεια και την αξία του ανθρώπου και αποτελεί σοβαρή παραβίαση των δικαιωμάτων του.

β. Κάθε κοινωνία έχει καθήκον να διασφαλίζει σε όλους τους ανθρώπους ολοκληρωμένη ανάπτυξη και να φροντίζει, ώστε τα συμφέροντά τους να γίνονται σεβαστά απ' όλους.

12. Έκθεση της Επιτροπής Ελευθεριών και Εσωτερικών Υποθέσεων σχετικά με τη σωματεμπορία. Εισηγήτρια η κ. Maria Paola Colombo Svero / A4-0326/95/RE 213.438/τελ.

γ. Στα θύματα σωματεμπορίας πρέπει να προσφέρεται η δυνατότητα να απελευθερωθούν από το χώρο της εγκληματικής καταπίεσης και εξάρτησης μέσω επαρκούς προστασίας και ειδικών δράσεων, που θα παρέχουν ευκαιρία εύρεσης μίας αξιοπρεπούς εργασίας και πρόσβασης στην παιδεία, στην πολιτιστική ζωή και στην κοινωνική επανένταξη.

δ. Το μεγαλύτερο μέρος των θυμάτων σωματεμπορίας αντιμετωπίζουν από τη στιγμή της επιστροφής στη χώρα καταγωγής τους πολυάριθμα προβλήματα, όπως αποκλεισμό από την οικογένεια, αδυναμία εύρεσης εργασίας, κοινωνική περιθωριοποίηση και κίνδυνο αντιποίνων.

ε. Η βία, που ασκείται κατά των θυμάτων σωματεμπορίας, και ιδίως κατά των παιδιών και των νέων ενηλίκων, έχει εξαιρετικά καταστροφικές συνέπειες για τη σωματική και ψυχική ανάπτυξή τους.

στ. Το άρθρο Κ. 2.1. της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση αναφέρεται ρητώς στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, που ορίζει, ότι «κανείς δεν υποβάλλεται σε βασανιστήρια ούτε σε απάνθρωπες ή εξευτελιστικές ποινές ή μεταχειρίσεις» (άρθρο 3).

Στις θέσεις αυτές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ενυπάρχουν αρχές και αξίες διαχρονικές. Αρχές, όπως η αξιοπρέπεια και η αξία του ανθρώπου, η ανάγκη της ολοκληρωμένης ανάπτυξης του ατόμου, ο αυτοσεβασμός και ο σεβασμός των δικαιωμάτων των ανθρώπων, η δυνατότητα εργασίας, μόρφωσης και ομαλής ένταξης στο κοινωνικό σύνολο, η προστασία της σωματικής, πνευματικής, ηθικής και βουλευτικής ελευθερίας.

Αναγκαίο θεωρείται στο σημείο αυτό ν' αναφερθούμε στα αποτρεπτικά μέτρα που προτείνονται. Έτσι, μεταξύ των άλλων αναφέρονται:

α. Τα Κράτη-Μέλη πρέπει να προσδιορίσουν με σαφήνεια την έννοια της σωματεμπορίας και να τη θεωρήσουν ως παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και σοβαρό έγκλημα.

β. Χρειάζεται να επιτελεστεί σημαντικό έργο στον τομέα της ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης στην προβληματική της σωματεμπορίας. Θα πρέπει να διοργανωθούν εκστρατείες ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης, των νέων, των εργαζομένων, που αναλαμβάνουν καθήκοντα στελέχωσης των θυμάτων στους τομείς της παιδείας, της υγείας, της κοινωνικής εργασίας και της δικαιοσύνης αλλά και των εκπροσώπων των Κρατών-Μελών στις τρίτες χώρες, κυρίως τις αναπτυσσόμενες και τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Τα μέσα ενημέρωσης είναι δυνατόν να συμβάλουν στην επιτυχία αυτών των εκστρατειών, υπό την προϋπόθεση, ότι θα αποφύγουν τον συναισθηματισμό και ότι θα υιοθετήσουν κατάλληλους κανόνες δεοντολογίας.

γ. Επίσης, είναι σκόπιμο να αναφέρουμε πόσο σημαντική είναι η ευαισθητοποίηση των νέων, σε επίπεδο σχολικού οργανισμού καθώς και ότι αυτή αποτελεί μία από τις πτυχές της προληπτικής πολιτικής. Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να εκπονηθούν και να εγκριθούν ένα σύνολο εκπαιδευτικών μέτρων, που:

- Θα εστιάζονται στις παγκοσμίως αποδεκτές ηθικές αρχές σχετικά με το σεβασμό της ανθρωπίνης ύπαρξης και αξιοπρέπειας.

- Θα προωθούν την ποιοτική σεξουαλική διαπαιδαγώγηση με κύριο στόχο την αναγνώριση της ισοτιμίας των δύο φύλων.

Έκθεση Ζωγραφικής

Νίκης ΖΑΧΑΡΗ

Πτυχιούχου Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών Αθηνών

11/6 - 11/7

Gallery TITANIUM

ΥΙΑΥΙΑΝΝΟΣ

Βασ. Κωνσταντίνου 44, Αθήναι

- Θα ευαισθητοποιούν τους νέους για όλους τους κινδύνους, στους οποίους είναι εκτεθειμένοι καθώς και για τα μέτρα προστασίας τους.

Αλλά και το Συμβούλιο της Ευρώπης με το άρθρο 3 της Σύμβασης για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (Νοέμβριος 1950) ορίζει, ότι: «κανείς δεν υποβάλλεται σε βασανιστήρια ούτε σε απάνθρωπες ή εξευτελιστικές ποινές ή μεταχειρίσεις». Επίσης, το άρθρο 4, παρ. 1 και 2 της ίδιας Σύμβασης ορίζει, ότι: «κανείς δεν κρατείται υπό συνθήκες υποτέλειας ή δουλείας» και «κανείς δεν υποχρεώνεται να εκτελέσει καταναγκαστική ή υποχρεωτική εργασία».

Όπως παρατηρούμε στα αποτρεπτικά αυτά μέτρα, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, αλλά και το Συμβούλιο της Ευρώπης, δε στηρίζονται μόνο στην καταστολή με την επιβολή ποινών, αλλά και σε μέτρα παραδειγματισμού και πρόληψης.

Οφείλουμε να διαπιστώσουμε λοιπόν, ότι αναγνωρίζεται η ιερότητα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά και η ανάγκη της ευαισθητοποίησης της δυστυχώς αλλοτριωμένης και μαζοποιημένης κοινής γνώμης. Γιατί μόνο η παιδεία θα οδηγήσει στην αφύπνιση και την ευαισθητοποίηση των νέων.

Παρατηρούμε, επίσης, ότι επιβεβαιώνονται οι παγκόσμιες ηθικές αρχές, δηλαδή ο σεβασμός της ανθρωπίνης ύπαρξης και η αξιοπρέπεια. Τέλος, αναγνωρίζεται η ισοτιμία και όχι η ισοπέδωση των δύο φύλων. Έτσι, για μία ακόμη φορά συμπεραίνουμε, ότι μόνο όταν τεθεί ως σκοπός μας η επίτευξη της «αρετής», θα είναι δυνατόν να λυθούν, κατά μεγάλο ποσοστό, πολλά κοινωνικά προβλήματα. Και αυτό στις ημέρες μας έχει εφαρμογή μόνο μέσω της διά βίου εκπαίδευσης.

Θα εξετάσουμε τώρα το θέμα της βίας και ειδικότερα το θέμα της βίας κατά των γυναικών¹³, δηλαδή τις σεξουαλικές επιθέσεις, την κακοποίηση, τη σεξουαλική παρενόχληση, την πορνεία και την πορνογραφία και το βιασμό, που αποτελεί προσβολή και συντριβή των ψυχικών και φυσικών ορίων της ανθρωπίνης υπόστασης. Η άρνηση του δικαιώματος να εξουσιάζει κάποιος το σώμα του είναι γεγονός, που κλονίζει και αναστατώνει το άτομο.

Συνεχίζεται...

13. Έκθεση της Επιτροπής για τα Δικαιώματα της Γυναίκας σχετικά με την ανάγκη διεξαγωγής εκστρατείας σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη μηδενική ανοχή της βίας κατά των γυναικών. Εισηγήτρια η κ. Marianne Eriksson A4-0250/97/PE 220. 962 ιελ.

ΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΝΕΑΣ ΓΕΝΕΑΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Της Δρος **Ολυμπίας ΚΑΜΙΝΑΡΗ-ΚΛΗΜΗ**

Στις αρχές της δεκαετίας του 1970 ξεκίνησε μία καινούργια κίνηση δημιουργίας συνεταιρισμών με περισσότερο επιχειρηματικό προσανατολισμό, χωρίς να αλλοιώνονται οι συνεταιριστικοί κανόνες (Johnson, 1995). Η κίνηση αυτή ξεκίνησε από τις Πολιτείες North Dakota και Minnesota των Η.Π.Α. και απέβλεπε στην απόληψη από τους παραγωγούς της προστιθέμενης αξίας, που προκύπτει από την μεταποίηση των προϊόντων τους. Κατά τις επόμενες δεκαετίες του 1980 και του 1990, τα σχετικά παραδείγματα πολλαπλασιάστηκαν. Οι επιτυχίες που συνόδευσαν πολλά από τα παραδείγματα αυτά, διήγειραν το ενδιαφέρον των επιστημόνων, καθόσον οι συνεταιρισμοί αυτοί φαίνεται να είναι περισσότερο προσαρμοσμένοι στις σημερινές συνθήκες. Οι συνεταιρισμοί αυτοί επικράτησε να ονομάζονται «συνεταιρισμοί νέας γενεάς» (New-Generation Cooperatives) ή, σε μερικές περιπτώσεις, «συνεταιρισμοί νέου κύματος» (New-Wave Cooperatives).

Οι λόγοι οι οποίοι, σύμφωνα με τους ερευνητές, οδήγησαν προς την κατεύθυνση των συνεταιρισμών νέας γενεάς είναι το μειωμένο ενδιαφέρον του κράτους να στηρίζει τη γεωργία, γεγονός που εντείνει τις διακυμάνσεις τιμών και εισοδημάτων, η αυξανόμενη ζήτηση μεταποιημένων γεωργικών προϊόντων, η ύπαρξη ευκαιριών αξιοποίησης νέων προϊόντων και ειδικών αγορών, η περιορισμένη επιβίωση των μικρών επιχειρήσεων, κ.λ. (Thyfault, 1996). Με δεδομένο, ότι το εξωτερικό περιβάλλον της γεωργίας στην Ευρώπη αλλά και στην Ελλάδα παρουσιάζει ανάλογα χαρακτηριστικά, είναι χρήσιμη μία διερεύνηση αυτής της παραλλαγής των συμβατικών συνεταιρισμών.

Η φύση των συνεταιρισμών νέας γενεάς

Οι «συνεταιρισμοί νέας γενεάς», δεν προέκυψαν από ένα συγκεκριμένο πρότυπο, αλλά σε γενικές γραμμές παρουσιάζουν τα ακόλουθα χαρακτηριστικά (Lawless, 1996, Cropp, 1996):

1. Αποτελούνται από παραγωγούς ενός συγκεκριμένου προϊόντος, οι οποίοι συμφωνούν να προχωρήσουν οι ίδιοι στη μεταποίηση του προϊόντος τους για να απολαύσουν την προστιθέμενη αξία, που προκύπτει από τη μεταποίηση.

2. Οι παραγωγοί του πρωτογενούς προϊόντος συμμετέχουν στον σχηματισμό του κεφαλαίου, που απαιτείται για τη μεταποιητική μονάδα, σε αναλογία με τις ποσότητες των προϊόντων, που θα μεταποιοούν. Το κεφάλαιο αυτό είναι εκφρασμένο σε μερίδες.

3. Η μερίδα ισοδυναμεί με σύμβαση αμφίπλευρων υποχρεώσεων μεταξύ συνεταιρισμού και μέλους. Το μέλος καταβάλλει το ποσό της μερίδας και αποκτά το δικαίωμα παράδοσης στον συνεταιρισμό της ποσότητας προϊόντων, που αντιστοιχούν στη μερίδα. Η παράδοση της εν λόγω ποσότητας (delivery right) δεν είναι μόνο δικαίωμα, αλλά και υποχρέωση του μέλους (Torgerson, 2001). Από την άλλη πλευρά, ο συνεταιρισμός είναι υποχρεωμένος να παραλάβει το προϊόν για μεταποίηση και διάθεση στην αγορά. Σε περίπτωση, που το μέλος αδυνατεί να παραδώσει την συγκεκριμένη ποσότητα, ο συνεταιρισμός έχει το δικαίωμα να

την προμηθευτεί από την αγορά και να μεταφέρει την ενδεχόμενη πρόσθετη επιβάρυνση στο μέλος.

4. Τα οφέλη, που προκύπτουν από τη μεταποίηση και διάθεση των προϊόντων στην αγορά, επιστρέφονται στα μέλη σε αναλογία με την ποσότητα του προϊόντος, που είχε δεσμευθεί και παρέδωσε το μέλος στον συνεταιρισμό.

5. Μετά την έναρξη λειτουργίας του συνεταιρισμού, οι μερίδες, που κατέχουν τα μέλη καθίστανται διαπραγματεύσιμες και μεταβιβάσιμες μεταξύ των μελών ή και προς τρίτους, με έγκριση του διοικητικού συμβουλίου. Η τιμή των μερίδων διαμορφώνεται ελεύθερα και μπορεί να είναι μεγαλύτερη ή μικρότερη από την αρχική, ανάλογα με το βαθμό επιτυχίας του συνεταιρισμού ή με την εκτίμηση των μελλοντικών προσδοκίων.

6. Είναι δυνατό να εκδίδονται προνομιούχες μερίδες (αντίστοιχες των προνομιούχων μετοχών των εταιρειών), τις οποίες μπορούν να αποκτούν πρόσωπα της τοπικής κοινωνίας ή το κοινό γενικότερα. Όμως αυτές οι μερίδες δεν συνδέονται με δικαίωμα ψήφου (Stefanson et al., 1995).

7. Ο αριθμός των μελών στους συνεταιρισμούς νέας γενεάς καθορίζεται από τις δυνατότητες μεταποίησης και διάθεσης του προϊόντος στην αγορά. Αφού εκτιμηθεί η ποσότητα μεταποιημένου προϊόντος, που μπορεί να διατεθεί στην αγορά, σχεδιάζεται η αναγκαία για τον σκοπό αυτόν μεταποιητική μονάδα και επιδιώκεται η συμμετοχή τόσων μελών όσων απαιτούνται για την κάλυψη της δυναμικότητας της μεταποιητικής μονάδας. Περισσότερα μέλη δεν γίνονται δεκτά, λόγω αντικειμενικής αδυναμίας του συνεταιρισμού να διαθέσει μεγαλύτερο όγκο προϊόντων. Εάν η ζήτηση αυξηθεί, το δυναμικό μεταποίησης μπορεί να αυξηθεί, οπότε είτε τα υφιστάμενα μέλη θα μπορούσαν να αποκτήσουν πρόσθετες μερίδες, είτε να εισέλθουν νέα μέλη (Stefanson et al., 1995).

8 Το πλεόνασμα, που προκύπτει από τη μεταποιητική δραστηριότητα, επιστρέφεται στα μέλη στο σύνολό του ή αφού αφαιρεθεί ένα μικρό μέρος του για την ενίσχυση της κεφαλαιακής θέσης του συνεταιρισμού. Σε περίπτωση, που απαιτούνται κεφάλαια για την επέκταση των εγκαταστάσεων του συνεταιρισμού, δεν χρησιμοποιείται τραπεζικός δανεισμός, ή κεφάλαια, που συσσωρεύθηκαν από παρακράτηση πλεονασμάτων προηγούμενων ετών, αλλά κεφάλαια, που προκύπτουν από έκδοση νέων μερίδων. Με τον τρόπο αυτόν τα μέλη είναι σε θέση να αντιλαμβάνονται με άμεσο τρόπο τα οφέλη που αποκομίζουν ενώ η αξία της μερίδας, σε περίπτωση μεταβίβασης, είναι πιο εύκολο να εκτιμηθεί.

9. Οι συνεταιρισμοί νέας γενεάς εφαρμόζουν τον κανόνα του δημοκρατικού ελέγχου. Ανεξάρτητα από τον αριθμό των μερίδων, κάθε μέλος έχει μία ψήφο ή γίνεται δεκτή κάποια αναλογικότητα μεταξύ ύψους συναλλαγών και ψήφου (Torgerson, 2001). Για να μην υπάρχει μεγάλη διαφορά μεταξύ των μελών ως προς τον αριθμό των μερίδων, μπορεί να τίθεται ένας ανώτατος αριθμός μερίδων, που μπορεί να κατέχει ένα μέλος.

Διερεύνηση των κανόνων των συνεταιρισμών νέας γενεάς

Από τα χαρακτηριστικά των συνεταιρισμών νέας γενεάς, που προαναφέρθηκαν, γίνεται αντιληπτό, ότι στη μορφή αυτή συνεταιρισμών προτάσσεται η επιχειρηματικότητα και η απόλυτη δεσμευτικότητα των κανόνων, χωρίς να παραβιάζονται οι αρχές, που χαρακτηρίζουν τους συνεταιρισμούς.

α. Η συμμετοχή στο κεφάλαιο

Σημαντικό στοιχείο αυτών των συνεταιρισμών είναι η επιδίωξη αντιστοίχισης μεταξύ συμβολής και απολαβής. Παραδοσιακά, με βάση τις ιδέες της αλληλεγγύης με τις οποίες γαλουχήθηκαν οι συνεταιρισμοί, δεν υπήρχε σύνδεση μεταξύ της συμβολής του μέλους στο κεφάλαιο και των ωφελημάτων που αντλούσε, αφού τα πλεονάσματα διανέμονταν με βάση το ύψος των συναλλαγών του μέλους με τον συνεταιρισμό. Συνήθως, τα μέλη συμμετεί-

χαν στο κεφάλαιο με μία μερίδα, ίση για όλα τα μέλη και κατά κανόνα μικρού ύψους, για να μπορούν να μετέχουν και τα πιο αδύνατα μέλη της κοινωνίας, αν μπορούσαν να επωφεληθούν από τις δραστηριότητες του συνεταιρισμού.

Η ίση συμμετοχή των μελών στο κεφάλαιο παρουσιάζει ορισμένα θετικά, αλλά και αρκεί αρνητικά στοιχεία. Στα θετικά περιλαμβάνεται το γεγονός, ότι αποθαρρύνει πρόσωπα, που ενδεχομένως οριακά ενδιαφέρονται για τις δραστηριότητες του συνεταιρισμού, καθόσον ενδεχόμενη ζημία του συνεταιρισμού επιμερίζεται στα μέλη ανάλογα με την συμμετοχή τους στο κεφάλαιο και όχι ανάλογα με το ύψος των συναλλαγών. Ιδίως, όταν η αλληλέγγυος ευθύνη είναι υψηλή, ενδεχόμενη χρεοκοπία του συνεταιρισμού θα επιβαρύνει τα μέλη ανάλογα με τη συμμετοχή στο κεφάλαιο (και στην ευθύνη).

Αντίθετα, η ίση συμμετοχή στο κεφάλαιο ευνοεί τα μέλη, που αναπτύσσουν πολλές συναλλαγές με τον συνεταιρισμό, διότι έχουν στη διάθεσή τους εγκαταστάσεις, που τους εξυπηρετούν, χωρίς ανάλογη συμμετοχή τους στην επενδυτική δαπάνη. Αν όμως οι επενδύσεις για τις εγκαταστάσεις του συνεταιρισμού έγιναν με δανεισμό ή με ποσά που παρακρατήθηκαν σε ποσοστιαία βάση από τα πλεονάσματα, τότε η επίπτωση είναι ανάλογη με τη χρήση των εγκαταστάσεων, δηλαδή επιβαρύνονται οι μεγάλοι χρήστες ανάλογα με τη χρήση. Στην περίπτωση αυτή, το αποτέλεσμα φαίνεται να είναι παρόμοιο με αυτό, που προκύπτει από το χειρισμό στους συνεταιρισμούς νέας γενεάς, ο τελευταίος όμως πλεονεκτεί και θεωρείται προτιμητέος, όταν είναι εφικτός (δηλαδή εάν τα μέλη δεν δανείζονται τα ποσά της συμμετοχής τους). Τούτο, διότι το κόστος του κεφαλαίου, που καταθέτουν τα μέλη ισούται με το επιτόκιο καταθέσεων σε Τράπεζα, ενώ στην περίπτωση δανεισμού του συνεταιρισμού από τράπεζα το κόστος ισούται με το επιτόκιο χορηγήσεων, που είναι αρκετά υψηλότερο από το επιτόκιο καταθέσεων. Ασφαλώς, η σύγκριση αυτή δεν ισχύει εάν το κεφάλαιο, που καταθέτουν τα μέλη του συνεταιρισμού νέας γενεάς δεν έχει ως εναλλακτική χρήση (κόστος ευκαιρίας) την κατάθεση σε Τράπεζα, αλλά την αξιοποίηση με άλλον τρόπο, που θα έχει αυξημένη απόδοση σε σύγκριση με το επιτόκιο καταθέσεων.

β. Συμβατικές υποχρεώσεις

Η αμφίπλευρη υποχρέωση, που δημιουργείται στους συνεταιρισμούς νέας γενεάς έχει ουσιαστικό περιεχόμενο. Ενώ σε όλες τις περιπτώσεις των συνεταιρισμών αναφέρεται στο καταστατικό η δέσμευση των μελών να συνεργάζονται στενά με την συνεταιριστική τους οργάνωση, στην πράξη αυτή η υποχρέωση γίνεται σεβαστή μόνον όταν η αθέτησή της συνεπάγεται υπολογίσιμες επιπτώσεις. Αυτό συμβαίνει π.χ. στις περιπτώσεις των Ομάδων Παραγωγών της Ε.Ε., όπου η απειλή διαγραφής σημαίνει απώλεια των ωφελημάτων, που προβλέπουν οι σχετικοί Κανονισμοί.

Στην περίπτωση των συνεταιρισμών νέας γενεάς, η αθέτηση της υποχρέωσης παράδοσης της παραγωγής κατ' αρχήν σημαίνει, ότι ο παραγωγός δεν αξιοποιεί το κεφάλαιο, που ο ίδιος έχει επενδύσει. Η διαγραφή του, στη συνέχεια, σημαίνει απώλεια των μελλοντικών πλεονεκτημάτων, τα οποία του αποδίδει ο συνεταιρισμός ως προσιθιθέμενη αξία.

Είναι χρήσιμο στην προκείμενη περίπτωση να γίνει υπενθύμιση σχετικών διατάξεων του ελληνικού Ν. 1541/1985 σύμφωνα με τις οποίες τα μέλη ήταν υποχρεωμένα να παραδίδουν την παραγωγή τους στον συνεταιρισμό για επεξεργασία και διάθεση και οι συνεταιρισμοί ήταν υποχρεωμένοι να παραλαμβάνουν τα προϊόντα των μελών. Οι νομοθετημένοι αυτοί κανόνες ποτέ δεν μπόρεσαν να εφαρμοσθούν στην πράξη. Δεν είχε τότε γίνει αντιληπτό, ότι τέτοιες δεσμεύσεις δεν επιβάλλονται με διατάξεις νόμων.

γ. Διαπραγματεύσιμες μερίδες

Οι διαπραγματεύσιμες μερίδες φέρουν τους συνεταιρισμούς κοντά στις ανώνυμες εταιρείες, που διαθέτουν διαπραγματεύσιμες μετοχές. Η κατεύθυνση αυτή είναι επακόλουθο

του τρόπου σχηματισμού του συνεταιρισμού κεφαλαίου, της κατανομής του επιχειρηματικού κινδύνου και ακόμη αποτελεί απάντηση στο πρόβλημα των δικαιούχων του δημιουργούμενου πλεονάσματος από τον συνεταιρισμό. Ειδικά, αναφορικά με το δημιουργούμενο πλεόνασμα, σε περίπτωση διάλυσης του συνεταιρισμού δεν θα έχουν αδικηθεί εκείνοι, που στο παρελθόν είχαν οδηγήσει τον συνεταιρισμό σε επιχειρηματική επιτυχία.

δ. Προνομιούχες μερίδες

Η έκδοση προνομιούχων μερίδων αποτελεί προσπάθεια των συνεταιρισμών να αντλήσουν κεφάλαια περισσότερο από όσα μπορούν να διαθέσουν τα μέλη, χωρίς να χρειάζεται να καταφύγουν στον τραπεζικό δανεισμό, που κατά τεκμήριο είναι η επαχθέστερη μορφή δανεισμού και χωρίς να εκχωρούν δικαιώματα ψήφου. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, συνήθως, τίθεται και περιορισμός ως προς το μέρισμα των προνομιούχων μερίδων.

Σημειώνεται, ότι και ο πρόσφατος (του 2000) ελληνικός νόμος για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς προβλέπει την έκδοση προνομιούχων μερίδων εκ μέρους των συνεταιρισμών, τις οποίες μπορούν να αποκτήσουν μέλη του συνεταιρισμού, υπάλληλοι και τρίτοι, χωρίς δικαίωμα ψήφου, ενώ οι προηγούμενοι νόμοι περιλάμβαναν πρόβλεψη για προαιρετικές μερίδες, που θα μπορούσαν να έχουν μόνο τα μέλη.

δ. Περιορισμένος αριθμός μελών

Ο περιορισμένος (κλειστός) αριθμός μελών θα μπορούσε να θεωρηθεί ως απόκλιση από τους καθιερωμένους συνεταιριστικούς κανόνες, που προβλέπουν τη ελεύθερη είσοδο και έξοδο των μελών. Αν όμως το θέμα ερευνηθεί βαθύτερα, από την ανάλυση των συνεταιριστικών αρχών προκύπτει, ότι ο συνεταιρισμός μπορεί να θέτει περιορισμούς στην είσοδο και την έξοδο μελών, όταν από τη μεταβολή αυτή βλάπτονται τα συμφέροντα των μελών. Από τη στιγμή, που (ορθώς) η γενική συνέλευση αποφασίζει τελεσίδικα για την εγγραφή ή τη διαγραφή μέλους, είναι ευνόητο, ότι ο συνεταιρισμός μπορεί για ουσιαστικούς λόγους να εμποδίζει την απόλυτη ελευθερία εισόδου και εξόδου. Άλλως τε, δυνατότητα εισόδου και εξόδου μπορεί να εξασφαλισθεί και στους συνεταιρισμούς νέας γενεάς με την αγορά ή των πώληση μερίδων, εφ' όσον εγκρίνει αυτές τις μεταβολές το διοικητικό συμβούλιο, το οποίο μεριμνά, ώστε οι κάτοχοι μερίδων να είναι οι ίδιοι παραγωγοί και όχι απλώς ιδιοκτήτες κεφαλαίου.

στ. Επιστροφή σχεδόν του συνόλου των πλεονασμάτων

Σύμφωνα με τις συνεταιριστικές αρχές, τα πλεονάσματα του συνεταιρισμού διατίθενται προς μία ή περισσότερες από τις ακόλουθες κατευθύνσεις: I. Για την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων του συνεταιρισμού. II. Για διανομή στα μέλη σε αναλογία με τον όγκο των συναλλαγών κάθε μέλους με τον συνεταιρισμό. III. Για άλλους σκοπούς, για τους οποίους συμφωνούν τα μέλη. Στην περίπτωση των συνεταιρισμών νέας γενεάς εγκαταλείπεται η τρίτη κατεύθυνση, διότι οι συνεταιρισμοί αυτοί λαμβάνουν μια περισσότερη επιχειρηματική μορφή (Johnson, 1995). Η πρώτη από τις πιο πάνω κατευθύνσεις δεν μπορεί να ληφθεί, ότι εγκαταλείπεται. Απλώς προσαρμόζεται σε μια διαφορετική λογική. Αν θα γινόταν σημαντική παρακράτηση για τον σχηματισμό κεφαλαίου, η παρακράτηση θα ήταν αναλογική με τις συναλλαγές κάθε μέλους με τον συνεταιρισμό, οπότε, αν δεν θα μεταβάλλονταν οι λοιπές συνθήκες, κάθε μέλος θα απολάμβανε το όφελος με τη μορφή της αυξημένης αξίας κάθε μερίδας. Επιλέγοντας τη λύση της διανομής του συνόλου των πλεονασμάτων στα μέλη, διατηρείται η υφιστάμενη σύνθεση κεφαλαίου και παράλληλα παρέχεται η δυνατότητα συμμετοχής νέων μελών, τα οποία θα αναλάβουν το πρόσθετο κεφάλαιο, σε περίπτωση, π.χ., επέκτασης των εγκαταστάσεων για να είναι δυνατή η επεξεργασία μεγαλύτερου όγκου προϊόντων.

Στην προκειμένη περίπτωση δεν πρέπει να παραβλέπεται, ότι με τη διανομή των πλεονασμάτων τα μέλη (και οι τρίτοι) είναι σε θέση αφ' ενός να έχουν σαφή εικόνα της αποτελεσματικότητας του συνεταιρισμού και αφ' ετέρου να διατηρούν ισχυρούς τους δεσμούς τους με τη δική τους επιχείρηση (Lawless, 1996).

ζ. Δημοκρατικός έλεγχος

Οι συνεταιρισμοί νέας γενεάς διατηρούν το δημοκρατικό χαρακτήρα τους. Τα μέλη της ακολουθούν τον κανόνα της μία ψήφου κατά μέλος ή δέχονται περιορισμένες αποκλίσεις από τον κανόνα αυτόν, όπως συμβαίνει και με τους συνήθεις συνεταιρισμούς.

Συμπερασματικές παρατηρήσεις

Ο συνεταιριστικός θεσμός έχει, στην πορεία των περισσότερων από 150 χρόνων ζωής του, επιδείξει αξιοθαύμαστη πλαστικότητα, χωρίς να αποκλίνει από τις σταθερές των παγκόσμιων συνεταιριστικών αρχών. Οι αλλαγές στη διατύπωση των αρχών ή στην εφαρμοζόμενη πρακτική δεν αλλοίωσαν τη μοναδικότητά του, αναφορικά με την ισότιμη συνεργασία των ατόμων προς εξυπηρέτηση του οικονομικού τους συμφέροντος με τρόπο, που να αποδεικνύει ευρύτερη κοινωνική ευαισθησία και υπευθυνότητα.

Οι αλλαγές των συνθηκών, που επικρατούν στο εξωτερικό περιβάλλον των συνεταιρισμών είναι σήμερα πολύ σημαντικές, ιδίως αν ληφθεί υπόψη η ραγδαία εξέλιξη στη σύγχρονη τεχνολογία και η προωθούμενη παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, με υποταγή μάλιστα στις δυνάμεις της αγοράς, ο περιορισμός του ποσοστού της τελικής τιμής, που απολαμβάνει ο παραγωγός του πρωτογενούς προϊόντος ενώ διογκώνεται η ισχύς των επιχειρήσεων μεταποίησης και λιανικής πώλησης, κ.ά.. Εν όψει αυτών των αλλαγών, οι συνεταιρισμοί ευρίσκονται σε αναζήτηση μεθόδων δράσης, που να μην αλλοιώνουν τη φυσιογνωμία του συνεταιριστικού θεσμού, ενώ ταυτόχρονα θα διασφαλίζουν την ανταγωνιστικότητα των συνεταιρισμών, ώστε να αποδεικνύονται βιώσιμοι.

Στην περίπτωση των αγροτικών συνεταιρισμών, οι τρόποι, που προσφέρονται για την ισχυροποίηση της θέσης των μελών τους είναι η οριζόντια συνεργασία και η κατακόρυφη επέκταση (Torgerson, 2001). Με την οριζόντια συνεργασία, συνεταιρισμοί, που ενδιαφέρονται για τα ίδια προϊόντα συσπειρώνονται ή και συγχωνεύονται για να αυξήσουν τη διαπραγματευτική τους δύναμη και να επηρεάσουν, προς όφελος των μελών τους, τις τιμές, που διαμορφώνονται στην αγορά. Με την κατακόρυφη επέκταση, οι συνεταιρισμοί επιδιώκουν να επεκτείνουν το έργο τους σε δραστηριότητες προς τα ανάντη ή τα κατόντη των δραστηριοτήτων, που ήδη ασκούν τα μέλη τους. Περισσότερο εφικτή είναι, κατά κανόνα, η επέκταση στη μεταποίηση και τη διάθεση των προϊόντων των μελών τους, υποκαθιστώντας άλλους φορείς, που εκτελούσαν αυτό το έργο.

Οι συνεταιρισμοί νέας γενεάς δεν πρωτοτύπησαν ως προς το στοιχείο της διεύρυνσης του αντικειμένου τους. Αυτό, που πρόσφεραν, και το οποίο δικαιολογεί το προσωνύμιο τους, αποτελείται από δύο στοιχεία. Πρώτον, τη σύνδεση του εισφερόμενου από κάθε μέλος κεφαλαίου με την αξία του προσφερόμενου στον συνεταιρισμό προς επεξεργασία προϊόντος, μία σύνδεση, που δημιουργεί αμφίπλευρα δικαιώματα και υποχρεώσεις και δεύτερον την δυνατότητα διαμόρφωσης αγοραίας τιμής στις συνεταιριστικές μερίδες, οι οποίες μπορούν να μεταβιβάζονται, ύστερα από έλεγχο της Διοίκησης του συνεταιρισμού, ώστε όσοι τις αποκτούν να είναι επίσης παραγωγοί του συγκεκριμένου προϊόντος.

Με τους χειρισμούς, που υιοθετούν οι συνεταιρισμοί νέας γενεάς, καθιστούν περισσότερο αυστηρές τις σχέσεις μελών και νομικού προσώπου, αυξάνουν το ενδιαφέρον των μελών, τα οποία αναγκάζουν να επιδεικνύουν συνέπεια στις σχέσεις τους με την επιχείρησή τους, τονίζουν περισσότερο τον επιχειρηματικό χαρακτήρα των συνεταιρισμών και με έμμεσο τρόπο αποτείνονται περισσότερο στο συμφέρον των μελών, παρά στην κατανόησή

τους. Όπως δεν λησμονούν να υπενθυμίζουν οι μελετητές των συνεταιρισμών νέας γενεάς, η εφαρμογή των κανόνων αυτών των συνεταιρισμών δεν σημαίνει αυτομάτως και την επιτυχία (Stefanson et al., 1995). Η επιτυχία εξαρτάται και από άλλους παράγοντες, όπως η ύπαρξη ικανής ηγεσίας, που να πείθει και να έχει την εμπιστοσύνη των μελών, η ικανή διεύθυνση της επιχείρησης, που δεν είναι η ίδια με την ηγεσία, διότι απαιτεί ειδικές ικανότητες, η ρεαλιστική εκτίμηση των συνθηκών και των δυνατοτήτων της αγοράς, ο προσεκτικός σχεδιασμός, η επάρκεια των κεφαλαίων, κ.ά.. (Johnson, 1995, Thyfault, 1996, Cobia, 1997, Torgerson, 2001).

Για την Ελλάδα, οι χειρισμοί των συνεταιρισμών νέας γενεάς παρουσιάζουν σημαντικό ενδιαφέρον, διότι οι αγροτικοί ιδιαίτερα συνεταιρισμοί ευρίσκονται σε στάδιο αναζήτησης, ύστερα από σωρεία προβλημάτων, που προέκυψαν από τη χαλαρή και λανθασμένη εφαρμογή των συνεταιριστικών κανόνων, που τους οδήγησε σε οικονομικό μαρασμό. Ιδίως, όσοι νεότεροι γεωργοί, που έχουν επιχειρηματικό προσανατολισμό, έχουν απογοητευτεί από το τέλμα στο οποίο οδηγήθηκαν οι αγροτικοί συνεταιρισμοί, μπορούν να επανεξετάσουν το θέμα, έχοντας κατά νουν τους συνεταιρισμούς νέας γενεάς. Τα ευρήματα ερευνών στις Η.Π.Α. δείχνουν, ότι προς τους συνεταιρισμούς νέας γενεάς στρέφονται κυρίως οι νεότεροι στην ηλικία και περισσότερο μορφωμένοι αγρότες, που δεν επιθυμούν να στηριχθούν στις πολυεθνικές αγροτικές επιχειρήσεις και οι οποίοι έχουν διάθεση καινοτομίας και αύξησης του εισοδήματός τους μέσω της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων τους (Olson et al., 1998).

Το σημαντικό στοιχείο είναι, ότι ο υφιστάμενος σήμερα νόμος για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς παρέχει κάθε δυνατότητα να εφαρμοσθούν και στην Ελλάδα οι κανόνες των συνεταιρισμών νέας γενεάς.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Cobia, D.W., (1997): New Generation Cooperatives: External Environment and Investor Characteristics, Conference on Cooperatives: Their Importance in the Future of the Food and Agricultural System: Las Vegas, Jan. 1997.

Cropp, R., (1996): New Generation Cooperatives Defined. New Generation Cooperatives Conference, April, 1996.

Johnson, D.A., (1995): Surfing the New-Wave Cooperatives. Farmer Cooperatives, Vol. 62, No. 7, Oct. 1995.

Lawless, Greg, (1996): New Generation farmer cooperatives Conference: A summary: University of Wisconsin Center for Cooperatives (www.wisc.edu/uwcc/info/ngconf.htm).

Olson, F., Kibbe, T.F., Goreman, G.A., (1998): New Generation cooperative Membership: How do Members Differ from Nonmembers? North Dakota State University, NDSU Extension Service, Extension Report No. 40.

<http://www.ext.nodak.edu/extpubs/agecon/er/er40w.htm>.

Stefanson, B., Fulton, M., Harris, A., (1995): New Generation Cooperatives: Rebuilding Rural Economies. Centre for the Study of Cooperatives, University of Saskatchewan (<http://coop-studies.usask.ca>).

Thyfault, C., (1996): Developing New Generation Co-ops: Getting Started on the Path to Success: Rural Cooperatives, Vol. 63, No. 4, July/August 1996.

Torgerson, R.E., (2001): A Critical Look at New-Generation Cooperatives. Rural Cooperatives Magazine, Feb. 2001.

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΒΡΑΒΕΥΣΗ ΣΥΝΕΠΟΥΣ ΠΟΙΗΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ

Το έργο του Θ. ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΗ

Σε ατμόσφαιρα «ποιητική» και πνευματικής ανάτασης εκλεκτοί Εισηγητές παρουσίασαν το έργο του Ποιητή Θανάση ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΗ κατά την διάρκεια ειδικής εκδήλωσης στο Πάντειο Πανεπιστήμιον Κ.Π.Ε. των Αθηνών τον παρελθόντα Φεβρουάριο, παρουσία Ανθρώπων των Γραμμάτων και των Τεχνών, Φοιτητών κ.ά..

Τα κυριώτερα σημεία των Εισηγήσεων περί του έργου τον τιμηθέντος παρατίθενται εν συνεχεία.

Καθηγητής Ιω. ΒΑΒΟΥΡΑΣ, Πρύτανης:

Για κάθε Ποιητή υπάρχει πάντα μία μεγάλη πρόκληση: να καταφέρει, μέσα από ένα έργο, προϊόν της ανάγκης του για ενδοσκοπήση, αυτοέκφραση και δημιουργία, να θίξει τα μεγάλα προβλήματα της εποχής του και να εκφράσει τα συναισθήματα και τις ανησυχίες του. Ο Θανάσης Καπετανάκης καταφέρει μέσα από το έργο του να μιλήσει για τον πόλεμο και τα δεινά του, για το έρεβος του θανάτου, για τη μοναξιά των μεγαλουπόλεων, για τη δόξα και την απατηλή λάμψη της, για τα δικαιώματα εκείνα, που, αν και σύμφυτα με την ανθρωπίνη υπόσταση, καταπατούνται βάνανυσα στις σύγχρονες «εξελιγμένες» και «εκδημοκρατισμένες» κοινωνίες. Και όλα αυτά γράφονται μ' ένα ύφος λιτό και απέριπτο. Τέτοιο, που να εκφράζει τη θλίψη, στα όρια της απόγνωσης, μα και ταυτόχρονα την ελπίδα πως κάτι θ' αλλάξει. Τη βεβαιότητα πως κάποια μέρα «θα λάβουνε τα όνειρα εκδί- κηση».

Είμαι ένα στάχυ απ' το χωράφι του λαού.

Κάθε μέρα κιτρινίζουν τα φύλλα στα χέρια μας.

Του ελάτου η αντοχή μεγάλη μες στα κρύα.

Το σκοτάδι της νύχτας αποτελειώνει τη σιωπή.

Αδελφέ τι σειρά έχετε να σας χτυπήσουν;

Μπορεί σε δέκα μέρες, μπορεί σε δέκα χρόνια.

Είμαστε μέσα στις εξήντα πατρίδες.

Οι εργάτριες μέλισσες του κόσμου

θα προστατεύουν τις κυψέλες του.

(Ο Θεοσίτης στους αιώνες Μέρος VIII).

Πέρα όμως από τα στοιχεία αυτά στο έργο του Θανάση Καπετανάκη απαντούνται και στίχοι που εξυμνούν τις χάρες της φύσης, την ομορφιά και τη γλυκιά μελαγχολία του

έρωτα. Εικόνες που αφήνουν τη φαντασία ελεύθερη να δημιουργήσει έναν κόσμο ειδυλλιακό, τέλειο:

Μέσα στα μάτια σου βλέπω τον κόσμο.
Μελανό φρύδι, του βράχου αγνάντεμα.
Απαλός πόνος μες στην καρδιά μου κρούει.
Σαν ήρθες, ξένος με τη θεία μορφή σου,
απέραντη λύτρωση που έψαχνα μου χάριτες.
Ήρθες μόνος, χωρίς συντροφούς, ολύγυμνος.
Πέρασες τις πύλες του θανάτου-άτρωτος.
Φώτισες νου και ψυχή-ανδρειωμένος.
Τα μάτια σου γαληνεύουν τη ζωή και τη θάλασσα
μες στην καρδιά του χειμώνα.
Ο έρωτας, το φως, οι Μούσες της θάλασσας.
Οι ύμνοι, οι κιθαρωδοί, τα νησιά, οι βράχοι.
Τα γλανκιά χρώματα στεφανωμένα με κρίνους.
Η αγνότη μου στην αγκάλη σου λάμπει.
Μες απ' τα μάτια σου αναδύεται η ελευθερία μου.
Σε μακρινές χώρες μαζί πορευόμαστε.
Η σκληρή τριάννα πια δεν υπάρχει.
Χαρές και πίκρες μαζί μοιραζόμαστε.
Ακλόνητη πίστη στην ψυχή μου γεννήθηκε.
Πάρε με μαζί σου, Δυσσέα,
σε υπερπόντια ταξίδια.
(Έρωτες του Οδυσσέα: Ναυσικά).

Έτσι, χωρίς πομπώδεις εκφράσεις και τάση εντυπωσιασμού, αλλά, αντίθετα, με αμεσότητα κι ειλικρίνεια, ο ποιητής καταφέρνει να αγγίξει και τις πλέον ευαίσθητες χορδές του αναγνώστη του και να τον προτρέψει να ονειρευτεί.

Σε μία εποχή, που δεν ευνοείται η ποιητική δημιουργία και σε καιρούς, που οι περισσότεροι προτιμούν να σιωπούν, εκείνος γίνεται όσο μπορεί συνοδοιπόρος στο δρόμο για την κατάκτηση της ουσίας της ανθρωπίνης ύπαρξης, που όμως, όπως μας θυμίζει ένας άλλος ποιητής, τελικά θα διαβούμε μόνοι...

Αναπλ. Καθηγητής Βασ. ΚΟΥΓΕΑΣ:

Οφείλω να πω απ' την αρχή, ότι δεν έχω την τύχη να γνωρίζω προσωπικά τον κύριο Θανάση Καπετανάκη. Τον γνώρισα και τον γνωρίζω μόνο ως Ποιητή μέσα από τα βιβλία του. Και πίστεψα πως είχα λιγότερα κριτικά βέλη στη φαρέτρα μου. Γιατί κατά την αποψη μου, όπως και αρκετών άλλων που εκτιμώ, το ήθος, η ζωή, οι συμπεριφορές ενός ανθρώπου, οφείλουν να συμβαδίζουν, να συμφωνούν με το όποιο έργο του, καλλιτεχνικό, λογοτεχνικό, πολιτικό. Όταν αυτό δεν συμβαίνει, κάτι είναι κούφιο, κάποιο πρόβλημα υπάρχει στο έργο, κάτι είναι ψεύτικο, επίκτητο, πλαστό. Όχι ότι δεν υπάρχουν και εξαιρέσεις, αλλά ο κανόνας είναι αυτός.

Εδώ, στην περίπτωση του Θανάση Καπετανάκη, συμβαίνει το εξής αξιοθαύμαστο: το έργο καταφέρνει από μόνο του ακόμα και γι' αυτούς που δεν τον γνωρίζουν προσωπικά, να μετουσιώνεται σε αδιάφυστο, ειλικρινή καθρέφτη της προσωπικότητάς του και του ήθους του. Ναι, δεν μπορεί ο άνθρωπος να είναι άλλος από αυτόν που αναδύεται μέσα απ' τους στίχους του: Με άλλα λόγια, ο τρόπος και το περιεχόμενο του έργου του Καπετανάκη, είναι και η αληθινή εικόνα του. Η επιβεβαίωση έρχεται από όσους ζουν δίπλα του και τον γνωρίζουν χρόνια, τους φίλους του, τους συντρόφους του, τους αδελφούς του λογοτέχνες.

Έξω απ' αυτό το ιδιαίτερο προσόν της ποίησής του, που της εξασφαλίζει μία πρόσθετη δυναμική έχουμε μπροστά μας ένα ολοκληρωμένο κύκλο. Όχι με την έννοια πως δεν υπάρχει ή δεν οφείλεται συνέχεια, αλλά με την έννοια, ότι η εικόνα της ποίησής του είναι πλέον σαφής, μας επιτρέπει να βγάλουμε ασφαλή συμπεράσματα. Το τι επιχειρεί και πως μεθοδεύει το χτίσιμο του ιστού του ο ποιητής μας το λένε όσοι ασχολήθηκαν λεπτομερειακά με το έργο του στους προλόγους των βιβλίων του και σε πάμπολλες κριτικές. Για την ποιητική του τέχνη, βλέπω την αφεγάδιαστη χρήση της ελληνικής γλώσσας, τη θαυμαστή ανάπτυξη του ελεύθερου στίχου, τη δημιουργική μυθοπλασία, την ευφυή χρήση συμβόλων.

Ο ανθρώπινος αγώνας για ένα ιδανικό ή ένα καθολικότερα αποδεκτό στόχο που κυριαρχεί στο βιβλίο «Ο Θεοσίτης στους αιώνες», κατά τη γνώμη μου δεν υποβαθμίζεται αλλά έντεχνα μεταμορφώνεται στους «Έρωτες του Οδυσσέα». Η σύγχυση ανάμεσα στον ιδιωτικό και στο δημόσιο χώρο, την ιστορία, τα γραπτά και τις απόψεις όπως αυτές προκύπτουν από τις εμπειρίες του ανθρώπου, δεν μπορεί να εμποδίσει την διείσδυσή τους στον κοινωνικό χώρο. Όπως υποστηρίζει ο Έντοσαρντ Σάιντ, διανοούμενοι του ιδιωτικού χώρου δεν υπάρχουν: από τη στιγμή που γράφεις και δημοσιεύεις, εισέρχεσαι στο δημόσιο χώρο. Αυτό όμως δεν σημαίνει πως δεν υπάρχει πάντα η προσωπική ματιά, η ατομική ευαισθησία, που δίνουν νόημα σε όσα λέγονται και γράφονται.

Τί δίνει λοιπόν ο Καπετανάκης με την ποίησή του; Εμπνυχώνει, δίνει ελπίδα. Όχι σε κάποιους θεούς, αλλά στον άνθρωπο, με τις αδυναμίες και τα ελαττώματά του: μας δείχνει πως όλα είναι επιδιώξιμα, κατορθωτά αλλά και δεν χαρίζονται. Αυτό το ξύπνημα επιδιώκει, αυτό το «ίτε».

Γράφει ο Καπετανάκης στο Θεοσίτη:

«Ο σπόρος μου θα φυτρώσει στους βράχους

στα βουνά, στις πεδιάδες και στα βάθη της θάλασσας.

Το αίμα μου θ' αναβλύσει στις φλέβες των αδικημένων.

Το θάρρος θα φωλιάσει στις καρδιές των καταφρονεμένων».

Οι Ποιητές όπως Καπετανάκης ανατρέπουν την εξουσία, δεν συμμετέχουν σ' αυτήν. Αλλά η ελπίδα, δεν είναι μια τεχνική κατασκευή. Όπως σωστά επισημαίνει ο Βάτσλαβ Χάβελ, η ελπίδα είναι μια διανοητική και όχι μια κοσμική κατάσταση. Είναι ένας προσανατολισμός του πνεύματος και της καρδιάς που μπορεί ν' ανοίγεται σ' ένα ορίζοντα πέραν του πραγματικού κόσμου. Η ελπίδα που διατρέχει και διαχέεται απ' το έργο του Καπετανάκη, έχει τις ρίζες της στο υπερβατικό, εκεί που έχει τις ρίζες της και η ανθρώπινη ευθύνη.

Επ. Καθηγητής Αγάπιος ΠΑΠΑΝΕΟΦΥΤΟΥ:

«Η παρουσίαση του έργου ενός Ποιητή μπορεί να απελευθερώνει την έκφραση του λόγου από τις νοηματικές δεσμεύσεις μίας επιστημονικής μελέτης, αλλά οφείλει να παραμένει δέσμια της δύσβατης πορείας για την αναζήτηση της πηγής, που εμπνέει το πνεύμα του Ποιητή, καθοδηγεί το νόημα των στίχων του και χαράσσει τις διεξόδους, με εργαλείο τις λέξεις, στην αγωνιώδη προσπάθειά του να προσδώσει στα συναισθηματά του σάρκα και οστά. Γιατί ο γνήσιος ποιητικός λόγος είναι, πάνω απ' όλα, μαρτυρία ψυχής.

Ο Θανάσης Καπετανάκης μου έκανε την τιμή να προλογίσω την ποιητική του συλλογή «Ο Θερσίτης στους αιώνες». Για ένα νομικό και μάλιστα περιθωριακά ασχολούμενο με την ποίηση ήταν τύχη αγαθή που το έργο του αυτό δεν αφήνει έδαφος παρερμηνείας του πνεύματος, που καθοδηγεί τη γραφίδα του από τον πρώτο μέχρι τον τελευταίο στίχο. Πολύ περισσότερο, όταν νοιώθει, ότι η ίδια σπορά, που βλαστάνει το πνεύμα του Ποιητή έχει γεννήσει τις ρίζες, που δομούν και καθοδηγούν την πορεία της ζωής του, τότε η αίσθηση των λέξεων και των νοημάτων του ποιητικού λόγου γίνεται μοχλός ψυχικής ανάταξης.

Γιατί ο «Θερσίτης» του Θανάση Καπετανάκη είναι το κάλεσμα του αδούλωτου ανθρώπου με αποδέκτες όλους αυτούς που μπορούν ακόμη να οραματίζονται το λαϊκό ξεσηκωμό για τη λύτρωση από την αδικία, που γνωρίζουν ότι η Ειρήνη είναι η επώδυνη γέννα της λευτεριάς των ξεσηκωμένων».

«Ο Θερσίτης ανασύρεται από το έπος της Ιλιάδας με την εικόνα του ταλαιπωρημένου από τον ατέλειωτο πόλεμο για την κατάκτηση της Τροίας κοινού θνητού, χωρίς αξιώματα και στολίδια, γιατί ακριβώς εκφράζει τον απλό καθημερινό άνθρωπο. Οπλισμένος μόνο με το χαρισματικό προφητικό του λόγο παίρνει τη δύναμη να καταγγέλει κατά πρόσωπο τους άρχοντες των Αχαιών. Ακάλεστος παίρνει το λόγο χωρίς οι αρχηγοί να του τον δώσουν. Αποκαλύπτει με τα πυρίνα από της αλήθειας τη φωτιά λόγια του ότι ο πόλεμος αυτός δεν στοχεύει σε τίποτε άλλο παρά μόνο στην εξυπηρέτηση των συμφερόντων των αρχηγών».

«Η βαθιά πίστη του Ποιητή, ότι οι πολεμικές εκστρατείες των κατόχων της εξουσίας συγκρούονται με την επιθυμία των λαών της γης να συνυπάρχουν ειρηνικά γίνεται προαιώνια αλήθεια βγαλμένη από το στόμα του Θερσίτη: «Εμείς σπέρνουμε και γεννάμε ειρήνη».

Αιχμηρά και τα λόγια για την αφύπνιση των Αχαιών. Ο Θερσίτης τους καλεί να ξυπνήσουν «και σαν καθαρά νερά ποταμών» να κινηθούν για να διώξουν την τυραννία αυτών, που τους κυβερνάνε. Η πνοή για την εξέγερση μορτλιάζεται από τα έντονα φιλειρηνικά μηνύματα που διαπερνούν από άκρο σε άκρο το έργο του Ποιητή: «Οι πόρτες των σπιτιών σας ανοιχτές σας περιμένουν. Αγκαλιάστε τη θεά της ευτυχίας των ανθρώπων, την Ειρήνη».

«Στο πρώτο αυτό μέρος της ποιητικής συλλογής του Θανάση Καπετανάκη δεν είναι μόνο η δύναμη των νοημάτων του στρατευμένου ιδεολογικού ποιητικού του λόγου, που εντυπωσιάζει, αλλά και η πηγαία φλογερή του πίστη για τη νικηφόρα κατάληξη των λαϊκών αγώνων ενάντια στην αδικία. Πιστός στις ιδέες μιας γεμάτης ζωής, αφήνει στους στίχους του να συνυπάρχουν οι ήχοι από τις σάλπιγγες της επανάστασης των λαών με το κάλεσμα για την ειρήνη».

«Στο δεύτερο μέρος του έργου του ο Ποιητής ξεπεξεύει για λίγο από το άρμα του μαχητικού λόγου. Αφήνεται να παρασυρθεί από τη μαγεία των χρωμάτων. Τα χρώματα, με

Ευγενία Γ. Αθανασοπούλου
(1916-1992 μ.Χ.)

Γεώργιος Κ. Αθανασόπουλος
(1916-1983 μ.Χ.)

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΣΟΦΑΔΩΝ

Αθήναι, Ιούνιος 1997

πρώτο το γαλάζιο της θάλασσας και του ουρανού, ν' ακολουθείται από το πράσινο του δάσους, το κόκκινο του δειλινού και τέλος το ξανθό, όπως είναι το στάχυ και οι φούντες του καλαμποκιού, υμνούν στο σύνολο και στη σύζευξή τους την ομορφιά της φύσης. Λες και νοιώθει όμως άβολα ο Ποιητής, όταν περιορίζεται στην περιγραφή του ανεπιτήδευτου κάλλους της φύσης, χωρίς να εκμαιεύει από τα χρώματά της την αναφορά στον αγώνα. Γι' αυτό διαλέγει - ποιο άλλο; - το κόκκινο για να το κάνει λάβαρο και σημαία».

«Η ποιητική συλλογή του Θ.Καπετανάκη ολοκληρώνεται με το ποίημα «Θα τα καταφέρουμε» Οι στίχοι του περιγράφουν με ακρίβεια τους δρόμους της ψυχής του Ποιητή. Ο πόνος, η περηφάνια, η δύναμη της καρδιάς, η πίστη και η ελπίδα για την ευόδωση του αγώνα συμπλέκονται και συνυπάρχουν για να δώσουν το δικό του μήνυμα ζωής: «Τα περήφανα άλογα θολό νερό δεν πίνουν. Έχουμε καλές αισθήσεις και σταθερό χέρι».

Ο ποιητικός λόγος του Θανάση Καπετανάκη αποτελεί προσφορά. Και τούτο γιατί η αντίσταση στο χείμαρρο της εμπορευματοποίησης της πνευματικής δημιουργίας, με όπλα την αδούλωτη ψυχή, την πίστη αλλά και την ελπίδα σε ιδανικά, είναι - αντικειμενικά - συμβολή στον ανθρωπινό πολιτισμό.

Κ.Μ.ΜΑΓΚΛΗΣ, Φιλολόγος:

Με το μετασχηματισμό του ομηρικού μύθου ο Ποιητής Θ.Καπετανάκης κατόρθωσε από πλευράς περιεχομένου να επιτύχει ένα πολύ σημαντικό στόχο, που δεν ήταν άλλος από το να εκφράσει σύγχρονους προβληματισμούς και να εναρμονίσει το μύθο με τη ζωή, προχωρώντας έτσι πέρα από τον Όμηρο. Και αυτό το κατόρθωσε επειδή δεν προσπάθησε να αρνηθεί την ομηρική πραγματικότητα. Και ενώ η άρνηση θα τον οδηγούσε σε απόσταση από τον ομηρικό μύθο, η κίνηση της υπέρβασης που έκανε, έγινε με τη στήριξη στο ασφαλές έδαφος του μύθου, αποδεχόμενος τη θέση πως κάθε μύθος κρύβει μια βασική αλήθεια στο βάθος της αλληγορίας του.

Τέλος, ο τιμηθείς Θανάσης ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΗΣ καταφανώς συγκοινημένος είπε μεταξὺ άλλων τα εξής:

«Πιστεύω, ότι όλοι οι ποιητές, οι λογοτέχνες, οι καλλιτέχνες, οι επιστήμονες, οι άνθρωποι των γραμμάτων και του πολιτισμού, όλοι οι πνευματικοί άνθρωποι, αγωνίζονται για την ειρήνη. Όλοι αγωνίζονται για να υπάρχουν στάχυα στα χωράφια και λουλούδια στους λόφους, για νάναι φωτεινοί οι ουρανοί και γαλάζιες οι θαλάσσες, για να μην υπάρχει τόσο κατάφωρη, αδικία, για νάχουν τα παιδιά του κόσμου ένα φαρδύ χαμόγελο».

ΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Του Δρος **ΗΛ. ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ**

Η αλόγιστη ροπή για συνεχή οικονομική ανάπτυξη, σύνδρομο των σύγχρονων κοινωνιών της αφθονίας¹ έφθασε τα όρια αναπτυξιακής ψυχώσεως, η οποία στηρίχθηκε στο μεγαλύτερο μέρος της σε μία ραγδαία εξελισσόμενη υψηλή τεχνολογία. Η εξέλιξη αυτή της τεχνολογίας, αλλά και ο μέσος όρος των τιμών των υγρών καυσίμων, που χαρακτηρίζεται χαμηλός, είναι οι ακρογωνιαίοι λίθοι της θεαματικής οικονομικής ανάπτυξης, ιστορικά μοναδικής, τόσο από την άποψη του μεγέθους, όσο και από την άποψη της διάρκειας. Πρέπει όμως να σημειώσουμε, ότι η ταχύρυθμη αυτή οικονομική ανάπτυξη προκάλεσε ανυπολόγιστες και σε ορισμένες περιπτώσεις μη αναστρέψιμες καταστροφές στο οικοσύστημα, κατασπατάληση των φυσικών πόρων και μία γενική υποβάθμιση της ποιότητας της ζωής.

Αναπάντητο παραμένει το ερώτημα κατά πόσο η συνεχιζόμενη μέχρι και το τελευταίο έτος του 20ού αιώνα συνεχιζόμενη οικονομική ανάπτυξη, σε χώρες που φέρουν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα βιομηχανικά ώριμων κοινωνιών, συνετέλεσε ανάλογα στην άνοδο της συνολικής κοινωνικής τους ευημερίας. Αρκετοί ειδικοί μελετητές και επιστήμονες ισχυρίζονται, ότι η οικονομική ανάπτυξη δεν μεταφράζεται σε ανάλογη αύξηση της κοινωνικής ευημερίας. Κάποιοι άλλοι ισχυρίζονται ακόμη, ότι στις κοινωνίες της αφθονίας ο ρυθμός αύξησης της κοινωνικής ευημερίας είναι βραδύτερος και αποκλίνει από τον αντίστοιχο ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης με τάση να γίνει αρνητικός.

Είναι γεγονός αναμφισβήτητο, ότι παρά τους πρωτοφανείς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης, που σημειώθηκαν μεταπολεμικά στις βιομηχανικά ανεπτυγμένες χώρες, αυτή δεν βοήθησε να καλυφθεί το χάσμα που χωρίζει τις φτωχές από τις πλούσιες χώρες. Αντίθετα, το χάσμα αυτό διευρύνθηκε^{2,3}.

1. Ο J.K.Galbraith ορίζει την κοινωνία της αφθονίας λέγοντας, ότι σε μία τέτοια κοινωνία «απεριόριστες» δυνατότητες πιέζουν «περιορισμένες» ανάγκες.

2. Harrison Brown: *Population Growth and Affluence: The Fissioning of Human Society*; στο *Quarterly of Economics*, Μάιος 1975.

3. Ο στόχος των βιομηχανικών χωρών είναι να διοχετεύσουν το 0,7% του ετήσιου ΑΕΠ τους ως βοήθεια στις χώρες του τρίτου κόσμου ως το 1995. Προς το παρόν πάντως, οι συνολικές επίσης δαπάνες για βοήθεια των ανεπτυγμένων χωρών προς τις υποανάπτυκτες χώρες δεν ξεπερνούν τα 20 δις. δολάρια, μέγεθος πολύ μικρό σε σύγκριση με το ποσό των 400 δις. δολαρίων που δαπανάται αντίστοιχα για εξοπλισμούς (North-South: *A program for Survival, Report of the Independent Commission on International Development Issues, The MIT Press, 1990*).

Χαρακτηριστικό ακόμη των τάσεων που επικρατούν στον τομέα αυτό είναι το γεγονός ότι οι Η.Π.Α. ενώ το 1949 στην αρχή της εφαρμογής του σχεδίου Μάρσαλ, διοχέτευσαν υπό μορφή ξένης βοήθειας το 2,79% του ΑΕΠ τους, σήμερα έχουν μειώσει το ποσοστό αυτό σε 0,22%. Και αυτό μετά από μία εικοσιπενταετία μέσα στην οποία το εισόδημα του μέσου Αμερικανού σε σταθερές τιμές υπερδιπλασιάστηκε.

Ο κύριος μοχλός της ταχύρυθμης οικονομικής ανάπτυξης υπήρξε όπως προαναφέραμε η σύγχρονη τεχνολογία⁴. Η τεχνολογία αυτή είναι ενεργοβόρα, εντάσεως κεφαλαίου και πρώτων υλών και καταστρεπτική για το περιβάλλον⁵. Η σύγχρονη τεχνολογία και ο διαρκώς αυξανόμενος ρυθμός εξειδικεύσεως και καταμερισμού της εργασίας αποστειρώσε την παραγωγική διαδικασία από κάθε ανθρώπινη παρουσία. Ο άνθρωπος από γενεσιουργός δύναμη και κύριος μοχλός της παραγωγής, μετατράπηκε σε απλό εξάρτημά της. Τα προβλήματα, που αποδίδονται στη σύγχρονη τεχνολογία επιτείνονται από το φαύλο κύκλο που φαίνεται να τις συνδέει με την πορεία της οικονομικής ανάπτυξης στις μεταβιομηχανικά ανεπτυγμένες κοινωνίες. Η τεχνολογία αναμφισβήτητα υπήρξε μοχλός για την γρήγορη άνοδο της παραγωγικότητας, που με τη σειρά της υπήρξε η κινητήρια δύναμη της ταχύρυθμης οικονομικής ανάπτυξης. Το παραγωγικό και καταναλωτικό κύκλωμα δημιουργεί συνεχώς νέες ανάγκες, η ικανοποίηση αυτών επιβάλλει μία διαρκή και έντονη προσπάθεια για την εισαγωγή συνεχώς νεότερης τεχνολογίας με αποτέλεσμα την δυναμική επέκταση των κάθε φορά δεδομένων συνόρων της τεχνολογικής προόδου.

Είναι πιθανό η συνεχής τεχνολογική πρόοδος να δώσει λύση στα περισσότερα από τα προβλήματα που δημιουργούνται⁶. Είναι όμως βέβαιο, ότι όποια και αν είναι τα επιτεύγματα στους τομείς ενέργειας καταπολέμησης της ρύπανσης και μόλυνσης του περιβάλλοντος, η ανθρωπότητα θα διανύσει μία περίοδο μακράς ύφεσης της μέχρι σήμερα γνώριμης με θεαματικούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης. Τα σημάδια αυτής της κρίσης ήταν εμφανή ήδη από το πρώτο έτος, της πρώτης δεκαετίας του νέου αιώνα.

Οι μέχρι σήμερα μελέτες οδηγούν στο συμπέρασμα, ότι η αναπτυξιακή πολιτική των πλούσιων χωρών δεν οδήγησε ούτε σε άνοδο της κοινωνικής ευημερίας στις χώρες αυτές, ούτε μπόρεσε να βοηθήσει τις φτωχές χώρες ή τουλάχιστον να βοηθήσει στο να γεφυρωθεί ένα μέρος του χάσματος.

4. Στην περίοδο της πρώτης βιομηχανικής επανάστασης (περίπου 1750-1850) η τεχνολογία βασίζονταν κυρίως στη βιοτεχνική οργάνωση και ήταν περισσότερο προϊόν της κοινής πείρας παρά της επιστημονικής γνώσης. Αντίθετα η δεύτερη βιομηχανική επανάσταση, που άρχισε περίπου στα μέσα του περασμένου αιώνα, στηρίχτηκε σε τεχνολογικά επιτεύγματα βασισμένα σε επιστημονικές ανακαλύψεις (Orio Giarini, *Dialogue on Wealth and Welfare - An Alternative View of World Capital Formation*, Pergamon Press, 1980).

5. Το ποσό ενεργοβόρα είναι η σύγχρονη τεχνολογία φαίνεται καθαρά από το γεγονός, ότι οι Η.Π.Α., με την τεράστια τεχνολογική πρόοδο που χαρακτηρίζει τη χώρα αυτή, καλύπτουν περίπου το 1/3 της παγκόσμιας επίσης κατανάλωσης ενέργειας με πληθυσμό μόλις 5,5% του πληθυσμού της γης (John Holdren, *Technology, Environment, and Well-Being: Some Critical Choices*, στο *Growth in America*, ed. Chester L. Cooper, Green Wood Press, 1976). Όσο για την ένταση κεφαλαίου, στην ίδια μελέτη αναφέρονται οι υπολογισμοί του Harrison Brown σύμφωνα με τους οποίους για να φτάσουν οι φτωχότερες χώρες της γης το επίπεδο των 10 πλουσιότερων χωρών σε κατά κεφαλήν απόθεμα βιομηχανικών μετάλλων θα χρειαζόταν το 60πλάσιο της παγκόσμιας παραγωγής του 1970 σε τέτοιου είδους μέταλλα.

6. Στη ρίζα των αρνητικών στοιχείων που συνθέτουν την εικόνα της σύγχρονης τεχνολογίας ευρίσκεται και το γεγονός, ότι η τεχνολογική πρόοδος είναι καιά ένα μεγάλο ποσοστό προϊόν των εργασιών έρευνας της πολεμικής βιομηχανίας. Η εξάρτηση της σύγχρονης τεχνολογίας από την πολεμική βιομηχανία είναι εντυπωσιακή, αν ληφθεί υπόψη ότι για έρευνα στον τομέα αυτό δαπανώνται περισσότερα κεφάλαια παγκοσμίως από ότι για τους τομείς ενέργειας, υγείας, παιδείας και τροφίμων συνολικά.

6. Η ιστορική πορεία δικαιώνει την αισιοδοξία μας, ότι θα συνεχιστεί ο εκσυγχρονισμός υπό τη μορφή αύξησης των πόρων. Δεν υπάρχει γνωστό όριο στις πιθανές βελτιώσεις της τεχνολογίας αν και υπάρχει η πιθανότητα μίας φθίνουσας απόδοσης στην έρευνα και την εξέλιξη». (Charles W. Howe, *Natural Resource Economics: Issues, Analysis and Policy*, John Wiley and Sons, 1975).

Συνέπεια όλων αυτών υπήρξε η πολιτική μίας οικονομικής ανάπτυξης χωρίς ποιοτικές προδιαγραφές. Η αναφορά μας αυτή, αφορά βιομηχανικά ανεπτυγμένες χώρες, οι οποίες έχουν περάσει σε μία μεταβιομηχανική εποχή υψηλής τεχνολογίας, επιδιώκοντας την περαιτέρω οικονομική ανάπτυξη μέχρι το στάδιο της αφθονίας, παραβλέποντας τις πιθανές δυσμενείς επιπτώσεις της διαδικασίας αυτής πάνω στη συνολική κοινωνική ευημερία. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί όχι μόνο με την μεγιστοποίηση της συνολικής οικονομικής ανάπτυξης, αλλά με την αριστοποίηση της πορείας και του περιεχομένου της οικονομικής ανάπτυξης⁷. Η πραγματοποίηση αυτού του στόχου αποτελεί τη βάση νομοποίησης της οικονομίας της αγοράς^{8,9}.

Η αναπτυξιακή φιλοσοφία, που κυριάρχησε στην οικονομική σκέψη του δυτικού κόσμου για τους δύο τελευταίους αιώνες και που μόλις πριν λίγα χρόνια άρχισε να αμφισβητείται, όχι μόνο από οικονομολόγους διαφορετικών οικονομικοκοινωνιών Σχολών, αλλά και από εκείνους που ένθερμα υποστηρίζουν την φιλελεύθερη οικονομία¹⁰, πρέπει να εξεταστεί μέσα σε ένα ιστορικό πλαίσιο.

Η κλασική αντίληψη της ανάγκης για συνεχή μεγέθυνση του υλικού πλούτου εντάσσεται στα ιστορικά πλαίσια της ιδεολογίας των νέων συνόρων, τον καιρό που η οικονομική μεγέθυνση δεν είχε άμεσα ορατές τις αρνητικές επιπτώσεις¹¹, που έχει στη σύγχρονη εποχή. Ή αν θέλουμε να το δούμε διαφορετικά οι επιπτώσεις αυτές ήταν ελάχιστες σε σύγκριση με το επιταχυνόμενο κοινωνικό όφελος.

Οι κλασικοί οικονομολόγοι είχαν προβλέψει το ενδεχόμενο να σταματήσει κάποτε η οικονομική ανάπτυξη. Αυτό βέβαια θα συμβεί μακροχρόνια με αναμφισβήτητα δυσμενείς επιπτώσεις στην οικονομική ευημερία¹². Υπήρξαν πολλές διαφορετικές απόψεις από

7. Ο Bertrand de Jouvenel χαρακτηρίζει το σημερινό πολιτισμό ως «civilisation de toujours plus». Από το έργο *Organisation du travail et l'aménagement de l'existence*, Free University Quarterly, VII.

8. «Οι αυξήσεις της παραγωγικότητας επιτρέπουν ένα υψηλότερο βιοτικό επίπεδο και τη νομιμοποίηση του προηγούμενου καπιταλισμού... Όσο είναι δυνατή η μεγέθυνση η βασισμένη σε απεριόριστη συσσώρευση κεφαλαίου, το πρόβλημα της εκμετάλλευσης και η διανομή του κοινωνικού προϊόντος παύουν να αποτελούν πολιτικό ή ταξικό πρόβλημα» (Stephen Rousseas, *Capitalism and Catastrophe*, Cambridge University Press, 1979).

9. Ο καπιταλισμός είναι ο πρώτος τρόπος παραγωγής στην παγκόσμια ιστορία, που θεσμοποιεί την αυτοδύναμη ανάπτυξη» (J. Habermas, *Toward a Rational Society: Student Protest and Politics*, Boston, 1970).

10. Adam Smith, *The Wealth of Nations*, New York, The Modern Library, 1937.

11. Το θέμα σχολιάζουν ευρύτατα οι W.J. Baumol και W.E. Oates στο *Economics, Environment Policy and the Quality of Life*, Englewood Cliffs, N.J., Prentice-Hall, 1975. Μεταξύ άλλων, οι Baumol και Oates παρατηρούν, ότι «η κρατική ιδιοκτησία και ο κεντρικός προγραμματισμός δεν καταργούν αυτόματα την κατάχρηση των φυσικών πόρων και την ποιότητα ζωής μίας κοινωνίας. Οι κρατικές επιχειρήσεις, όπως ακριβώς και οι ιδιωτικές, θα θεωρήσουν πιο εύκολο να χύνουν τα υγρά απόβλητά τους στο κοντινότερο ποτάμι και να εκπέμπουν τις αναθυμιάσεις τους στην ατμόσφαιρα... Πρέπει λοιπόν να είμαστε έτοιμοι να συνεργαστούμε με γόνιμες ιδέες και αποτελεσματικά προγράμματα και μία μην ποηδούμε από το χαρακτηρισμό των μέτρων μας ως καπιταλιστικών ή σοσιαλιστικών».

12. Με μελανά χρώματα, παρόμοια με εκείνα του A. Smith, περιέγραψαν την καίριαση της στασιμότητας και οι Ricardo και Malthus. Χαρακτηριστική πάνω στο ίδιο θέμα είναι και η θέση που υποστηρίζει ο McCulloch. Σύμφωνα με την άποψή του, η ευημερία δεν είναι συνυφασμένη με την μεγάλη παραγωγή και την καλή διανομή του πλούτου, αλλά με το ρυθμό αύξησης του τελευταίου, ή για να χρησιμοποιήσουμε σύγχρονη ορολογία, με το ρυθμό της οικονομικής μεγέθυνσης. Κατά τον McCulloch, όταν τα κέρδη από τα οποία εξαρτάται ο ρυθμός αύξησης του πλούτου (ο ρυθμός της οικονομικής μεγέθυνσης) μειώνονται, μειώνεται και ο ρυθμός της οικονομικής μεγέθυνσης και μαζί με αυτόν και η οικονομική ευημερία.

ορισμένους κλασικούς οικονομολόγους μεταξύ των οποίων ο J.S. Mill, που διέβλεψε τα προβλήματα, που θα εδημιουργούντο ενάμισι αιώνα περίπου μετά το θάνατό του και που θα επιλύονταν με την επίτευξη της κατάστασης στασιμότητας και ισορροπίας¹³. Ο J.S. Mill με τις θέσεις που εξέφρασε ήταν ο πρόδρομος των σύγχρονων αμφισβητιών της ανάγκης για συνεχή οικονομική ανάπτυξη. Γιατί πραγματικά τις δύο τελευταίες δεκαετίες η οικονομική ανάπτυξη, όπως αυτή εξελίσσεται στις ανεπτυγμένες οικονομίες αντιμετωπίζεται με έναν αυξανόμενο σκεπτικισμό όσον αφορά στο τελικό της αποτέλεσμα, στη συνολική κοινωνική ευημερία¹⁴.

Τα διαδοχικά στάδια οικονομικής ανάπτυξης αντικατοπτρίζουν διαφορετικούς κοινωνικούς και οικονομικούς θεσμούς, μεταβολές στις ανθρώπινες σχέσεις και το σημαντικότερο ανεπανόρθωτες αλλοιώσεις στο φυσικό περιβάλλον. Τα φαινόμενα αυτά παίρνουν ανησυχητικές διαστάσεις σε προχωρημένα στάδια οικονομικής ανάπτυξης, οπότε και διασπάται η μονοσήμαντη σχέση μεταξύ της οικονομικής ανάπτυξης και της κοινωνικής ευημερίας. Στις σύγχρονες κοινωνίες της αφθονίας η έλλειψη ισορροπίας ανάμεσα στις πνευματικές και πολιτιστικές αξίες και την τεχνολογική πρόοδο εκδηλώνεται ως περιφρόνηση στους πανανθρώπινους και φυσικούς νόμους, που παραβλέπονται μπροστά στη διαδικασία της ανάπτυξης. Η περιφρόνηση αυτή, που είναι αποτέλεσμα της χωρίς όρια και μέτρο οικονομικής ανάπτυξης ενυπάρχει σε κάθε είδους κρίση, που μαστίζει τις σύγχρονες κοινωνίες.

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ανεπτυγμένες οικονομίες, που ήδη έχουν μεταλλαγεί σε κοινωνίες της αφθονίας σχετίζονται αποκλειστικά και μόνο με τους μοναδι-

13. «Ομολογώ ότι δεν με γοητεύει καθόλου το ιδανικό της ζωής, που προβάλλουν εκείνοι, που πιστεύουν πως η φυσιολογική κατάσταση του ανθρώπου είναι μία κατάσταση διαρκούς πάλης για πρόοδο... Μόνο στις φτωχές χώρες του κόσμου η αύξηση της παραγωγής παραμένει ένας σκοπός σημαντικός. Σης προηγμένες χώρες εκείνο που χρειάζεται είναι η καλύτερη κατανομή... Και πρέπει να τονίσω πως η στασιμότητα κεφαλαίου και πληθυσμού δεν σημαίνει καθόλου στασιμότητα στη βελτίωση του ανθρώπου. Θα υπάρχει πάντα περιθώριο για τη βελτίωση της τέχνης του ζην» (Mill, *αυτόθι*).

Πάνω στη σίαση αυτή του Mill, ο J.A. Schumpeter στην *Ιστορία της Οικονομικής Αναλύσεως του* (*History of Economic Analysis*, London, Allen and Unwin, 1954), κάνει την πολύ σωστή παρατήρηση, ότι ο Mill εμφανίζεται περισσότερο αισιόδοξος από τους Smith και Ricardo γιατί απομακρύνει από την ανάλυσή του το φάσμα του υπερπληθυσμού.

Ακόμη και ο Al. Marshall δεν δεχόταν πώς μόνο το χρήμα ή η κατοχή υλικού πλούτου πρέπει να αποτελούν το επίκεντρο γύρω από το οποίο περιστρέφεται η οικονομική επιστήμη: «Ετσι αν και είναι αλήθεια πως το χρήμα ή η γενική αγοραστική δύναμη ή η εξουσία πάνω στο υλικό πλούτο είναι το επίκεντρο της οικονομικής επιστήμης, αυτό συμβαίνει, όχι γιατί το χρήμα ή ο υλικός πλούτος θεωρούνται ως ο κύριος στόχος της ανθρώπινης προσπάθειας, ούτε γιατί αποτελούν το κύριο θέμα μελέτης των οικονομολόγων... Εάν οι παλαιότεροι οικονομολόγοι το είχαν καταστήσει σαφές, δεν θα είχαν αμαυρωθεί από μικρόκολες επιθέσεις βασισμένες στη λανθασμένη πεποίθηση, ότι η επιστήμη δεν ασχολείται με κανένα άλλο κίνητρο εκτός από τη εγωϊστική επιθυμία του πλούτου». (Al. Marshall, *Principles of Economics*, London, Macmillan, 1952).

14. Τη μακροχρόνια τάση προς την κατάσταση στασιμότητας αναγνώριζε έμμεσα και ο J.M. Keynes που υποστήριζε ότι αυτή θα λάβαινε χώρα σταδιακά, όταν «το κεφάλαιο πάψει να σπανίζει», μέσω της κοινωνικοποίησης της συναρπήςεως επενδύσεων. Στο *General Theory of Employment, Interest and Money* (London, Macmillan, 1946), ο Keynes γράφει: «Η κατάσταση αυτή των πραγμάτων... θα σήμαινε τη ευθανασία του εισοδηματία και συνεπώς την ευθανασία της σωρευτικής καταπιεστικής δύναμεις του κεφαλαιοκρατία να εκμεταλλεύεται την αξία του σπανιζόντος κεφαλαίου... Θεωρώ λοιπόν τη ραντενίκη άποψη του καπιταλισμού μεταβατική φάση που θα εξαφανιστεί μόλις τελειώσει το έργο της... Έχω λοιπόν τη γνώμη πως μια κάπως γενικευμένη κοινοποίηση των επενδύσεων θα αποδειχθεί ο μόνος τρόπος για να εξασφαλιστεί κάτι παραπλήσιο προς την πλήρη απασχόληση».

κοὺς στην ιστορία ρυθμούς οικονομομικής ανάπτυξης, που χαρακτηρίσαν τις κοινωνίες αυτές στο δεύτερο ήμισυ του εικοστού αιώνα. Τα αίτια της διαστάσεως στις κοινωνίες αυτές της αφθονίας ανάμεσα στο ρυθμό της οικονομικής ανάπτυξης και το ρυθμό ανόδου της κοινωνικής ευημερίας συνδέονται από τη μία πλευρά με ένα ευρύ φάσμα αντικειμενικά αρνητικών συνεπειών της οικονομικής ανάπτυξης και από την άλλη με ένα παράγωγο υπερκαταναλωτισμό.

Ο υπερκαταναλωτισμός και οι συνέπειές του εξετάζονται στα πλαίσια του τρόπου γέννησης και ικανοποίησης των αναγκών στις σύγχρονες βιομηχανία και οικονομικά ανεπτυγμένες κοινωνίες. Οι ανάγκες που υπερισχύουν στις κοινωνίες αυτές εντάσσονται στα συμπτώματα του υπερκαταναλωτισμού. Η ικανοποίηση αυτών των αναγκών δεν συντελεί απαραίτητα στην άνοδο της κοινωνικής ευημερίας.

Η διαδικασία της οικονομικής ανάπτυξης προκαλεί το φαινόμενο της θετικής άδρασης ανάμεσα στις σχετικές ανάγκες και στη διαδικασία της οικονομικής ανάπτυξης. Δηλαδή με τη δημιουργία νέων αγαθών η οικονομική ανάπτυξη δημιουργεί συνεχώς νέες ανάγκες, προσδιορίζοντας έτσι εκ των προτέρων ποία αγαθά πρέπει να παραχθούν για να ικανοποιηθούν οι ανάγκες αυτές. Φυσικά δεν πρόκειται για τις κοινωνικές ανάγκες στη φυσιολογική τους διάσταση, η ύπαρξη των οποίων προσφέρει στα άτομα την απαραίτητη ποικιλία και αλλαγή, που είναι η ειδοποιός διαφορά, που ξεχωρίζει τον άνθρωπο από άλλα όντα. Πρόκειται για τις ανάγκες κοινωνικής προβολής, που χαρακτηρίζουν τις οικονομίες της αφθονίας και που μεταβάλλονται με γρήγορους ρυθμούς. Οι κοινωνικές ανάγκες αυτές, που μεταβάλλονται με επιταχυνόμενο ρυθμό δεν προκαλούν στον άνθρωπο με την ικανοποίησή τους θετικά συναισθήματα και άνοδο της ευημερίας τους. Αντίθετα αυξάνει την ανησυχία τους για τις νέες διαρκώς περισσότερες δημιουργούμενες ανάγκες από εκείνες που ήδη έχουν ικανοποιηθεί.

Ο μη φυσιολογικός τρόπος γέννησης νέων αναγκών λειτουργεί, ώστε η οικονομική ανάπτυξη να προβάλλεται ως αναγκαστικό και αναγκαίο μέσο μεταξύ των καινούργιων αναγκών και του αυξανόμενου άγχους της ικανοποίησής τους, που χρειάζονται για να ικανοποιηθούν όλο και περισσότερα υλικά αγαθά. Το χάσμα ανάμεσα στις ανάγκες και στην ικανοποίησή τους διευρύνεται και η στιγμαία ισορροπία, που δημιουργείται από τις ήδη ικανοποιηθείσες ανάγκες εξανεμίζεται.

Ως συνέπεια των ανωτέρω το κύριο χαρακτηριστικό της οικονομικής μας ζωής δεν είναι η ικανοποίηση, που προσφέρει η χρησιμοποίηση των σύγχρονων επιτευγμάτων, αλλά η διαρκής προσπάθεια για διαρκώς νεότερα και περισσότερα. Το επίπεδο προσδοκιών και ικανοποίησης των ατόμων και των κοινωνιών συνεχώς μετατοπίζεται παράλληλα, έτσι που τελικά να διατηρείται συνεχώς διευρυνόμενη και αγεφύρωτη η απόσταση μεταξύ οικονομικής ανάπτυξης και κοινωνικής ευημερίας.

Έχει αρχίσει πλέον να γίνεται συνείδηση πως περισσότερα υλικά αγαθά δεν σημαίνουν απαραίτητα και βελτίωση της ζωής των ατόμων και της κοινωνίας στο σύνολό της. Η σχέση η οποία υπάρχει ανάμεσα στην κοινωνική ευημερία και στην οικονομική ανάπτυξη συνδέεται άρρηκτα με το βαθμό ανάπτυξης τον οποίο διανύει μία κοινωνία.

Όλα όσα περιγράφονται προηγουμένως μπορούν να απεικονισθούν στην μαθηματική σχέση που περιέχει μία αναλυτική προσέγγιση σχετική με το αντικείμενο αυτού του άρθρου. Σύμφωνα με την ανάλυση αυτή, η συνολική κοινωνική ευημερία τείνει μόνο α-

συμπτωματικά προς ένα ανώτατο σημείο καθώς αυξάνει το κατά κεφαλή εισόδημα:

$$W = f(Y, Z, X) \quad (1)$$

όπου: W = συνολική κοινωνική ευημερία,

Y = κατά κεφαλήν εισόδημα ή ιδιωτική κατανάλωση,

Z = διανεμητική πλευρά της ευημερίας,

X = ποιοτική πλευρά της κοινωνικής ευημερίας.

Οι παράγοντες Z και X θεωρούνται παραμετρικές σταθερές, που ενεργοποιούνται σε προχωρημένα στάδια οικονομικής ανάπτυξης. Εφ' όσον ισχύει αυτή η υπόθεση το M δεν απεικονίζει τη συνολική κοινωνική ευημερία, αλλά ένα δείκτη της οικονομικής της πλευράς. Για να καταδείξουμε την ιστορική πορεία της κοινωνικής ευημερίας μέσα από τον κύκλο της οικονομικής ανάπτυξης λαμβάνονται υπόψη δύο παράγοντες, οι οποίοι δρουν με μικρότερη ή μεγαλύτερη ένταση ανάλογα με το επίπεδο της κοινωνικής ευημερίας, που έχει ήδη επιτευχθεί. Διακρίνονται σε παράγοντα προωθητικό και σε παράγοντα ανασχετικό. Όσο πιο μακριά είναι το επίπεδο κοινωνικής ευημερίας από το σημείο της ανώτατης δυνατής κοινωνικής ευημερίας τόσο πιο δυναμικά επενεργεί ο προωθητικός παράγοντας. Σε αντίθεση με την περίπτωση, που η κοινωνία πλησιάζει το ανώτατο αυτό σημείο ενεργοποιούνται ανασταλτικές δυνάμεις, οι οποίες συνοψίζονται στον ανασχετικό παράγοντα. Ο παράγοντας αυτός δρα με τη μεγαλύτερη δυνατή ένταση, επιμηκύνει το χρονικό διάστημα το οποίο απαιτείται για να φτάσει η κοινωνία από ένα πολύ υψηλό πραγματικό επίπεδο κοινωνικής ευημερίας στο οποίο ευρίσκεται στο ανώτατο σημείο της. Όλα αυτά μπορούν να εκφραστούν με την εξίσωση:

$$dW/dY = kW (A-W) \quad (2)$$

όπου: k = ο συντελεστής αναλογικότητας,

A = το ανώτατο δυνατό σημείο κοινωνικής ευημερίας,

W = το πραγματικό επίπεδο κοινωνικής ευημερίας,

KW = προωθητικός παράγοντας,

$(A-W)$ = ανασχετικός παράγοντας.

Η επίτευξη του σημείου A προσδιορίζεται από διάφορους παράγοντες, μεταξύ των οποίων η κατανομή του εθνικού εισοδήματος και του πλούτου μίας χώρας, ο βαθμός της περιβαλλοντολογικής καταστροφής, ο ρυθμός εξάντλησης των φυσικών πλουτοπαραγωγικών πηγών, αλλά και από ψυχολογικούς ακόμη παράγοντες, όπως ο κορεσμός των μελών μίας καταναλωτικής κοινωνίας. Στην περίπτωση όπου $A = W$, η οποία θεωρείται ακραία, έχουμε $dW/dY = 0$, σημαίνει ότι κάθε παραπέρα αύξηση του εισοδήματος είναι χωρίς αποτέλεσμα.

Αν υπήρχαν χρονολογικές σειρές για τα μεγέθη W και Y για ολόκληρη την ιστορική διάρκεια του βιομηχανικού συστήματος, με τη βοήθεια οικονομετρικών μη γραμμικών μεθόδων, θα μπορούσαν να υπολογιστούν οι συντελεστές A , B , C . Τότε θα μπορούσαν να διευρευνηθούν τα στάδια, που έχει διανύσει η εν λόγω κοινωνία, το σημείο όπου βρίσκεται τώρα και πόσο το σημείο αυτό απέχει από το σημείο όπου θα έχουμε $A = W$.

Αν η παραπάνω υπόθεση πάψει να ισχύει και ειδικότερα αν θεωρηθεί, ότι η ποιοτική πλευρά της κοινωνικής ευημερίας χειροτερεύει σε προχωρημένα στάδια οικονομικής ανάπτυξης, τότε η καμπύλη κοινωνικής ευημερίας, που συμβολίζει την επέλευση των αρ-

νητικών αυτών παραγόντων, υφίσταται από το σημείο αυτό και πέρα παράλληλες διαδοχικές μετατοπίσεις προς τα κάτω. Λόγω αυτών των παραμετρικών μετατοπίσεων η επίτευξη του ανώτατου δυνατού σημείου κοινωνικής ευημερίας όπως αυτό καθορίσαμε αρχικά είναι αδύνατη. Οι συνεχείς επιστημονικές αναλύσεις των τελευταίων δεκαετιών οδηγούν στο συμπέρασμα, ότι στις κοινωνίες της αφθονίας η συνεχής οικονομική ανάπτυξη, που επιτεύχθηκε το δεύτερο ήμισυ του 20ού αιώνα συνοδεύτηκε από φθίνουσα κοινωνική ευημερία. Ο βιομηχανικός άνθρωπος στα πλαίσια μίας αλόγιστης μονομερούς και χωρίς όρια επιδίωξης της αύξησης των υλικών αγαθών, έχει χάσει το όραμα του μέτρου και της ισορροπίας στη ζωή.

Είναι αναμφισβήτητο πως η διαβίωση του ανθρώπου σε αρμονία με το σύμπαν, που τον περιβάλλει έχει διασαλευτεί. Η μόλυνση του περιβάλλοντος, η ρύπανση της ατμόσφαιρας, η εξάντληση και καταστροφή των πλουτοπαραγωγικών πηγών, που προκαλούνται από την αλόγιστη εφαρμογή της προηγμένης τεχνολογίας, θα προκαλέσουν απρόβλεπτες συνέπειες πάνω στο πλανήτη, ως αποτέλεσμα της περιφρόνησης από τον άνθρωπο της τάξης της φύσης και του σύμπαντος.

Οι περισσότερες από τις παρενέργειες της οικονομικής ανάπτυξης αναφέρονται στη ποσοτική και την ποιοτική πλευρά της κοινωνικής ευημερίας.

Πρέπει να ξεκαθαρίσουμε, ότι η τεχνολογική πρόοδος είναι επιθυμητή και ότι μπορεί κάτω από ορισμένες συνθήκες να προσφέρει πολύ μεγάλες υπηρεσίες στη διαδικασία της ανάπτυξης κάτω από ποιοτικές προδιαγραφές. Η νέα εποχή, που μόλις άρχισε πρέπει να είναι περίοδος κατά την οποία πρέπει να αναθεωρηθεί η ισχύουσα κλίμακα προτεραιοτήτων. Ο ανθρωποκεντρισμός πρέπει να είναι ο στόχος και η ανάγκη για μία νέα φιλοσοφία ζωής του ατόμου, αλλά και της πολιτείας στα πλαίσια της νέας οικονομίας. Η οικονομική ανάπτυξη δεν θα πρέπει να θεωρείται ως αυτοσκοπός, αλλά ως μέσο, που θα οδηγήσει σε συνεχή βελτίωση της κοινωνικής ευημερίας.

Η οικονομική ανάπτυξη πρέπει να συνεχιστεί, επιτυγχάνοντας το διαρκώς περισσότερα με το διαρκώς καλύτερα. Η αύξηση των ποσοτικών οικονομικών μεγεθών πρέπει να ευρίσκεται σε συνεχή βελτίωση με αυτή των ποιοτικών.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

1. ΖΟΛΩΤΑ Ξ.: Νομισματική Ισορροπία και Οικονομική Ανάπτυξη. Αθήνα, 1964.
2. ΖΟΛΩΤΑ Ξ.: Οικονομικοί και Νομισματικοί Προβληματισμοί στην Ελλάδα. Αθήνα, 1979.
3. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ Α.: Η Οικονομική της Αναπτύξεως. Αθήνα, 1971.
4. ΚΟΥΤΣΟΥΜΑΡΗ Γ.: Επενδύσεις εις τον Ανθρώπινο Παράγοντα και Οικονομική Ανάπτυξις. Αρχείον Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών, Τεύχος Δ', Τόμος 42, 1962.
5. ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗ - ΔΕΛΗΒΑΝΗ Μ.: Σύγκρισις απόψεων παλαιότερων και συγχρόνων συγγραφέων περί σταδίων οικονομικής αναπτύξεως, Αρχείον Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών, Τεύχος Δ', Αθήνα, 1966.

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΓΕΡΟΥΣΙΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Της Δρος **Μαρίας ΜΑΡΟΥΛΗ-ΖΗΛΕΜΕΝΟΥ**

Μέχρι σήμερα δεν έχουμε καταλήξει σε ένα οριστικό συμπέρασμα, πόσο ο θεσμός της Γερουσίας ωφελεί το κοινοβουλευτικό πολίτευμα ή αν μόνο μία Βουλή είναι προτιμότερη. Πολλές συζητήσεις έχουν γίνει στην Ελλάδα και αλλού, που αφορούν σ' αυτή την αναγκαιότητα. Υποστηρίχθηκε μάλιστα από πολλούς, ότι η μία Βουλή καθίσταται ανταρχική, για τούτο θεωρείται αναγκαία η ύπαρξη και δευτέρου σώματος, της Γερουσίας, η οποία θα ασκεί έλεγχο στη Νομοθετική λειτουργία, και έτσι με τον τρόπο αυτό, θα εξασφαλίζεται τελειότερη κατάρτιση των νόμων¹.

Οι γνώμες διχάζονται διότι και τα δύο συστήματα, της ύπαρξης της μίας ή και των δύο Βουλών έχουν πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Το κυριώτερο επιχείρημα υπέρ του θεσμού της Γερουσίας είναι, ότι η ύπαρξη του δευτέρου αυτού σώματος αποτελεί σοβαρότατη εγγύηση κατά της παντοδυναμίας της πλειοψηφίας της μίας Βουλής στα κοινοβουλευτικά πολιτεύματα. Ο δεσποτισμός των Βουλών δεν είναι λιγότερο επικίνδυνος για τα Έθνη, ούτε λιγότερο καταστρεπτικός από τον δεσποτισμό των Μοναρχών.

Κατά την αντιπροσωπευτική, εν τούτοις, θεωρία, όπου φορέας της εξουσίας είναι ο λαός, που αποτελεί μία και αδιαίρετο εξουσία, δεν είναι δυνατό να έχει δύο όργανα εκπροσώπησης, την Βουλή και την Γερουσία. Ή και τα δύο σώματα θα εκλέγονται κατά τον ίδιο τρόπο (από τους ίδιους εκλογείς), οπότε το ένα σώμα θα είναι άχρηστο, ή θα εκλέγονται από διαφορετικούς εκλογείς, η κατά τρόπο διαφορετικό, οπότε το ένα σώμα κατ' ανάγκη θα αποβεί αριστοκρατικό.

Η πρώτη κατά την αρχαιότητα γνωστή Γερουσία - οι Γέροντες - γνωστή στα ομηρικά χρόνια, ήταν σύμβουλοι του βασιλέα και του παρεστέκοντο στο στρατιωτικό και δικαστικό του έργο². Ο Αριστοτέλης, ο Πλάτων, ο Λυκούργος, ο Σόλων επινόησαν πρώτοι το «θεσμό της Γερουσίας» και τον στήριξαν με λογικά επιχειρήματα, για να τον παραλάβουν

1. Charles de Montesquieu: *Esprits des Lois*. Βιβλίο XI, κεφ. VI.

2. Ομήρου *Ιλιάς*, Β. 53: Αναφέρεται Βουλή των Γερόντων. Αργότερα στα περισσότερα αριστοκρατικά καθεστώτα η Βουλή περιέπεσε σε αχρησία και παρέμεινε ο όρος Γερουσία η Γερωνία η Γερωχία, όπως ονομαζόταν στη Σπάρτη.

στη συνέχεια οι Ρωμαίοι και να τον αναπτύξουν οι Άγγλοι, οι Γάλλοι, οι Ιταλοί και όλα τα σύγχρονα πολιτεύματα³.

Στους κλασσικούς χρόνους τη Γερουσία, ως σώμα, αποτελούσαν ισόβια μέλη, ο δε αριθμός τους ποίκιλε από πόλη σε πόλη, είχε δε εξουσία νομοπαρασκευαστική εκτελεστική και δικαστική⁴. Από τις πόλεις της αρχαίας Ελλάδας τις κυριότερες πληροφορίες της έχουμε για τη Γερουσία στη Σπάρτη⁵.

Όταν οι Δωριείς εισχώρησαν στην κοιλάδα του Ευρώτα, αφού εγκαταστάθηκαν στη Σπάρτη, σχημάτισαν δύο κρατίδια, τα οποία λίγο αργότερα περί τον 10ο αιώνα π.Χ. συνενώθηκαν σε 2 Βασιλείς και 2 Συμβούλια Γερόντων⁶. Η Γερουσία στη Σπάρτη απέκτησε μεγάλο κύρος από τον 8ο έως και τον 4ο αιώνα, αλλά το έχασε με τις δημοκρατικές κινήσεις τον 3ο αιώνα. Γενικά στις δωρικές πόλεις-κράτη η Γερουσία ήταν κύριο όργανο και προπύργιο της ολιγαρχίας.

3. Η Γερουσία ή Σύγκλητος (*Senatus* από το *senex*: γέρος) όπως απεκαλείτο στην Αρχαία Ρώμη υπήρξε το σοφότερο Σώμα στη Διοίκηση των κοινών. Η αντιπροσωπεύουσα το κοινό (πλήθος) Βουλή στη Ρώμη, δεν έχει την απαιτούμενη παιδεία και μόρφωση για τούτο αναπληρώνεται υπό ετέρου Σώματος με προσόν την ειδική εκπαίδευση και τις ιδιαίτερες γνώσεις. Η Γερουσία ήταν ένα από τα ανώτατα όργανα του κράτους.

Δημιουργήθηκε από το Συμβούλιο των παλαιότερων πατριαρχικών γενών κατά τα τέλη της εποχής της βασιλείας (6ος αιώνας περίπου π.Χ.). Ουσιαστικά επρόκειτο για το κρατικό συμβούλιο του βασιλιά. (Η ρωμαϊκή Γερουσία στα ελληνικά ονομάζεται και Σύγκλητος). «...Η Ρωμαϊκή Σύγκλητος επάλαισεν υπέρ της σωτηρίας του πολιτεύματος, ανεδείχθη η ακρόπολις αυτού και εις τους βράχους αυτής εδραυθήσαν πολλάκις κύματα της δημαγωγίας». «Πρόδῃλον εἶναι, ὅτι ὁ θεσμός της Γερουσίας για να αποβεί επωφελής σε κάθε ἔθνος πρέπει να απαρτίζεται από τους σωφρονέστερους και περισσότερο μορφωμένους, και ἐντίμους ἄνδρες...» Κ.Παπαρηγόπουλου, *ΙΕΕ*, τ. Α', σ. 19. Πλούταρχου: *Ρωμύλος*, κεφ. 13, όπου ο Πλούταρχος αναφέρει, ότι η Γερουσία ως θεσμός καθιερώθηκε από τον Ρωμύλο. Στην περίοδο της δημοκρατίας κατά τη διάρκεια των κοινωνικών αγώνων (5ος-3ος π.Χ. αιώνες) η εξουσία της Γερουσίας περιορίστηκε προς όφελος των «Εκκλησιών» δηλ. των συνελεύσεων του λαού. Από τον 3ο έως τον 1ο αιώνα π.Χ. η Γερουσία εξέταζε προσεκτικά τα νομοσχέδια, που εισήγαγε προς ψήφιση στις συνελεύσεις του λαού. Στην Γερουσία ανήκε η ευθύνη της καθοδήγησης των στρατιωτικών υποθέσεων, της εξωτερικής πολιτικής κ.ά. Η Γερουσία μεταίραρθηκε σε Συμβούλιο της πόλης της Ρώμης στους χρόνους του Διοκλητιανού, ενώ στην εποχή του Μεγάλου Κωνσταντίνου 4ος αιώνας μ.Χ.) συγκροτήθηκε Γερουσία και στην Κωνσταντινούπολη, που εξισώθηκε, όσον αφορά στα δικαιώματα της με αυτά της Γερουσίας της Ρώμης.

4. Θουκυδίδου 5, 47: Στο Άργος η Γερουσία αριθμούσε 80 μέλη. Αριστοτέλους πολιτικά, Ε, 6: Ο αριθμός των Γερουσιαστών στην «Ήλιδα ήταν 90 μέλη και στη Σπάρτη 30. Στην Κρήτη η Γερουσία αποτελούσαν 30 μέλη ή 20, αφού η νομοθεσία έμοιαζε πολύ με τους θεσμούς της Σπάρτης και ονομάζεται Βουλή. Ο αριθμός των γερόντων οφείλεται στη γεωγραφική διαίρεση της Σπάρτης σε 9 τμήματα (ώβαι) μαζί με τη βασική αρχέγονη συγκρότησή της από τρεις δωρικές φυλές, (Υλλείς, Δομάνες, Πάμφυλοι).

5. Αριστοτέλους Πολιτικά Β' 9, 22 και 23. Ηρόδοτου Ι, 65 και 6, 57. Ο Αριστοτέλης λέγει, ότι ο τρόπος εκλογής των γερόντων στη Σπάρτη ήταν παιδαριώδης. Μέσα στην Απέλλα, όπως απεκαλείτο η γενική συνέλευση των Σπαρτιατών (δηλαδή των «ομοίων» που είχαν ίσα δικαιώματα) οι υποψήφιοι παρουσιάζονταν με τη σειρά, που είχαν κληρωθεί και ενώ οι παρευρισκόμενοι έδειχναν την προτίμησή τους διά βοής, οι κριτές, που ευρίσκοντο σε διπλανή αίθουσα, έκριναν από την ένταση και τη διάρκεια της φωνής και έτσι εξέλεγαν το νέο μέλος της Γερουσίας. «Άθλον αρετής» χαρακτηρίζουν το αξίωμα οι Αριστοτέλης και Δημοσθένης (20, 107). Από τη φράση, ότι «οι καλοί καγαθοί» γίνονταν μέλη της Γερουσίας φαίνεται, ότι ήταν αριστοκρατικής καταγωγής. Πλούταρχου Λυκούργος, 5-6. Στους αρχαϊκούς χρόνους η Γερουσία απέκτησε το δικαίωμα να ακυρώνει αποφάσεις της Απέλλας. Τούτο όριζε νόμος του Θεόπομπου, που ήταν μία προσθήκη στη Λυκούργειο Ρήτρα.

6. *ΙΕΕ*. ΤΟΜΟΣ Β' σ.31-32. Εκ των αρχαίων ελληνικών πολιτικών φιλοσόφων ο Πλούταρχος και ο Πλάτων παρομοίασαν την πολιτεία ως πλοίο μέσα σε τρικυμία, την δε Γερουσία σαν μία δεύτερη άγκυρα, η οποία διασώζει το πλοίο από τα βίαια κύματα: «...την άνω Βουλὴν ἐπισκοποῦν πάντων και φύλακα των νόμων ἐκάθισεν, οἰόμενος ἐπὶ δυσὶ Βουλαῖς, ὥσπερ ἀγκύρας ὁρμούσαν ἦτον ἐν σάλῳ τὴν πόλιν ἐσεσθαι και μαλλον ἀρεμούντα τὸν Δῆμον παρέξειν...» (Πλούταρχου *ἐν βίῳ Σόλωνος*). Την παρομοίωση αυτή δέχονται και πολλοί εκ των νεωτέρων μελετητών.

Τα Συμβούλια των Γερόντων, στα φυλετικά κράτη, σχηματίζονταν από τους αρχηγούς των μεγάλων τμημάτων του φύλου (φυλών, φατριών), και η επίδρασή τους στη διοίκηση του κράτους ήταν αποτέλεσμα μεταβλητών συνθέσεων των θεωρητικών δικαιωμάτων τους, που απέρρεαν από το σχετικό εθιμικό δίκαιο, με τον πραγματικό συσχετισμό δυνάμεων, ανάμεσα σ' αυτά τα σώματα και τους βασιλείς. Τα ελληνικά κράτη πήραν τη μορφή πόλεως περί τον 8ο αι. π.Χ. Όταν, απέκτησαν Βουλή με πολύ περισσότερα μέλη, που αναδεικνύονταν με κάποιο τρόπο εκλογής, γεγονός που κατέστησε αυτά τα σώματα περισσότερο αντιπροσωπευτικά.

Αυτό το σώμα άρχισε να λειτουργεί όχι άτυπα, όπως τα συμβούλια των Γερόντων, αλλά με κάποια στοιχειώδη δικονομία καθορίστηκαν με ακρίβεια οι αρμοδιότητες αυτού του σώματος, ανάμεσα στις αρμοδιότητές του περιέχονταν η αποκλειστικότητα στην έκδοση νόμων (όχι απαραίτητα) και η συμμετοχή στη διατύπωση των νομοσχεδίων, που να υπόκεινται στη συνέχεια στην έγκριση της Εκκλησίας του Δήμου, αλλά να μην επιδέχονται τροποποίηση από αυτήν^{7,8}.

Συγκροτείται, έτσι, μία Γερουσία από 30 μέλη, τους δύο βασιλείς, έναν εκπρόσωπο του γένους των Αιγιδιών και 27 Γέροντες. Σε σχέση με τα ισχύοντα σε φυλετικά κράτη τρία είναι τα αξιοπαρατήρητα σημεία:

Ο αριθμός των μελών της Γερουσίας είναι αρκετά μεγαλύτερος από τον αριθμό των μελών των φυλετικών συμβουλίων.

Η ενσωμάτωση των βασιλέων στο ίδιο αυτό σώμα.

Η ανάληψη από τη Γερουσία συγκεκριμένης αποστολής στη νομοθετική διαδικασία⁹.

Στα Μοναρχικά πολιτεύματα η Γερουσία εμφανίζεται ως συμβουλευτικό σώμα του Μονάρχη, τα μέλη της διορίζοντο από αυτόν και επιλέγονταν από την αριστοκρατική τάξη. Στην Αγγλία χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Βουλή των Λόρδων, θεσμός που στηρίχθηκε, αναπτύχθηκε και διασκευάστηκε σύμφωνα με τα ήθη και έθιμα του Αγγλικού Κράτους και εδραιώθηκε διά της κληρονομικής διαδοχής και της ισοβιότητας των Γερουσιαστών¹⁰.

Στη Γαλλία, σύμφωνα με το άρθρ. 27 του Συντάγματος του 1814, ο Μονάρχης είχε το δικαίωμα διορισμού απεριόριστου αριθμού Γερουσιαστών, οι οποίοι ήσαν ισόβιοι ή διορίζοντο κληρονομικά δικαίω. Η Γερουσία θεωρείτο το αναγκαίο σώμα προς αποφυγή των συγκρούσεων μεταξύ του βασιλέως της αριστοκρατίας και του λαού.

7. Όπ. αν., σελ. 48.

8. Οι δεσμικές μεταρρυθμίσεις στη Σπάρτη περιέχονται στη λεγόμενη «ρήτρα», που αναφέρει ο Πλούταρχος θεωρώντας την χρησμό, που έδωσε στο Λυκούργο το Μαντείο των Δελφών. Η άποψη του Πλούταρχου δεν είναι σήμερα παραδεκτή. Οι δεσμικές μεταρρυθμίσεις στην Σπάρτη πιθανότατα είναι το αποκορύφωμα εξελίξεων, που άρχισαν από τον πόλεμο των Σπαρτιατών εναντίον των Αμυκλαίων, των Φαριτών και των Γερουθραίων και εντάθηκαν μέσα στους πολέμους, που ακολούθησαν και τα προβλήματα, που προέκυψαν με αποτέλεσμα η Γερουσία να διευρυνθεί και να αποκτήσει συγκεκριμένα δικαιώματα, οι βασιλείς να χάσουν την αυτοτέλεια, που είχαν πριν στον τομέα λήψης αποφάσεων και να γίνουν όπως ξέρουμε από μεταγενέστερες πηγές πρόεδροι της Γερουσίας.

9. Όπ. αν. παρ. σελ. 50-51 (α' μισό 8ου αιώνα π.Χ.).

10. Archives Parlementaires Σειρά I, T.8 σ.517. Οι Γερουσιαστές εκλέγονται (διορίζονται) από τον Βασιλέα... ουδείς από τους δεσποπικά κυβερνήσαντες την Αγγλία Βασιλείς επροξένησε τόσο κακό στην πατρίδα όσα δενά επροξένησε το μόνο Κοινοβούλιο (Long Parliament)....

Η Βουλή των Λόρδων είχε αρχικώς προορισμό να δικάζει ως Εφετείο τους προτεινόμενους νόμους από την Βουλή των Κοινοτήτων. Εξέλεγε προς τούτο ειδικά Μέλη τα οποία και εκαλούντο Μέλη της εφέσεως. Τούτο καθιερώθηκε με ειδικό Νόμο το 1876.

Το 1815 επανερχόμενος ο Ναπολέων ο Α΄ στη Γαλλία ανέθεσε στον φιλελεύθερο πολιτικό συγγραφέα Benjamin Constant την σύνταξη πλέον φιλελεύθερου συντάγματος. Τούτος επηρεασμένος από το Αγγλικό πολίτευμα, περιέλαβε στο παραδοθέν σ' αυτόν αυτοκρατορικό σχέδιο συντάγματος και τον θεσμό της Γερουσίας: «...στην Αγγλία η Γερουσία έχει καλώς, διότι μέσα από αυτήν οι Λόρδοι παρέχουν τις ελευθερίες εις τον λαόν, παράγουν και διαμορφώνουν το αγγλικό πολίτευμα, για τούτο είναι σεβαστοί εκ παραδόσεως από το λαό και εξασκούν σ' αυτόν μία γοητεία», ήταν η παρατήρηση του Ναπολέοντα όταν μελέτησε το σχέδιο συντάγματος, που του παρουσιάστηκε.

Στη Γαλλική Εθνοσυνέλευση του 1887, στη συζήτηση περί της χρησιμότητας της Γερουσίας, θεωρήθηκε, ότι η δεύτερη Βουλή ήταν κώλυμα για την πρόοδο και την ελευθερία και φραγμός κατά της εθνικής θελήσεως.

Η αναγκαιότητα όμως του θεσμού της Γερουσίας πρέπει να εξετασθεί και μέσα από τη διάκριση των κρατών σε: σύγχρονα κράτη (états unitaires) και σύνθετα κράτη (etats compose), τα οποία στη συνέχεια διακρίνονται σε συμπολιτείες (confédération d'états), ομοσπονδιακές πολιτείες (états federatifs), και, πολιτικές, προσωπικές ή πραγματικές ενώσεις. «Στα σύνθετα κράτη το κοινοβούλιο αποτελείται από δύο σώματα: α. Τη Βουλή και β. Τη Γερουσία. Στις ομοσπονδίες υφίστανται δύο κυβερνώσες δυνάμεις, εκ των οποίων, η κάθε μία έχει τη δική της εκπροσώπηση στο Κοινοβούλιο, δηλαδή η ομοσπονδία αποτελείται από το σύνολο του λαού τη σύνθετης πολιτείας και το λαό κάθε μίας των πολιτειών, από τις οποίες αποτελείται η ομοσπονδία. Το Κοινοβούλιο αυτών των πολιτειών αποτελείται από δύο Βουλές, η μία αντιπροσωπεύει τον ομοσπονδιακό λαό και η άλλη το σύνολο των πολιτών των διαφόρων κρατών που αποτελούν την ομοσπονδία»¹¹. Είναι προφανής λοιπόν, στις σύνθετες πολιτείες, η ανάγκη της ύπαρξης των δύο Βουλών.

Σε κράτη με μοναρχικό πολίτευμα οι Γερουσιαστές διορίζονται από τον Μονάρχη σε αντίθεση με τα σύγχρονα δημοκρατικά πολιτεύματα, όπου οι Γερουσιαστές εκλέγονται κατά τον ίδιο τρόπο, που εκλέγονται οι Βουλευτές.

Και άλλα έθνη στη συνέχεια, τα οποία έχουν επιλέξει τον αντιπροσωπευτικό τρόπο διακυβέρνησης, διαμόρφωσαν και τελειοποίησαν τον θεσμό αυτό, σύμφωνα πάντα με την εξέλιξη του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος¹². Η σύσταση ενός συντηρητικού σώματος, όπως αποφαίνεται ο Άγγλος J.St. Mill έχει ως προορισμό να μετριάξει τις ορμές της δημοκρατικής υπεροχής, όπως συνάγεται και από το παράδειγμα της Συγκλήτου στην Αρχαία Ρώμη, που υπήρξε το πλέον συνετό και σοφό Σώμα στην διοίκηση των κοινών.

Η λαϊκή Βουλή, που αντιπροσωπεύει τα πλήθη έχει την έλλειψη της ειδικής εκπαίδευσης, η οποία έλλειψη αναπληρώνεται με τη σύσταση ετέρου Σώματος, που απαρτίζεται από άνδρες ειδικής εκπαίδευσης και ειδικών γνώσεων. Η μία Βουλή εκπροσωπεί τα αισθήματα των πολλών, ενώ η άλλη, εκπροσωπεί την πραγματική ικανότητα, που έχει αποκτηθεί κυρίως από την πείρα εκ της ενασχόλησης με τα κοινά, ή εκ των γνώσεων. Η πλειοψηφία της μίας Βουλής, που αποτελείται από τα ίδια άτομα, που έχουν εξασφαλι-

11. Κ.Δ. Πολυχρονιάδου: *Στοιχεία Συνταγματικού Δικαίου, ά. χρ.*

12. Jean Paul Esmein: *Elements du droit constitutionnel Français et compare T.1 σ. 124, 1921 και Droit Constitutionnel σ. 748.*

σμένη την νίκη καθίσταται αλαζών και δεσποτική, όταν οι πράξεις της δεν κρίνονται από άλλη εξουσία¹³.

Η ύπαρξη των δύο Βουλών αποτελεί εγγύηση κατά της τυραννίας, που ξεκινά από την παντοδυναμία και της μίας Βουλής εις τα κοινοβουλευτικά πολιτεύματα, λέγει ο Montesquieu στο βιβλίο του «το πνεύμα των νόμων»^{13α}.

Επιφανείς γάλλοι πολιτικοί και συγγραφείς και ο εισηγητής της Επιτροπής του πολιτεύματος στη νεώτερη Εθνική Συνέλευση, που συνήλθε μετά την κατάργηση της Αυτοκρατορίας, ο Laboulaye, υπεργράμμισε χαρακτηριστικά: «...πρέπει να διατρέσουμε τη νομοθετική εξουσία, να διασπάσουμε, κατά τινά τρόπον τα δεσμά, να την καταστήσουμε πανίσχυρη για την υπηρεσία της ελευθερίας και ανίκανη να βλάψει το Έθνος. Εμπιστευόμενοι σε μία και μόνη Βουλή, προετοιμάζουμε τους δρόμους της αναρχίας και της δικτατορίας, είναι δε σαν να βαδίζουμε στην απώλεια που συνεπάγεται ο δεσποτισμός»¹⁴. Οι Constant, Despages, Tocqueville Bois d'Anglais, Bertrand και πλήθος άλλων συνταγματολόγων αποφαίνονται, επίσης, περί της ύπαρξης των δύο Βουλών^{14α}.

Η Αγγλία και η Γαλλία μας δίδουν πολλές αποδείξεις ενάσκησης τυραννικής εξουσίας από μία και μόνη Βουλή, η οποία εξουσία καταγγέλθηκε επίσημα από το βήμα της Constituante: «...ουδείς από τους δεσποτικά κυβερνήσαντες την Αγγλίαν Βασιλείς προξένησε στην πατρίδα του τόσα δεινά, όσα το μακρόν μόνον Κοινοβούλιον (long Parlement)». Στη Γαλλία ο Traine, διάσημος πολιτειολόγος, επιχείρησε σύγκριση της Γερουσίας με τους δεσποτικούς Μονάρχες, που βασίλευσαν στη Γαλλία¹⁵.

Εκεί που οι γνώμες αυτές αποκτούν απόλυτο κύρος είναι τα δημοκρατικά κράτη του Βελγίου και των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής.

Ο Alexis de Tocqueville ισχυρίζεται, ότι «η Νομοθετική εξουσία είναι η μεγαλύτερη και ανώτατη δύναμη σε κάθε Έθνος με ελεύθερο πολίτευμα. Τη δύναμή της αυτή την επεκτείνει με επιμονή και στην ορμητική της δράση παρασύρει κάθε άλλη εξουσία. Εάν η Νομοθετική εξουσία συγκεντρωθεί σε ένα και μόνο Σώμα δεν υπάρχει πλέον περιορισμός στην απεριόριστο άσκηση της δύναμής της...»¹⁶

Σήμερα στις Η.Π.Α. η ανάγκη ύπαρξης των δύο Βουλών αποτελεί αξίωμα της πολιτικής επιστήμης και στηρίζεται στην πεποίθηση, ότι η στάση κάθε Εθνοσυνέλευσης για να αποφευχθεί από το να γίνει πιεστική και διεφθαρμένη, πρέπει να ελέγχεται και από μία δεύτερη Βουλή με ίσες εξουσίες.

13. Η μία Βουλή είναι η Βουλή του λαού, η άλλη Βουλή είναι η Βουλή των Πολιτικών ανδρών που έχουν περάσει από τα σπουδαιότερα δημόσια αξιώματα.

13α. Charles de Montesquieu: *Esprits des Lois*, βιβλίο XI κεφ. VI.

14. Αγόρευση του Laboulaye στη συνεδρίαση της Εθνικής Συνέλευσης της 28 Φεβρουαρίου 1893.

14α. Όπ. αν. Archives parlementaires: Σειρά Ι Τ.8, σ.518. Benjamin Constant: *Oeuvres*, ed. J. Chevalier. Coll. Les Pleiades. Paris, 1957. J. Lively: *The social and Political Thought of A.de Tocqueville*. Oxford, 1962.

15. *Les origines de la France contemporaine*: τ.7, p.283. Π.Σαχίν. Το σύστημα των δύο Βουλών, σ.10.

16. Γάλλος πολιτικός και ιστορικός, ερμηνευτής του συντάγματος των Ηνωμένων Πολιτειών με το έργο τους «*Ou Va la Democratie en Amerique*» 1835-1840.

Έτσι στο Σ. των Η.Π.Α. περιορίζεται το Νομοθετικό Σώμα με διαίρεση, όπως ακριβώς έκαναν οι Ρωμαίοι, οι οποίοι είχαν περιορίσει την εκτελεστική εξουσία με την αντικατάσταση του ενός Βασιλέως διά των δύο Υπάτων¹⁷.

Στο ελληνικό συνταγματικό δίκαιο ο Ν.Ι. Σαρίπολος επικαλείται «...το απαραίτητο της συμμετοχής των μορφωμένων και εγκρίτων εις τα της πολιτείας και ισχυρίζεται, ότι οι δύο Βουλές εξασφαλίζουν τον μετριασμό των παθών και προκαλείται η υπέρ των κοινών άμλλα». Ο ίδιος ομιλεί περί μίας τρίτης δύναμης, η οποία εν μέσω των δύο πολιτειακών Αρχών, της Δημοτικής Αρχής και του Ανώτατου Άρχοντα «...ανακαλεί αυτούς προς την εκπλήρωση του σκοπού της κοινωνίας. Η δύναμη αυτή συσφίγγει τους δεσμούς χωρίς να τους σταματά. Συγκρατεί τις δυνάμεις εκατέρωθεν και δεν επιτρέπει την αύξησιν υπέρ τα συνταγματικά όρια»¹⁸.

Η Γερουσία, ως δεύτερη Βουλή, καθιερώθηκε στην Ελλάδα με το Σύνταγμα του 1844, όπου οι Γερουσιαστές διορίζοντο από τον Βασιλέα και ήσαν ισόβιοι¹⁹.

Προηγουμένως όμως η Γερουσία λειτούργησε ως θεσμός μετά την έναρξη του απελευθερωτικού αγώνα με την ίδρυση της Πελοποννησιακής Γερουσίας, της Γερουσίας της Δυτικής Ελλάδας και της Γερουσίας της Ανατολικής Χέρσου Ελλάδας²⁰.

Ο θεσμός της Γερουσίας καταργήθηκε στα επόμενα Συντάγματα του 1864 και 1911 και επαναλειτούργησε με το δημοκρατικό Σύνταγμα του 1927²¹. Αυτή ήταν και η τελευταία φορά, που ο θεσμός της Γερουσίας λειτούργησε στα ελληνικά συντάγματα.

Σημειώνεται ότι κατά την διανυόμενη περίοδο ο θεσμός προβλέπεται σε πολλά από τα σύγχρονα ευρωπαϊκά Συντάγματα, σε κράτη, που λειτουργούν με τη μορφή προεδρικού κοινοβουλευτικού συστήματος διακυβέρνησης, η σε κράτη με πολίτευμα κοινοβουλευτικής Μοναρχίας.

Κράτη που λειτουργούν με δύο βουλές στην Ε.Ε. (προ διεύθυνσης)

Ηνωμένο Βασίλειο

Το πολίτευμα του Ηνωμένου Βασιλείου λειτουργεί με το σύστημα των δύο Βουλών. Με την Κοινοβουλευτική Πράξη του 1911 προτάθηκε σχέδιο αντικατάστασης της Βου-

17. T. Bryce: *The American Commonwealth*, τ.Ι σ.461.

18. Ν.Ι. Σαρίπολος: *Συνταγματικό Δίκαιο*, τ.2, σ.498-508.

19. Κατά τις Εθνικές Συνελεύσεις του 1843 και του 1863 στην μεν πρώτη έγινε αποδεκτός ο θεσμός της Γερουσίας στη δε δεύτερη απερρίφθη με ισοψηφία. Κατά το Σύνταγμα του 1844 «η Νομοθετική εξουσία ενεργείται από τον Βασιλέα, την Βουλή και την Γερουσία» (άρθρο 49), όπου εμφανίζεται πλήρης ισοδυναμία της Γερουσίας με τη Βουλή. «Η Γερουσία είναι μέρος αναπόσπαστον της νομοθετικής εξουσίας». Το πολίτευμα της απολύτου Μοναρχίας την εποχή εκείνη διεδέχθη το πολίτευμα της Συνταγματικής Μοναρχίας. Η γερουσία καταργήθηκε με την Επανάσταση του 1862, με την οποία κατελύθη και η δυναστεία του Όθωνα και τυπικά με το ψήφισμα της Β' εν Αθήναις Εθνοσυνέλευσης το 1863. Η ίδια συνέλευση με την επιψήφιση του Συντάγματος του 1864 καθιέρωσε το σύστημα της μονήρους βουλής με 211 ψήφους υπέρ και 62 κατά. Κατά την αναθεώρηση του Συντάγματος του 1911 δεν προεβλέπετο ο θεσμός της Γερουσίας.

20. Σπύλιου Σπηλιάκου: *Η Συνέλευση των Καλιτζών και η πρώτη Πελοποννησιακή Γερουσία. Πειραιάς, 1961*, σ.127. Τάσου Αθ. Γριπόπουλου: *Η εκ της Συνέλευσης των Καλιτζών προελθούσα Πελοποννησιακή Γερουσία. Ανάπτυπο εκ του 17ου τόμου 1963-1964*, Δελτίου Ιστορικής Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος, Αθήνα, 1964, σ.173-245.

21. Κατά το Σύνταγμα του 1927 η «Γερουσία» απαρτίζεται από 120 Γερουσιαστές, οι οποίοι εκλέγονται για 9 χρόνια αναθεωρούμενοι ανά τριετία, κατά το 1/3. Η αρμοδιότητα της Γερουσίας υπήρξε πολυμερής: Συντακτική, Δικαστική, Πολιτική και προ παντός Νομοθετική. Τα δύο σώματα συνεργάζονται ισόσημα και αποτελούν την Εθνική Συνέλευση. Συνεργάζονται δε και για εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας. Όσον αφορά στην Δικαστική εξουσία η Βουλή κατηγορεί, η δε Γερουσία δικάζει.

λής των Λόρδων από μία δεύτερη Βουλή σε όχι πλέον κληρονομική βάση, σύμφωνα με το οποίο το Κοινοβούλιο εμφανίζεται να θέτει κανόνες και περιορισμούς στην παντοδυναμία της Βουλής των Λόρδων.

Αυστρία

Σύμφωνα με το αρθρ. 24 του αυστριακού Σ. του 1929, στο κεφ. II «η νομοθετική λειτουργία ασκείται από κοινού, από τη Βουλή των Αντιπροσώπων και τη Γερουσία».

Βέλγιο

Κατά το Σ. του 1893/1921/1929 άρθ.32 «οι δύο Βουλές αντιπροσωπεύουν το Έθνος». Κατά την αναθεώρηση του 1971 σύμφωνα με το άρθρο 47 «τα μέλη της Βουλής των Αντιπροσώπων εκλέγονται με άμεση ψηφοφορία κάθε τέσσερα χρόνια. Οι Γερουσιαστές εκλέγονται βάσει του πληθυσμού κάθε επαρχίας» κατ' εφαρμογή του ιδίου άρθρου. Το αναθεωρημένο Σύνταγμα του 1993, στο άρθρο 67 άλλαξε δραματικά τη σύνθεση της Γερουσίας με τον αριθμό των Γερουσιαστών να μειώνεται από 184 σε 71.

Γαλλία

Κατά την τελευταία αναθεώρηση του Σ.1958/62 που έγινε το 1963 και σύμφωνα με το άρθρο 24 παρ. 1 «το Κοινοβούλιο περιλαμβάνει την Εθνική Συνέλευση και τη Γερουσία» 24 παρ. 2, «οι Βουλευτές εκλέγονται με άμεση ψηφοφορία», 24 παρ. 3, «οι δε Γερουσιαστές εκλέγονται με έμμεση ψηφοφορία. Η Γερουσία εξασφαλίζει την αντιπροσώπευση των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Δημοκρατίας. Οι εκτός της Γαλλίας εγκατεστημένοι Γάλλοι αντιπροσωπεύονται στη Γερουσία».

Ιρλανδία

Κατά το Σ.1937/1972 το Εθνικό Κοινοβούλιο αποτελείται από τη Βουλή και τη Γερουσία. Κατά το άρθρο 18 «η Γερουσία αποτελείται από 60 μέλη εκ των οποίων τα 11 ονομάζονται και τα 59 εκλέγονται. Τα διοριζόμενα μέλη ονομάζονται με προηγούμενη συναίνεσή τους από τον Πρωθυπουργό».

Ιταλία

Η Ιταλική Βουλή συνίσταται από το Κοινοβούλιο και τη Γερουσία της Δημοκρατίας σύμφωνα με το άρθρο 55 του Σ. του 1948/1967. «Η Βουλή αποτελείται από δύο σώματα, το Κοινοβούλιο και τη Γερουσία», σύμφωνα με το άρθρο 57 του Σ. Οι Γερουσιαστές εκλέγονται με βάση τις εκλογικές περιφέρειες και είναι 315 και 6 που εκλέγονται από την Ιταλική διασπορά. Κατά το άρθρ. 58 «οι Γερουσιαστές εκλέγονται από το λαό με την προϋπόθεση, ότι οι εκλογείς έχουν ηλικία άνω των 25 ετών, για διάρκεια 5 ετών».

Ισπανία

Σύμφωνα με το ισπανικό Σύνταγμα του 1978 και κατά το άρθρ. 66 «η Βουλή αποτελείται από το Βουλή των Αντιπροσώπων και τη Γερουσία». «Οι Γερουσιαστές εκλέγονται άμεσα από το λαό της κάθε περιφέρειας για 4 χρόνια» άρθρ. 69. Η Γενική Βουλή (Odelsting) απαρτίζεται από 165 μέλη, που εκλέγονται άμεσα και με αναλογικό σύστημα.

Ολλανδία

Κατά το Σ. του 1983 «το Κοινοβούλιο αντιπροσωπεύει το σύνολο του ολλανδικού λαού», σύμφωνα με το άρθρο 50, και «χωρίζεται σε πρώτη και δεύτερη Βουλή». Η δεύτερη

Βουλή, αποτελείται από 150 μέλη, ενώ η πρώτη Βουλή αποτελείται από 75 μέλη, άρθρο 51. Τα μέλη και των δύο Βουλών «εκλέγονται σύμφωνα με την αρχή της αναλογικής αντιπροσώπευσης», άρθρο 53, «τα μέλη της δεύτερης Βουλής εκλέγονται απ' ευθείας από το λαό», άρθ. 54, «τα μέλη της πρώτης Βουλής επιλέγονται από τα μέλη των Περιφερειακών Συμβουλίων», άρθ. 55.

Κράτη που λειτουργούν με μία Βουλή (προ διεύρυνσης)

Η νομοθετική εξουσία ασκείται από μία μόνο Βουλή στις χώρες:

Δανία

Κατά το Σ. το 1992 άρθ. 28 «το Κοινοβούλιο αποτελείται από μία Βουλή με 179 μέλη εκ των οποίων δύο μέλη εκλέγονται από τα Νησιά Φερόε και δύο Μέλη από τη Γροιλανδία».

Ελλάδα

Κατά το Σ.1975/1986/2001 άρθ. 51 παρ. 1 «ο αριθμός των μελών του Κοινοβουλίου ορίζεται σε όχι κάτω από 200 και όχι περισσότερους από 300».

Λουξεμβούργο

Κατά το Σ.1868/1996/1998 «την άσκηση της Νομοθετικής Εξουσίας ασκεί η Βουλή των Αντιπροσώπων», άρθ. 50, «η δε Βουλή αποτελείται από 50 Βουλευτές, που εκλέγονται απ' ευθείας από το λαό» άρθ. 51.

Πορτογαλία

Η Βουλή της Δημοκρατίας έχει τουλάχιστον 230 έως 235 Μέλη, σύμφωνα με το Σ. του 1976. «η Βουλή της Δημοκρατίας είναι το αντιπροσωπευτικό Σώμα των Πορτογάλων πολιτών», άρθ. 150.

Σουηδία

Κατά το άρθ. 4 παρ. 1 του Σ.1975 «το Κοινοβούλιο πρωτίστως αντιπροσωπεύει τον λαό και αποτελείται από μία μόνο Βουλή».

Φινλανδία

Κατά το Σ. του 1999/2000 «ο λαός της Φινλανδίας αντιπροσωπεύεται από το Κοινοβούλιο, το οποίο αποτελείται από 200 αντιπροσώπους»... Οι Βουλευτές εκλέγονται απ' ευθείας από το λαό», άρθ. 25.

Από την ανωτέρω έρευνα καταλήγουμε στο ότι η Γερουσία έχει δύο ιδιότητες: Α. Τη Νομοθετική, κατά την οποία ερμηνεύει την αυθεντικότητα των νόμων, κρίνει αν αυτοί συνάδουν προς το Σύνταγμα και επιβλέπει την τήρησή τους. Εισηγείται, ακόμη, νόμους, που αυτή κρίνει, ότι είναι αναγκαίοι για κοινωνικές και εθνικές ανάγκες. Β. Την πολιτική ιδιότητα με την οποία παρακολουθεί και ελέγχει την πολιτική πορεία της Κυβέρνησης, ελέγχει αυτήν τόσο στο οικονομικό της έργο, όσο και σε θέματα εξωτερικής πολιτικής.

Όλες οι Κυβερνήσεις δέον να απολαύουν της εμπιστοσύνης και των δύο Βουλών Βουλής και Γερουσίας. Η Γερουσία υφίσταται στα σύγχρονα πολιτεύματα, είτε γιατί επικράτησε το συντηρητικό πνεύμα της διατήρησης των θεσμών, είτε γιατί θεωρήθηκε απαραίτητο όργανο ομαλής λειτουργίας του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος.

Ενδεικτική Ελληνική Βιβλιογραφία

N. ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΣ: Συνταγματικό Δίκαιο, τ.1, 1897.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ: Πολιτικά Β' Ε' και Ζ'.

ΗΡΟΔΟΤΟΣ: Α' 65 και Δ'.

ΘΟΥΚΙΔΙΔΗΣ: Α' και Ε'.

Λ. ΝΑΚΟΥ: Η Δεύτερη Βουλή. 1910.

ΟΜΗΡΟΥ: Ιλιάς Β'.

Κ. ΠΑΠΑΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ: Ιστορία Ελληνικού Έθνους, τ.Α'.

ΠΛΑΤΩΝ: Νόμοι.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ: Λυκούργος, Άγης, Ρωμύλος.

Κ.Δ. ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΑΔΗΣ: Στοιχεία Συνταγματικού Δικαίου. Αθήνα.

Ν.Ι. ΣΑΡΙΠΟΛΟΣ: Πραγματεία του Συνταγματικού Δικαίου. τ.Β', έκδ. Β' 1874.

Ν.Ν. ΣΑΡΙΠΟΛΟΣ: Ελληνικό Συνταγματικό Δίκαιο. τ.Α' έκδ. Γ', 1915.

Π. ΣΑΧΙΝΗΣ: Το σύστημα των δύο Βουλών.

Θ.Ν. ΦΛΟΓΑΪΤΟΥ: Εγχειρίδιον Συνταγματικού Δικαίου. Αθήνα, ά. χρ.

Ενδεικτική Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

J. BAINVILLE: Histoire de France. 2. vol., Paris, 1924.

Paul CLOCHE: Le siècle de Pericles. Que sais-je, PUF.

G. DANIEL: Histoire de France depuis l' établissement de la monarchie française. Paris, 1969.

H. DESPLACES: Sénats et Chambers hautes. 1984.

L. DUGUIT: Droit Constitutionnel. τ.2, 1993 και ρ.4, 1924.

J.P. ESMEIN: Elements du droit constitutionnel Français et comparé. 1921, τ.Ι και ΙΙ.

Jean IMBERT: Le droit antique et ses grouillements modernes. Que sais-je, PUF.

St.J. MILL: Consider of representative Government. XIII.

F. LOT: La France des origines a la guerre de Cent Ans. 24e ed. Paris, 1948.

Ch. De MONTESQUIEU: Esprits des, Lois. Βιβλίο XI, κεφ. VI.

C. PETIT-DUTAILLIS: La Monarchie féodale en France et en Angleterre (Xe-XIIIe siècle). Paris, 1933; Les Communes françaises des origines auXVIIIe siècle. Nouv. ed., Paris 1970.

W. STUBBS: Histoire de l' Angleterre (Constitutional History of England). Trad. G.Lefebvre, v.3 Paris, 1945; History of England. 3 vol., ed. rev., New York, 1952.

Alexis de TOQUEVILLE: Ou va la démocratie en Amérique.

G.R. ELTON: England under the Tudors. Londres, 1955.

F.M. POWICKE: The Reformations in England, Londres, 1942.

H. PELLING: Modern Britain (1885-1995). Edinburgh, 1960.

A. SIEGFRIED: La crise britannique au XXe siècle. Paris 1931.

Ενδεικτική αναφορά εφημερίδων, αρχείων

Sauce de l' Assemble Nationale, février 1873, officiel 1 mars 1873.

Επίσημη Εφημερίδα της Συνελεύσεως του 1863, τ. ΣΤ.

Εφημερίδα Πρακτικών της Β' Εθνικής Συνέλευσης, τ.6.

Journal des Débats, Paris, 1879.

Revue du Droit Public, 1919.

Revue des deux mondes, Paris, 1893.

ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ: ΟΙ ΤΟΠΙΚΕΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΚΗΣ ΓΕΡΟΥΣΙΑΣ

Της Δρος Ζωής ΜΟΛΦΕΤΑ-ΦΩΤΙΑΔΗ

Μετά την 23 Μαρτίου 1821 ολόκληρος ο σκλαβωμένος Μωριάς ετοιμάζεται για τον μεγάλο αγώνα. Τα μαντάτα που είχαν φέρει από την Μολδοβλαχία ο Παπαφλέσσας και ο Περραιβός έχουν ξεσηκώσει τα μυαλά των ραγιάδων. Μόλις δύο μέρες πριν, στα Καλάβρυτα και στην Πάτρα είχαν πέσει οι πρώτες τουφεκιές.

Την 17η Μαρτίου 1821, στην Μάνη, ο Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης, νικώντας και τους τελευταίους δισταγμούς του, κήρυξε την έναρξη της Επανάστασης. Παραβλέποντας το γεγονός πως οι Τούρκοι κρατούσαν στην Τρίπολη όμηρο τον γιό του Αναστάση, σταλμένο εκεί από τον ίδιο για να αποκοιμίσει τις υποψίες τους, μπροστά στην εκκλησία των Ταξιαρχών στην Ακρόπολη, ύψωσε την πρώτη επαναστατική σημαία με την αρχαία σπαρτιατική ρήση: «ή ταν ή επί τας». Αμέσως μάζεψε κοντά του τα πιο πιστά του παλληκάρια και ξεκίνησε για τις Κιτριές, την επίσημη έδρα του Μπέη της Μάνης, για να συναντήσει και τους άλλους οπλαρχηγούς¹. Ανάμεσά τους βρισκόταν ο Π.Μούρτζινος, αλλά και ένας μη Μανιάτης, ο Θ.Κολοκοτρώνης. Όλοι μαζί, ακολουθούμενοι από δύο χιλιάδες άνδρες, ξεκίνησαν για την Καλαμάτα, όπου βρισκόταν ήδη ο Παπαφλέσσας, και όπου έμελλε να ξεκινήσουν οι πρώτες εχθροπραξίες και οι πρώτες σημαντικές επιτυχίες ων Ελλήνων.

Στο δρόμο τους κάνανε μια στάση στην Καρδαμύλη για να παραλάβουν τον οπλισμό που είχαν στείλει με το καράβι που είχε έρθει ο Παπαφλέσσας οι κάτοικοι της Σμύρνης και του Αϊβαλί και που, με φροντίδα των Νικήτα Σταματελόπουλου και Αναγνωσταρά, είχε προωθηθεί μέχρι εκεί².

Το πρωί εκείνης της μέρας, 23 Μαρτίου 1821, μια μικρή δύναμη πολεμιστών, με επί κεφαλής τον Ηλία Μαυρομιχάλη και τους θείους του Ιωάννη και Αντώνιο, μήνηκαν στην Καλαμάτα και κατέλαβαν κάποια επίκαιρα σημεία της πόλης. Ταυτόχρονα, διεβίβασαν στον βοεβόδα της Καλαμάτας Σουλεϊμάν αγά Αρναούτογλου μια επιστολή εκ μέρους του Πετρόμπεη, με την οποία του γνωστοποιούσε ότι το σώμα των ενόπλων υπό τον Ηλία Μαυρομιχάλη είχε ως σκοπό την προστασία του από μια πιθανή επίθεση κλεφτών.

1. Δ.Πειρακάκου: *Κοινοβουλευτική Ιστορία της Ελλάδος. Τόμος Α΄, 1935, σελ. 242.*

2. Δ.Κόκκινου: *Η Ελληνική Επανάσταση. Τόμος Α΄, 1956, σελ. 279.*

Λίγες ώρες μετά έφθασε και το κυρίως σώμα των επαναστατών, με επί κεφαλής τον Πετρόμπεη. Μαζί του ήσαν οι σπουδαιότεροι Μανιάτες οπλαρχηγοί, όπως οι Καπετανάκηδες, ο Χρηστέας, οι Κουμουνδουράκηδες, οι Κυβέλοι, οι Γρηγοράκηδες, οι Τρουπάκηδες³. Μόλις πλησίασαν στην πόλη, ενώθηκαν μαζί τους και τα σώματα του Αναγνωσταρά, του Παπαφλέσσα, του Νικητά Σταματελόπουλου και του Κεφάλα, αλλά και ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, άοπλος, φορώντας τη κόκκινη στολή του αξιωματικού των επαναστατικών ταγμάτων και κρατώντας μόνο ένα μακρύ ραβδί⁴. Τα σώματα αυτά ολοκλήρωσαν την κατάληψη της πόλεως, ενώ ο βοεβόδας παρέμενε κλεισμένος στο σπίτι του.

Την επόμενη μέρα, 24 Μαρτίου 1821, στις όχθες του ποταμού Νέδωνος οργανώθηκε δοξολογία στην μικρή βυζαντινή εκκλησία των Αγίων Αποστόλων⁵ στην οποία χοροστάτησαν όλοι οι ιερείς της πόλεως και των γειτονικών χωριών και στην οποία παρέστησαν όλοι σχεδόν οι χριστιανοί κάτοικοι και τα σώματα των ενόπλων. Αφού τα όπλα και οι σημαίες ευλογήθηκαν από τους παρισταμένους 24 ή, κατά τον Δ.Πετρακάκο, 25 ιερείς⁶, ο Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης απήγγειλε τον μεγάλο όρκο, τον οποίο επαναλάμβαναν όλοι οι παριστάμενοι:

«Ίνα αμύνω την πατρίδα και μόνος και μετά πάντων, και ιερά τα πάτρια τιμήσω...

Ίνα μη κατασχύνωμεν τα όπλα τα ιερά, ούτε εγκαταλείψωμεν τον παραστάτην, όταν αν στοιχήσωμεν...»

Ο Τούρκος βοεβόδας, κλεισμένος ακόμα στο σπίτι του, έστειλε απεσταλμένους του στον Πετρόμπεη για να τον ρωτήσουν τι σήμαιναν όλα αυτά. Εκείνος, γελώντας του απάντησε πως κηρύχθηκε η Επανάσταση των Ελλήνων κατά της Τουρκίας. Αμέσως ο βοεβόδας, φοβούμενος για την τύχη του, δήλωσε πως παραδίδεται, πράγμα που έκανε και έμπρακτα, μαζί με εκατόν πενήντα ακόμη Τούρκους και με όλο τους τον οπλισμό που μοιράστηκε στους Καλαματιανούς που έσπευδαν να πυκνώσουν τις τάξεις των επαναστατών⁷.

Πρώτο μέλημα του Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη, μετά από την παράδοση των Τούρκων, ήταν να συστήσει την πρώτη Ελληνική Διοίκηση, συνεπικουρούμενος από τους Θ.Κολοκοτρώνη, Παπαφλέσσα, Νικητά Σταματελόπουλο και Αναγνωσταρά, για να επισημοποιήσει το καινούργιο καθεστώς που μόλις είχε διαμορφωθεί. Εγκαταστάθηκε στο κέντρο της πόλεως και αμέσως συνέστησε την πρώτη επαναστατική επιτροπή, την οποία ονόμασε «Μεσσηνιακή Γερουσία». Τα ακριβή ονόματα των μελών εκείνης της πρώτης Γερουσίας έφθασαν μέχρις εμάς από μια επιστολή που απέστειλαν στις 31 Μαρτίου προς «τους ευγενεστάτους φιλογενείς Έλληνες τους εν Λιβόρνω και Πίζα κατοικούντας». Τα μέλη αυτά, προσαγορευόμενα κατά την συνήθεια της Φιλικής εταιρείας «αδελφοί», ήσαν οι Μεσσηνιοί Φιλικόι Αναστάσιος Κορνήλιος, Αθανάσιος Δ.Κυριακός, Πανάγος Αλεξίου Λογοθέτης, Ιωάννης Κωνσταντίνου Κυριακός, Γιαννάκης Ψάλτης, Πανάγος Πικουλάκης, Πανάγος Ψάλτης, Πανάγος Ζαρχόπουλος, Σπύρος Αντωνόπουλος, ο πρωτοσύγκελλος Γεώργιος Παγωνόπουλος (Παγώνης), Ιωάννης Ηλιού Τζάννε, Γιαννάκης Π.Κυ-

3. Δ.Κόκκινου: *Η Ελληνική Επανάσταση, Τόμος Α΄, 1956, σελ. 280.*

4. Δ.Κόκκινου: *Η Ελληνική Επανάσταση, Τόμος Α΄, 1956, σελ. 280.*

5. *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Τόμος ΙΒ΄, σελ. 90.*

6. Δ.Πετρακάκου: *Κοινοβουλευτική Ιστορία της Ελλάδος, Τόμος Α΄, 1935, σελ. 245.*

7. Δ.Κόκκινου: *Η Ελληνική Επανάσταση, Τόμος Α΄, 1956, σελ. 281.*

ριακός και Δημ. Ρεμπούς, Γραμματεύς της Συγκλήτου («εξ απορρήτων της Βουλής») ήταν ο Σταμάτιος Αλεξάνδρου Δημάδης⁸.

Πρώτη ενέργεια της καινούργιας Διοίκησης, της Μεσσηνιακής Γερουσίας, ήταν η σύνταξη μιας διακήρυξης προς τις Μεγάλες Δυνάμεις, το πρωτότυπο κείμενο της οποίας διασώζεται στα αρχεία του Υπουργείου Εξωτερικών της Μεγάλης Βρετανίας⁹, και η οποία δημοσιεύθηκε στο 3ο φύλλο της εφημερίδας «Σάλπιγξ Ελληνική» της 20ής Αυγούστου 1821. Το πλήρες κείμενο της διακήρυξης αυτής είχε ως εξής¹⁰:

Προειδοποιήσις προς τας Ευρωπαϊκάς Αυλὰς εκ μέρους του φιλογενούς στρατηγού των Σπαρτιατικών στρατευμάτων Πέτρου Μαυρομυχάλη και της Μεσσηνιακής Συγκλήτου της Καλαμάτας

Ο ανυπόφορος ζυγός της Οθωμανικής τυραννίας εις το διάστημα ενός και επέκεινα αιώνος κατήντησε εις μίαν ακμήν, ώστε να μη μείνη άλλο εις τους δυστυχείς Πελοποννησίους Γραικούς, ειμή μόνον η πνοή και αυτή δια να ωθεί κυρίως τους εγκαρδίους των αναστεναγμούς. Εις αυτήν την αθλίαν κατάστασιν ὄντες, υστερημένοι ἀπὸ ὅλα τα δίκαιά μας, με μίαν γνώμην ομοφώνως απεφασίσαμεν να λάβωμεν τα ἄρματα και να ορμήσωμεν κατὰ των τυράννων. Πᾶσα προς ἀλλήλους μας φατρία και διχόνοια, ως καρποί της τυραννίας, ἀπερίφθησαν εις τον βυθὸν της λήθης, και ἅπαντες πνέομεν πνοὴν ἐλευθερίας· αἱ χεῖρες μας αἱ δεδεμέναι μέχρι του νυν ἀπὸ τας σιδηρὰς αλύσους της βαρβαρικής τυραννίας ἐλύθησαν ἤδη, και υψώθησαν μεγαλοψύχως προς ὄλεθρον της βδελυρᾶς τυραννίας και ἔλαβον τα ὅπλα κατὰ των τυράννων· οἱ πόδες οἱ περιπατοῦντες ἐν νυκτί και ἡμέρα εις τας ἐνηγγαρεύσεις της ἀσπλαχνίας τρέχουν εις ἀπόκτησιν των δικαιωμάτων μας, η κεφαλὴ μας, η κλίνουσα τον αὐχένα ὑπὸ τον ζυγόν, τον ἀπετίναξε, και ἄλλο δεν φρονεῖ, ειμή την ἐλευθερίαν· η γλῶσσα μας η ἀδυνατούσα εις το να προφέρῃ λόγον ἐκτὸς των ἀνωφελῶν παρακλήσεων προς ἐξιλέωσιν της μανίας των τυράννων, τώρα μεγαλοφώνως φωνάζει, και ἄμνει να ἀντηχῇ ὁ αἶρ το γλυκύτατον ὄνομα της ἐλευθερίας. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, ὅλοι ἀπεφασίσαμεν ἢ να ἐλευθερωθῶμεν ἢ να ἀποθάνωμεν διὸ και προσκαλοῦμεν την συνδρομὴν και βοήθειαν ὅλων των ἐξυγενισμένων ευρωπαϊκῶν γενῶν, ὥστε να δυνηθῶμεν να φθάσωμεν ταχύτερος εις τον ἱερὸν και δίκαιον σκοπὸν μας και να λάβωμεν τα δίκαιά μας, και να ἀνανεώσωμεν το τεταλαιπωρημένον ἐλληνικὸν γένος μας. Δικαίῳ τῷ λόγῳ η μήτηρ μας Ἑλλάς, ἐκ της ὁποίας και υμεῖς ἐφωτίσθητε, ἀπαιτεῖ ὅσον τάχως την φιλάνθρωπον συνδρομὴν, και δια χρημάτων, και δια ὀπλων, και δια συμβουλῆς, της ὁποίας ἐσμέν εὐέλπιδες ὅτι θέλομεν ἀξιωθεῖ· και ἡμεῖς θέλομεν σας ὁμολογεῖ ἄκραν υποχρέωσιν, και ἐν καιρῷ θέλομεν δεῖξει και ἐμπράκτως την ὑπὲρ της συνδρομῆς σας ευγνωμοσύνην μας.

Ἐκ του Σπαρτιατικοῦ στρατοπέδου της Καλαμάτας

Τη εικοστή ογδὴ Μαρτίου 1821, πρῶτον ἔτος της ἐλευθερίας

Το σχέδιο της διακήρυξης αὐτῆς, κατὰ πάσα πιθανότητα, το εἶχε φέρει μαζί του ὁ Παπαφλέσσας ἀπὸ το Ἰσμαήλιο, ἀπὸ το περιβάλλον του Ἀλέξανδρου Ὑψηλάντη¹¹.

Ἀμέσως μετὰ, ὁ Π.Μαυρομυχάλης προσεπάθησε να κινητοποιήσῃ ὅλους τους Ἕλληνες, οπουδήποτε και ἀν βρισκόντουσαν, ἀλλὰ και ὅσους πίστευε πως μποροῦσαν, με τον

8. *Ἱστορία του Ἑλληνικοῦ ἔθνους, Τόμος IB', σελ. 128.*

9. *Ἱστορία του Ἑλληνικοῦ ἔθνους, Τόμος IB', σελ. 90.*

10. *Ὁ Τύπος στον Ἀγῶνα, ἐπιμέλεια Αἰκ. Κουμαριανοῦ. Ἐκδόσεις Ἑρμῆς 1971, σελ. 50.*

11. *Δ.Κόκκινου: Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις. Τόμος Α', 1956, σελ. 282.*

ένα ή με τον άλλο τρόπο, να φανούν χρήσιμοι στον αγώνα ζωής και θανάτου, που είχε αποδυθεί το Γένος των Ελλήνων.

Έτσι, την διακήρυξη προς τις Μεγάλες Δυνάμεις ακολούθησε ένας σημαντικός αριθμός επιστολών, όπως εκείνη προς τον αυτοκράτορα της Ρωσίας Αλέξανδρον, τον οποίον ο Πετρόμπεης θεωρούσε ευμενώς διακείμενο προς τους Έλληνες και μία άλλη προς τον Ιωάννη Καποδίστρια, στον οποίο ανέφερε το μεγάλο γεγονός του ξεσηκωμού, αλλά και τις ανάγκες της επαναστατημένης χώρας¹².

Ευθύς αμέσως, η Μεσσηνιακή Γερουσία στράφηκε και προς άλλες κατευθύνσεις ενεργειών. Έχοντας σαν αποστολή την οργάνωση και διοίκηση των επαναστατημένων Ελλήνων και αποτελούμενη κυρίως από στρατιωτικούς αρχηγούς, αποφάσισε για τις επόμενες στρατηγικές κινήσεις. Καταλάβαιναν όλοι πως οι αγώνες δεν κερδίζονται με επιστολές και πως εκείνες που έστειλαν προς τις Μεγάλες Δυνάμεις και προς σημαίνουσες προσωπικότητες δεν θα μπορούσαν να έχουν κανένα αντίκρουσμα, αν δεν συνοδεύονταν και από στρατιωτικές επιτυχίες που θα οδηγούσαν στην κυριαρχία τους σε ολόκληρη την χώρα.

Ο Θ.Κολοκοτρώνης, ως γνήσιος πολεμιστής, πρότεινε την ευθεία κατά μέτωπον επίθεση, δηλαδή την συγκέντρωση στην Γορτυνία ισχυρού στρατεύματος με αντικειμενικό στόχο την άμεση κατάληψη της Τριπολιτσάς, που ήταν το διοικητικό και στρατιωτικό κέντρο του εχθρού, η καρδιά της Πελοποννήσου. Μετά την κατάληψή της θα ήταν πολύ ευκολότερη στην συνέχεια η κατάληψη και των διαφόρων περιφερειακών παράκτιων φρουριών, προ πάντων με την υποστήριξη των Ελληνικών ισχυρών ναυτικών δυνάμεων. Κατά την άποψή του, η χρονοτριβή σε περιφερειακές επιχειρήσεις θα έδινε τον χρόνο στους Τούρκους να οργανώσουν αξιόλογη άμυνα στην ήδη δυσκολόπαρτη Τριπολιτσά.

Ο Πετρόμπεης όμως, ενισχυμένος και από τους Καλαματιανούς οπλαρχηγούς πρότεινε να επιτεθούν πρώτα εναντίον της Κορώνης και των άλλων παρακτίων φρουριών, υποστηρίζοντας ότι η έλλειψη της επικοινωνίας με τις περιφερειακές φρουρές και με τους εκτός Πελοποννήσου Τούρκους θα παρέλυε την ικανότητα αντίστασης των κλεισμένων στην Τριπολιτσά Τούρκων. Τελικά επικράτησε η γνώμη του Πετρόμπεη.

Σαν πρώτο δείγμα της αντιπαράθεσης μεταξύ πολιτικών και στρατιωτικών, που έμελλε να ταλανίσει για πολλά χρόνια τους επαναστατημένους Έλληνες και να θέσει σε κίνδυνο την ίδια την Επανάσταση, ο Θ. Κολοκοτρώνης δεν πειθάρχησε στην απόφαση της πλειοψηφίας και αποδύθηκε αμέσως στην προσπάθεια για τη εκστρατεία προς την Αρκαδία. Στην απόφασή του αυτή τον επηρεάσε αίρεια ο Κανέλλος Δεληγιάννης, ο οποίος, με επιστολή του, του ανακοίνωσε πως μπορούσε να του διαθέσει δέκα χιλιάδες ενόπλους για να τεθούν υπό τις διαταγές του. Μέχρι τότε όμως ο Κολοκοτρώνης δεν διέθετε παρά μόνο τριάντα πιστούς του ενόπλους.

Για να τον βοηθήσει, ο φίλος του Μούρτζινος του διέθεσε διακόσιους Μανιάτες από το δικό του στρατιωτικό σώμα και, σε μια εκδήλωση μεγαλοψυχίας, ο ίδιος ο Πετρόμπεης και ο καπετάν Βοϊδής Μαυρομχαλής άλλους εβδομήντα.

Επί κεφαλής αυτών των τριακοσίων ανδρών ο Κολοκοτρώνης έφθασε στο χωριό Σκάλα. Όλοι οι κάτοικοι του χωριού, γεμάτοι ενθουσιασμό, τέθηκαν υπό τις διαταγές του και έγιναν αγγελιαφόροι του για να μεταφέρουν επιστολές του προς όλους τους κατοίκους της ευρύτερης περιοχής, καλώντας τους σε ξεσηκωμό. Πολλοί ήταν εκείνοι που α-

νταποκριθήκαν στο κάλεσμά του πυκνώνοντας τις τάξεις του στρατού του. Έτσι, όταν μετά από λίγες μέρες πλησίασε στην κωμόπολη Ανδρούσα, οι 360 οπλισμένοι Τούρκοι που βρισκόντουσαν εκεί αναζήτησαν καταφύγιο στα κάστρα της Μεθώνης και της Κορώνης. Όσοι δεν τους ακολούθησαν, σκοτώθηκαν από τους Έλληνες μέχρις ενός. Αντίστοιχα, οι Τούρκοι του Λεονταρίου τράπηκαν σε φυγή προς την Τριπολιτσά.

Στο μεταξύ, στη Καλαμάτα, ο Πετρόμπεης Μαυρομυχάλης, ως πρόεδρος της Μεσσηνιακής Γερουσίας, δεν έπαψε να μεριμνά για την στρατολόγηση πολεμιστών, για την οργάνωση των επιχειρήσεων και για την αποστολή οδηγιών προς τα μαχόμενα στρατεύματα. Έτσι, στις 27 Μαρτίου απέστειλε προς τον Θ.Κολοκοτρώνη επιστολή, της οποίας ένα απόσπασμα παρατίθεται παρακάτω:

«...Και περί των εξακοσίων ανθρώπων, οπου ζητείς Καπετάν Θεοδωράκη να σου στείλωμεν ... τας ορμηνίας μας όπου και εγγράφως και δια ζωής σας εδώσαμεν να τας ακολουθήσετε απαράβτως και προ πάντων να πάσχετε επί πόνου ... και να έχετε άκραν ευσπλαχνίαν εις τους ιταετιλίδες εχθρούς φυλάττοντές τους εις τα πάντα ως την κόρην του ομματίου σας»¹³.

Την ίδια περίπου εποχή, απεστάλη από την Μεσσηνιακή Γερουσία ο Χριστόδουλος Μαρτίκας στις Σπέτσες για να γνωστοποιήσει στους Σπετσιώτες προκρίτους την κήρυξη της Επανάστασης. Μαζί του έφερε και επιστολές του Παπαφλέσσα.

Λίγες μέρες μετά, στις 30 Μαρτίου, και άλλοι απεσταλμένοι του Πετρόμπεη έφθασαν στο ηρωικό νησί. Ήσαν οι Διαμαντής και Ιωάννης Μαυρομυχάλης. Μπορεί επισήμως οι Σπέτσες να μην είχαν σηκώσει την επαναστατική σημαία, περιμένοντας την κίνηση της γειτονικής Ύδρας, όμως παρ' όλα αυτά, έστειλαν στον Πετρόμπεη με τους απεσταλμένους του όσα περισσότερα πολεμοφόδια μπορούσαν¹⁴.

Η επικοινωνία μεταξύ Σπετσών και Μεσσηνιακής Γερουσίας σύντομα έγινε πολύ τακτική. Κατανοώντας την σημασία της ενίσχυσης από την θάλασσα, ο Πετρόμπεης και οι άλλοι αρχηγοί προσέβλεπαν ιδιαίτερα στην συμβολή των Σπετσιωτών, περισσότερο από τους αδελφούς τους των άλλων νησιών. Ίσως σε αυτό συντελούσε και η ευκολότερη πρόσβαση στο νησί, αφού βρισκόταν πολύ κοντά στην Πελοποννησιακή ακτή.

Στις 20 Απριλίου, αποστέλλεται και νέα επιστολή¹⁵, απόσπασμα της οποίας παρατίθεται παρακάτω:

«...Πανταχού ήνοιξε το στάδιον του ιερού αγώνος... Δια τούτο εξαποστέλλομεν κοινή ψήφω τους παρόντας φιλογενείς Διονύσιον Κορνήλιον και κύριον Τριγκέταν, οίτινες θέλει σας πληροφορήσουν δια ζωής φωνής περί πάντων».

20 Απριλίου 1821.

Η εν Καλαμάτα Μεσσηνιακή Σύγκλητος

Ο αδελφός ηγεμών και αρχιστράτηγος Πετρόμπεης Μαυρομυχάλης».

Λίγες μέρες μετά, στις 3 Μαΐου 1821, η Μεσσηνιακή Γερουσία απηύθυνε καινούργια επιστολή προς τα τρία νησιά, Ύδρα, Σπέτσες και Ψαρά, το πλήρες κείμενο της οποίας είχε ως εξής:

13. Δ.Πετρακάκου: *Κοινοβουλευτική Ιστορία της Ελλάδος, Τόμος Α΄, 1935, σελ. 248.*

14. Δ.Κόκκινου: *Η Ελληνική Επανάστασις, Τόμος Α΄, 1956, σελ. 311.*

15. Δ.Πετρακάκου: *Κοινοβουλευτική Ιστορία της Ελλάδος, Τόμος Α΄, 1935, σελ. 248.*

«Γενναίοι αδελφοί χαίρετε,

Τα γενναία θαλάσσια διαβήματά σας, τας ηρωικάς ανδραγαθίας σας, μας έγιναν γνωστά και δια της κοινής φήμης και εξόχως δια των γραμμάτων σας και υπερεχάρημεν, υπερειπαινούντες όχι μόνον τον θερμόν ζήλον της φιλογενείας σας, αλλά και το ζωηρόν φρόνημα της Ελληνικής γενναιότητος και μεγαλοψυχίας σας και είθε η υψίστη δύναμις να σας αναδείξῃ και μέχρι τέλους του ιεροῦ τούτου αγώνος νικητάς και τροπαιοφόρους κατὰ του βαρβάρου τυράννου της πατρίδος μας, κατὰ του οποίου και ημεῖς δυνάμει του ζωοποιού σταυροῦ θριαμβεύομεν γενναίως έχοντες στενά πολιορκημένους τοὺς εχθρούς εἰς τὰ κάστρα και εἰς τὴν Τριπολιτζά, και ἐλπίζομεν με τὴν βοήθεια του θεοῦ ἐντὸς ολίγου να τοὺς κατατροπώσωμεν κατὰ κράτος και να καθυποβάλωμεν τὴν ἐπηρεμένην τοὺς οφρὺν ὑπὸ τὴν σημαίαν του τροπαιοφόρου σταυροῦ, και δια να ἐπιτύχωμεν τούτου συντομότερως και ευκολότερως ἔχωμεν ἀνάγκην θαλασσίου δυνάμεως, ἡ ὁποία ἐξόχως πρέπει να διευθυνθῇ εἰς τὰ μέρη ὅπου οἱ παρόντες φιλογενεῖς ἀδελφοί θέλουν σας παραστήσῃ. Και παρακαλοῦμεν να εἰσακούσετε εἰς τὰ ὑπ' αὐτῶν προτεινόμενα, και να ἀποφασίσετε ἀμέσως να ἐκπλεύσετε μέρος των πλοίων σας και δια τὴν πολιορκίαν των ἐνταῦθα κάστρων κορώνης, μεθώνης και νεοκάστρου και δια τὴν προφύλαξιν του κορινθιακοῦ κόλπου δια να ἐμποδίζεται ἡ εἰσβολή των εχθρῶν ἐκ τῆς ἠπείρου εἰς τὴν Πελοπόννησον και δια τὴν κατατρόπωσιν των ἐκεῖσε ευρισκομένων ἐχθρικών πλοίων, και σας πληροφοροῦμεν ὅτι ἅμα ὁποῦ ἤθελε φανῇ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του μικροψύχου και ἀνάνδρου ἐχθροῦ ἡ θαλάσσιος δύναμις σας, ἀμέσως θέλουν κλίνει τον ἀνχένα εἰς τὴν ὑποταγὴν μας και να προσαυξήσουν τὴν ἐλληνικὴν δύναμιν των ἀρμάτων μας. Ὅθεν δια ἀγάπην τῆς πατρίδος μὴν ἀμελήσετε και τὴν ἐνταῦθα ἀναγκαίαν θαλάσσιον ἐκστράτευσίν σας, και δὲν παροτρύνωμεν εἰς τοῦτο περισσότερον τὴν φιλογενεῖάν σας ἐπειδὴ και γνωρίζωμεν ὅτι εἴσθε ἀνθρόμητοι εἰς τὸ κοινὸν συμφέρον του γένους και τῆς πατρίδος. Και ἐν τούτῳ ἔστε υγιαίνοντες ευδοκίμοι γενναίως εἰς τὰς ἐφοδούς του γενικοῦ ἐχθροῦ».

α.ω.κ.α. τῇ γ Μαΐου Καλαμάτα.

Τῆς υμετέρας φιλογενεστάτης ἀδελφότητος

Ὅλοι υπεραγατημένοι ἀδελφοί σας πετρόμπεις μαυρομηχάλης

Τοῖς φιλογενεστάτοις ἀδελφοῖς των Νήσων Ὑδρας, Σπέτσας και Ψαρῶν¹⁶.

Στὴν συνείδηση των επαναστατημένων Ελλήνων ἡ Μεσσηνιακὴ Γερουσία, ὄντας ἡ πρώτη ἀμγῶς Ελληνικὴ ἐξουσία, ἀπέκτισε πολὺ σύντομα τὴν αἴγλη μιας πραγματικῆς κυβερνήσεως, που ἐνοποιούσε και συντόνιζε ὅλες τις τοπικὲς δυνάμεις και συμβόλιζε τὴν ἐννοια τῆς Ελληνικῆς Πολιτείας. Αὐτὸ προκύπτει γλαφυρὰ και ἀπὸ τὸ περιεχόμενο τῆς παρακάτω ἐπιστολῆς που ἀπευθύνθηκε πρὸς τὴν Μεσσηνιακὴ Γερουσία:

«Τὴν φιλογενεῖάν σας ἀδελφικῶς ἀσπάζομεθα,

Ταύτην τὴν στιγμὴν ἐλάβομεν τὸ ἔσῳθεν περικλειόμενον ἀπὸ τον κύριο Ἠλίαν Χρυσοσπάθην, και ἰδοὺ κατὰ τὴν οδηγίαν σας τὸ στέλλωμεν παρακινώντας και ἡ ευγένειά σας τοὺς ἀδελφούς Ὑδριώτας και Σωφλότας δια να κοπιήσουν πέντε ἔξι υποκείμενα σημαντικὰ εἰς τὴν Γενικὴν συνέλευσιν του μωρέου, ὁποῦ μέλλει να γίνῃ εἰς λιοντάρι, ἐπειδὴ και ὁ Πετρόμπεις σήμερα ξεκινά δι' ἐκεῖ ἀπὸ τὴν Καλαμάταν, τούτῃ τῇ συνέλευσις εἶναι ἀναγκαιοτάτῃ δια να ἐμβῇ ἡ ὑπόθεσις εἰς ἓνα διαφοροετικὸν δρόμον, ὅτι τὰ πράγματα δὲν ὑπάγουν καλὰ ἀπὸ τὴν ἀναρχίαν και ἀκαταστασίαν του γένους μας, γράψετε ὁμῶς εἰς

σπέντες δια να ἔλθῃ ὁ κυρ Δημήτριος Μπερούκας ὅτι καὶ αὐτὸς εἶναι ἀναγκαῖον, ὅτι καὶ ἐδῶ, μ' ὅλον ὁποῦ ὁ Παναγιώτης Κρεββατᾶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ λείψῃ δια τὴν οἰκονομίαν τῶν σταυράδων, καὶ λοιπῶν ἀναγκαῖων, πάλιν θέλει συντρεῖξαι δια νὰ υπάγῃ τις ἐκεῖ, καὶ ἐκρίθη παρὰ πάντων εὐλογον ὅτι νὰ συνταχθοῦν ὅλοι, δια τοῦτο ἐνεργάτε καὶ ἡ φιλογένειά σας τὸν σύντομον ἐρχομὸν τῶν ἀνωθεν υποκειμένων καθὼς καὶ τοῦ κυρ ἀναγνώστη δελαγιαννοπούλου ἀπὸ Ὑδραν. Ἀμποτε νὰ ἀκούωμεν καὶ τὸ τέλος καὶ εἰς Μονεμβασίαν, ὅτι καὶ τοῦτο εἶναι πολλὰ ἀναγκαῖον, καὶ παρακαλῶμεν νὰ μας ιδεάσῃτε, εἰς ἣν κατὰστασιν εὐρίσκονται καὶ ἀν εἶναι ἐλπίς ὀλίγορα νὰ παραδωθῶσιν, καθὼς καὶ κάθε ἄλλο ἀναγκαῖον. Ἀπὸ Ὑδρα μας γράφουν ὅτι ἔξι σπετζότικα καὶ ἔξι υδράϊκα ἐβγήκαν δια μοθοκόρωνα ὡς καὶ δια τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, ἐξ ὧν δὺν ἦταν ἀριβάδα εἰς Ολυπήδι. Μας γράφουν ὅτι ἔπιασαν καὶ μιαν φεργάδα με ἄρματα καὶ ἄλλα, ὁποῦ ἤρχετο εἰς Ἀνάπλι με τὸν καπουρέ. Τα πράγματα εἰς ὅλα τα μέρη υπάγουν καλῶς ἔξω ἀπὸ τὸν Μωρέα, ὁποῦ καὶ αὐτὸ ἐξ αἰτίας τῆς ἀναρχίας, ἡ... ὁμως συνέλευσις ἠμπορεῖ νὰ τα βάλλῃ εἰς τάξιν πλην εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔρθουν εἰς τα υποκείμενα ἀπὸ τα νησιά σας δια νὰ δώσουν τὴν τοπικὴν συμβουλὴν τοὺς, καὶ νὰ κουραγίῃς τὸν ἀπαίδευτον λαὸν τοῦ Μωρέως. Ἐρρωσθε.

Τῇ 9 Μαΐου 1821 μιστράς

Τῇ ευγενεία σας

Πρόθυμοι ἀδελφοί καὶ δούλοι

Προεστοὶ μιστρά

Περιμένομεν τῆς ἀπασαλόπετρης, ὅτι ἔχομεν μεγάλην ἔλλειψιν καὶ ἡ ἐλπίς μας ἐκόπη ἀπὸ κάθε μέρος»¹⁷.

Παρὰ τὴν συνεχῆ φροντίδα ὁμως καὶ τὴν μέριμνα γιὰ τὶς πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις, ποὺ βρισκόνταν ἤδη σὲ ἐξέλιξη, ἡ Μεσσηνιακὴ Γερουσία δὲν ἔπαψε νὰ ἐπικοινωνεῖ με τὸ ἐξωτερικὸ ζητώντας τὴν συνδρομὴ Ἑλλήνων καὶ ξένων. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ παρακάτω ἐπιστολὴ ποὺ ἀπεστάλη πρὸς τὴν Βουλὴν τῶν Ἰονίων νήσων:

Εκ μέρους τοῦ ἐξοχωτάτου Πέτρου Μαυρομιχάλη, ἀρχιστρατήγου τῶν Πελοποννησιακῶν ἀρμάτων, καὶ τῆς ἐν Καλαμάτα Μεσσηνιακῆς Συγκλήτου.

Κατὰ τὴν ἰα' τοῦ τρέχοντος ἀνεφάνη πρὸς ἡμᾶς μία προκήρυξις ἐκ μέρους τῆς αὐτοῦ υψηλότητος τοῦ Προέδρου καὶ τῶν ἐκλαμπροτάτων βουλευτῶν τοῦ κράτους τῶν Ἡνωμένων Ἰονικῶν νήσων, ἐκδοθεῖσα εἰς τύπον κατὰ τὴν ζ' τοῦ αὐτοῦ τρέχοντος μηνὸς εἰς Κορφοῦς, διορίζουσα μίαν ἐπὶ λόγῳ θαλάσσιον πολιορκίαν εἰς ὅλα τα παρὰ τὰ μέρη τῆς Πελοποννήσου προβληθεῖσαν παρὰ τοῦ Καπετὰν μπέη ἐξουσιαστοῦ τοῦ κατὰ τὴν Γουμενίτζαν εὐρισκομένου ὀθωμανικοῦ στόλου, ἐξαιρουμένων τῶν λιμένων Ναυπάκτου, Πάτρας, Ἀβαρινῶν, Μοθώνης, Κορώνης καὶ Μονεμβασιάς με ἀπορίαν ὁμως εἶδομεν τὴν παρὰ τοῦ Ἰονικοῦ ἐλληνικοῦ καὶ φιλοπάτριδος κράτους ἐνέργειαν τοῦ τοιοῦτου ὀθωμανικοῦ προβλήματος διότι, ἀν αὐτὸ τὸ θεωρήσωμεν ὡς χρεωστοῦμενον δια ἐθνικὸν δικαίωμα εἰς βοήθειαν τῶν Ἀγαρηνῶν, τῶν ἀδίκων κατακτητῶν τῆς πατρίδας μας, καθὼς καὶ τῶ ὄντι φαίνεται ἀπὸ τὴν κατ' ὄνομα ἐξαιρέσιν τῶν ὑπὸ κατὰ φαντασίαν ὀθωμανικὴν ἐξουσίαν λιμένων, παρὰ λόγῳς υποπίπτομεν εἰς τὴν κατὰ κρισιν μίας παρὰ νόμου ἀποστασίας, ἣτις ὑπονοεῖται ἀδιστάκτως ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς τῆς ἐπὶ λόγῳ πολιορκίας ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς, δικαίῳ τῶ λόγῳ νομιζόμεν νόμιμον πατρικὸν ἐθνικὸν δικαίωμα τὴν γενικὴν ἀπόφασιν οὐ μόνον τῆς Πελοποννήσου, ἀλλὰ καὶ ἀπάσης τῆς Γραικίας τοῦ νὰ ἀποτινάξωμεν τὸν τυραννικὸν ζυγὸν τῆς ὀθωμανικῆς δουλείας καὶ νὰ ἀναδειχθῶμεν εἰς τὸν κό-

17. Δ.Πετρακάκου: *Κοινοβουλευτικὴ Ἱστορία τῆς Ελλάδος. Τόμος Α', 1935, σελ. 251.*

σμον ως πάλαι ποτέ έθνος ελεύθερον και δια τούτο δεν προβλέπαμεν ουδεμίαν απάντησιν του δικαίου αυτού επιχειρημάτων μας από καμμίαν κραταιάν ευρωπαϊκήν εξουσίαν, και εξαιρέτως από το Ιονικόν ελληνικόν κράτος. Αλλά μάλιστα ετρέφαμεν και τρέφομεν ελπίδας συνδρομής και βοηθείας, καθώς και εν αρχή του επιχειρημάτων μας με δημόσιον προκήρυξιν επεκαλέσθημεν δια την αισίαν έκβασιν του ιερού σκοπού μας, ο οποίος, με το να αποβλέπη εις τον μηδενισμόν εκείνων των παρελθόντων πολυωδύνων βασάνων μας, και εις απόκτησιν των προγονικών προνομίων μας, δεν θέλει καταπαύσει μέχρι της εσχάτης ημών αναπνοής. Όθεν ελπίζομεν ότι η φιλοδίκαιος βαθύνοια της Ιονικής Βουλής, ανακρίνουσα ορθώς τα αίτια του εθνικού τούτου επιχειρημάτων μας, ου μόνον θέλει μεταβάλλει τας εκδοθείσας διαταγάς της, χωρίς να επιμείνη εις την επικύρωσιν των αδικών προβλημάτων του εχθρού της πατρίδας μας, αλλά και θέλει δώσει χείρα βοηθείας εις την ευτυχή αποπεράτωσιν του θεαρέστου τούτου έργου μας.

Εξεδόθη από το γενικόν στρατόπεδον των Πελοποννησιακών δυνάμεων εις Καλαμάταν της Μεσσηνίας κατά την ιβ' Μαΐου αωκα' α' έτος της ελευθερίας.

Σταμάτιος Αλεξάνδρου Δημάδης εξ απορρήτων της Βουλής¹⁸.

Επειδή όμως στο μεταξύ είχαν δημιουργηθεί και πολλά άλλα τοπικά κέντρα εξουσίας, οι διάφορες «Εφορείες», με πιο σημαντική εκείνη της Καρϋταινας, το έργο των οποίων πολλές φορές ήταν αλληλοσυγκρουόμενο, ενώ οι πολεμικές επιχειρήσεις γίνονταν όλο και σοβαρότερες, άρχισε να διαφαίνεται σαν ανάγκη επιτακτική η δημιουργία ενός κεντρικού συντονιστικού διοικητικού οργάνου, που θα κατηύθυνε τις επόμενες επαναστατικές κινήσεις. Έτσι, με πρωτοβουλία της Μεσσηνιακής Γερουσίας, συγκλήθηκε στην Μονή του Αγίου Νικολάου στην Μαντινεία, κοντά στην κωμόπολη των Κατεζών, σύνοδος όλων των Πελοποννησίων αρχηγών, χωρίς όμως την συμμετοχή των νησιωτών, που αποποιήθηκαν την πρόσκληση. Με την έναρξη των εργασιών αυτής της συνόδου, έπαυσε να υφίσταται ουσιαστικά και τυπικά η Μεσσηνιακή Γερουσία, αφού αποτέλεσε τον πυρήνα του διοικητικού οργάνου που προέκυψε από την συνέλευση αυτή.

Βιβλιογραφία

ΒΟΥΡΝΑΣ ΤΑΣΟΣ: Ιστορία της Νεώτερης Ελλάδας 1821-1909. Αθήνα 1974.

ΔΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Η Διοικητική οργάνωσις κατά την Ελληνικήν Επανάστασιν. Αθήνα 1966.

ΚΛΕΙΩΣΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ: Ιστορία της Τοπικής Αυτοδιοικήσεως. Αθήνα 1977.

ΚΟΚΚΙΝΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ: Η Ελληνική Επανάστασις, Τόμος Α', Αθήνα 1956.

ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ: Ιστορία του Ελληνικού Έθνους. Τόμος Η', Αθήνα.

ΠΕΤΡΑΚΑΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Α.: Κοινοβουλευτική Ιστορία της Ελλάδος. Τόμος Α', Αθήνα 1935.

ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ: Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασεως. Τόμος Α', Β' έκδοσις, Λονδίνο 1860.

ΦΙΛΗΜΩΝ ΙΩΑΝΝΗΣ: Δοκίμιον Ιστορικόν περί της Ελληνικής Επανάστασεως. Τόμος Γ', Αθήνα 1860.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ. Τόμος ΙΒ', Εκδοτική Αθηνών, 1975.

Ο ΤΥΠΟΣ ΣΤΟΝ ΑΓΩΝΑ. Επιμ. Αικ. Κουμαριανού, Εκδόσεις Ερμής, Αθήνα 1971.

ΚΥΡΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ: ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ

Της Δρος Ελένης Ν.ΣΤΑΜΑΤΙΟΥ-LACROIX

Αρχιτέκτονος

1. Συγκέντρωση πληθυσμού και χρήσεων γης στον παράκτιο χώρο

Υψηλή παράκτια πληθυσμιακή συγκέντρωση (57% του συνόλου) χαρακτηρίζει την Ελλάδα, με το σύνολο της πληθυσμιακής αύξησης να σημειώνεται, στις παράκτιες περιοχές, που χωροθετούνται στα 4/5 του συνόλου των Νομών καταλαμβάνοντας 100.278 έκτ. ή 76,03% της επικράτειας. Συγκεκριμένα, σε παράκτια ζώνη 1-2 χιλ. (των παράκτιων Δήμων) συγκεντρώνεται το 33% του συνολικού πληθυσμού δηλαδή 8.817.000 κάτ., ενώ το υπόλοιπο 15% στην ενδοχώρα (Coccossis H., Mexa A., 1996). Παράλληλα, η σύγκριση μεταξύ πληθυσμιακής πυκνότητας παράκτιων περιοχών (87,25 κάτ./τ.χιλ.) και εθνικού μέσου όρου (77,6 κάτ./τ.χιλ.) επιβεβαιώνει τη σημαντικά μικρότερη πληθυσμιακή συγκέντρωση της ενδοχώρας.

Χαρακτηριστικό είναι μέχρι σήμερα το γεγονός της χωροθέτησης της πλειονότητας (2/3) των μεγαλύτερων πληθυσμιακά (άνω των 100.000 κάτ.) αστικών κέντρων της χώρας στην παράκτια ζώνη, σχηματίζοντας σημαντικούς λιμένες, όπως η Αθήνα με τον Πειραιά (3.096.775 κάτ. το 1991), η Θεσσαλονίκη (396.807 κάτ. ο Δήμος, 871.951 κάτ. το ευρύτερο πολεοδομικό συγκρότημα το 1991) και το Ηράκλειο (117.167 κάτ.) στις ακτές του Αιγαίου με συνολικό πληθυσμό άνω των 3,9 εκατ. κάτ., και η Πάτρα (155.180 κάτ.) στις ακτές του Ιονίου. Παράλληλα, στο σύνολο των πρωτευουσών Νομών της χώρας οι 25 είναι παράκτιες (Σταματίου Ε., 1998).

Περίπου 20 ελληνικές πόλεις με πληθυσμό άνω των 10.000 κάτ. (1991) η κάθε μία χωροθετούνται σε παράκτιες περιοχές του Αιγαίου, όπως ο Βόλος (77.907 κάτ.), η πόλη της Ρόδου (43.619 κάτ.), η Μυτιλήνη (23.915 κάτ.), η πόλη της Χίου (23.378 κάτ.), η Ερμούπολη Σύρου (14.690 κάτ.), και του Κρητικού Πελάγους, όπως τα Χανιά και το Ρέθυμνο (23.833 κάτ.), σε απόσταση μικρότερη των 10 χιλ. από τη θάλασσα και επί πλέον 6 αντίστοιχον πληθυσμιακού δυναμικού στις ακτές του Ιονίου Πελάγους, όπως η Κέρκυρα (31.938 κάτ.) και η Ζάκυνθος (13.365 κάτ.) κ.ά. στους γειτονικούς κόλπους.

Η χωροθέτηση του σημαντικότερου τμήματος των μεγάλων εθνικής εμβέλειας οδικών αξόνων στην παράκτια ζώνη συνδέεται άμεσα με την γεωγραφική κατανομή αυτών των αστικών πόλων, που κυριαρχούνται από προβλήματα ενδοκυκλοφοριακά, ανεπάρκειας πράσινου και ελεύθερων χώρων μετά τη μετατροπή τους σε οικιστικές ζώνες πρώτης ή δεύτερης κατοικίας, αλλοίωση τοπικών χαρακτηριστικών και σταδιακής περιβαλλοντικής υποβάθμισης, χωρίς την πρόβλεψη βέλτιστης εξισορρόπησης μεταξύ ανάπτυξης και ποιότητας διαβίωσης (Πίν. 1).

2. Περιβαλλοντικά προβλήματα παράκτιου χώρου των γεωγραφικών διαμερισμάτων και Νομών της χώρας

Τα κύρια περιβαλλοντικά προβλήματα της χώρας σχετίζονται με τις συγκρούσεις χρήσεων γης και υποβάθμισης συνθηκών διαβίωσης των αστικών κέντρων (Eurostat, 1999), την αλλοίωση των οικοτόπων, του φυσικού περιβάλλοντος και της αισθητικής του τοπίου, την υποβάθμιση των υδατικών πόρων, τη θαλάσσια ρύπανση και τη διάβρωση των ακτών (Πίν. 1).

Οι συγκρούσεις χρήσεων γης και οι μεταβολές τους είναι επιβλαβείς στη χέρσο, με εμφανείς τις συνέπειές τους κυρίως στα αγροτικά οικοσυστήματα μέσω δραστικών μετασχηματισμών στα γεωργικά εδάφη και στις ελεύθερες εκτάσεις οικοτόπων ή χώρων αναψυχής.

Η ταχεία αστικοποίηση των παράκτιων ζωνών με την παράλληλη τάση επέκτασης δευτέρων (παραθεριστικών) κατοικιών, την έλλειψη σχεδιασμού και απαραίτητης υποδομής κατά τη διαδικασία γεωργικής, βιομηχανικής και κυρίως τουριστικής ανάπτυξης, την ανεπάρκεια στο σύστημα διάθεσης και επεξεργασίας αντίστοιχων λυμάτων και με φαινόμενα διάβρωσης του εδάφους κ.ά. έχει οδηγήσει σε αδιέξοδα από άποψη φυσικού περιβάλλοντος ιδιαίτερα στις παρακείμενες σε κύρια αστικά κέντρα περιοχές (Πίν. 1).

Η έντονη βιομηχανική συγκέντρωση στις παράκτιες περιοχές της χώρας συνδέεται με την επίσης παράκτια χωροθέτηση των σημαντικότερων αστικών κέντρων και των λιμενικών εγκαταστάσεων, σε συνδυασμό με τον καταλυτικό ρόλο της ναυτιλίας στη διακίνηση αντίστοιχων προϊόντων και απαραίτητων πρώτων υλών, της χάραξης του κύριου μεταφορικού οδικού άξονα από την Πάτρα ως την Καβάλα και των αρτηριών που συνδέουν την Κόρινθο με την Καλαμάτα, την Κυπαρισσία με την Πάτρα, το Ρίο-Αντίρριο με τη Ήπειρο, τη δυτική με την ανατολική Κρήτη, αλλά και των μεγάλων τμημάτων του σιδηροδρομικού δικτύου στη Β. και Δ. Πελοπόννησο και στη Δ. Μακεδονία παράλληλα με την ακτογραμμή (Πίν. 1) για λόγους γεωμορφολογίας και προσέγγισης των κύριων κομβικών πόλεων.

Η ανάπτυξη του τουρισμού με έντονη και καθοριστική την εποχικότητά του στην Ελλάδα, έχει καταστεί συχνά αιτία λειτουργικών προβλημάτων για τους παράκτιους οικισμούς, λόγω της συσσώρευσης πληθυσμού και τουριστικών εξυπηρετήσεων, κυκλοφοριακής συμφόρησης, αναγκαιότητας διάθεσης και επεξεργασίας υγρών και στερεών αποβλήτων κ.ά., για την επίλυση των οποίων οι τοπικές κοινωνίες αντιμετωπίζουν θεσμικές, οργανωτικές, συντονιστικές και οικονομικές αδυναμίες. Η μεγιστοποίηση της πληθυσμιακής συγκέντρωσης των νησιών τους θερινούς μήνες, υπερβαίνοντας τη φέρουσα ικανότητα των φυσικών οικοσυστημάτων και της λειτουργικής διάρθρωσης (υποδομών, υπηρεσιών κ.λπ.) προκαλεί συνήθως μη αναστρέψιμες συνέπειες (Coccossis H., Mexa A., 1996, p.8) στα κοινωνικοοικονομικά, αναπτυξιακά, πολιτιστικά, χωρορρυθμιστικά και οικιστικά πρότυπα και στους περιβαλλοντικούς και φυσικούς πόρους. Για την πρόληψή τους είναι απαραίτητη η πρόβλεψη επί πλέον προγραμμάτων υποδομών στα πλαίσια ορθολογικού σχεδιασμού και ολοκληρωμένης διαχείρισης παράκτιων ζωνών (χρήσεων γης και αναπτυξιακών δραστηριοτήτων) με σκοπό τη διασφάλιση της βέλτιστης χρήσης της συνολικής περιοχής. Αντίστοιχα, ανακύπτει η αναγκαιότητα της παροχής κινήτρων για την εξάλειψη του φαινομένου της απερήμωσης των νησιών κατά τους χειμερινούς μήνες, με τον προγραμματισμό υποδομών και επενδύσεων σε τομείς πέραν του τουριστικού.

Παράλληλα, παρά τις εμφανείς τεράστιες δυνατότητες τουριστικής αξιοποίησης της μεγάλου μήκους παράκτιας ζώνης, μόνο τμήματά της λειτουργούν ως κατ' εξοχήν περιοχές τουριστικής υποδοχής (συμπεριλαμβανομένων των ηπειρωτικών παράκτιων ή νησιωτικών πόλων, όπως η Κρήτη, η Ρόδος, η Κως, οι Κυκλάδες, η Κέρκυρα, η Χαλκιδική, η Αργολίδα κ.ά.), που ευνοήθηκαν από την ταχεία τουριστική ανάπτυξη των τελευταίων δεκαετιών. Η εντατική πολυετής τουριστική εκμετάλλευση και χρήση μέσω των αναπτυξιακών διαδικασιών και

των θεσμικών αδυναμιών και ανοχών της δεκαετίας του '70 οδήγησε σε μεγάλο ποσοστό στον κορεσμό επί μέρους περιοχών, τους, στη σταδιακή υποβάθμιση των περιβαλλοντικών τους πόρων (Πίν. 1), και σε δυσμενείς προοπτικές για τη μελλοντική αξιοποίησή και τη δυνατότητα διατήρησής τους ως επίλεκτων τόπων τουριστικής -αλλά και οικονομικής- ανάπτυξης μακροπρόθεσμα. Διαπιστώνεται πως τόσο η χωρικά (σημειακά ή γραμμικά), όσο και η χρονικά (κατά χρονικές περιόδους ή συνήθως, εποχιακά, κατά τη διάρκεια του έτους) εντατική τουριστική χρήση, που ως πρόσφατα αποτελούσε το κυρίαρχο τομεακό πρότυπο στη χώρα μας, ευθύνεται σε μεγάλο βαθμό για την απώλεια περιβαλλοντικών πόρων, που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν ως τοπικό συγκριτικό πλεονέκτημα και πόλοι έλξης πλήθους περιοχών.

Για τους οικοτόπους και τα παράκτια οικοσυστήματα (όπως οι ευπαθείς αμμοθίνες) αιτίες αλλοίωσης συνιστούν: η εντατική γεωργική χρήση, η κτηνοτροφική δραστηριότητα στις δασικές ζώνες, η τουριστική ανάπτυξη, η χωρίς όριο σχεδιασμό και υποδομή κατασκευή δημοσίων έργων, η ανεξέλεγκτη ανοικοδόμηση αυθαιρέτων (με πιθανή την πρόκληση πυρκαγιάς -σκόπιμη ή τυχαία- σε παρακείμενες με αστικοποιημένες περιοχές εκτάσεις), η ανεπάρκεια συστήματος επεξεργασίας αστικών και βιομηχανικών λυμάτων, η παράνομη αλιεία και το κυνήγι καθώς και οι παράνομες αρχαιολογικές έρευνες, ο έλεγχος των οποίων είναι δύσκολα εφικτός λόγω της εκτεταμένης ακτογραμμής.

Τα παράκτια δάση αποτελούν το 60% των δασών της χώρας και οι παράκτιες δασικές περιοχές -έκτασης 10.000.000 εκατ.- το 76% της συνολικής χερσαίας επιφάνειας, ενώ σχεδόν το 6% -δηλαδή 1.568.000 εκατ.- καλύπτεται από δασώδη ή μακρά βλάστηση (Coccossis H., Mexa A., 1996). Η έλλειψη συντονισμού των θεσμικών ρυθμίσεων και των συστημάτων ελέγχου για τα δάση ευνοούν τις παράνομες διαδικασίες, οδηγώντας σε σοβαρές αλλοιώσεις τμημάτων αυτής της κρατικής ιδιοκτησίας, με συνέπειες την καταπάτηση, την διαμόρφωση βοσκοτόπων, την ανοικοδόμηση και την αστικοποίηση. Η πρόσφατη προώθηση των διαδικασιών του κτηματολογικού ελέγχου της χώρας αναμένεται να έχει κατασταλτικό ρόλο στην περαιτέρω οικολογική καταστροφή, μειώνοντας τις πιθανότητες παρόμοιων μελλοντικών ενεργειών.

Αλλοιώσεις οικοτόπων και παράκτιων οικοσυστημάτων εντοπίζονται μεταξύ άλλων στους Νομούς: Ζακύνθου, (όπου και οι απειλούμενοι από την άναρχη τουριστική ανάπτυξη οικοτόποι θαλάσσιες χελώνας), Πρεβέζης (με απειλούμενα από τη ρύπανση τα οικοσυστήματα του Αμβρακικού κόλπου), Ημαθίας (κυρίως στο δέλτα του Αξιού, Λουδία και Αλιάκμονα) κ.ά. (Πίν. 1).

Η αλλοίωση της αισθητικής του τοπίου, συνέπεια της αστικής, τουριστικής και βιομηχανικής ανάπτυξης και εξορμητικών (λιγνίτη, βωξίτη, μάρμαρου κ.ά.) και λατομικών δραστηριοτήτων ή εξ αιτίας της γειννίας με μεγάλους κυκλοφοριακούς άξονες, αποτελεί φαινόμενο κυρίως των τελευταίων δεκαετιών. Εντοπίζεται στην πλειονότητα των παράκτιων Νομών της χώρας και κυρίως στο Ν.Αττικής (στον Φαληρικό όριο και σε μεγάλο μέρος της παράκτιας περιοχής του Νομού, ιδιαίτερα κοντά στα αστικά κέντρα Αθήνας, Πειραιά, Ελευσίνας και Μεγάρων), στους Νομούς Μεσσηνίας, Ηλείας, Μαγνησίας, Πιερίας (εξ αιτίας της διέλευσης του οδικού δικτύου πλησίον της ακτογραμμής), Χαλκιδικής (με μη αρμονική ένταξη τουριστικών συγκροτημάτων στο περιβάλλον) και Αργολίδας, Αρκαδίας, Ρεθύμνου και Λασιθίου (εξ αιτίας της εκτεταμένης ή και ανεξέλεγκτης οικιστικής και τουριστικής ανάπτυξης).

Οι συγκρούσεις των χρήσεων γης κυρίως μεταξύ γεωργίας και οικονομικά επικερδέστερης για τον πληθυσμό παράκτιας τουριστικής ανάπτυξης σε συνδυασμό με την ανεπάρκεια θεσμικών ρυθμίσεων για τις γεωργικές εκτάσεις έχουν οδηγήσει σε σταδιακό μετασχηματισμό του περιβάλλοντος και των αγροτικών χρήσεων γης στις αντίστοιχες του τριτογενή τομέα και στη διαμόρφωση περιοχών δεύτερης (παραθεριστικής) κατοικίας (Πίν. 1).

Με έμφαση στα άνω των 40 καθορισμένα και αναγνωρισμένα από την Ε.Ε. τοπία της χώρας, από τα πιο χαρακτηριστικά της Ένωσης, η αποκατάσταση και προστασία των φυσικών τοπίων πρέπει να καταστεί άμεσης προτεραιότητας.

Ειδικότερα στα μικρά νησιά, που εξαρτούν την μελλοντική τους ανάπτυξη κυρίως από τον τουρισμό, απαραίτητη είναι η πρόβλεψη προστασίας των φυσικών πόρων και του -ανθρώπινης κλίμακας και συμβατού με το τοπίο- δομημένου περιβάλλοντος. Πιθανή αλλοίωση ή ανεπάρκεια των βασικών αυτών πόλων τουριστικής έλξης θα προκαλέσει μη αναστρέψιμες συνέπειες στον τουριστικό τομέα και στις κοινωνικοοικονομικές δραστηριότητες των νησιών. Ευνοϊκή θεωρείται η μέσω σχεδιασμού εξασφάλιση επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου και απαραίτητο ένα ιδιαίτερο πρότυπο διαχείρισης, με έμφαση στη διατήρηση της ευαίσθητης ισορροπίας μεταξύ φυσικού περιβάλλοντος και κοινωνικοοικονομικών παραμέτρων.

Η υποβάθμιση των υδατικών πόρων ορισμένων παράκτιων περιοχών, εντοπισμένη και σε πολλά νησιά (Πίν. 1) οφείλεται στη δυσχερή διαχείριση εξ αιτίας της διασποράς τους και της άνησης πληθυσμακής κατανομής των γειτονικών περιοχών.

Με κύριο εντοπισμό στη Β.Ελλάδα (118, σε Α. και Δ.Μακεδονία και Θράκη, δηλαδή 31 % του συνόλου), στον υπόλοιπο ηπειρωτικό κορμό της χώρας (151, δηλαδή 40%) και στα νησιά και στην Κρήτη (109, δηλαδή 29%), οι 408 και με συνολική έκταση 2.000.000 στρ. υγρότοποι (δέλτα, έλη, λιμνοθάλασσες, κ.ά.) υποστηρίζουν σπάνια είδη πτηνοπανίδας (είδη αετών όπως ο *Heliaetus albicilla* ή ο *Aquila clanga*, πελεκάνων, όπως ο δαλματικός *Pelecanus crispus* κ.λ.) και άλλα είδη πανίδας (*Coccossis H.*, *Mexa A.*, 1996, p.3) απειλούμενα από την τουριστική ή αστική ανάπτυξη της παράκτιας ζώνης όπως η θαλάσσια χελώνα *Caretta caretta* με τόπους αναπαγωγής σε προστατευόμενους υγρότοπους, το υπό εξαφάνιση είδος της μεσογειακής φώκιας *Monachus monachus*, κ.ά..

Οι 24 παράκτιες λίμνες της χώρας καταλαμβάνουν 350 χιλ. συνολικής ακτογραμμής αντιστοιχώντας σε ζώνη 3500 χιλ., και σε συνολική επιφάνεια 24.500 εκατ. (*Mourmouris A.*, 1993, p.8). Στις ακτές ευρίσκονται οι εκβολές 26 ποταμών, και 8 από τα υφιστάμενα δέλτα αντιπροσωπεύουν περιοχές οικολογικά ευπαθείς με απαιτήσεις ιδιαίτερης προστασίας και διαχείρισης (*Coccossis H.*, *Mexa A.*, 1996).

Οι ποταμοί κατά μήκος της ελληνικής χερσονήσου -ορισμένοι από τους οποίους διασχίζουν και τμήματα όμορων χωρών- είναι συνήθως μικρού μήκους (60-300 χιλ.) και δεν αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα ρύπανσης σε σχέση με εκείνους άλλων ευρομεσογειακών χωρών. Όμως, η εντατική γεωργική δραστηριότητα με την παράλληλη χρήση χημικών (παρασποκτόνων ή λιπασμάτων) οδηγεί σε προβλήματα οργανικής μόλυνσης ή ευτροφισμού με εμφανείς συνέπειες σε υγρότοπους και δέλτα ποταμών. Εξ άλλου, η ανεξέλεγκτη εκροή λυμάτων αστικής και βιομηχανικής προέλευσης (συνήθης αιτία αλμυρότητάς τους) είναι επιβλαβείς κυρίως στις περιπτώσεις υπόγειων υδάτων.

Η θαλάσσια ρύπανση εντοπισμένη κυρίως στους κόλπους (Σαρωνικός, Θερμαϊκός, Πατραϊκός, Παγασητικός, κ.ά.) των μεγάλων αστικών κέντρων (Αθήνα-Πειραιάς, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Ηράκλειο και Βόλος) χαρακτηρίζεται από αρκετά υψηλά επίπεδα σε άξονες μεγάλων πληθυσμιακών συγκεντρώσεων και βιομηχανικών εγκαταστάσεων. Τα φυσικά χαρακτηριστικά των ακτών, ο μεγάλος αριθμός νησιών και πολλών σχεδόν κλειστών κόλπων, όρμων και καναλιών (σημαντικού οικολογικού και οικονομικού ενδιαφέροντος) και η ύπαρξη ασθενών ρευμάτων (π.χ. τα παλιρροϊκά ρεύματα στις ελληνικές θάλασσες είναι ασθενή και με μικρό ύψος 30-50 cm το μέγιστο) δεν ευνοούν την ανανέωση των υδάτων επιβραδύνοντας τη διαδικασία απορρύπανσής τους. Συναφή παραδείγματα συνιστούν οι, εκτενώς μελετημένες αλλά και άμεσης προτεραιότητας αποκατάστασης της ποιότητας των υδάτων τους, παράκτιες περιοχές του Σαρωνικού, (που όπως του Θερμαϊκού και του Παγασητικού αποτελούν ημίκλειστα συστήματα με σχετικά ασθενή ρεύματα) και του κόλπου της Ελευσίνας. Προ-

βλήματα ρύπανσης αντιμετωπίζουν, επίσης, ο Κορινθιακός (με πλάτος που κυμαίνεται από ένα μίλι στο στενό Ρίο-Αντίρριο έως 20 μίλια στην περιοχή του κόλπου της Ιτέας), ο κόλπος της Γέρας στη Λέσβο, κ.ά. (Πίν. 1).

Η διαδικασία ταχείας αστικοποίησης των παράκτιων περιοχών σε συνδυασμό με την έλλειψη επαρκούς υποδομής (αποχετευτικού συστήματος κ.λ.) έχουν οδηγήσει σε υποβάθμιση της ποιότητας του θαλάσσιου περιβάλλοντος ορισμένων, όχι πάντα μη αναστρέψιμων χαρακτηριστήρων. Στις συνέπειες ανεπαρκούς χωροταξικής διαχείρισης και λειτουργικής οργάνωσης και ατυχημάτων στους τόπους χωροθέτησης λιμένων, περιλαμβάνονται οικολογικές επιπτώσεις με σοβαρά προβλήματα ρύπανσης ακτών και παράκτιου ή μη περιβάλλοντος. Με την προγραμματισμένη άμεση κατασκευή μονάδων επεξεργασίας λυμάτων και βιολογικής απορρύπανσης σε 27 παράκτια αστικά κέντρα πληθυσμακής τάξης άνω των 10.000 κάτ. και συνολικά 4.568.000 κάτ., κόστους 369.780 USD αναμένεται δραστική μείωση των επιπέδων θαλάσσιας ρύπανσης (Coccossis H. Mexa A., 1996, p.8). Παρόμοιες ενέργειες έχουν προωθηθεί μέσω κοινοτικά χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων, όπως π.χ. στα πλαίσια του ENVIREG.

Η διάβρωση των ακτών είναι ιδιαίτερα εμφανής σε τόπους άμεσης γειτνίασης δημόσιων ή ιδιωτικών έργων με τον κυρίως φυσικό σχηματισμό των ακτών (με σοβαρές αλλοιώσεις στις αμμώδεις παραλίες και στις αμμοθίνες αλλά και στις βραχώδεις ακτές), χωρίς προηγούμενες εκτιμήσεις περιβαλλοντικών επιπτώσεων (μη υποχρεωτικών στο παρελθόν), σε περιπτώσεις έμμεσων συνεπειών από την αφαίρεση της αμμώδους κάλυψης των παραλίων (κατασκευές παράκτιων διόδων κ.ά.) ή εξ αιτίας της αιολικής επίδρασης, της επίδρασης των θαλάσσιων υδάτων κ.λ.. Σε ενδότερα τμήματα των παράκτιων περιοχών η διάβρωση του εδάφους εμφανίζεται ως συνέπεια της αποψίλωσης, των πυρκαγιών και της υπερβόσκησης στις δασικές εκτάσεις.

Στον Πίνακα 1 περιγράφονται αναλυτικά τα κύρια περιβαλλοντικά προβλήματα των παράκτιων ζωνών της Ελλάδας ανά Γεωγραφικό Διαμέρισμα και Νομό (παράκτια (χερσαία και θαλάσσια) ρύπανση εξ αιτίας αστικών και βιομηχανικών λυμάτων, αλλοίωση του τοπίου των παράκτιων περιοχών των αστικών κέντρων εξ αιτίας της διέλευσης οδικού δικτύου πλησίον της ακτογραμμής και οικοσυστημάτων εξ αιτίας της ανεξέλεγκτης τουριστικής ανάπτυξης), ενώ διαφαίνονται οι δυνατότητες αντιμετώπισής τους με εστιασμό σε περιπτώσεις περιβαλλοντικών πόρων των οποίων η αποκατάσταση αποτελεί ανάγκη προτεραιότητας.

Οι ακτές της Ελλάδας σε σύγκριση με άλλων ευρωπαϊκών χωρών διατηρούνται γενικά σε σχετικά ικανοποιητική, περιβαλλοντικά, κατάσταση (European Environmental Agency, 1995), αν και οι ραγδαίοι ρυθμοί ανάπτυξης έχουν σε ορισμένες περιπτώσεις δύσκολα αναστρέψιμες χωρικές δυσλειτουργίες και οικολογικές συνέπειες. Αναγκαία καθίσταται η απαίτηση αναθεώρησης και συμπλήρωσης του συναφούς θεσμικού πλαισίου, των πολιτικών και των επί μέρους δράσεων για ολοκληρωμένη διαχείριση με σκοπό την περιβαλλοντική προστασία, σύμφωνη προς τις αρχές της αειφορίας.

3. Επιστημονικές και προοπτικές

Σημαντικό τμήμα της παράκτιας ζώνης καταλαμβάνεται από το μεγαλύτερο μέρος χρήσεως γης και οικονομικά δυναμικών δραστηριοτήτων, των οποίων η χωροθέτηση εμφανίζεται ως σταθερή και συνειδητή επιλογή κυρίως των τελευταίων, δεκαετιών, λόγω των ευνοϊκών συνθηκών που παρέχει, ενώ σχετίζεται με τάσεις πληθυσμιακής υπερσυγκέντρωσης, πυκνότητας δικτύου μεταφορικής υποδομής, αλλά και με μη αναστρέψιμες οικολογικές αλλοιώσεις. Παράλληλα, η διαμόρφωση ημίκλειστων προστατευόμενων κόλπων σε όλο το μήκος της πολυδιαμελισμένης ελληνικής ακτογραμμής λειτουργεί ως δυνητικός υποδοχέας πληθώρας ανθρωπογενών δραστηριοτήτων.

Αντιπροσωπεύοντας έτσι, τον πιο σημαντικό φυσικό και πλουτοπαραγωγικό εθνικό πόρο της χώρας, οι ελληνικές ακτές αν και γενικά σε ικανοποιητική κατάσταση συγκριτικά με τα διεθνή δεδομένα, απαιτούν σωστή αξιοποίηση από τους αρμόδιους φορείς, με προσεγγίσεις αποκατάστασης της οικολογικής ισορροπίας και αναβάθμισης του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.

Η διερεύνηση των δημογραφικών, αστικών και τουριστικών τάσεων και των επιπτώσεων της διαπλοκής χρήσεων γης και πληθυσμιακών συγκεντρώσεων στο παράκτιο περιβάλλον (τοπίο, υδάτινοι πόροι, δάδη, κ.λ.), οδηγεί στη συνειδητοποίηση της αναγκαιότητας κατάρτισης και υλοποίησης πολιτικών μακροπρόθεσμων στόχων με απαίτηση συγκεκριμένων επί μέρους παραμέτρων για την επίτευξή τους.

4. Προτάσεις αντιμετώπισης περιβαλλοντικών προβλημάτων παράκτιων ζωνών

Για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων των παράκτιων ζωνών απαραίτητη είναι ειδική νομοθεσία για το παράκτιο χερσαίο και κυρίως το θαλάσσιο τμήμα, για το οποίο η έως τώρα διαχειριστική δυνατότητα του ΥΠΕΧΩΔΕ ήταν περιορισμένη και η αναθεώρηση και ο εμπλουτισμός του οικείου θεσμικού πλαισίου όπου, δεν περιέχεται η έννοια της ιδιωτικής ιδιοκτησίας στο θαλάσσιο τμήμα.

Αναφορικά κυρίως με τον τουριστικό τομέα, εντοπίζονται αδυναμίες του Ν.1650/86 (Νόμο-Πλάσιο για το Περιβάλλον) και της ΚΥΑ 69269/5387/90 κ.ά. (για την Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων) (π.χ. για τη συμπλήρωση και αναθεώρησή τους, την προέγκριση χωροθέτησης στις περιπτώσεις τουριστικών εγκαταστάσεων και την έλλειψη διευθετημένου συστήματος των χρήσεων, που καθιστά αναγκαία τη συμπλήρωση και αναθεώρησή τους), ενώ σημαντική είναι η διατήρηση και αξιοποίηση των παραδοσιακών υφιστάμενων χρήσεων γης και της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας των τόπων που λειτουργούν ως πόλοι τουριστικής έλξης.

Μετά την αρχικά, αποσπασματική, εμφάνιση πρωτοβουλιών και μελετών ολοκληρωμένης διαχείρισης ακτών (σχεδιασμένης διαχείρισης γης συνδεδεμένης με στοιχεία περιβαλλοντικής προστασίας και αναβάθμισης) από τη δεκαετία του '80 -με αντιπροσωπευτική στην Ελλάδα τη μελέτη του Αμβρακικού κόλπου-, διαπιστώθηκε η απαραίτητη χρήση Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και Φέρουσας Ικανότητας, διερεύνησης τουριστικών τάσεων και ανάλυσης κόστους - οφέλους και επισημάνθηκε η αναγκαιότητα έγκαιρης απόκτησης γης από πλευράς φορέων ή περιβαλλοντικών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων προς διαχείριση, υποστήριξης από την κεντρική διοίκηση, αποδοχής των τοπικών αρχών και ίδρυσης αυτόνομου αρμόδιου φορέα, κ.λ.. Δεν πρέπει να παραληφθεί η αναγκαιότητα θεσμικής και οικονομικής ενίσχυσης των ΜΚΟ με τη προώθηση και αναβάθμιση επιμορφωτικών προγραμμάτων κοινού για την ενεργοποίησή τους σε συναφείς δράσεις.

Στις προτεινόμενες γενικές αρχές σχεδιασμού και υλοποίησης ολοκληρωμένης διαχείρισης περιλαμβάνονται οι επιταγές της αειφόρου ανάπτυξης, αλλά και του «Γαλάζιου Σχεδίου» (Blue Plan) του Προγράμματος Περιβάλλοντος του Ο.Η.Ε., για την ενιαία διαχείριση ακτών, αστικού χώρου και προστατευόμενων περιοχών (Σταματίου Ε., 1998). Ειδικότερα, εστιασμός πρέπει να δίνεται στους εξής άξονες:

- Συνεκτίμηση υδατικού στοιχείου και θεσμική και πρακτική προσέγγιση παράλληλης διαχείρισης παράκτιου -χέρσου και θαλάσσιου- τμήματος.
- Προσδιορισμός χερσαίου και θαλάσσιου πεδίου διαχείρισης και διασφάλιση των δημόσιων και προστατευτέων εκτάσεων (φυσικού ή ανθρωπογενούς περιβάλλοντος).
- Διατήρηση μεθόδων οικολογικής χρήσης φυσικών πόρων και προώθηση πολυκριτηριακής διαχειριστικής αντιμετώπισης.
- Διαβαθμισμένη προστασία και διαχείριση φυσικών πόρων με έμφαση στα παράκτια ευαίσθητα οικοσυστήματα.

- Προσαρμογή σχεδιασμού στις δυνάμεις και αλληλεπιδράσεις των φυσικών στοιχείων, αξιοποίησής τους και προβλέψεις αντιμετώπισης των συνεπειών τους.

- Εμπλοκή συνόλου διοικητικών επιπέδων με συνεργασία και άρτιο συντονισμό αρμόδιων φορέων.

- Ανάλυση οικονομικών απαιτήσεων, διερεύνηση εφικτότητας και σκοπιμότητας προγραμμάτων διαχείρισης.

- Εφαρμογή σύγχρονων μεθοδολογιών-τεχνολογίας στη διαχείριση της παράκτιας ζώνης.

- Προώθηση συμμετοχικού σχεδιασμού και ανάπτυξης διεθνούς συνεργασίας.

Επισημαίνεται η πρωταρχικής σημασίας αποσαφήνιση εννοιολογικού προσδιορισμού της παράκτιας ζώνης και των επί μέρους συνιστωσών της, διεθνώς και στην Ελλάδα με βάση γεωμορφολογικά, γεωφυσικά, χωροταξικά, περιβαλλοντικά κ.ά. κριτήρια και επί πλέον κατηγοριοποιήσεις ανάλογα με την τάξη μεγέθους του συγκεκριμένου πεδίου εξέτασης και υλοποίησης, δηλαδή με αποκλίσεις και ευελίξια καθορισμού ορίων προς διαχείριση παράκτιου τμήματος με μεγάλης έκτασης ενδοχώρα κ.λ.) (Σταματίου Ε., 1998).

Στο σύστημα άρτιας διαχείρισης ακτών πρέπει να συμπεριλαμβάνονται προτάσεις αναδιάρθρωσης και βελτίωσης θεσμικού πλαισίου και μέσων διαχείρισης του χώρου στο πλαίσιο των δυνατοτήτων και δικαιοδοσιών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε συνδυασμό με την αναζήτηση σύγχρονων μηχανισμών, που δεν θα κατατείνουν στο βραχυπρόθεσμο οικονομικό όφελος, αλλά στην ανταποδοτικότητα, με βάση τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης. (Αθανασόπουλος Κ., Γ., 2000).

Πίνακας 1

Κύρια περιβαλλοντικά προβλήματα παρακτίων ζωνών Ελλάδας ανά γεωγραφικό διαμέρισμα και Νομό

Α. ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	
Ν.ΑΤΤΙΚΗΣ: Εκτός από την παράκτια (χερσαία και θαλάσσια) ρύπανση εξ αιτίας αστικών και βιομηχανικών λυμάτων στις περιοχές Ελευσίνας, Μεγάρων, Ασπροπύργου επισημαίνεται αλλοίωση του τοπίου στον Φαληρικό όρμο και σε μεγάλο μέρος της παράκτιας περιοχής του Νομού κυρίως κοντά στα αστικά κέντρα Αθήνας, Πειραιά, Ελευσίνας, Μεγάρων. Το ατμοσφαιρικό πρόβλημα συνδέεται με υπερσυγκέντρωση πληθυσμού και βιομηχανικών δραστηριοτήτων σε συνδυασμό με δυσμενή τοπογραφικά, πολεοδομικά και μετεωρολογικά χαρακτηριστικά και μη λειτουργικότητας της πόλης. Κύριες πηγές ρύπανσης αποτελούν η κυκλοφορία τροχοφόρων, η θέρμανση, οι βιομηχανικές-βιοτεχνικές δραστηριότητες. Εντοπίζονται υψηλές διεθνώς τιμές καπνού, μέτρια επίπεδα μολύβδου σε σχέση με το υψηλό όριο της Ε.Ε., μονοξειδίου άνθρακα, διοξειδίου αζώτου.	
Ν.ΒΟΙΩΤΙΑΣ: Προβλήματα ατμοσφαιρικής ρύπανσης παρουσιάζει η περιοχή Σχηματαρίου και η περιοχή Διστόμου.	
Ν.ΦΩΚΙΑΔΑΣ: Προβλήματα ρύπανσης εντοπίζονται στον Κορινθιακό κόλπο.	
Ν.ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ: Τα προβλήματα της παράκτιας ζώνης αναφέρονται στα ευπαθή οικοσυστήματα της θεσμικά προστατευόμενης λιμνοθάλασσας του Μεσολογίου.	

Ν.ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ: Κυριότερο οικολογικό πρόβλημα εντοπίζεται στην περιοχή Λάρυμνας ενώ σοβαρή είναι η ηχορρύπανση στον εναέριο χώρο της ευρύτερης περιοχής Λαμίας, πεδίου ασκήσεων πολεμικών αεροσκαφών.

Ν.ΕΥΒΟΙΑΣ: Οικολογικά προβλήματα εντοπίζονται σε 4 περιοχές του Νομού.

Β. ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ

Ν.ΑΧΑΪΑΣ: Επισημαίνεται παράκτια (θαλάσσια και χερσαία) ρύπανση εξ αιτίας εκροών λυμάτων στο νότιο Πατραϊκό κόλπο. Πραγματοποιείται έρευνα ΥΠΕΧΩΔΕ για την κατασκευή εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων Πατρών.

Ν.ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ: Προβλήματα ατμοσφαιρικής ρύπανσης εντοπίζονται στην περιοχή Καλαμάκι.

Ν.ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ: Προβλήματα αλλοίωσης του παράκτιου φυσικού τοπίου και των οικοσυστημάτων εξ αιτίας της τουριστικής ανάπτυξης υποβαθμίζουν το περιβάλλον του Νομού.

Ν.ΑΡΚΑΔΙΑΣ: Εντοπίζονται προβλήματα αλλοίωσης του παράκτιου φυσικού τοπίου και των οικοσυστημάτων εξ αιτίας της ανεξέλεγκτης οικιστικής και τουριστικής ανάπτυξης.

Ν.ΛΑΚΩΝΙΑΣ: Επισημαίνεται θαλάσσια ρύπανση από την εκροή οικιστικών λυμάτων της πόλης του Γυθείου, ενώ πραγματοποιήθηκε έρευνα του ΥΠΕΧΩΔΕ για τη διαχείρισή τους.

Ν.ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ: Η ρύπανση από εκροές πετρελαιοφόρων στη θαλάσσια περιοχή της Πύλου, η αλλοίωση του παράκτιου φυσικού τοπίου από τη διέλευση του οδικού δικτύου πλησίον της ακτογραμμής στο δυτικό τμήμα της και οι εκροές αστικών και βιομηχανικών λυμάτων στο λιμένα της Καλαμάτας στο Μεσσηνιακό κόλπο αποτελούν κύρια περιβαλλοντικά προβλήματα.

Ν.ΗΛΕΙΑΣ: Στα κύρια περιβαλλοντικά προβλήματα του περιλαμβάνεται η αλλοίωση του παράκτιου φυσικού τοπίου από τη διέλευση οδικού δικτύου πλησίον της ακτογραμμής.

Γ. ΝΗΣΙΑ ΙΟΝΙΟΥ

Ν.ΚΕΡΚΥΡΑΣ: Επισημαίνονται τοπικά προβλήματα διάθεσης αστικών λυμάτων καθώς και μερικής αλλοίωσης του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος, κυρίως στην πρωτεύουσα εξ αιτίας της τουριστικής ανάπτυξης.

Ν.ΛΕΥΚΑΔΑΣ: Δεν παρουσιάζει ιδιαίτερα περιβαλλοντικά προβλήματα.

Ν.ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ: Παρουσιάζονται προβλήματα ρύπανσης υδάτων εξ αιτίας βιομηχανικών εγκαταστάσεων.

Ν.ΖΑΚΥΝΘΟΥ: Τα παράλια του νησιού (οικότοποι θαλάσσιας χελώνας) θεωρούνται απειλούμενα από την άναρχη τουριστική ανάπτυξη, όχληση και ηχορρύπανση με επί πλέον προβλήματα διάθεσης αστικών λυμάτων.

Δ. ΗΠΕΙΡΟΣ

Ν.ΑΡΤΑΣ: Η οικολογικά ευαίσθητη και θεσμικά προστατευόμενη περιοχή του Αμβρακικού απειλείται από φαινόμενα εκροής αστικών και άλλων λυμάτων. Μέσω εφαρμογών μελετών και προγραμμάτων επιχειρείται η διάσωση του παράκτιου χερσαίου και θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Ν.ΠΡΕΒΕΖΑΣ: Τα προβλήματα της παράκτιας ζώνης περιορίζονται κυρίως στα απειλούμενα οικοσυστήματα του Αμβρακικού για τα οποία έχει εφαρμοστεί πρόγραμμα προστασίας και διαχείρισης.
Ν.ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ: Δεν επισημαίνονται προβλήματα ατμοσφαιρικής ή άλλης μορφής ρύπανσης ή ηχορρύπανσης, με εξαίρεση το λιμένα της Ηγουμενίτσας με επί πλέον οικολογική επιβάρυνση εξ αιτίας εκροών λυμάτων στο Ιόνιο πέλαγος.
Ε. ΘΕΣΣΑΛΙΑ Ν.ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ: Στην πόλη του Βόλου σημειώνεται ατμοσφαιρική ρύπανση εξ αιτίας της κυκλοφοριακής κίνησης ιδιαίτερα στην περιοχή του κέντρου και στο λιμάνι. Καθώς και ρύπανση υδάτων εξ αιτίας της δυσχερούς ανανέωσης υδάτων του ημίκλειστου Παγασητικού. Αλλοίωση του φυσικού τοπίου επισημαίνεται κυρίως στο δυτικό παράκτιο τμήμα στον Παγασητικό σε ορισμένα σημεία του, εξ αιτίας της εγγύτητας του οδικού δικτύου στην ακτογραμμή. Για τη διάσωση του περιλαμβανόμενου στο Νομό Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου των Β. Σποράδων είναι σε εξέλιξη ανάλογες ενέργειες από κρατικούς φορείς και ΜΚΟ.
Ν.ΛΑΡΙΣΗΣ: Επισημαίνεται η μικρή απόσταση του Εθνικού Δρυμού του Ολύμπου προς τη θάλασσα, οι πρόποδες του οποίου με τα οικοσυστήματά τους χρήζουν ιδιαίτερης προστασίας. Εξ άλλου, στην παραλιακή ζώνη εντοπίζονται προβλήματα διάθεσης κυρίως βιομηχανικών λυμάτων (τροφίμων και υφαντουργίας).
ΣΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Ν.ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ: Σοβαρά προβλήματα ρύπανσης σημειώνονται στο λιμένα της Θεσσαλονίκης εξ αιτίας εκροών λυμάτων, ενώ προωθείται μέσω ΥΠΕΧΩΔΕ η λειτουργία εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων των νέων αποχετευτικών έργων. Τα προβλήματα ατμοσφαιρικής ρύπανσης οφείλονται στην υπερσυγκέντρωση οικιστικών και βιομηχανικών δραστηριοτήτων σε συνδυασμό με δυσμενή πολεοδομικά, λειτουργικά, αστικά και μετεωρολογικά χαρακτηριστικά της πόλης.
Ν.ΗΜΑΘΙΑΣ: Ευαίσθητη παράκτια περιβαλλοντικά περιοχή εντοπίζεται στα όρια με το Ν.Θεσσαλονίκης, όπου το δέλτα του Αξιού, Λουδία και Αλιάκμονα.
Ν.ΠΙΕΡΙΑΣ: Εντοπίζεται μερική αλλοίωση του παράκτιου φυσικού περιβάλλοντος και τοπίου από τη διέλευση του εθνικού οδικού δικτύου σε μικρή απόσταση από την ακτογραμμή.
Ν.ΣΕΡΡΩΝ: Στο περιορισμένο παράκτιο μέτωπο δεν υπάρχουν σοβαρά προβλήματα ρύπανσης.
Ν.ΚΑΒΑΛΑΣ: Δεν παρουσιάζεται πρόβλημα οικιστικής παράκτιας επέκτασης καθώς η παράκτια ζώνη θεωρείται χαμηλής οικιστικής πυκνότητας.
Ν.ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ: Επισημαίνεται σημειακή αλλοίωση του περιβάλλοντος από την ανέγερση τουριστικών συγκροτημάτων, που δεν εντάσσονται αρμονικά στο φυσικό τοπίο. Ατμοσφαιρική ρύπανση έχει προκληθεί από επιφανειακά μεταλλεία λευκόλιθου και βιομηχανικών μονάδων παραγωγής δίπτυρης και καυστικής μαγνησίτας.
ΑΓ.ΟΡΟΣ: Δεν εντοπίζονται ως τώρα κύρια περιβαλλοντικά προβλήματα, ενώ εκφράζονται ανησυχίες για τις οικολογικές συνέπειες πιθανών μελλοντικών αναπτυξιακών δραστηριοτήτων.

Ζ. ΘΡΑΚΗ
Ν.ΞΑΝΘΗΣ: Δεν εντοπίζονται (εκτός ελάχιστων εξαιρέσεων) παράκτιες οικιστικές συγκεντρώσεις, οπότε και ούτε ιδιαίτερα προβλήματα ρύπανσης στην παραλιακή ζώνη.
Ν.ΡΟΔΟΠΗΣ: Ειδικά προβλήματα ατμοσφαιρικής ρύπανσης δεν εντοπίζονται. Απειλούμενη οικολογικά είναι η περιοχή της λιμνοθάλασσας του Πόρτο-Λάγος και της λίμνης Βιστωνίτιδας.
Ν.ΕΒΡΟΥ: Σε σχετικά καλή οικολογικά κατάσταση οι παράκτιες πεδινές περιοχές, με ευαίσθητη περιβαλλοντικά τη θεσμικά προστατευόμενη περιοχή του δέλτα του Έβρου και των οικοσυστημάτων της.
Η. ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ
Ν.ΛΕΣΒΟΥ: Εκροή βιομηχανικών λυμάτων στη θάλασσα. Εντοπίζεται πρόβλημα ατμοσφαιρικής ρύπανσης από αβεστοκάμνα και πυρηνειαιουργεία (οσμές).
Ν.ΧΙΟΥ: Δεν εντοπίζονται ιδιαίτερα προβλήματα ρύπανσης.
Ν.ΣΑΜΟΥ: Εντοπίζεται ρύπανση από εκροές λυμάτων βιομηχανικής προέλευσης.
Ν.ΚΥΚΛΑΔΩΝ: Σημειακά προβλήματα αλλοίωσης φυσικού περιβάλλοντος.
Ν.ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ: Παρατηρούνται περιορισμένα προβλήματα ατμοσφαιρικής ρύπανσης.
Θ. ΚΡΗΤΗ
Ν.ΧΑΝΙΩΝ: Προβλήματα θαλάσσιας ρύπανσης από εκροή αστικών- βιομηχανικών αποβλήτων.
Ν.ΡΕΘΥΜΝΟΥ: Δεν εντοπίζονται σοβαρά προβλήματα εκτός από σημειακή αλλοίωση του παράκτιου φυσικού τοπίου εξ αιτίας της εκτεταμένης οικιστικής και τουριστικής ανάπτυξης.
Ν.ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ: Εκτός από άναρχη δόμηση και αλλοίωση του φυσικού παράκτιου περιβάλλοντος εντοπίζονται εκροές βιομηχανικών και αστικών λυμάτων στην θαλάσσια περιοχή.
Ν.ΛΑΣΙΘΙΟΥ: Δεν εντοπίζονται ιδιαίτερα προβλήματα ρύπανσης. Τοπικά, η άναρχη δόμηση και η αλλοίωση του φυσικού τοπίου οφείλεται στην εκτεταμένη οικιστική και τουριστική ανάπτυξη.

ΠΗΓΗ: ΣΤΑΜΑΤΙΟΥ Ε.: Διαχείριση περιβάλλοντος. Αθήνα, 1998.

Βιβλιογραφία:

Αθανασόπουλος Κ., Γ., (2000): Θεσμικό πλαίσιο περιφερειακής ανάπτυξης. Τόμοι Α', Β', Γ', Αθήνα.

Coccossis H., Mexa A. (1996): «National Report of Greece», Workshop on policies on Sustainable Development of Mediterranean coastal areas, Santorini Island Greece, 22-27 April, Ministry of the Environment Planning and Republic Works, Athens.

European Environmental Agency (1995): Europe's Environment-The Dobbris Assesment, Stanners D., Boudeau Ph. (eds).

Eurostat (1999): Αριθμοί της γνώσης: Στατιστικό πορτραίτο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο.

Mourmouris A. (1993): «Greece: country Description on Coastal Zone Management Report», World Coast 1993, Athens.

Σταματίου Ελένη (1998): Διαχείριση Περιβάλλοντος. Πολιτικές για την προστασία των ακτών της Ελλάδας. Η εμπειρία από το χώρο της Μεσογείου. Διδακτορική Διατριβή, Τ.ΑΠ.Α., Πάντειο Πανεπιστήμιο Κ.Π.Ε., Αθήνα.

ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΚΡΑΤΟΣ ΔΙΚΑΙΟΥ

Του Δρος Πάνου Δ.ΚΟΥΡΝΟΥΤΟΥ

Ι. Εισαγωγή

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση¹ αποτελεί οργανική ανάγκη της κρατικής οργάνωσης στο κράτος δικαίου. Κάθε φορά που αναφερόμεθα στο θεσμό της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, συννηθίζουμε να προβάλλουμε τα δημοκρατικά της σύμβολα, τα οποία τη διακοσμούν. Κανεείς δεν αμφισβητεί, ότι είναι στοιχείο και βάση του δημοκρατικού πολιτεύματος, ότι είναι το πολιτικό σχολείο των πολιτών, ότι είναι πηγή της πολιτικής ελευθερίας και μέσο πραγμάτωσης των δημοκρατικών ιδεωδών. Όλα αυτά εικονίζουν την εξωτερική πλευρά του θεσμού. Θα εξυπηρετούσαμε περισσότερο τον προορισμό και τη μοίρα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, εάν αναφερόμαστε στην ουσία της, την οργανική της υπόσταση και τη δικαιολογία της. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση, δεν είναι ξηρός διοικητικός μηχανισμός, αλλά είναι προ πάντων οργανισμός, που διαπνέεται από μία ιδέα, την ιδέα αυτή την ενσαρκώνει η εκλογή και το πρόσωπο του αιρετού άρχοντος. Είναι πρωταρχικό κύτταρο της διοικητικής δράσης, η δε διοίκηση ως ενέργεια, που πραγματώνει τους σκοπούς του κράτους, προηγείται ιστορικά κάθε άλλης εκδήλωσης της πολιτειακής λειτουργίας. («Εν αρχή ην η διοικήσεις, είτε η νομοθεσία και η δικαστική λειτουργία»). Είναι δυνατόν να υπήρξε στα βάση της Ιστορίας πολιτεία χωρίς νόμους, χωρίς δικαστές, αλλά δεν είναι δυνατόν να υπήρξε πολιτεία χωρίς διοίκηση. Και τούτο διότι η διοίκηση αποτελεί τη ζωντανή δράση και ενέργεια, που συμπληρώνει τη ζωή της πολιτείας. Η διοίκηση, λοιπόν, αφ' ης λάβει μία στοιχειώδη οργάνωση και ανάπτυξη δημιουργεί αφ' εαυτής το φαινόμενο της αποκέντρωσης και της αυτοδιοίκησης. Και τα δύο αυτά φαινόμενα δεν είναι εμψ, καταμερισμός των έργων. Και ο καταμερισμός των έργων, είναι βασική οργανική ανάγκη, σε κάθε οργανισμό, είτε βιολογικό, είτε κοινωνικό.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση, είναι μία οργανική ανάγκη συμφυής με την διοίκηση. Είναι δε οργανική ανάγκη, όχι μόνο γιατί πηγάζει από την ανάγκη του καταμερισμού των έργων, αλλά και γιατί σημαίνει μία εξ ενστίκτου επιστροφή στη πρωταρχική μορφή της κοινωνικής ένωσης. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση προάγει τους δημοκρατικούς θεσμούς μίας χώρας. Καθιστά τον πολίτη υπευθυνότερο διαχειριστή των ιδικών του υποθέσεων. Μέσα στα πλαίσια, λοιπόν, του κράτους δικαίου διαδραματίζει σπουδαίο και υψηλό ρόλο, γιατί είναι σύστημα με δημοκρατική συγκρότηση και πνοή, η οποία έγκειται στο γεγονός, ότι επιτρέπει την διοίκηση μέρους των κρατικών υποθέσεων από τους ενδιαφερόμενους πολίτες. Συνακόλουθα με αυτά η Τοπική Αυτοδιοίκηση δεν αποτελεί απλώς νομικό θεσμό, αλλά κοινωνική πραγματικότητα και οργανική ανάγκη εντός του κράτους δικαίου. Ο περιορι-

1. *Η.Κυριακόπουλου: Ελληνικόν Διοικητικόν Δίκαιον, Β., 1966, σελ. 86-92. Α.Ράϊκου: Η Γενική θεωρία της Τ.Α. ΕΔΔ, 1967, σελ. 115. Του Ίδιου: Συνταγματικό Δίκαιο, τ. Α', 2002, σελ. 948. Α.Τάχου: Η εποπεία του κράτους επί των αυτοδιοικουμένων οργανισμών Δημοσίου Δικαίου, 1968, σελ. 13. Ε.Βενιζέλου: Η Τ.Α. ως θεσμός πίεσης. ΕΔΔ, 1992, σελ. 321. Θ.Τσάτσου: Συνταγματικό Δίκαιο τ. Β', 1992, σελ. 397.*

σμός της Τ.Α. σημαίνει οργανική βλάβη αυτού του κράτους με επακόλουθο τον βαθμιαίο μαρασμό των λειτουργιών του.

II. Στοιχεία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Τα στοιχεία που συνθέτουν το περιεχόμενο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι τα εξής:

Α. Τα συστατικά στοιχεία

Τα συστατικά στοιχεία² είναι: α. Ο χώρος. β. Οι άνθρωποι που διαβιούν στον ορισμένο χώρο. γ. Οι τοπικές υποθέσεις, που συνιστούν το αντικείμενο της Τ.Α.. Η Τ.Α. έχει ως αντικείμενο τη διαχείριση μόνο των «τοπικών υποθέσεων», ενώ το κράτος έχει ως αποστολή τη θεραπεία του συνόλου των αναγκών ανά την επικράτεια. Έτσι οι αρμοδιότητές τους αντιδιαστέλλονται³.

Β. Τα λειτουργικά στοιχεία

Τα λειτουργικά στοιχεία είναι: τα μέσα διαχείρισης των τοπικών υποθέσεων για τη διοίκηση τους. Αυτά μπορούν να διακριθούν: α. Σε όργανα - τα όργανα είναι άμεσα (αιρετά) και έμμεσα (υπάλληλοι των Ο.Τ.Α.). β. Σε έσοδα - περιουσία. Το στοιχείο αυτό δίνει τη δυνατότητα στην Τ.Α. να μεριμνήσει πραγματικά για τη θεραπεία των τοπικών υποθέσεων.

Σχέση κράτους και τοπικής εξουσίας

Χαρακτηριστικά στοιχεία της εννοίας της Τ.Α. είναι δύο: α. Η διοικητική αυτοτέλεια, διότι έτσι μόνο ενεργοποιείται η αυτοδιοίκηση. Διοικητική αυτοτέλεια σημαίνει, ότι τα διοικούντα όργανα είναι ξεχωριστά όργανα, δηλαδή αρχές εκλεγμένες με καθολική και μυστική ψηφοφορία. Η αυτοδιοίκηση, όμως, δεν σημαίνει, ότι οι Ο.Τ.Α. απολαμβάνουν και αυτονομίας, δηλαδή ότι ασκούν αυτοτελώς νομοθετική εξουσία, επειδή τα όργανά των εκλέγονται από το λαό (ΣτΕ 3441/1998). β. Η οικονομική αυτοτέλεια, διότι έτσι καθίσταται δυνατή η διοίκηση, δηλαδή η διαχείριση των τοπικών υποθέσεων κατά το Σύνταγμα. Από την οικονομική αυτοτέλεια διαφέρει η δημοσιονομική αυτοτέλεια, διότι αυτή αναφέρεται στη νομική δυνατότητα να έχουν οι Ο.Τ.Α. δική τους διαχείριση.

III. Αποστολή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Η Τ.Α. έχει ως αντικείμενο την διαχείριση μόνο των «τοπικών υποθέσεων», δηλαδή την θεραπεία μόνο των τοπικών αναγκών, ενώ το κράτος έχει ως αποστολή την θεραπεία του συνόλου των αναγκών ανά την επικράτεια.

Το άρθρο 102 παρ.1 του Συντ/τος ορίζει, ότι στους Ο.Τ.Α. ανήκει «η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων», ενώ στα άρθρα 16, 21, 22, 24, 79, 106 και 108 ορίζεται, ότι το κράτος μεριμνά για την ανάπτυξη επί περιφερειακής και εθνικής κλίμακος.

Στην Ελλάδα η Τ.Α. υιοθετήθηκε ως σύστημα διοικητικής οργάνωσης της εξουσίας του ενιαίου κράτους. Η Τ.Α. αναγνωρίζεται κατά το Σύνταγμα, μόνο ως διοικητική αυτοδιοίκηση κατά χώρο και όχι ως πολιτική. Η Τ.Α. συνιστά μόνο διοικητικό σύστημα οργάνωσης. Ο ΔΚΚ ορίζει, ότι «κάθε έλληνας υπήκοος είναι δημότης ενός Δήμου ή μίας Κοινότητας»⁴. Έτσι το αιρετό των άμεσων οργάνων των Ο.Τ.Α. συνδέεται με την αρχή της λαϊκής κυριαρχίας και με την άσκηση των πολιτικών δικαιωμάτων⁵.

2. Η.Τσενέ: *Τοπική Αυτοδιοίκηση, θεωρία και πράξη*, 1986. Α.Τάχου: *Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο*. 2003, σελ. 264.

3. ΣτΕ 2317/1999, 1306/2000.

4. Άρθρ. 17 ΔΚΚ (Π.Δ. 323/1989).

5. Άρθρ. 1 παρ. 2, 3, 4, παρ. 4 και 102 παρ. 2 του Συντάγματος.

Τα όργανα των Ο.Τ.Α. ασκούν μόνο διοικητικές αρμοδιότητες, παραμένουν διοικητικά όργανα, που ασκούν μόνο «διοικητική» αυτοδιοίκηση.

Στο Ελληνικό Κράτος η Τ.Α. αναγνωρίστηκε από τον νομοθέτη σε όση έκταση εκείνος ηθέλησε και έχει όσες αρμοδιότητες της παραχώρησε. Η συμβολή των Ο.Τ.Α. στη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων⁶ είναι δυνατή μόνο στο ποσοστό, που επιτρέπει ο νομοθέτης. Οι Ο.Τ.Α. δεν είναι ΝΠΔΔ ισότιμα προς το κράτος. Η αποστολή της Τ.Α. αφορά αποκλειστικά και μόνο τις υποθέσεις ορισμένου χώρου και ορισμένου πληθυσμού.

IV. Αρμοδιότητες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Κατά τον ΔΚΚ (Π.Δ. 323/1989) μπορεί να μεταβιβάζονται στους Ο.Τ.Α. βάσει Π.Δ. κρατικές αρμοδιότητες «εφ' όσον αφορούν υποθέσεις τοπικού χαρακτήρα»⁷.

Η εξουσιοδοτική διάταξη του ΔΚΚ δεν συνάδει στο άρθρο 43 παρ.2 του Συντ/τος, δηλαδή δεν είναι πλήρως εξειδικευμένη. Τα ανωτέρω συμπορεύονται με τη νέα διάταξη του Συντάγματος, που επιτρέπει την ανάθεση στους Ο.Τ.Α. άσκησης «αρμοδιοτήτων που συστούν αποστολή του κράτους» άρθρ. 102 παρ.1 του Συντ/τος.

Οι αρμοδιότητες των Ο.Τ.Α. στο πλαίσιο πάντα των τοπικών υποθέσεων εξειδικεύονται από τον κοινό νομοθέτη, ο οποίος δικαιούται να προβαίνει σε κατανομή στους βαθμούς α' και β' (άρθρ. 102 παρ.2 του Συντ/τος). Έτσι, αρχικά ο ΔΚΚ/1989 καθόρισε δύο βασικές κατηγορίες αρμοδιοτήτων: α. Τις γενικές (άρθρ. 23), που αφορούν τη διοίκηση όλων των τοπικών υποθέσεων. β. Τις ειδικές, οι οποίες διακρίνονται σε: αποκλειστικές, δηλαδή απαριθμούνται ορισμένες αρμοδιότητες επί αντιστοίχων τοπικών υποθέσεων (άρθρ. 24) και σε συντρέχουσες, δηλαδή αυτές, που δεν περιλαμβάνονται στις αποκλειστικές (άρθρ. 25). Με Π.Δ. είναι δυνατόν συντρέχουσες αρμοδιότητες να μεταφέρονται στις αποκλειστικές. Το σύστημα αυτό της γενικής και ειδικής ρήτρας προστατεύει το θεσμό της Τ.Α. απέναντι σε διοικητική επέμβαση της Κεντρικής εξουσίας.

Με νεώτερη διάταξη⁸ έχει καταργηθεί η διάκριση των αρμοδιοτήτων των Ο.Τ.Α. σε αποκλειστικές και συντρέχουσες και γενικεύθηκε εννοιολογικά το περιεχόμενο του όρου «τοπικές υποθέσεις» διότι ορίστηκε, ότι «η διοίκηση όλων των τοπικών υποθέσεων ανήκει στην αρμοδιότητα των Δήμων και Κοινοτήτων, κύρια μέρη των οποίων αποτελεί η πρόληψη των κοινωνικών και οικονομικών συμφερόντων, καθώς και των πολιτιστικών και πνευματικών ενδιαφερόντων των κατοίκων τους»⁹.

Επίσης, ορίστηκαν οι αρμοδιότητες των Ο.Τ.Α. και απαριθμούνται κατά τρόπο ενδεικτικό ενώ καθιερώθηκε η δυνατότητα ανάθεσης άσκησης αρμοδιοτήτων των Δήμων, Κοινοτήτων, Συνδέσμων και ΝΠΔΔ της Τ.Α. του ενός φορέα στον άλλο.

6. Άρθρ. 102 παρ. 1 του Συντάγματος. Οι τοπικές υποθέσεις δεν μπορούν να προσδιορισθούν με ακρίβεια ούτε ποιοτικά, ούτε ποσοτικά. Ο κύκλος είναι ορισμένος εφ' όσον πρέπει να συνδέονται με τη θεραπεία των αναγκών του δεδομένου χώρου ΣτΕ 2707/1993, 2317/1999. Διότι τότε μόνο είναι τοπικές π.χ. η κήρυξη αναγκαστικής απαλλοτρίωσης αποτελεί αμυγή τοπική υπόθεση, ΣτΕ 3770/89. Δεν είναι τοπική υπόθεση εκείνη που αφορά ανάγκη του συνόλου των κατοίκων του Κράτους και όχι αυτών που διαβιούν σε ορισμένη μονάδα Τ.Α., ΣτΕ 261/1993 εκτός αν η ανάγκη αφορά το σύνολο των μονάδων Τ.Α. Ο ποιοτικός και ποσοτικός προσδιορισμός των τοπικών υποθέσεων εξαρτάται και από την επέμβαση της κεντρικής εξουσίας, που ενδέχεται να αποσυνδέει νομοθετικά την υπόθεση και να την υπαγάγει στην γενική αποστολή του κράτους. Βλ. και Κ.Γ.Ε. Αθανασόπουλος: Περιφερειακή Διοίκηση και Τοπική Αυτοδιοίκηση: Τόμ. Β', Αθήνα, 2000.

7. Άρθρ. 32, ΣτΕ 2309/92.

8. Ν.2218/1994, άρθρ. 41, 43, 44, 46 και άρθρ. 23, 34, 36 ΔΚΚ.

9. Άρθρ. 24 παρ.1.

Με νεώτερη διάταξη¹⁰ ορίσθηκε, ότι ο Δήμος μπορεί να συνάπτει με όμορους Δήμους και Κοινότητες συμβάσεις με τις οποίες αναλαμβάνει την άσκηση αρμοδιότητας για λογαριασμό τους και την υποστήριξη της άσκησής της. Οι συμβάσεις αυτές καλούνται «συμβάσεις διαδημοτικής συνεργασίας». Σ' αυτές μπορεί να συμμετάσχει και ΝΠΔΔ του αναλαμβάνοντος Δήμου.

Εν όψει των διατάξεων του άρθρου 101 παρ.3, 102 παρ.1 και 118 παρ.3 του Συντ/τος, και της νομοθεσίας για την Τ.Α. α' και β' βαθμού προκύπτει από την ταυτότητα του νομικού λόγου, ότι οι βασικοί κανόνες και οι βασικές αρχές της Νομαρχιακής αποκέντρωσης πρέπει να ισχύουν και για τη λειτουργία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού.

V. Εκτελεστικότητα των πράξεων των Ο.Τ.Α.

Η εκτελεστικότητα των πράξεων των δημοτικών και κοινοτικών συμβουλίων¹¹ εμφανίζεται ως εξής:

Οι πράξεις των δημοτικών και κοινοτικών συμβουλίων είναι εκτελεστές αφ' ότου εκδοθούν. Επομένως, δεν υπόκεινται σε προληπτικό έλεγχο, δηλαδή είναι άμεσα εκτελεστές¹².

Οι πράξεις των δημοτικών και κοινοτικών συμβουλίων δημοσιεύονται σε περίληψη και η δημοσίευσή τους, είναι συστατικό στοιχείο της νόμιμης υπόστασής τους.

Σύμφωνα με το Σύνταγμα¹³ οι Ο.Τ.Α. απολαύουν «διοικητικής αυτοτέλειας» και ασκείται επ' αυτών εποπτεία από το κράτος, που «να μην εμποδίζει την πρωτοβουλία και την ελεύθερη δράση τους».

Το άρθρ. 102 παρ.4 του Συντ/τος ορίζει, ότι η κρατική εποπτεία επί των Ο.Τ.Α. συνίσταται αποκλειστικά σε έλεγχο νομιμότητας, που ασκείται όπως ο νόμος ορίζει. Σύμφωνα με τις διατάξεις, που ισχύουν, η άσκηση κρατικής εποπτείας επί των Ο.Τ.Α. α' βαθμού έχει ως εξής¹⁴: ισχύει η γενική ρήτρα, «ότι οι πράξεις των δημοτικών και κοινοτικών συμβουλίων είναι εκτελεστές αφ' ότου εκδοθούν».

Καταργήθηκε ο έλεγχος σκοπιμότητας, παραμένει όμως η κατασταλτική εποπτεία νομιμότητας. Όλες οι πράξεις των δημοτικών και κοινοτικών συμβουλίων αποστέλλονται εντός 10 ημερών στον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας, ο οποίος, όσες κρίνει αιτιολογημένα, ότι δεν είναι νόμιμες τις παραπέμπει εντός 5 ημερών στην Επιτροπή Εποπτείας (Ν.2839/2000 άρθρο 7 παρ.1). Η Επιτροπή εντός 20 ημερών από τη λήψη τους, εάν διαπιστώσει παράβαση νόμου ακυρώνει την πράξη. Μετά την πάροδο των ανωτέρω προθεσμιών (5 και 20 ημερών) δεν είναι δυνατή η ακύρωση.

Παράλληλα, με την ως άνω αυτεπάγγελτη διαδικασία, όποιος δήποτε έχει έννομο συμφέρον μπορεί να ασκήσει ειδική προσφυγή απ' ευθείας στην Επιτροπή Εποπτείας για την ακύρωση πράξεως των Ο.Τ.Α. εντός ανατρεπτικής προθεσμίας 10 ημερών από την δημοσίευσή της.

10. Άρθρ. 23, Ν.2539/1997.

11. Ε.Σπηλιωτόπουλου: *Εγχειρίδιο Διοικ. Δικαίου*. 2002, σελ. 331. Ε.Μπέσιλα - Βήκα: *Τοπική Αυτοδιοίκηση*. 2001, σελ. 294.

12. ΔΚΚ άρθρ. 176, ΣτΕ 2130/84, 3753/90.

13. Άρθρ. 102 παρ.2 και 4 του Συντ/τος.

14. Άρθρ. 47 Ν.2218/1994, άρθρ. 4 παρ.6 Ν.2240/1994, άρθρ. 2 παρ. 4 Ν.2307/1995, άρθρ. 19 παρ.6 Ν.2344/1995, άρθρ. 7 Ν.2503/1997 και ΔΚΚ άρθρ. 177 παρ.2 και 3.

**ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ, ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

**REVUE DE DECENTRALISATION, D' ADMINISTRATION
LOCALE ET DE DEVELOPPEMENT REGIONAL**

**REVIEW OF DECENTRALIZATION, LOCAL
GOVERNMENT AND REGIONAL DEVELOPMENT**

*

Τριμηνιαία Επιστημονική Έκδοση
Edition scientifique trimestrielle
Quartely scientific review

*

Έτος ιδρύσεως 1995 μ.Χ.

*

Τεύχος / Numéro / Issue 32/2003
Απρίλιος/Μάιος/Ιούνιος 2003

*

Ιδιοκτήτης / Propriétaire / Owner

KENTRO ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΜΕΛΕΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
Αστική μη κερδοσκοπική Εταιρεία

**CENTRE DE FORMATION DES ETUDES DE RECHERCHE ET DU
DEVELOPPEMENT**
Société civile sans but lucratif

CENTER OF EDUCATION RESEARCH AND DEVELOPMENT
Civil not lucrative Association

*

Υπεύθυνος κατά τον νόμο, Εκδότης /Editeur/Editor
Καθηγητής Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Prof. Const. GE. ATHANASSOPOULOS

*

Επιστημονικός Υπεύθυνος: Καθηγητής **Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**
Responsable Scientifique: Professeur **Const. GE. ATHANASSOPOULOS**
Scientific Responsible: Professor **Const. GE. ATHANASSOPOULOS**

*

Σύμβουλος Έκδοσης
**ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ,
ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**
Conseiller d' édition
**CENTER HELLENIQUE DE DECENTRALISATION,
D' ADMINISTRATION LOCALE ET DE DEVELOPPEMENT REGIONAL**

Edition Counsellor
**HELLENIC CENTER FOR DECENTRALIZATION, LOCAL
GOVERNMENT AND REGIONAL DEVELOPMENT**

Διευθύνεται υπό Συντακτικής Επιτροπής εκ Καθηγητών Πανεπιστημίου και
Ειδικών Επιστημόνων

Dirigée par Comité de rédaction de Professeurs d' Université et de
Scientifiques Spécialisés

Directed by Edition Board of University Professors and Specialized Scientists

*

Τιμή τεύχους: 9 € Συνδρομές ετήσιες: Φιλίας: 300 € Δημοσίων
Υπηρεσιών, Ν.Π.Δ. και Ι.Δ., Δήμων, Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, Τραπεζών,
Εταιρειών: 150 € Ιδιωτών: 30 € Φοιτητών: 15 €

Εξωτερικού: US \$ 100

Prix: 9 € Abonnements: Prix d' ami: 300 € Services Publics, Personnes Morales de
Droit Public ou Privé, Communes, Administrations Départementales, Banques,
Sociétés: 150 € Individuels: 30 € Etudiants: 15 €

Etranger: US \$ 100

Price: 9 € Subscriptions: Friendship: 300 € Public Services,
Legal Persons of Public or Private Law, Communities, Prefecture
Administrations, Banks, Societies: 150 € Individuals: 30 €

Students: 15 € Abroad: US \$ 100

*

Υπεύθυνος Τυπογραφείου

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.Ε.Β.Ε.

Χαλκοκονδύλη 35, Τηλεφ. Κέντρο: (210) 5242177, (210) 5226641, FAX: (210) 5232409

*

Οι αναγγελίες εντός πλαισίου των νέων εκδόσεων αποτελούν φιλική προσφορά
του Επιστημονικού Υπευθύνου του Περιοδικού προς τους Συγγραφείς τους

*

Βάσει του Ν. 2121/1993 και των σχετικών κανόνων του Διεθνούς Δικαίου απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή η αναπαραγωγή (ολική ή μερική) με όποιονδήποτε τρόπο και με όποιοδήποτε μέσο των κειμένων του παρόντος, χωρίς προηγούμενη έγγραφη άδεια του εκδότη.

Toute reproduction d' un extrait quelconque de cette Revue, par quelque procédé que ce soit, et notamment par photocopie ou microfilm, est strictement interdite.

The whole of the material appearing in this Review is a copyright and may not be reproduced in whole or in part without the permission of the Editor.

*

Διεύθυνση / Adresse / Address

Ίμβρου 6, 11257 Αθήναι, τηλ.: (210) 8647120, fax: (210) 8658868

IMVROY 6, GR - 11257, ATHENES / ATHENS, teleph.: (210) 8647120,

fax: (210) 8658868

*

ISSN 1106-91-71

Τεύχος, Ν.32 / 2003 / ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ / SOMMAIRE / CONTENTS

Σελ./Ρ.

- Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: Τοις Εντευξομένοις ή Το Σχέδιο Ευρωπαϊκού Συντάγματος: όραμα και πραγματικότητα	1
- Επιτυχής η Ελληνική Προεδρία της Ε.Ε. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Θεσσαλονίκης.....	3
- Επιτυχής η Ελληνική Προεδρία της Ε.Ε. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Θεσσαλονίκης: το Σχέδιο Συντάγματος της Ευρώπης.....	6
- Η Ελληνική Προεδρία της Ε.Ε. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Θεσσαλονίκης: η επιτυχής ολοκλήρωση των εργασιών.....	10
- Η Σύνοδος Κορυφής Ευρωπαϊκής Ένωσης - Δυτικών Βαλκανίων.	15
- Ιδιαίτερος επιτυχής οι εργασίες της συνάντησης Υπουργών Περιβάλλοντος της Ε.Ε. υπό την Προεδρία της Ελληνίδας Υπουργού κυρίας Βάσως ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ	17
- Μιχ. ΓΚΙΟΚΑΣ: Η ηνωμένη Ευρώπη των 25 χωρών παράγων ειρήνης και ανάπτυξης	26
- Μαν. ΜΠΕΝΤΕΝΙΩΤΗΣ: Η μεταρρύθμιση του συστήματος υγείας.....	29
- Σταύρος ΚΑΜΠΕΛΗΣ: Οι ιδιωτικές επενδύσεις στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης.....	33
- Κριτικά σημειώματα: Εμμ. Β. ΜΑΡΜΑΡΑΣ: Σχεδιασμός και οικιστικός χώρος, θεωρητικές προσεγγίσεις και όψεις της ελληνικής αστικής γεωγραφίας. Υπό Καθηγητού Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ	39
- Τα Βραβεία του Κέντρου Προώθησης Ηθικών και Ανθρωπιστικών Αξιών «Δημήτριος ΚΑΡΛΟΣ»	41
- BARBRO NOEL-BAKER: ΟΙ NOEL-BAKER ΣΤΗΝ ΕΥΒΟΙΑ	43
- Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Θεσσαλονίκης: Το Σχέδιο Συντάγματος της Ευρώπης	45
- Ολ. ΓΙΩΤΗ - ΠΑΠΑΔΑΚΗ. Αύλη οικονομία και ανταγωνιστικότητα	76
- Ρ. ΜΗΤΟΥΛΑ, Μιχ. ΣΙΑΚΑΒΕΛΛΑΣ: Η συμβολή των ηλιακών ενεργειακών συστημάτων στην βιώσιμη τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη του ελλαδικού χώρου.....	82
- Ερρ. ΤΑΡΤΑΣ: Δυσκολίες εισαγωγής του στρατηγικού σχεδιασμού στις επιχειρήσεις	89
- Ι. ΒΛΑΣΣΗΣ, Ανθ. ΚΑΤΡΑΒΑ, Αγγ. ΛΙΑΡΙΓΚΟΒΙΝΟΣ: Τα τμήματα επειγόντων περιστατικών.....	97
- Μαρία ΧΩΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΥ: Διά βίου εκπαίδευση και κοινωνικά προβλήματα στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	101
- Ολ. ΚΑΜΙΝΑΡΗ-ΚΛΗΜΗ: Οι συνεταιρισμοί νέας γενιάς: θεωρητική θεμελίωση και αξιολόγηση	109
- Τιμητική επιβράβευση συνεπούς ποιητικής πορείας: Θ. ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΗΣ.....	115
- Ηλ. ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Οι διεθνείς απόψεις περί οικονομικής ανάπτυξης	120
- Μαρία ΜΑΡΟΥΛΗ-ΖΗΛΕΜΕΝΟΥ: Ο θεσμός της Γερουσίας μέσα από συνταγματικές ρυθμίσεις από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα.....	127
- Ζωή ΜΟΛΦΕΤΑ-ΦΩΤΙΑΔΗ: Οι απαρχές της Τοπικής Διοίκησης: οι τοπικές διοικητικές επιτροπές. Η περίπτωση της Μεσσηνιακής Γερουσίας	136
- Ελένη Ν. ΣΤΑΜΑΤΙΟΥ-LACROIX: Κύρια περιβαλλοντικά προβλήματα της Ελλάδας: υφιστάμενη κατάσταση και τρέχουσες τάσεις στην παράκτια ζώνη	144
- Πάνος Δ. ΚΟΥΡΝΟΥΤΟΣ: Τοπική Αυτοδιοίκηση και κράτος δικαίου	154
- Εκδότης, Επιστημονικός Υπεύθυνος	158
- Περιεχόμενα τεύχους 32/2003.....	160